

F O R E I G N S E R V I C E I N S T I T U T E

A M H A R I C

BASIC COURSE

Units 1 - 50

D E P A R T M E N T O F S T A T E

A M H A R I C

BASIC COURSE

Units 1 - 50

SERGE OBOLENSKY

DEBEBOW ZELELIE

MULUGETA ANDUALEM

FOREIGN SERVICE INSTITUTE

WASHINGTON, D.C.

1964

D E P A R T M E N T O F S T A T E

FOREIGN SERVICE INSTITUTE
BASIC COURSE SERIES
Edited by
CARLETON T. HODGE

P R E F A C E

This volume is the first of a two-volume Basic Course in Amharic, and contains Units 1-50 of the course. The second volume includes Units 51-60, an introduction to the writing system, a Reader, and a Glossary.

Amharic, the official language of the Ethiopian Empire, is spoken natively by perhaps six million people in a small but populous area of the country which includes the capital, Addis Ababa. A member of the Southern Semitic branch of the Afro-Asiatic family of languages, Amharic is steadily gaining importance as it picks up additional speakers through the spread of communications and education within Ethiopia.

The linguist in charge of the entire project has been Serge Obolensky, with the assistance of Mr. Debebow Selelie and Mr. Mulugeta Andualem. The Amharic script in the second volume is the work of Mr. Zelelie. Valuable suggestions received from Professor Wolf Leslau during the beginning stages of the work are gratefully acknowledged.

*Howard E. Sollenberger, Dean
School of Language and Area Studies
Foreign Service Institute
Department of State*

TABLE OF CONTENTS

Preface	iii
Introduction	xvi
Unit 1	
Symbols used	1
Basic Sentences	2
Note 1.1 Transcription used	3
1.2 Vowels	4
1.3 Consonants	7
1.3.1 Plain Consonants	7
1.3.2 Glottalized Consonants	9
Drills	9
Unit 2	
Basic Sentences	12
Note 2.1 Masculine Definite Suffix /-u~-w/	13
2.2 'and' /-(i)nna/	14
Drills	15
Unit 3	
Basic Sentences	19
Note 3.1 Independent Pronouns	22
3.2 Suffix Pronouns	23
3.2.1 Verb Suffix Pronouns	23
3.3 Loss of Vowels	24
3.4 /w/ and /y/ glides	24
3.5 Verb 'be'	25
3.6 Formation of Plural	25
3.7 Transitional Vowel /i/	26
Drills	27
Unit 4	
Basic Sentences	29
Note 4.1 Noun Suffix Pronouns	31
4.2 Amharic equivalents of 'have' and 'have not' ...	32
4.3 Feminine Definite Suffix /-wa~-(y)itu~-(y)itwa/.	33
4.4 Definite Suffix on Modifier	34
4.5 Suffix /-(i)n/-Specific Direct Object	35

4.6	Preposition	35
4.6.1	Preposition /b(ə)-/ and /best(ə)-/	35
Drills		36
Unit 5		
Basic Sentences		43
Note 5.1	Verb: Perfective	46
5.2	'have' and 'have not' with feminine object.	49
5.3	Verb Suffix Pronouns with Perfective	49
5.4	Verb Suffix Pronouns used in apposition ...	51
5.5	Prepositions /k(ə)-/, /isk(ə)-/ and /l(ə)-/	51
5.5.1	/k(ə)-/ 'from'	52
5.5.2	/isk(ə)-/ and /isk(ə)-...dires/ 'up to', 'to'	52
5.5.3	/l(ə)-/ 'for', 'to'	52
5.6	Postpositions /wisT/ and /lay/ combined with prefixes /b(ə)-/ or /i-/	52
5.7	Suffixes /-iyye/ and /-iyyo/ to nouns	53
5.7.1	Definite Suffixes /-iyyew/ and /iyyewa/ ...	53
5.8	Numerals; Ordinals	53
Drills		54
Narrative		55
Unit 6		
Basic Sentences		57
Note 6.1	Relational Prefix /y(ə)-/	59
6.2	Verb: Infinitive	60
6.3	Verb: Imperfective	61
6.4	Verb Classification	63
6.4.1	Regular Three-Radical Verbs	63
6.4.2	Regular Two-Radical Verbs	65
6.5	Verb: Notation	65
6.6	Postposition /gar-gara/ combined with pre- fix /k(ə)-/	65
6.7	Use of /k(ə)-...befit/ and /k(ə)-/... behwala/	66
Drills		66
Narrative		69
Unit 7		
Basic Sentences		71
Note 7.1	Verb Suffix Pronouns with Imperfective	73
7.2	Equivalents of 'had' and 'had not'	77

Drills	77
Narrative	80
Unit 8	
Basic Sentences	81
Note 8.1 Time	82
8.2 Suffix /-(1)m/	84
8.3 Suffix /-(1)ss/	84
Drills	84
Narrative	88
Unit 9	
Basic Sentences	89
Note 9.1 Imperfective forms connected by /-(1)nna/	92
9.2 Negative Perfective	92
9.3 Short Imperfective	93
9.4 Negative Imperfective	95
9.5 Negative Infinitive	99
Drills	100
Narrative	103
Unit 10	
Basic Sentences	105
Note 10.1 Relational Affixes to Verbs	107
10.1.1 Relational Affix /y(ə)-~ yemm(1)-/ in Relative Constructions	107
10.2 Affix /ind(ə)-/	110
10.2.1 /ind(ə)-/ 'like', etc.	110
10.2.2 /ind(ə)-...yalle/ 'such as', etc.	111
10.2.3 /ind(ə)-/ 'as soon as'	111
10.2.4 /ind(ə)-/ with Relative Constructions 'that'..	111
Drills	112
Narrative	118
Unit 11	
Basic Sentences	120
Note 11.1 Verb: Regular Two-Radical Verbs in /-ə/	121
11.2 Verb: Gerund	122
11.3 Verb: Present Perfect	126
11.4 Verb: Past Perfect	127
11.5 Verb: Imperfect (Past)	128
Drills	129
Narrative	132

Unit 12		
Basic Sentences	133
Note 12.1	Telling Time	136
12.2	Verb: Jussive	136
12.3	Verb: Imperative	140
12.4	Relational Affix /1yy(ə)-/ with nouns	144
12.5	Relational Affix /1yy(ə)-/ with verbs	144
12.6	Relational Affix /s(1)-/	145
12.7	/abro/ 'both', 'together'	147
Drills	148
Narrative	153
Unit 13		
Basic Sentences	155
Note 13.1	Relational Affixes /l(1)-/ and /-(1)ll(1)-~-(1)llə-/	158
13.1.1	/l(1)-/ with Short Imperfective	159
13.1.2	/l(1)-/ with Short Imperfective plus /new/ or /nəbber/	159
13.1.3	/-(1)ll(1)-~-(1)llə-/	159
13.2	Relational Affixes /1sk(1)-/ and /1sk(ə)-/ ...	160
13.2.1	/1sk(ə)-/ with Relative Constructions	161
Drills	161
Narrative	163
Unit 14		
Basic Sentences	165
Note 14.1	Demonstrative Pronouns	168
14.2	Noun: Gender	169
14.3.1	Relational Affix /b(1)-/ 'if'	172
14.3.2	Relational Affix /b(1)-/ 'because'	175
14.4	Suffix /-(1)bb(1)-/	176
14.5	Prefix /b(ə)-/ with Relative Clauses	178
14.5.1	/b(ə)-...gize/	178
14.5.2	/b(ə)-...KuTır/	178
14.6	/b(ə)-...mıknıyat/	179
14.7	Relational Affix /sıl(ə)-~ sıləmm(1)-/.....	179
Drills	180
Narrative	186
Unit 15		
Basic Sentences	188
Note 15.1	Verb: /a-/ verbs	189

15.2	Verb: Causatives in /a-/ and /as-/	190
15.2.1	Causative Verbs in /a-/	191
15.2.2	Causative Verbs in /as-/	191
15.3	Passive-Reflexive Verbs	191
15.4	Classification and Notation	195
15.5	Relational Affix /k(ə)-/ with Perfective	197
15.5.1	/k(ə)-/ 'if'	197
15.5.2	/k(ə)-/ 'since'	198
Drills		198
Narrative		205

Unit 16

Basic Sentences	206	
Note 16.1	Relational Affix /ind(1)-/	208
16.2	Pronoun /ras-/ 'self'	208
16.3	Regular Four-Radical Verbs	209
16.4	Three-and Four-Radical Verbs in /-o-/	210
16.5	Verb: Noun of Agent	210
16.6	Verb: Noun of Instrument	212
16.7	Use of /weyɨm/ and /weyɨss/ 'or'	213
Drills		214
Narrative		215

Unit 17

Basic Sentences	222	
Note 17.1	Verb: Classification	222
Chart I	Regular Three-Radical Verbs	223
Chart II	Regular Three-Radical /a-/ Verbs	223
Chart III	Regular Two-Radical Verbs in /-a/	224
Chart IV	Regular Two-Radical Verbs in /-ə/	225
Chart V	Regular Four-Radical Verbs	226
Drills		227
Narrative		230

Unit 18

Basic Sentences	232	
Note 18.1	Verb: Use of /yihonal/	233
18.2	Use of /gena/	234
Drills		235
Narrative		239

Unit 19	
Basic Sentences	240
Note 19.1 Comparative and Superlative	241
Drills	243
Narrative	245
Unit 20	
Basic Sentences	247
Note 20.1 Verb Classification, Two-Radical Verbs, types mēla₂, mēlo₂, mēle₂ and mēlə₂	248
Chart VI/1 mēla₂	250
Chart VI/2 mēlo₂	251
Chart VI/3 mēle₂	251
Chart VI/4 mēlə₂	252
20.2 Verb: Impersonal Constructions	252
20.3 Verb: Present Perfect of verbs denoting 'state' or 'condition'	253
Drills	255
Narrative	256
Unit 21	
Basic Sentences	258
Drills	260
Narrative	261
Unit 22	
Basic Sentences	263
Drills	265
Narrative	267
Unit 23	
Basic Sentences	268
Note 23.1 Plural Affix /inn(ə)-/	270
23.2 Question Words	271
23.2.1 /man/	271
23.2.2 /min/ or /mindin/	273
23.2.3 /yet/	274
23.2.4 /yetu/, /yetinñaw/ and /manninñaw/	274
23.3 /manninñawim/ or /mannaccəwim/	275
23.4 /mannim/ and /minim/	275
23.5 /minim/ with /inde-/	276
Drills	277
Narrative	278

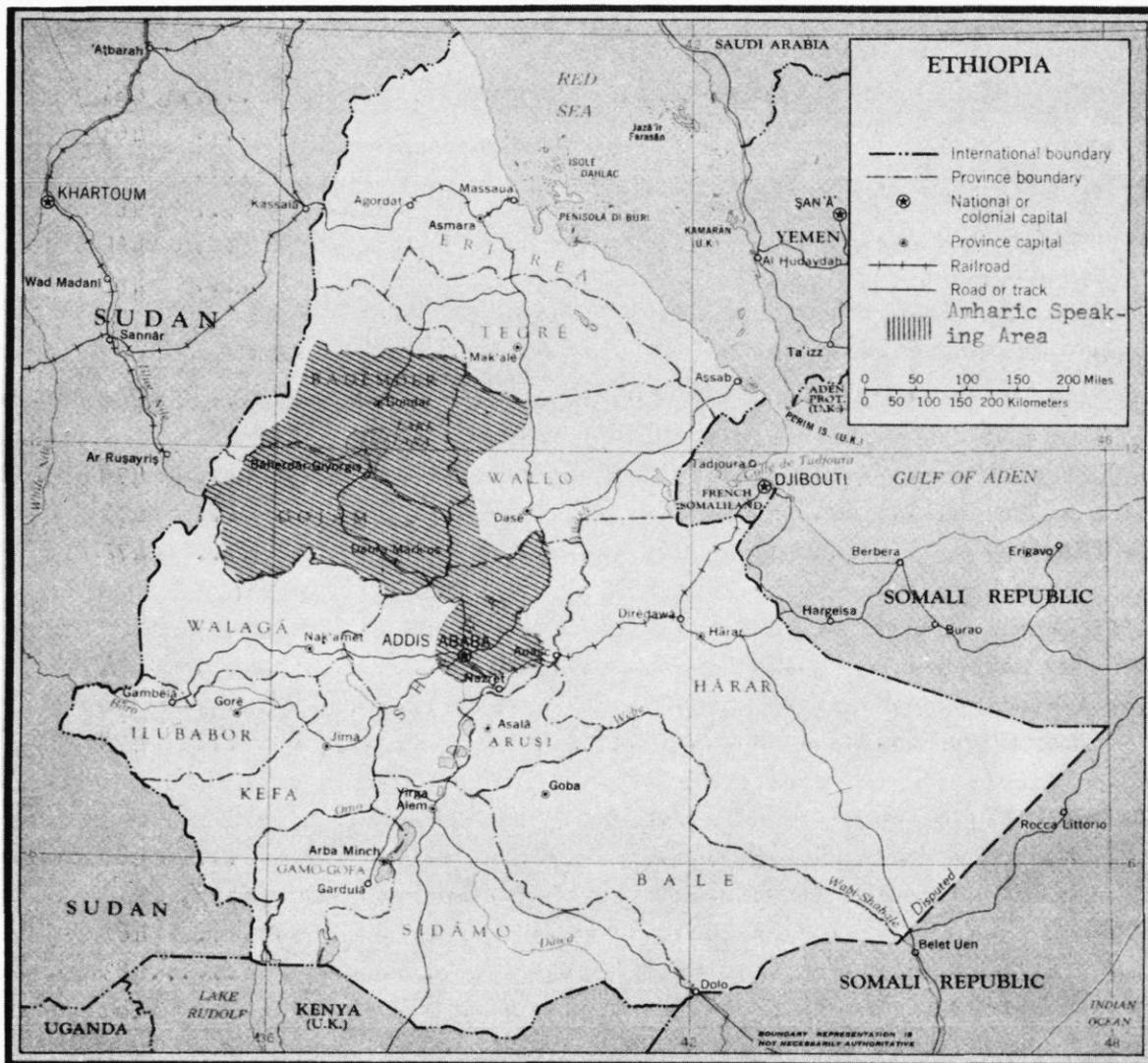
Unit 24		
Basic Sentences		280
Note 24.1 Verb: Short form of /madreg/		283
24.2 Use of /giddeta/ with /allebb-/, /honebb-/ and /nebberebb-/		283
Drills		284
Narrative		288
Unit 25		
Basic Sentences		291
Note 25.1 Repetition and Reduplication		292
25.1.1 Repetition		293
25.1.2 Partial Reduplication		293
25.1.3 Complete Reduplication		294
25.2 Use of /madregiya/		295
Drills		295
Narrative		297
Unit 26		
Basic Sentences		300
Note 26.1 Suffix /-(1)nnet/		301
26.2 Verb: The use of /mæKnat/		302
Drills		303
Narrative		307
Unit 27		
Basic Sentences		
Note 27.1 Suffix /-ə/ in compound words		310
27.2 Plural after numerals		311
Drills		312
Narrative		313
Unit 28		
Basic Sentences		315
Note 28.1 Verb: Hypothetical Conditional		317
28.2 Affix /ind(ə)-/ with /alle-/ and /hone-/. ...		318
28.3 Impersonal Verbs		319
Drills		320
Narrative		324
Unit 29		
Basic Sentences		327
Note 29.1 Verb Classification Three-Radical Verbs in /-a-/		328

Chart VII	329
29.2 Use of /mikniyatu/ combined with /silə-/ and /siləmm(ɪ)-/ affixes and the verb form /nəw/	329
29.3 /k(ə)-...yətənəssa/	330
Drills	330
Narrative	332
Unit 30	
Basic Sentences	334
Note 30.1 Compound Verbs with /malet/ and /madrəg/	335
30.1.1 Verb: Inconclusive Aspect	338
Drills	340
Narrative	342
Unit 31	
Basic Sentences	344
Note 31.1 /b(ə)-...bəkku/	345
31.2 Use of /bicca/ with Noun Suffix Pronouns and Direct Object Suffix /-(ɪ)n/	346
Drills	347
Narrative	349
Unit 32	
Basic Sentences	350
Note 32.1 Suffix /-ge/	352
32.2 Verb: /indəhon/ with relative constructions	352
32.3 /indəhon/ with Short Imperfective and Gerund, 'whether or not'	353
32.4 Verb: Infinitive with Noun Suffix Pronouns and Verb forms /nəw/ and /nəbber/	354
Drills	355
Narrative	357
Unit 33	
Basic Sentences	358
Note 33.1 Verb: /s-/ negative combined with the forms of the verb /Kərre-məKrət/	361
Drills	363
Narrative	364

Unit 34	
Basic Sentences	365
Note 34.1 Verb: Frequentative Form	367
Chart VIII Frequentative Verbs	368
34.2 Verb: Reciprocal Form	369
Chart IX Reciprocal Verbs	372
Drills	373
Narrative	375
Unit 35	
Basic Sentences	377
Note 35.1 Use of /inkwan/	379
35.2 /inkwan/ combined with /yɪKrinna/ 'let alone', 'even though'	380
Drills	381
Narrative	383
Unit 36	
Basic Sentences	384
Note 36.1 Relative constructions combined with impersonal forms of the verb /məmsəl/	387
Drills	387
Narrative	391
Unit 37	
Basic Sentences	392
Note 37.1 Verb: /mawəK/ with Gerund	395
Drills	396
Narrative	398
Unit 38	
Basic Sentences	400
Drills	401
Narrative	403
Unit 39	
Basic Sentences	405
Note 39.1 Verb: Use of /yelleṃ ↑ / with Short Imperfective and Gerund	407
Drills	408
Narrative	410

Unit 40	
Basic Sentences	412
Drills	414
Narratives	416
Unit 41	
Basic Sentences	417
Note 41.1 Postpositions /zənd/ and /ga/	420
41.1.1 /kə...zənd ~ ga/	421
41.1.2 /ɪ...zənd~ga/	421
41.1.3 /bə...zənd/	421
41.1.5 /ɪzzih zənd~ɪzzih ga/ and /ɪzziya zənd~ɪzziya ga/	422
41.2 Verb: Use of /zənd/ as postverb	422
41.2.1 Verb: /zənd/ with Short Imperfective	422
41.2.2 Verb: /kə...zənd/ with Perfective	422
41.3 Verb: Use of /kənorəh/, /kənorəh/, etc. 'If I do have' etc.	422
41.4 Verb: /mənor/ used impersonally, 'will have', 'may have'	424
Drills	424
Narrative	427
Unit 42	
Basic Sentences	429
Note 42.1 Verb: Progressive Form	432
42.2 Verb: 'whether...(or not)' constructions ..	433
42.3 Use of /minimmallil/, /minimmattil/, etc. ..	434
Drills	435
Narrative	439
Unit 43	
Basic Sentences	442
Note 43.1 Benefactive or Causative Reciprocal Verbs ..	444
Chart X Benefactive Verbs	447
Drills	448
Narrative	449
Unit 44	
Basic Sentences	451
Note 44.1 Verbal Nouns	453
Drills	455
Narrative	457

Unit 45		
Basic Sentences		
Note 45.1 Use of /bicca sayhon/		460
45.2 Adverbials		461
45.2.1 Adverbials in /b(ə)-/		461
45.2.2 Adverbials of Time in /-(1)n/		461
45.2.3 Gerund Forms used Adverbially		462
Drills		464
Narrative		468
Unit 46		
Basic Sentences		467
Note 46.1 /k(ə)-/ used in combination with /wədih~wədəzzih/ and /wədiya~wədəzziya/ ...		470
Drills		471
Narrative		472
Unit 47		
Basic Sentences		474
Drills		476
Narrative		478
Unit 48		
Basic Sentences		480
Note 48.1 Use of /l(1)-/ form in combination with /sil/, /sittil/, etc.		483
48.2 Verb: Intensive Aspect		483
48.3 Verb: Conative Aspect		484
Drills		485
Narrative		488
Unit 49		
Basic Sentences		490
Drills		491
Narrative		493
Unit 50		
Basic Sentences		495
Note 50.1 Emphatic Suffix /-a/		497
Drills		498
Narrative		500

INTRODUCTION

The Amharic Language

Amharic is the official language of the Ethiopian Empire used in government, in business, in all instruction in government schools and in most newspapers. It is, however, not the only language spoken in Ethiopia. As can be seen from the map on page xv the area where Amharic is spoken as a native tongue is about one sixth of the whole territory of Ethiopia.

Amharic belongs to the Southern Semitic branch of the Afro-Asiatic (formerly called Hamito-Semitic) family of languages. The number of native speakers of Amharic together with the speakers of the other Semitic languages spoken in Ethiopia (such as Tigrinya, Tigre, Harari, Gurage and others) is less than one half the total population of the Empire. The greatest part of Ethiopia is inhabited by speakers of Cushitic languages (another branch of the Afro-Asiatic family) such as Galla, Agaw, Somali and many others. Since no census has ever been taken in Ethiopia the number of Ethiopians can only be estimated. According to the official data of the Ethiopian government the number of inhabitants of Ethiopia is between 20 and 22 million. It is also difficult to give a reliable estimate of the number of Amharic speakers; it is probably between 5 and 7 million. There is little doubt, however, that due to the constantly growing development of communications systems and the spreading of education Amharic is gaining ground throughout the whole country. It is now the language of greatest prestige and anyone who has had any education is able to speak it, even if it is not his mother tongue. Still others learn it informally as a second language.

This Course:

The following parts may be found in a unit:

Basic Sentences
Classroom Expressions
Structure Sentences
Useful Words
Grammatical Notes

Drills: Substitution
Correlation
Transformation
Model-Transform drills
Questions and Answers
Narrative

Basic Sentences and Questions and Answers are found in each unit. The Narratives begin with the unit 5. The occurrence of other parts may vary.

The Course is divided into two volumes. Volume I - contains units 1 through 50 in transcription. Volume II - units 51-60 in transcription, Introduction to the Amharic Writing System, The Reader (Units 1-60 in Amharic script) and a Glossary (in transcription).

The Reader includes: Basic Sentences
 Questions and Answers
 Narratives

Use of This Course

1. 'Basic Sentences', 'Structure Sentences', 'Useful Words'.

The instructor reads the Amharic item by item, repeating each item (a build-up or a sentence) twice for each student. Each member of the class repeats the item immediately after the instructor trying to imitate his (or her) pronunciation.

If in the instructor's opinion the item is mispronounced by the student, the instructor repeats it at normal speed with the student repeating after him (or her) as many times as necessary. After the class hours each student goes over the Basic Sentences by listening to the tape and repeating, doing this until he knows the dialogue by heart.

After the Basic Sentences have been thoroughly memorized the students take part and act out the dialogues. The instructor may take one of the parts the first time or two. This drill is to be continued until any student can take part and go through the dialogue like an actor.

2. Substitution, Correlation and Transformation Drills are to be used in accordance with the instructions given at the beginning of each drill.
3. Model Transform Drills should be drilled in the same way as other Transformation Drills.
4. Questions and Answers.

The questions and answers are to be drilled as specified below, but they should not be considered complete. Any question which is within the limits of the students' grammar and vocabulary can be asked.

Some questions require informational answers some others simply 'yes' or 'no' answers.

Questions requiring informational answers are to be drilled as follows:

The instructor asks each student a question. The student repeats the question and gives an answer. Any answer given by the student is considered correct if it is good Amharic. The answer is corrected by the instructor, if necessary. The student repeats the corrected answer. The instructor then gives the student the answer which is written in the book and the student repeats it as a further drill.

Questions requiring 'yes' or 'no' answers should be drilled in the same way, i.e. the student repeats the question after the instructor and gives him either an affirmative or a negative answer (or both if so requested by the instructor).

5. Narrative

The instructor goes through the sentences (if any) illustrating new vocabulary items, in the same way as he did for Basic Sentences. After the students have thus familiarized themselves with the new words the instructor reads through the whole Narrative at a natural speed. The students listen for comprehension, books closed. The students summarise in English as much as they understood of the Narrative. The instructor reads each sentence again for each student, each of whom repeats after him. Each student translates the sentence he repeated. This drill is continued until the students are thoroughly familiar with the material. The instructor then asks questions listed at the end of each Narrative and the students answer them as completely as possible using words contained in the Narrative. In addition to the questions listed in the book the instructor may ask any question pertinent to the Narrative within the limits of the students' grammar and vocabulary. The students memorize the Narrative by listening to the tape and relate the story to the instructor the next day.

Students must keep in mind that there is no one correct way of speaking Amharic. Due to the poor system of communications in Ethiopia Amharic has developed various local dialects. There is an especially marked difference in pronunciation, in vocabulary, and even in grammar between the northern Gojjami and the southern Showa dialects. The purpose of this Course is to teach the language as it is spoken in the capital of Ethiopia, Addis Ababa.

Addis Ababa Amharic contains elements of a variety of dialects. The student should have this in mind and should always follow the manner of speech of his instructor even if his (or her) speech varies somewhat from what is indicated in this book.

Symbols Used in This Course

On the English side, parentheses and quotation marks are used together ('....') when a more literal translation is given in addition to the ordinary English equivalent.

Brackets [] are used to indicate words in the English equivalent which do not have an equivalent in the Amharic.

Parentheses () indicate words which are in the Amharic but not in a normal English equivalent. The English side is not necessarily a literal translation but what is ordinarily said in this situation. The use of parentheses and brackets as explained above should make the situation clear in each case.

On the Amharic side, parentheses are used to indicate sounds which are sometimes omitted. Brackets are used to indicate a more formal pronunciation to be used in more deliberate speech or while reading texts written in Amharic characters. Alternate pronunciations of the same word or alternate words are given after a slant line: /.

The accent mark used is / ' /. This indicates the loudest syllable in a word or phrase. Secondary stresses are not marked.

As Amharic has an almost even distribution of stress on each syllable, it is sometimes extremely difficult to detect where the principal stress of a particular word lies. In this Course phrase stress will be marked in the Basic Sentences, but words in the buildups will be left unmarked unless the stress is clearly distinctive.

An arrow / ↑ / is used to indicate sharply rising pitch.

A period / • / is used to indicate the end of a phrase accompanied by falling pitch. It may or may not correspond to an English period.

A comma / , / indicates that the preceding tone is carried on evenly to the comma and that a new pitch contour begins following the comma. The syllables immediately before / , / are slightly lengthened. There may or may not be a break or pause after / , /.

In the Notes slant lines are used to set off Amharic sounds or words within an English text. English letters and words are underlined when used as examples.

Unit 1

Basic Sentences

health	Tena
let him give for me	yisTilliñ
Hello. <u>or</u> Goodbye. (general greeting)	TenáyisTilliñ.
how	indemin
you (polite) spent the night	adderu
Good morning. How are you? ('how did you spend the night?').	TenáyisTilliñ, indemin adderu.
good, very well	dəhna
God	igziyabher
he may be praised	yimməsgən
thank you ('may God be praised')	igziyabher yimməsgən
Very well, thank you. How are you?	dəhná, igziyabher yimməsgén, indemin adderu.
Amharic	amariñña
you (polite) know	yawKallu
Do you know Amharic?	amariñña yawKállu †
yes	áwo/áwon
I know	awKallehu
Yes, I do ('know').	áwo, awKallehu.
no; there is not	yelləm
I don't know	alawKım
No, I don't (know).	yellém, alawKım.
little, small, a little	tinnis̃
I know a little.	tinnis̃ awKallehu.
what	min
you (polite) said	alu
What did you say?	minálu †
nothing	minímm

I did not say	alalhum
I didn't say anything.	minímmalalhu. /minímm alalhum .

Classroom Expressions

Again!	indəgena.
Repeat it!	yidgemut.
correct, exact	likk
(he, it) is	nəw
It's correct.	líkk nəw.
it is not	aydəlləm
It's not correct.	líkk aydəlləm.
very, very much	bəTam
good	Tíru/Tru
It's very good.	bəTam Tírú nəw.
Let's have a break ('let us rest').	innirəf.

Grammatical NotesNote 1.1 Transcription Used in This Course

This transcription is an attempt to put down systematically on paper the sounds that the instructor will say, or that will be heard on the tapes.

The transcription is based directly on spoken Amharic and is not a transliteration of ordinary Amharic spelling. It is not, strictly speaking, a 'phonetic' transcription. For example, the letter /b/ stands for one sound at the beginning of a phrase or if doubled, and for another sound elsewhere. Since the pronunciation is predictable on the basis of where it occurs, a single letter may be used for both sounds.

The letters and other symbols used are:

Vowels	ə u i a e ɪ o	
Consonants	<u>paired</u>	<u>unpaired</u>
Voiceless	p t k s š c	f h ' ʔ
Glottalized	P T K S C	
Voiced	b d g z ž j	r l m n ŋ y w

Stress:	Weak (unmarked)	Strong
Pitch:	Indicated as contours in conjunction with phrase	
	final juncture:	Falling / /
		Rising / ↑ /
		Change of Pitch / , /
Juncture:	Close:	(no space)
	Open:	Space between words
	Phrase final:	/ , / / ↑ / / · /

These letters should not be confused with those used for writing English or any other language. Every language has a unique sound system and symbols used to write a language must be defined in terms of that language. However, where the Amharic and English sounds are similar, the same letter is usually used in the transcription as is used in English. This does not mean that these sounds are identical. / l /, for example, is different in English and Amharic, even though the same symbol is used.

The following notes are rough hints on the pronunciation of Amharic. English sounds are given for comparison, or more accurately for contrast, since they are different sounds. Only careful listening and practice can give the student the Amharic sounds. It is also very important to realize the possible diversity of sounds covered by a single symbol, the actual sound being determined by the context.

The Amharic writing system is syllabic: that is to say, each 'letter' represents a consonant followed by a vowel. Since there are seven vowels in Amharic, it follows that there are seven different ways of writing a given consonant, depending on what vowel accompanies it. The writing system will be introduced at a later stage in the course.

In the notes below, the vowel sounds are discussed in the order in which they come in the Amharic syllabary (but the letters are our transcription; they are not letters of the Amharic syllabary).

Note 1.2 Vowels

<u>Letter</u>	<u>Nearest English Sound, Description</u>	<u>Examples</u>
/e/	represents several sounds; the major variants are:	
	1) usually like <u>a</u> in <u>formula</u> .	bérr 'doorway féllège 'he wanted'
	Technically: a lower-mid central unrounded vowel [É]	

- 2) approximately the sound of e in bet under the following conditions:

<u>Always</u> after /y/	yét	'where'
	yelləm	'no'
	yəlɪjɪɪj	'grandchild'
<u>usually</u> after /ž/	žəmmere	'he started'
	agerñe	'he found'
	šəməggele	'he became old'
	abéjje	'he performed'
	təməcce	'it became comfortable'
	laCCe	'he shaved'

Technically: a low-mid front unrounded vowel [ɛ]

- /u/ a high u sound something like the oo of boot but without the w glide found in English and with the lips rounded from the beginning.

Technically: a high back rounded vowel [u]

dur	'forest'
bunna	'coffee'

- /i/ something like the ee of beet but without the /y/ glide of English.

Technically: a high front unrounded vowel [i]

fit	'face'
səmi	'listener'
páris	'Paris'

- /a/ like in a in father

Technically: a low central unrounded vowel [a]

abbát	'father'
-------	----------

- /e/ approximately like the English sound of the first part of the a in bait but without the /y/ glide of English.

bet	'house'
məhéð	'to go'
set	'female'
iné	'I'
wendimmé	'my brother'

In making /e/ the center of the tongue is raised almost to the roof of the mouth.

Consonants immediately preceding this vowel may be slightly palatalized, that is, the tongue is close to the position it takes for y, so that the consonants have a slight y off-glide: b_y, s_y, h_y, etc.

Technically: a higher-mid front unrounded vowel [e]

/ɪ/ may best be compared with a regular pronunciation of the u of just in just a minute.

birr	'dollar'
dibb	'bear'
sim	'name'

Technically: a lower-high central unrounded vowel [ɪ]

In initial position (at the beginning of an utterance) this vowel is voiceless and may be heard as a breathed glide to the following sound.

ibakkɪwo	'please'
izziya	'there'
izzih	'here'

/o/ something like the o of note but short, rounded from the beginning and without the w glide of English after the vowel.

Consonants preceding /o/ are usually labialized, that is, are pronounced with rounded lips, resulting in a slight w off-glide: b^w, p^w, k^w, etc.

mənor	'to live'
ingócca	'bread'
doro	'chicken'

Technically: a mean-mid back unrounded vowel [ɔ]

Vowels in Amharic are generally short. When final or followed by only one consonant they may be longer than when followed by two consonants, or by a long (double) consonant.

Note that after /w/ the following vowel, if normally unrounded, is initially rounded. This is particularly noticeable with /e/ and /ɪ/.

Examples:

wede	'to	wil	'agreement'
wer	'month'	wiha	'water'
wegen	'sect'	wisT	'inside'

Note 1.3 Consonants

All consonants in Amharic occur short (indicated by a single symbol: r, l, m, etc.) and long (indicated by doubling the symbol: rr, ll, mm, etc.).

The distinction between short (single) and long (doubled) consonants is very important, as it may distinguish otherwise identical words, e.g. /ale/ 'he said', /alle/ 'there is'.

Amharic has twenty-seven consonants which we write with the following symbols:

Plain: b c d f g h j k l m n ñ p r s š t w y z ž ' ^ˈ

Glottalized: C K P S T

Note 1.3.1.

Most of the plain consonants have near equivalents either in English or in other familiar languages such as French, Italian or Spanish. Hints on pronunciation are given as necessary:

/b/ has two pronunciations: at the beginning of a word, when doubled, or when immediately following /m/ or /n/ it is like English b in bet. Between vowels or finally the air is not completely stopped, so that a fricative sound results, rather than a stop. This is a bilabial spirant (or fricative), comparable to the b in Spanish Habana. Technically [β].

Examples:

bet	'house'	menber	'pulpit'
abbat	'father'	abeba	'flower'
wember	'chair'	gib	'goal'

/c/ represents a sound like that of ch in church.

/g/ like g in gun.

/h/ has three pronunciations which sound somewhat different to a speaker of English:

- 1) at the beginning or in the middle of the word it approximates the h to him.

- 2) at the end of the word it sounds almost like German ch in nach. Technically a velar spirant [X].
- 3) at the end of the word followed by the vowel /u/ this sound is like a sharp puff of breath with the lips rounded.

Examples:

hede	'he went'	hedhu	'I went'
hedh	'you went'	hedaccihu	'you (pl.) went'

/l/ is formed farther forward in the mouth than English l and is very much like French l in elle or Italian l in lingua. The middle of the tongue is closer to the roof of the mouth than it is for English l.

Examples:

ale	'he said'	alle	'there is'
-----	-----------	------	------------

/ñ/ is like ny sound in English canyon. Technically a palatalized n [ñ] or [nʲ].

/r/ is rolled or flapped - the tip of the tongue striking one or more times on the gum ridge behind the upper teeth. It is very much like Italian r in caro.

Examples:

nəggere	'he told'	roman	'pomegrenate'
berrere	'it was cold'	birr	'dollar'

/š/ approximates the sh sound in English harsh rather than in she. It is close to the French ch in chat.

/t/ is made against the teeth rather than against the ridge back of the teeth as in English. It is otherwise very much like English t except in final position where it is more aspirated (released with a short puff of breath).

/ž/ is like the French ʒ in jour or somewhat like the English s in pleasure.

/ʔ/ is a glottal stop [ʔ], a stoppage of breath which can be heard before each of the words: in English if these words are pronounced slowly and deliberately.

/y/ like y in yes, yeast, etc. Between vowels /y/ is just a kind of trough in between the vowel peaks. Both vowels are said distinctly, e.g. /keyet/ 'where from' /getaye/ 'sir', etc.

/w/ like w in west. Between vowels /w/ is a slight w-glide, e.g. /baKlowoc/ 'mules'. Where the second vowel is an /o/, /w/ stands for the same kind of trough as described above in the case of /y/. The /w/ trough or glide is rounded. Compare the /w/ glide in /awo/ 'yes', /sewoc/ 'people' with the /y/ glide in /mayet/ 'to see' and /iyut/ 'look at it'.

The voiced consonants /b, d, g, z, ʒ/ are generally devoiced in final position and sound very much like their voiceless counterparts /p, t, k, s, ʃ/. They are, however, more 'lenis', i.e. pronounced with more relaxed muscles of the mouth.

Note 1.3.2

The glottalized consonant sounds /C K P S T/ are not like anything in English or any other language in Europe. These sounds are formed almost like /c k p s t/ as far as the tongue (or lips in case of /p/) are concerned. But they are 'exploded' not with air from the lungs but rather with the air imprisoned between the vocal cords (which are completely closed) and the tongue (or lips in case of /P/).

Examples:

/C/	Gammere w1CC	'he added' 'outside'
/K/	Keyy ruK	'red' 'far'
/P/	ityoPiya PaPas	'Ethiopia' 'bishop'
/S/	Sehay geSS	'sun' 'page'
/T/	Tiru w1sT	'good' 'inside'

Pronunciation Drills

/e/

məblat	'to eat'	mayet	'to see'
məsmat	'to listen, hear'	mənəzzere	'he changed'
məhed	'to go'	aməsəggene	'he thanked'
bella	'he ate'	asgəddədə	'he forced'
səmma	'he listened'	mókkere	'he tried'
ássebe	'he thought'	gəmmete	'he guessed'
áddere	'he spent the night'	səbbeke	'he preached'
masseb	'to think'	mékkere	'he advised'
mader	'to spend the night'	bərr	'doorway'
fərəs	'horse'	weyzero	'Mrs.'
hedə	'he went'	weyzerit	'Miss'

mədrəs	'to arrive'	kəddənə	'he covered'
dərrəsə	'he arrived'	wəssədə	'he took'
áyye	'he saw'	fəlləgə	'he wanted'
wəddədə	'he liked'	nəggərə	'he told'
məwdəd	'to like'	áddegə	'he grew'
təwə	'he left'	láCCə	'he shaved'
lijagerəd	'girl'	Cərrəsə	'he finished'

/u/

ugaden	(place name)	mulu	'full'
u'uta	'a cry for help'	fəlləgu	'they wanted'
búnna	'coffee'	zuriya	'circle'
búllal	'dove'	gum	'mist'
dúlla	'club, mace'	muširra	'bride'
hulétt	'two'	múkkəra	'trial'
duldum	'dull'	kurat	'pride'
dur	'forest'	dulət	'council of elders'
nuro	'life'	gulbet	'knee'
nug	'black seed'	šúkkə	'fork'
šum	'official'	šumət	'rank'
lul	'pearl'	šurrab	'sweater'
bəllu	'they ate'	dúbba	'pumpkin'
wəssədu	'they took'	yasáyyuñ	'let them show me'
hédu	'they went'	alu	'they said'

/i/

immint	'insignificant'	hid	'go'
ityoPiya	'Ethiopia'	fit	'face'
iyyesus	'Jesus'	ingliz	'English'
imam	'Imam'	áddis	'new'
iTaliya	'Italy'	weyzerit	'Miss'
isáyyas	'Isaiah'	umbita	'refusal'
išši	'all right'	səmi	'listener'
anbabi	'reader'	amerikawi	'American'
adragi	'doer'	fəllagi	'one who wants'

/e/

məhed	'to go'	iné	'I'
leba	'thief'	rase	'myself'
let	'night'	sime	'my name'
metir	'meter'	bi'ire	'my pen'

meda	'field'	birre	'my dollar'
geta	'master'	idme	'age'
bergewoc	'oxen'	igre	'my foot'
idmewoc	'ages'	bete	'my house'
neggadewoc	'merchants'	fite	'my face'
indet	'how'		

/ɪ/

ɪbsu	'he'	ɪwɪnet	'truth'
ɪsswa	'she'	tɪnniʃ	'small'
ɪnnɛɪsu	'they'	likk	'correct'
ɪnnante	'you'	yɪdrɛsu	'let them arrive'
ɪrsas	'pencil'	tɪfɛllɪg	'let her look for'
ɪzzih	'here'	tɪyy	'let her see'
ɪzziya	'there'	yihun	'let it be'
ɪnnɛzzih	'these'	dɪngay	'stone'
yanbibu	'read'	bɪ'ɪr	'pen'
ɪyut	'look'	b'ɪrr	'dollar'
idme	'age'	ɪskɛzziya	'meanwhile'
ɪmmɛbet	'lady'	sɪm	'name'
ɪmmɛyte	'ma'am'	sɪnt	'how much'
ɪʃʃi	'O.K.'	dɪbb	'bear'
ɪcɪlɔ́llɛhu	'I can'	dɪnnɪc	'potato'
ɪrswa	'she'	bɪrtukan	'orange'

/o/

mɛnɔr	'to live'	ankuwakto	'he, having knocked'
ɪngocca	'bread'	ayto	'he, having seen'
mangoca	'bakery'	gɛzto	'he, having bought'
weyzero	'Mrs.'	gɛbto	'he, having entered'
wɛddo	'he, having liked'	ʃɛññito	'he, having accom- panied'
belto	'he, having eaten'	dabbo	'bread'
hedo	'he, having gone'	doro	'chicken'

Unit 2

Basic Sentences

please	ibákkıwo
Embassy	embassi
America	amerika
American	yamerikan/amerikan
where	yət
Excuse me, where is the American Embassy?	ibákkıwo, yamerikan embassi yət new.
face, ahead, earlier	fit
in front of	fitlefit
It's [right] in front [of you].	fitlefít new.
far	ruK
It's far [from here].	ruK new.
right	Kéññ
on the right	besteKéññ
on your right	bésteKéññıwo
The American Embassy is on your right.	yamerikan embassi, besteKéññıwó new.
left	gra
on your left	bestəgrawo
It's on your left.	bestəgrawó new.
toward, to	wede
go! (polite imperative)	yıhidu
and	inna
turn (polite imperative)	yızuru
Go straight ahead and turn to the left.	wədəfıt yıhidunná, wədəgrá yızuru.
near	Kırb
It's nearby.	Kırb new.

station	Tabiya
train	babur
railroad station	babur Tabiya
the railroad station	babur Tabiyaw
Where's the railroad station?	babur Tabiyaw yét new.
here	izzih
from here	kəzzih
Is the railroad station far from here?	babur Tabiyaw kəzzih rúK new †
It's not far, it's [right] near [here].	rúK aydelleḡ, Kírb new.
hotel, restaurant	hotel
there is, he [or it] exists	álla
Where is ('exists') a good hotel?	dəhna hotel yét alle.
There is a good hotel across from ('in front of') the American Embassy.	amerikan embassi fitlefít, dəhna hotél alle.
the hotel	hotelu
there	izziya
The hotel is over there.	hotelú, izziya new.

Numbers

one	and	six	siddist
two	hulett	seven	sebatt
three	sost	eight	simmint
four	aratt	nine	zəTeñ
five	ammist	ten	assır

Grammatical Notes

Note 2.1 The masculine definite suffix /-u ~ -w/

1. dəhna hotel yét alle.	Where is a good hotel?
2. hotelu izziyá new.	The hotel is there.
3. babur Tabiyáw, yét new.	Where is the railroad station?

In sentences 2 and 3 we have /hotelu/ and /Tabiyaw/, i.e. these nouns have the suffixes /-u/ and /-w/ respectively.

The suffix /-u/ after consonants and /-w/ after vowels is added to masculine nouns or their modifiers (see later units) to make them definite or specific. It is generally used when the speaker refers to things or persons that have been mentioned before, or to things or persons which are in his presence. It is, however, not necessarily used in the same situations as the English definite article. The suffix makes the 'pointing out' or 'reference' more explicit. It is less used with plural nouns than with nouns in the singular.

Note 2.2. 'and' /-(1)nna/.

The suffix /-inna/ after consonants and /-nna/ after vowels is the equivalent of the English word 'and', e.g.

/hotelinna babur Tabiya/	'a hotel and a railroad station'
/izzihinna izziya/	'here and there'

It should be noted, however, that /inna/ may also occur as a separate word.

Note 2.3 Verb: The use of /new/ 'is' and /alle/ 'there is'.

amerikan embassi yét new. Where is the American Embassy?

babur Tabiyaw kezzih rúK new † Is the railroad station far from here?

dəhna hotel yét alle. Where is (there) a good hotel?

The verb form /new/ 'is' (see Note 3.5.) denotes simple equation (x is y). Its negative counterpart is /aydelleṃ/ 'is not', e.g.

/hulettinna hulett arátt new/	'Two and two are ('is') four'
/hotelu Tiru aydelleṃ/	'The hotel is not good'

The verb form /alle/ denotes the existence of something ('there is', 'there exists'). Its negative counterpart is /yelleṃ/ 'there is not', e.g.

/and dəhna hotel izzih alle/	'There is a good hotel here.'
/izzih dəhna hotel yelleṃ/	'There isn't a good hotel here.'

The word /yelleṃ/ means also 'no'.

Pronunciation Drills

Glottalized Consonants

/K/

Komə	'he stood up'	saKə	'he laughed'
Kələm	'ink'	bəKlo	'mule'
Kəzzəfə	'he rowed'	bəKi	'enough'
Kəbır	'funeral'	təKəbbələ	'he received'
Kumət	'length'	təKawwəmə	'he opposed'
Kim	'grudge'	moKə	'it became warm'
Kal	'word'	asdənnəKi	'surprising'
Kurs	'breakfast'	awaKi	'wise'
Keyy	'red'	dərreKə'	'it dried'
Kəññ	'right'	tillıKınnət	'bigness'
TıbK	'tight'	dınK	'amazing'
tillıK	'big'	məwdəK	'to fall'
ruK	'far'	məsənTəK	'to split'
sınK	'provision'	TılK	'depth'
bırK	'strange'		

/T/

Tıwat	'morning'	wısT	'into'
Tınt	'ancient'	şəKəT	'merchandise'
TəbbəKə	'he watched'	məTəTT	'drink'
TəyyəKə	'he asked'	lewT	'barter'
Tərrege	'he dusted'	ayıT	'rat'
TərəTTərə	'he suspected'	KərəT	'taxation'
TeməTTemə	'he wound'	bılT	'clever'
TıbK	'tight'	mədəngeT	'to be frightened'
TerePeza	'table'	məwKəT	'to pound'
Tərra	'he called'	məKureT	'to cut'
məTəmməTə	'he sucked'	rəTTəbe	'he got wet'
şəTə	'he sold'	wəTTərə	'he stretched'
şəKKəTə	'he peddled'	KəTTərə	'he hired'
aməTTa	'he brought'	sənəTTəKe	'he split'
áTTəbe	'he washed'	gazeTa	'newspaper'

/P/

PaPas	bishop	Pagume	5 days placed between August and September
PeraKliTos	(a Saint's name)		
Pəstəntinos	(a Saint's name)		

Petros	'Peter'	Pawlos	'Paul'
PenTeKosTe	'pentecost'	ityoPiya	'Ethiopia'
/C/			
CébbéTe	'he grasped'	laCCe	'he shaved'
Cáne	'he loaded'	fəCCe	'he ground'
CélləTe	'he emptied'	aCCáwwete	'he kept company'
Cew	'salt'	maCes	'to smoke'
Céffere	'he danced'	məCCawəca	'playground, 'gameroom'
Cíffera	'dance'	áCCede	'he mowed'
Cékkəne	'he became cruel'	táCCe	'he became engaged'
Cəkkáñ	'cruel'	məCəbbeT	'to grasp'
Cəwata	'play'	məCəffer	'to dance'
Cıs	'smoke'	aCCır	'short'
mılaC	'razor'	wıCC	'outside'
gılibbaC	'copy'	wəCi	'expenses'
TəCCi	'drunkard'	nəCC	'white'
səCi	'generous'	məCi	'one who comes'
		KoraC	'one who cuts'
		KeraC	'tax collector'

/S/

Səháy	'sun'	baleSəgga	'rich'
Sáfe	'he wrote'	məSıhaf	'book'
Səhafi	'writer, clerk'	nəSa	'free'
Səgga	'grace'	məSelleý	'to pray'
SəTTita	'calmness'	hıSan	'baby'
Səlot	'prayer'	nəSannet	'freedom'
Səlleýe	'he prayed'	dimS	'voice'
SádıK	'righteous'	KırS	'shape'
SıdK	'righteousness'	gılS	'open'
məSaf	'to write'	geSS	'page'
mıSwat	'alms'	gıbS	'Egypt'
ıSf	'double'	ıS	'plant'
hınSa	'building'		

Substitution Drills

Substitute the words given to the right of each sentence for the underlined word (or words) of the sentence.

1. hotelu <u>ruK</u> new.	Kirb	izziya	dehna
	bestegra	beTam ruK	Tiru
	besteKeññ	beTam Kirb	beTam Tiru
	izzih		
2. babur Tabiyaw <u>ruK</u> aydelləm.	Kirb	izziya	dehna
	bestegra	beTam ruK	Tiru
	besteKeññ	beTam Kirb	beTam Tiru
	izzih		
3. <u>amerikan embassi fitlefit</u>
dehna hotel alle.	izziya	bestegrawo	
	izzih	babur Tabiyaw	fitlefit
	besteKeññiwo		
4. <u>izzih</u> dehna hotel yellem.
amerikan embassi fitlefit.	izziya	besteKeññ	besteKeññiwo
		bestegra	
		bestegrawo	

Questions and Answers

<u>Question</u>	<u>Answer</u>
TenayisTillliñ, indemín adderu. ibakkiwo, and dehna hotel yét alle.	dehná, igziyabher yimməsgen. dehna hotel amerikan embassi fitlefít alle.
hotelu rúK new † amaríñña yawKállu † mín alu †	yellem, ruK aydelləm. áwo, tinniš awKálləhu. minímm alalhu.
babur Tabiyaw izziyá new † amerikan embassi kezzih rúK new †	yellem, izziya aydelləm. ruK aydelləm, Kír b new.
beTam Tiru amaríñña yawKallu † kezzih bestegra mín alle. kezzih besteKeññ mín alle.	yellem. beTam Tiru aydelləm. and beTam Tiru hotél alle. kezzih besteKeññ and embassi alle.

babur Tabiyaw rúK new †

hotelu tinníš new †

babur Tabiyaw yét alle.

kezzih rúK new †

amerikan embassi yét new.

áwo, beTam ruK new.

áwo, beTam tinníš new.

amerikan embassi fitlefít, and
babur Tabiyá alle.

yelləm, ruK aydelləm, Kírb new.

aláwKım.

Unit 3

Basic Sentences

John /jɔn/

name	sim
my name	sime
you (polite)	irsıwo / ıssıwo
yours (polite)	yersıwo / yessıwo
how about yours	yersıwoss

Hello, my name's John, what's yours TenáyısTıllıñ sime jón new,
('how about yours')? yersıwóss †

kebbede (a proper name)

Ethiopia	ityoPiya
Ethiopian	ityoPiyawı
you are (polite)	nəwo

Kebbede. Are you an Ethiopian? kebbedé new. ityoPiyawı́ nəwo †

John

American	amerikawi
I am	nəñ
but	nəgergın
Mr.	ato
(a proper name)	teséma
(a proper name)	lémma
Ethiopians	ityoPiyawıyan
they are	naccəw

I'm an American, but Mr. Tesemma amerikawı́ nəñ, nəgergın ato
and Mr. Lemma are Ethiopians. tesemmanna ato lemmanı,
ityoPiyawıyan naccəw.

kəbbede

when	məce / məc
you came	məTTu
When did you come?	məcə́ məTTu.

John

yesterday	tinantinna / tinant
I came	məTTahu
I came yesterday.	tinantinná məTTahu.

kəbbede

how much, how many	sint
hour, o'clock, watch, clock	seət
What time is it, please.	ibákkıwo, sint seət new.

John

It's three o'clock.	sóst seət new.
---------------------	----------------

kəbbede

Thank you ('May God give [it] for me')!	ıgziyabhér yıstıllıñ.
--	-----------------------

John

both	abro
let him give us	yıstən
You're welcome ('let him give it to both of us')	abró yıstən.

Classroom Expressions

book	məSıhaf / məShaf
books	məShafoc
your books	məShafoccacıhu
your books (as direct object of a verb)	məShafoccacıhun
open!	kıfetu
[Please] open your books.	məSıhafoccacıhun kıfetu.

together (you pl.)	abráccihu
say!	bəlu
Altogether! ('say together')	abraccíhu bəlu.
now	ahun
close!.	zigu
Now close your books!	ahun məSihafoccacihún zigu.

Structure Sentences

Personal endings of the verb 'be'.

I	ine
I'm an American.	ine amerikawí nəñ.
Are you an Ethiopian?	ityoPiyawí nəh †
you (fem. sing.)	anci
pretty	Konjo
You (f) are pretty.	anci Konjó nəš.
intelligent, sensible	astəway
You (polite) are intelligent.	astəwáy nəwo / astəwáy newot.
this	yih
person, man	səw
who	man
Who is this man?	yih səw mán nəw.
woman, female	set
She's a good woman.	Tiru set nəc / Tiru set nat.
student	təmarí
students	təmariwoc
We are students.	təmariwóc nən.
teacher	astəmarí
teachers	astəmariwoc
Are you teachers?	astəmariwoc naccihu †

bad	məTfo
They are bad.	məTfó naccəw.
he <u>or</u> she (polite)	irsaccəw
big	tilliK
He <u>or</u> she (polite) is big.	irsaccəw tilliK naccəw.

Grammatical Notes

Note 3.1 Pronoun: Independent Pronouns.

ine amerikawi nəñ.	I am an American.
anci Konjó nəš.	You (fem.sing.) are pretty.
irsıwo.	you (polite)
irsaccəw tilliK naccəw.	He <u>or</u> she (polite) is big.

These are examples of Independent Pronouns that have occurred in the Basic or Structure Sentences. As one can see from the above sentences, there are two genders, masculine and feminine. Gender is distinguished only in the second and third person singular pronouns (familiar forms). All other pronouns are indeterminate of gender.

As the personal ending (or other affix) of the verb indicates the person involved, the Independent Pronouns are much less used in Amharic than they are in English. When used, they are slightly emphatic. Attention is drawn to the fact that this particular person is, or these persons are doing so-and-so.

The complete set of such pronouns is:

ine	I
ante	you (masc. fam.)
anci	you (fem.fam.)
irsıwo / issıwo	you (polite)
irsu / issu	he
irswa / isswa	she
irsáccəw / issáccəw	he <u>or</u> she (polite)
inña	we
innante	you (pl.)
innessu / innersu	they

Plural	-ən(n)	-n(n)	us, to us
	-accihu	-accihu**	you, to you
	-accəw	-accəw**	them, to them

Examples:

ato ləmmanna ato kəbbədə mín aluh.	What did Lemma and Kebede say to you?
mín aluñ.	What did they say to me?
izziyá nəw aluwaccihu.	It's there they said to you.

Note 3.3 Loss of Vowels.

As indicated in the chart of the Verb Suffix Pronouns (Note 3.2.1 above) certain vowels are lost before the /-a-/ of the suffix pronouns /-at/, /-accihu/ and /-accəw/.

This loss of vowels occurs regularly in Amharic according to the following patterns:

1) e + a = a	e.g. band [b <u>e</u> + <u>a</u> nd] seat 'at one o'clock'
2) a + a = a	e.g. aməTTat [aməTT <u>a</u> + <u>a</u> t] 'he brought her'
3) ɪ + a = a	e.g. bageñ [b <u>ɪ</u> + <u>a</u> geñ] 'if I find'
4) e + ɪ = e	e.g. yersıwo [y <u>e</u> + <u>ɪ</u> rsıwo] 'yours'
5) ɪ + ɪ = ɪ	e.g. bınəgr [b <u>ɪ</u> + <u>ɪ</u> nəgr] 'if I tell'
6) a + ɪ = a	e.g. amsağır [ams <u>a</u> + <u>ɪ</u> ğır] 'centipede'

Note 3.4 /w/ and /y/ glides before /-a-/ of the affixes.

The Chart of Verb Suffix Pronouns (Note 3.2.1) indicates that /-u/ is /-uw-/, /-o/ is /-ow-/ and /-i/ is /-iy-/ before the suffix pronouns /-at/, /-accihu/ and /-accəw/.

These /w/ and /y/ glides occur regularly in Amharic before /-a-/ of the affixes, e.g.

** if the last vowel of stem is /e/, /a/ or /ɪ/ it is dropped and the suffix is added directly to the preceding consonant (see Note 3.3.)
/u/ is /-uw-/, /o/ is /-ow-/ and /i/ is /-iy-/ before these suffix pronouns (see Note 3.4.).

u + a = uw + a	e.g. fəlləguwaccəw [fəlligu + accəw] 'they wanted them'
o + a = ow + a	e.g. fəlligowal [fəlligo + al] 'he has wanted'
i + a = iy + a	e.g. tɪfəlligiyalləš [tɪfəlligi + alləš] 'you(f) want'

Note 3.5 Verb: /nə-/ 'be'.

The verb stem /nə-/ plus Verb Suffixed Pronouns (Note 3.2.1) constitute verb forms expressing simple equation: 'I am', 'you are', etc. These forms, illustrated in the Structure Sentences, may be either suffixed or separate words (e.g. /Tirúnew/ or /Tirú new/ 'it's good'). They are themselves unstressed and the stress is regularly on the previous syllable, as in /təmariwóc nən/ 'we are students'.

The complete set of these forms is:

<u>Singular</u>		<u>Plural</u>	
nəñ	I am	nən	we are
nəh	you (m.) are		
nəš	you (f.) are	naccihu	you are
nəwo/nəwot	you (pol.) are		
nəw	he is	naccəw	they are
nat/nəc	she is		(or: he/she (pol.) is)

Note 3.6. Formation of the Plural

təmariwoc nən.	We are students.
astəmariwoc naccihu.	You are teachers.

The general plural suffix in Amharic for both masculine and feminine is /-(w)oc/ (/ -oc/ after consonants and /-woc/ after vowels.) With some speakers, words ending in vowels may drop the vowel and the suffix /-oc/ is affixed to the preceding consonant. Thus the Amharic word 'students' may be either /təmariwoc/ or /təmaroc/. Before vowels the plural suffix is usually /-(w)occ/, as in /məSihafoccaccihu/ 'your books.'

ato tēsəmmāna ato ləmma	Mr. Tesemma and Mr. Lemma are
ityoPiyawiyān naccəw.	Ethiopians.

The plural suffix /-yan/ is used exclusively with nouns denoting nationality ending in /-awi/ e.g. /ityoPiyawi/ 'Ethiopian' /ityoPiyawiyān/ 'Ethiopians', /amerikawi/ 'American', /amerikawiyān/ 'Americans', /inglizawi/ 'Englishman', /inglizawiyān/ 'Englishmen', /ferənsawi/ 'Frenchman', /ferənsawiyān/ 'Frenchmen'. The use of the plural will be taken up in later units.

Note 3.7 Transition vowel /ɨ/

likk₁ new.

It's correct.

Kirb₁ hotél yet alle.

Where is the near[est] hotel?

The transition vowel, indicated above by /₁/ is a weak vowel glide that serves to interrupt a sequence of consonants across word boundaries.

This vowel occurs at the point of word division whenever two words coming together produce a cluster of three consonants, or a cluster of two consonants, the first of which is an affricate: /c/, /j/, /C/.

The transition vowel is not marked in our transcription because its presence is almost completely predictable.

Pronunciation Drills

/ɨ/

lemma	'a proper name'	malkes	'to weep'
libs	'clothing'	ale	'he said'
lebbese	'he dressed (himself)'	gimel	'camel'
lij	'child'	bulla	'grey'
lamin	'why'	lul	'pearl'
alebbese	'he dressed (someone)'	šul	'sharp'
mēlbēs	'to dress'	Kal	'word'
mēlKēm	'to pick up'	Kil	'foolish'
mēlēmēn	'to beg'		

/r/

ras	'head, chief'	mettere	'he cut into pieces'
roma	'Rome'		(meat)
rat	'dinner'	irsas	'pencil'
ruK	'far'	mikir	'advice'
rægga	'it coagulated'	mesmer	'line'
aratt	'four'	wember	'chair'
mekera	'calamity'	mēmokker	'to try'
irsu	'he'	mēnor	'to live'
birr	'dollar'	arrere	'burned'
		serra	'he made'

Substitution Drills

Substitute the words listed to the right of each sentence for the underlined word of the following sentences.

ine <u>dehna</u> neñ.	tinniš Konjo	likk ruK	Tiru Kirb
ante <u>séw</u> neh.	ityoPiyawi dehna	amerikawi temari	asteway astemari
anci <u>Tirú</u> neš.	Konjo set	tinniš meTfo	izzih astemari
irswo <u>astemari</u> newo.	temari asteway	ityoPiyawi izziya	amerikawi sew
issu <u>temari</u> new.	man asteway	izziya sew	astemari ruK
isswa <u>meTfo</u> nat/irswo <u>meTfo</u> nec.	dehna izzih	set tilliK	astemari Kirb
ifña <u>amerikawiyān</u> nen.	ityoPiyawiyān izziya	sewoc temariwoc	izzih asteway
innante <u>astemariwoc</u> naccihu.	tinniš tilliK	Kirb temariwoc	ruK setoc
innessu <u>ityoPiyawiyān</u> naccew.	amerikawiyān temariwoc	sewoc astemariwoc	setoc izziya
irsaccew <u>asteway</u> naccew.	tilliK ruK	tinniš Kirb	man beTam Tiru

Substitution - Correlation Drill

Replace the underlined pronoun with those listed to the right of each sentence.

Change the form of the verb 'to be' as necessary to agree with the pronoun used.

<u>ine</u> temari neñ.	ante isswa	anci irsaccew	issu ifña
<u>ante</u> asteway neh.	innessu ine	innante anci	irswo isswa
<u>anci</u> Tiru neš.	ine ifña	ante innante	irsaccew isswa

<u>innessu</u> temariwoc naccəw.	inña	innante	
<u>irsiwo</u> izziya newo.	antə	anci	irswa
	issu	innante	

Questions and Answers

<u>Question</u>	<u>Answer</u>
sime tesemma' new, yersiwoss ↑	jon new.
irsiwo amerikawi newo ↑	ine ityoPiyawí neñ.
izzih mecé meTTu.	tinant meTTahu/tinantinna meTTahu.
ato lemmanna ato kebbede mec meTTu.	alawKim.
irsiwo temari newo ↑	áwo, temarí neñ.
amariñña yawKallu ↑	tinniś awKallehu.
irswa Konjo set nat ↑	áwo, beTam Konjó nat.
ato tesemma min yawKallu.	beTam Tiru amariñña yawKallu.
ato lemna meTfo sew new ↑	yellem. issu beTam Tiru sew new.
asteway new ↑	áwo, astewáy new.
hulettinna hulett, sint new.	hulettinna hulett, arátt new.
sostinna aratt sint new.	sebátt new.
ato tesemma Tena new ↑	áwo, dehná new.
innessu izzih naccəw ↑	áwo, izzih naccəw.
astemariwoc izzih mece meTTu.	ine alawKim.
izzih sint sewoc meTTu.	hulett sewoc meTTu.
ato kebbede meTfo new ↑	yellem, meTfo aydellew.
ato kebbedenna ato lemna temariwoc naccəw ↑	áwo, innessu temariwoc naccəw.
ato kebbede izzih new ↑	izzih aydellew.
irsiwo ityoPiyawí newo ↑	áwo, ityoPiyawí neñ.
irsiwoss ↑	ine amerikawí neñ.
astemari newo ↑	yellem. temarí neñ.
ato tesemma yet new.	izzih new.
meSihafu yet alle.	izzih new.
irswa astemari nec ↑	áwo, astemari nec.
issu tillik new ↑	yellem, tinniś new.
sint seat new.	assir seat new.
ato lemna dehna new ↑	áwo, beTam dehná new.
izzih dehna astemari alle ↑	áwo, and dehna astemari alle.
dehna amariñña yawKallu ↑	beTam Tiru aydellew.
ato kebbedenna ato jon, izzih mec meTTu.	tinantina meTTu.

Unit 4

Basic Sentences

John

let you (polite) show me	yasayyuñ
to show me ('to let you (polite) show me')	liyasayyuñ
you (polite) can, are able	yicilallu
Could you please direct me to ('show me ') a good hotel?	ibákkíwo, dehna hotel liyasayyuñ yicilallu †

kebbede

(name of hotel)	giyon
it seems	yimeslal
it seems to me, I think	yimesleññal
Yes [I can]. The Gion hotel seems good to me.	áwo, giyon hotel dehná yimesleññal.

John

address	adrašša
What's ('where is') the address?	adraššaw yét new.

kebbede

taxi	taksi
by taxi	betaksi
to go	mehed
You can go [there] by taxi.	betaksi mehed yicilallu.

John

O.K.	išši
I'm calling, I'll call, I'm inviting, I'll invite	ıTerallehu
O.K. I'll call a taxi.	išši. taksí ıTerallehu.
Taxi!	táksi.

Taxi driver

Yes sir / madam. (said in reply
to a call) abet ↑

Jonn

cause me to arrive (polite
imperative) yadrısuñ

Take me to Gion Hotel, please. ibákkıwo giyon hotél yadrısuñ.

let me pay likfəl

let me pay to you (polite) likfəlıwot

How much am I to pay you? sınt likfəlıwot.

Taxi driver

dollar (Ethiopian) bırr

Four dollars. aratt bırr.

Classroom Expressions

thing nəgər

it is said, it is called yıbbalal

in Amharic bamarıñña

How do you say this ('this thing
is said') in Amharic? yıh nəgər bamarıñña mın yıbbalal.

pencil ırsas

you have ('there is to you') allewot

Do you have a pencil? ırsas allewot ↑

[No] I don't (have) ('there is not
to me') yelléññim.

many, much bızu

Do you have many pencils? bızu ırsasocce alluwot ↑

only; alone bıcca

No, I have only one. yelləm, and bıcca alleñ.

Say it again ('repeat for me'). yıdgəmullıñ.

this (as object) yıhın

word	Kal
Repeat this word.	yihin Kál yidgēmut.
Can you [speak] Amharic?	amariññá yicílallu ↑
I can	icilallēhu
Yes, I can.	awon, icilallēhu.

Structure Sentences

Noun Suffix Pronouns.

My name is Kebede.	sime kəbbedé nəw.
country	ager
America is your (m) country.	agerih ameriká nəw.
father	abbat
tall	rəjjim
Your (f.) father is tall.	abbatis̄ rəjjim nəw.
What is your (polite) name?	simiwo mán nəw.
red	Kəyy
His book is red.	məsihafu Kəyy nəw.
mother	innat
Her mother is beautiful.	innatwa Konjó nat.
	<u>or:</u> innatwa Konjó nəc.
Our names are Kebede and Lemma.	simmaccin kəbbedənná ləmma nəw.
Where is your (pl.) country?	ageraccihu yét nəw.
car, vehicle	mekina
Their car is not good.	mekinaccéw Tiru aydelləm.

Grammatical Notes

Note 4.1 Noun Suffix Pronouns

The Structure Sentences illustrate the use of the Amharic Noun Suffix Pronouns which are the equivalent of English 'Possessive Pronouns': 'my', 'his', 'yours', etc. (see also Note 3.2.).

The complete set of Noun Suffix Pronouns is:

<u>Singular</u>		<u>After Consonants</u>	<u>After Vowels</u>
1st pers.	'my'	-e	-ye
2nd pers. m.	'your'	-ih	-h
2nd pers. f.	'your'	-iš	-š
2nd pers. pol.	'your'	-iwo	-wo
3rd pers. m.	'his'	-u	-w
3rd pers. f.	'her'	-wa	-wa

Plural

1st pers.	'our'	-accin	-accin
2nd pers.	'your'	-accihu	-accihu
3rd pers.	'their'	-accəw	-accəw
(or, polite sing.)	'his, her'		

Note 4.2 Verb: Verb forms /alle/ 'there is', /allu/ 'there are' and /yelləm/ 'there is not', /yellum/ 'there are not' as equivalent to English 'have' and 'have not.'

irsas alləwot †	Do you have a pencil?
yelləññim.	[No] I don't ('There is not to me').
bizu irsasocc alluwot †	Do you have many pencils?
yelləm, and bicca alləñ.	No, I have only one.

/alle/ 'there is', 'there exists' (Note 2.3) and the plural /allu/ 'there are', 'there exist' are used with Verb Suffix Pronouns.

The thing possessed is the subject of /alle/ or /allu/. The owner is indicated by a suffix pronoun, e.g. /məSihaf alləñ/ 'I have a book', literally 'there is a book to me', /ammist məSihafocc alluñ/ 'I have five books', literally 'there are to me five books'.

The forms of /alle/ and /allu/, with the verb suffixed pronouns, are:

Masculine (sing.) Thing Possessed:

<u>Singular</u>		<u>Plural</u>	
alləñ	I have	allen	we have
alləh	you (m.) have		
alləš	you (f.) have	allaccihu	you have
allewo/alləwot	you (pol.) have		
alləw	he has	allaccəw	they have
allat	she has		

Plural Thing Possessed:

alluñ	I have	allun	we have
alluh	you (m.) have		
alluš	you (f.) have	alluwaccihu	you have
alluwo/alluwot	you (pol.) have		
allut	he has	alluwaccəw	they have
alluwat	she has		

Note that in Amharic the object possessed is the subject of the verb.

The negative forms are:

Masculine (sing.) Thing Possessed:

	<u>Singular</u>		<u>Plural</u>
yelleññim	I don't have	yellenim	we don't have
yellehim	you (m) don't have		
yellešim	you (f) don't have	yellaccihum	you don't have
yellewotim	you (pol.) don't have		
yellewim	he doesn't have	yellaccəwim	they don't have
yellatim	she doesn't have		

Plural Thing Possessed:

	<u>Singular</u>		<u>Plural</u>
yelluññim	I don't have	yellunim	we don't have
yelluhim	you (m) don't have		
yellušim	you (f) don't have	yelluwaccihum	you don't have
yelluwotim	you (pol.) don't have		
yellutim	he doesn't have	yelluwaccəwim	they don't have
yelluwatim	she doesn't have		

For the equivalents to 'have', 'have not' with feminine thing possessed see Note 5.1.

Note 4.3 Feminine definite suffix /-wa ~ -(y)itu ~ -(y)itwa/

The masculine definite suffix was discussed in Note 2.1. The feminine definite suffix is /-wa/; /-(y)itu/ (/ -itu/ after consonants, /-yitu/ after vowels); or /-(y)itwa/ (/ -itwa/ after consonants, /-yitwa/ after vowels).

All words indicating females are feminine. (Feminine gender will be discussed in detail in later units.)

Examples:

/təmariw/	the (boy) student
/təmariwa/ or /təmariyitu/ or /təmariyitwa/	the (girl) student
/astəmariw/	the (gentleman) teacher
/astəmariwa/ or /astəmariyitu/ or /astəmariyitwa/	the (lady) teacher

Nouns without definite suffix do not show gender. Thus the word /təmari/, for example, may refer both to a boy and a girl student. The gender of 'indefinite' nouns is indicated by the verb endings, e.g.

Tiru tēmari nəw.	he is <u>a</u> good student.
Tiru tēmari nəc/nat.	she is <u>a</u> good student.

The most commonly used form of the feminine definite suffix is /-wa/.

Note 4.4 Definite suffixes on modifiers.

If a noun has a modifier the definite suffix is affixed to the modifier and not to the noun it modifies, e.g. /məSihafu/ 'the book', but /tinniṣu məSihaf/ 'the small book'.

Examples:

dəhna w səw tinniṣ məSihaf alləw.	The good man has a small book.
dəhna w set tinniṣ məSihaf allat.	The good woman has a small book.
Konjoyitu set and məSihaf allat.	The pretty girl has a book.

It should be noted that the definite suffix is affixed to the modifier even when the modified noun has a Noun Suffix ('Possessive') Pronoun, e.g.

tinniṣu məSihafih izzih allə.	Your small book is here.
-------------------------------	--------------------------

Note 4.5 Suffix /-(i)n/ specific direct object.

Group 1

məSihafoccacihun kifətu.	Open your books!
yihin Kal yidgemut.	Repeat this word!

Group 2

dəhna hotel liyasayyuñ yicilallu ↑	Can you direct me to ('show me') a good hotel?
taksi iTeralləhu.	I'll call a taxi.
amariñña yawKallu ↑	Do you know Amharic?

In Group 1 the objects of the verbs (/məSihafoccacihun/, /yihin Kal/) have a suffix /-n/ or /-in/. In Group 2 none of the objects have such a suffix. In Group 1 we have 'your books' (not just any book), 'this word' (a specific one). In Group 2 we have 'a good hotel' (any good hotel) 'a taxi' (not this particular taxi), 'Amharic' (in general).

The suffix /-(1)n/ (/ -in/ after consonants, / -n/ after vowels) must always be used:

- a) When the direct object is a specific noun, i.e. a noun with a definite suffix (/ -u~-w/ or / -wa~-(y)itu/); e.g. /mɛSihafu/ 'the book', /mɛSihafun kifətu/ open the book'.
- b) When it is modified by a suffix pronoun, e.g. /mɛSihafoccacihu/ 'your books', /mɛSihafoccacihunn kifətu/ 'open your books'.
- c) When it is modified by a demonstrative pronoun, e.g. /yihn Kal yidgəmut/ 'repeat this word'.
- d) When it is a proper name, an independent pronoun, a name of a country, or objects assumed to be commonly known, such as station, ministry etc. e.g. /giyon hoteln yasayyuñ/ 'show me the Gion Hotel', /kəbbedn yawKallu/ 'they know Kebbete', /irsiwonn awKallehu/ 'I know you', /babur Tabiyan yasayyuñ/ 'show me the railroad station'.

When the direct object of the verb has a modifier, it is the modifier that usually takes the /-(1)n/ suffix and not the noun it modifies, as in /yihn Kal yidgəmut/ 'repeat this word', /tinnišn mɛSihaf kifətu/ 'open the small book'.

The suffix /-(1)n/ is not affixed to the indefinite, non-specific direct object (Group 2 above).

Note 4.6 Prepositions.

Amharic prepositions are usually inseparable from the word they precede. These 'prefix prepositions' lose their vowel when prefixed to words beginning with a vowel in accordance with the patterns listed in Note 3.3.

If, however, the prepositions are said as separate words the vowel is not lost, e.g.

/bamarifña/ or /be amarifña/ 'in Amharic'.

Note 4.6.1 Preposition /b(ə)-/ 'to, by, in, at, on' and /best(ə)-/ 'to', 'in the direction of'.

betaksi məhed yicilallu.

You can go by taxi.

yih neger bamarifña min yibbalal.

How do you say this in Amharic?

yamerikan embassi bestəKəññawó new.

The American Embassy is on your right.

The prefix preposition /b(ə)-/ (/be-/ before consonants, /b-/ before vowels) is used in equivalents to English prepositions 'to, by, in, at, on' and the prefix /best(ə)-/ (/bestə- before consonants and /best-/ before vowels) in equivalent to English 'to' with reference to specific directions, such as 'to the right', 'to the left', 'to the north', 'to the south', etc.

Other usages of the prefix /b(ə)-/ will be taken up in later units.

Pronunciation Drills

1) /t/

təmarɪw	'the student'	məsmat	'to hear'
tɪmɪhɪrtbet	'school'	mɛtɛrɾɛt	'to narrate'
tɪnɪnt	'yesterday'	magɲɛt	'to find'
təʃomɛ	(proper name)	məsTɛt	'to give'
bɛt	'house'	mayɛt	'to see'

2) Short and Long Consonants.

/b/

algɛbɪm	'I will not enter'	algɛbbɪm	'he has not entered'
abɪy	'liar'	abbɪy	'Nile'
gɛnzɛb	'money'	dɪbb	'bear'

/c/

tɛcɛgɛrɛ	'he suffered'	yɪccɛgɛrɛ	'he is suffering'
mɛc	'when'	tɛmarɪwɔccɛ	'my students'
mɛcɛbcɛb	'to thrash'	cɛbcɛcɛbɛ	'he thrashed'

/C/

mɛCɛt	'to engage'	aCCɛ	'he engaged'
mɛCɛs	'to smoke'	aCCawac	'umpire'
mɛCɛmCɛm	'to kiss repeatedly'	nɛCC	'white'

/d/

mɛdɛmɛr	'to add'	wɛddɛdɛ	'he loved'
wɛssɛdɛ	'he carried'	wɛddɛKɛ	'he fell'
dɛggɛnɛ	'he aimed'	Kɛddɛmɛ	'he preceded'

/f/

mɛfɛllɛg	'to want'	mɛffɛlɛg	'to be wanted'
allɛfɛ	'he passed'	kɛffɛlɛ	'he divided'
addɛfɛ	'it became dirty'	sɛffi	'wide'

/g/

mɛgɛmmɛt	'to guess'	mɛggɛmɛt	'to be estimated'
adɛrrɛgɛ	'he did'	sɛggɛdɛ	'he worshipped'
mɛTɾɛg	'to clean'	dɛggɛmɛ	'he repeated'

/h/

habtam	'rich'
mehed	'to go'
neh	'you are'
hedaccihu	'you went'

/j/

məjəmmer	'to begin'	yijjəmmeral	'it will be started'
awwəjə	'he declared'	ɪjj	'hand'
jəgna	'brave'	ajjəbə	'he accompanied'

/k/

kebbədə	(proper name)	məkkərə	'he advised'
məmker	'to advise'	mukkəra	'attempt'
awwəkə	'he disturbed'	səkkərə	'he became drunk'

/K/

mawək	'to know'	aKKədə	'he planned'
saKə	'he laughed'	bəKKələ	'it germinated'
məKəddəs	'to bless'	məKKədəs	'to be blessed'

/l/

məlbes	'to dress'	məlləbəs	'to be dressed'
mələyyet	'to separate'	məlləyyet	'to be separated'
alə	'he said'	alle	'he is present'

/m/

yimetal	'he will strike'	yimməttal	'he will be struck'
aməsəggənə	'he praised'	yimməsəggenal	'he will be praised'
mamar	'to be beautiful'	məmmar	'to learn'

/n/

manbēb	'to read'	mənnebēb	'to be read'
mansat	'to lift'	mənnəsət	'to get up'
antə	'you' (sing.)	innantə	'you' (pl.)

/ñ/

magñet	'to find'	məgğəññet	'to be found'
nəñ	'I am'	amariñña	'Amharic'
ləmmañ	'beggar'	ləmmaññoc	'beggars'

/p/

posta	'envelope'
postabet	'post office'
polis	'police'

/P/

PilaTos	(proper name)
PeraKliTos	(proper name)
ityoPiya	'Ethiopia'

/r/

rəggeme	'he cursed'	mərreKe	'he blessed'
TərəTTərə	'he doubted'	wərrədə	'he came down'
terabe	'he was hungry'	birr	'dollar'

/s/

tenesa	'stand up!'	tenessa	'he stood up'
məsmat	'to hear'	məsəmat	'to be heard'
sim	'name'	məsəle	'it seemed'

/S/

Some	'he fasted'	KəSSəle	'he continued'
məSaf	'to write'	gəSS	'page'
nəSa	'free'	nəSSa	'it became clear'

/š/

məšəmgəl	'to be old'	lšši	'all right'
nəš	'you (f) are	šəššəge	'he hid'
šəlleme	'he rewarded'	aššə	'he rubbed'

/t/

gəmmete	'he guessed'	mətta	'he struck'
mote	'he died'	attete	'he discussed'
mətəññat	'to sleep'	gottete	'he pulled'

/T/

məmTat	'to come'	gəTTəme	'he fixed'
məTrat	'to call'	aTTərə	'he fenced'
TiKim	'benefit'	aTTəbe	'he washed'

/w/

awon	'yes'	awweje	'he declared'
məwdəd	'to like'	awweKe	'he knew'
wib	'attractive'	dəwwəle	'he dialed'

/y/

yelleṃ	'no'	ayye	'he saw'
belay	'upon'	Key	'red'
melleyyet	'to be separated'	melleyyet	'to separate'

/z/

mezor	'to turn'	azzəzə	'he ordered'
wenz	'river'	gezzu	'they bought'
gənzəb	'money'	bəzza	'it multiplied'

/ž/*

žele	'unarmed'	Kažžə	'he talked in his sleep'
muriž	'a kind of grass'	ažžə	'it suppurated'
geži	'governor'	gižž	'purchase'

*/ž/ and /j/ are usually interchangeable.

Substitution Drills

Use the proper Noun Suffix ('Possessive') Pronoun as indicated by the English pronouns listed to the right of the following sentences.

məSihafe Tiru new.	his	her	
	your (pl.)	our	your (pl.)
	their	your (fem.)	your (masc.)
məkinawo izzih new.	your (masc)	her	our
	his	your (fem.)	their
	your	her	

Correlation-Substitution Drill

Change the form of the underlined verb (equivalent to the English 'I have, you have,' etc. or 'I don't have, you don't have,' etc.) to agree with the pronouns listed to the right of each sentence.

Tiru məSihaf <u>allew</u> .	ine	innəssu	ante
	innante	irsu	anci
	irswo	iñña	irswa
	irsaccəw		

Tiru mēkinawocc <u>allut</u> .	lñña issu isswa irsiwo	anci innante ante	innessu ine irsaccēw
abbat <u>yellatim</u> .	irsiwo isswa irsu lñña	irsaccēw ine innessu	ante innante anci
mēSihafoccinna irsasoc <u>yelluññim</u> .	ante irsiwo irsu lñña	irsiwo irsaccēw innessu	ine innante anci

In the following sentences, substitute the words listed to the right of each sentence for the underlined word (or words), using the proper direct object form.

<u>anten</u> awKallēhu.	anci irsaccēw giyon hotel ageraccēw	† irsiwo innante ato jon simaccihu	irswa innessu ager mēkinah
<u>and mēSihaf</u> yasayyuñ.	mēSihafu irsaswa and irsas and hotel babur Tabiya	mēkinaw abbataccēw mēSihafe hotelu and seāt	taksiwo seātiwo
<u>tinnišun mēSihaf</u> yasayyuñ.	dēhna sēw yih sēw Tiru astemari tillik ager asteway set	Konjo set dēhnawa temari Keyy mēSihaf mēTfo temari	Tiru mēSihaf likk nēger

Question and Answer Drill

mēSihaf allēwot †	áwo, alleñ. yelleññim.
yih temari irsas allēw †	áwo, allēw. yellewim.
temariwoc bizu irsasoc alluwaccēw †	áwo, bizu irsasoc alluwaccēw. bizu irsasoc yelluwaccēwim.

ante bizu mēSihafoc alluh †	áwo, bizu mēSihafoc alluñ. bizu mēSihafoc yelluññim.
tımıhırt betun yawKallu †	áwo, awKalləhu. yelləm, alawKim.
məkina allat †	áwo, allat. yellatım.
seat allewot †	áwo, alləñ. yelləññim.
giyon hotelın liyasayyuñ yıcılallu †	áwo, ıcılalləhu.
məkinawon liyasayyuñ yıcılallu †	áwo, ıcılalləhu.
ato kəbbədə məkına alləw †	áwo, alləw. yelləwım.
abbatınna innat alluh †	áwo, alluñ. yelluññim.
giyon hotel beTam Tıru nəw †	áwo, beTam Tırú nəw. beTam Tıru aydelləm.
giyon hotel məhed yıcılallu †	áwo, ıcılalləhu.
assır bırr allewot †	áwo, alləñ. assır bırr yelləññim.
Keyy məkına alləh †	áwo, alləñ. məkına yelləññim.
məkinawoc alluwaccıhu †	áwo, allun. məkınawoc yellunım.
astemariw məkına alləw †	áwo, alləw. astemariw məkına yelləwım.
bizu məkinawoc allut †	áwo, bizu məkinawoc allut. bizu məkinawoc yellutım.
ısswa mēSihaf allat †	áwo, allat. mēSihaf yellatım.
astemariw dəhná nəw †	áwo, dəhna nəw. dəhna aydelləm.
ırsıwo amarıñña yıcılallu †	áwo, ıcılalləhu.
seatıh məTfó nəw †	áwo, məTfó nəw məTfo aydelləm.
Tıru ırsas allewot †	áwo, alləñ. yelləññim.
Tıru ırsasoc alluwaccıhu †	áwo, allun. yellunım.

ato kəbbədə amerika məhed yıcılallu †	áwo, yıcılallu.
Kəyy məkina alləh †	awo, alləñ. yelləññim.
innəssu məkinawoc alluwaccəw †	áwo, alluwaccəw. yelluwaccəwım.
məkinawoc Tırú naccəw †	áwo, Tırú naccəw.
abbatıwo Tıru seat allaccəw †	áwo, allaccəw. yellaccəwım.
məkinaccıhu bəTam Tıru nəw †	áwo, Tırú nəw. Tıru ayydelləm.
təmarıwocc amarıññá yawKallu †	áwo, yawKallu.
agerıh rúK nəw †	áwo, rúK nəw. rúK aydelləm.
məkinaccəw ızzıh nəw †	áwo, ızzıh nəw. ızzıh aydelləm.
astemarıw bızu təmarıwocc allut †	áwo, allut. yellutım.
abbatıwo abbaten yawKallu †	áwo, yawKallu.
babur Tabıyaw rúK nəw †	áwo, rúK nəw. rúK aydelləm.
antə təmarı nəh †	áwo, təmarı nəñ.
rəjjım ırsas alləh †	áwo, alləh.
and rəjjım təmarı lıyasayyuñ yıcılallu †	áwo, ııcılalləhu.

Unit 5

Basic Sentences

John

Hello.	Tená yisTillifñ.
newcomer, guest	ingida
one who receives	təKəbbay
hotel receptionist	ingida təKəbbay

ingida təKəbbay

Hello.	Tená yisTillifñ.
in, inside	wisT
<u>in</u> the hotel	bəhotelu <u>wisT</u> / <u>ihotelu wisT</u>
empty	bado
room, section, division, class, classroom	kifl/kifil
Do you have an empty room in this hotel?	bəzzih hotel wisT, bado kifl allewot †

i.t.

Yes, I have.	áwo, alleñ.
--------------	-------------

John

rent	kiray
How much is the rent?	kirayu sínt new.

i.t.

week	sammint
<u>from</u> two <u>to</u> ten	<u>kehulett</u> <u>iskassir</u>
From two to ten [Ethiopian] dollars a week.	besammint kehulett iskassir bírr new.

John

to see	mayet
I want, I'm looking for	ifelligallehu
I'd like to see the room.	kiflun mayet ifelligallehu.

1.t.

I'll show you, I'm showing you asayyiwotallehu
 All right, I'll show [it] to you. 1šši, asayyiwotallehu.

John

it's not bad aykefam
 if you tell me binegruñ
 I take, I'm taking, I'll take iwəsdallehu
 It isn't bad. If you tell me how aykefam. kirayun binegruñ, yihin
 much it is ('the rent') I'll kifl iwəsdallehu.
 take it ('this room').

1.t.

master, owner; rich geta
 sir ('my master') getaye
 It's ten dollars a week. besammint simmint bírr new, getaye.

John

things, belongings, goods 1Ka
 have (somebody) bring yasgebbu
 (something) (pol. imperative)
 Have them bring my things (for me). 1Kayen yasgebbulliñ.
 food m1gb/m1g1b
 dining room, restaurant m1g1bbet
 And where is the dining room? m1g1bbetuss yét new.

1.t.

first andeñña
 story, floor foK
 upstairs ifoKlay / befoKlay
 It's on the first floor. andeññaw foKláy new.**

John

Thank you. 1gziyabher y1stilliñ.

** The 'first floor' in Ethiopia corresponds to the 'second' floor in U.S.A.

Structure SentencesPerfective

town, city	kətema
I went	hedhu/hedku
I went to town.	wədə kətemá hedhu.
house, home	bet
you (m) looked for, wanted	fəlləgh
You (m) looked for a house.	bét fəlləgh.
money	genzəb
you (f) looked for, wanted	fəlləğš
You (f) wanted money.	genzéb fəlləğš.
a man	səwıyye
the man	səwıyyew
to call	məTrat
he wanted	fəlləgə
The man wanted to call his father.	səwıyyew abbatun məTrat fəlləgə.
a woman	setıyyo
the woman	setıyyowa
she saw	ayyəc
The woman saw her mother.	setıyyowa innatwan ayyəc.
<u>to</u> Kebede	<u>ləkəbbədə</u>
cup	sini
coffee	bunna/bun
we gave	səTTən
We gave a cup of coffee to Kebede.	ləkəbbədə and sini bunná səTTən.
study, knowledge, lesson	tımihirt
school	tımihirtbet/təmaribet
you (pl.) went	hedaccihu
You (pl.) went to school.	innanté wədə tımihirtbet hedaccihu.
they (<u>or</u> : you, he, she (pl.)) saw	ayyu
The students saw the dining room.	təmariwoc mığıbbetun ayyu.

Grammatical Notes

Note 5.1 Verb: Perfective

indemin adderu.	'How have you spent the night?'
min alu ↑	What did you say?
wədə kətəmə́ hedhu.	I went to town.
abbatun məTrát fəlləge.	He wanted to call his father.
innatwan ayyəc.	She saw her mother.
səTTen.	We gave.
mīgibbetun ayyu.	They saw the dining room.

In Amharic as in other Semitic languages the verbs are listed in dictionaries in the 3rd person masculine singular Perfective form and not in the 'Infinitive' as in so many other languages.

Thus the verb 'to want' is listed under /fəlləge/ 'he wanted', the verb 'to see' under /ayyə/ 'he saw', etc.

The great majority of Amharic verbs have three basic consonants (traditionally known as 'radical' or 'root' consonants) the second of which is almost always doubled.

There are, however, a great number of verbs with two, four, or even five radicals. Some of the two-radical verbs, such as /ayyə/ 'he saw' /hedə/ 'he went', etc. are among the most common ones.

The classification of Amharic verbs will be gradually introduced in the later units.

Following is a list of various verb forms which have occurred in Units 1 through 5 together with the corresponding Perfective form in the right hand column.

Forms in the UnitsPerfective Forms

adderu	they spent the night	addere	he spent the night
yadrisuñ	take me	aderreše	he took (caused to arrive)
alu	they said	alə	he said
inniref	let us rest	arrefə	he rested
yasayyuñ	show me	asayyə	he showed
yasgəbbullīñ	have them bring for me	asgəbba	he had (someone) bring (something)
awKallehu	I know	awwəKe	he knew
mayet	to see	ayyə	he saw

yicilallu	'you can'	cale	'he could'
yidgemut	'repeat it!'	deggeme	'he repeated'
fellege	'he wanted'	fellege	'he wanted'
mehed	'to go'	hede	'he went'
aykefam	'it isn't bad'	keffa	'it became bad'
likfelwot	'let me pay you'	keffele	'he paid, he divided'
kifetu	'open'	keffete	'he opened'
yimeslal	'it seems'	messela	'it seemed'
meTTu	'they came'	meTTa	'he came'
binegruñ	'if you tell me'	neggere	'he told'
yisTilliñ	'let him give for me'	seTTe	'he gave'
yibbalal	'it is said'	tebale	'it was said'
yimmesgen	'let him be praised'	temeseggene	'he was praised'
meTrat	'to call'	Terra	'he called'
iwesdallehu	'I'll take'	wessede	'he took'
zigu	'close'	zogga	'he closed'
yizuru	'turn!'	zore	'he turned (intr.) he toured'

The Amharic Perfective Stem may end either in a consonant, or in a vowel, e.g.:

Consonant Stem:

/fellege/ 'he wanted'

(Stem: /fellege-/)

Vowel Stem:

/ayye/ 'he saw'

(Stem: /ayye-/)

	<u>Singular</u>	<u>Plural</u>	<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
1st p.	felleghu	fellegn/fellegin	ayyehu	ayyen
2nd p.m.	fellegh		ayyeh	
2nd p.f.	felleḡš	felleḡaccihu	ayyeš	ayyaccihu
2nd p.pol.	felleḡu		ayyu	
3rd p.m.	fellege		ayye	
3rd p.f.	felleḡec	felleḡu	ayyec	ayyu
3rd p.pol.	felleḡu			

The complete set of Perfective personal endings is:

	<u>Singular</u>		<u>Plural:</u>
1st p.	-hu / -ku'	1st p.	-n/-in (after con- sonants only)
2nd p.m.	-h / -k'		
2nd p.f.	-š''	2nd p.	-accihu'''
2nd p.pol.	-u'''	3rd pers.	-u'''
3rd p.masc.	-ə after consonants -zero after /ə/ and /a/		
3rd p.fem.	-ec(c) ''after consonants -c(c) ''after /ə/ and /a/		
3rd p.m. and f. (pol.)	-u'''		

*) /-hu/ after /g/, /k/, /K/, and vowels; otherwise /-hu/ or /-ku/
/-h/ after /g/, /k/, /K/, and vowels; otherwise /-h/ or /-k/

**) Before Verb Suffix Pronouns these endings are:

2nd p.f. /-š1-/

3rd p.f. /-ecc1-/ after consonants, /-cc1-/ after vowels

***) Vowel Stems drop their final vowel and the suffix is affixed
directly to the preceding consonant.

The verb /alle/ 'he exists, is present' denotes the present tense but
takes the personal endings of the Perfective:

allehu	'I am present'
alleh	'you (m) are present'
alleš	'you (f) are present'
alle	'he is present'
allec	'she is present'
allen	'we are present'
allaccihu	'you (pl.) are present'
allu	'they (he, she, you -pol.) are present'

Note 5.2 Verb: Verb forms /allec/ 'she exists', and /yelleccim/ 'she does
not exist' as equivalents to English 'have' and 'have not'
with feminine object (see also Note 4.2).

Since the third person feminine of the verb /alle/ is /allecc1-/
before Verb Suffix Pronouns (Note 5.1), the equivalents of 'have' and 'have not'
when what is possessed is feminine are as follows: (The construction is, lit-
erally, 'something (feminine) is to me, to you, etc'.).

alleccif	'I have'	alleccat	'she has'
alleccih	'you (m) have'	alleccin	'we have'
allecciš	'you (f) have'	alleccaccihu	'you have'
allecciw	'you (pol.) have'	alleccaccəw	'they have'
allecciw	'he has'		

and

yelleccinñim	'I don't have'
yelleccihim	'you (m) don't have'
yelleccišim	'you (f) don't have'
yellecciwotim	'you (pol.) don't have'
yellecciwim	'he doesn't have'
yelleccatim	'she doesn't have'
yelleccinim	'we don't have'
yelleccacihum	'you (pl) don't have'
yelleccaccewim	'they don't have'

Note 5.3. Pronoun: Verb suffix pronouns used with Perfective.

The suffix object pronouns are affixed to the verb forms in the Perfective according to the chart given in Note 3.2.1.

This is illustrated by the following examples:

Consonant stem /felleġ-/

Vowel stem /ayye-/

Subject: First Person

felleġhut	'I wanted him/it	ayyehut	'I saw him/it
felleġhuh	'I wanted you(m)	ayyehuh	'I saw you(m)
felleġhuš	'I wanted you(f)	ayyehuš	'I saw you(f)
felleġhuwot	'I wanted you(pol.)	ayyehuwot	'I saw you (pol.)
felleġhuwat	'I wanted her'	ayyehuwat	'I saw her'
felleġhuwaccihu	'I wanted you(pl.)	ayyehuwaccihu	'I saw you (pl.)
felleġhuwaccew	'I wanted them/ him, her (pol.)	ayyehuwaccew	'I saw them/him, her (pol.)

Subject: Second person masculine

felleġheñ	'you wanted me'	ayyehēñ	'you saw me'
felleġhew	'you wanted him/it'	ayyehew	'you saw him/it'
felleġhat	'you wanted her'	ayyehat	'you saw her'
felleġhen	'you wanted us'	ayyehen	'you saw us'
felleġhaccew	'you wanted them/ him, her (pol.)	ayyehaccew	'you saw them/him, her (pol.)

Subject: Second person feminine

felleġšifñ	'you wanted me'	ayyešifñ	'you saw me'
felleġšiw	'you wanted him/it'	ayyešiw	'you saw him/it'
felleġšat	'you wanted her'	ayyešat	'you saw her'
felleġšin	'you wanted us'	ayyešin	'you saw us'
felleġšaccew	'you wanted them/ him, her (pol.)	ayyešaccew	'you saw them/him, her, (pol.)

Subject: Third person masculine

felleḡeñ	'he wanted me'	ayyeñ	'he saw me'
felleḡeḡ	'he wanted you(m)	ayyeḡ	'he saw you(m)'
felleḡeḡš	'he wanted you(f)	ayyeš	'he saw you(f)'
felleḡewot	'he wanted you(pol.)	ayyewot	'he saw you(pol.)'
felleḡew	'he wanted him/it'	ayyew	'he saw him/it'
felleḡat	'he wanted her'	ayyat	'he saw her'
felleḡen	'he wanted us'	ayyen	'he saw us'
felleḡacciḡu	'he wanted you'	ayyacciḡu	'he saw you(pl.)'
felleḡaccēw	'he wanted them/him, her (pol.)'	ayyaccēw	'he saw them/him, her (pol.)'

Subject: Third person feminine

felleḡecciñ	'she wanted me'	ayyēcciñ	'she saw me'
felleḡecciḡ	'she wanted you(m)	ayyēcciḡ	'she saw you(m)'
felleḡecciš	'she wanted you(f)	ayyēcciš	'she saw you(f)'
felleḡecciḡot	'she wanted you(pol.)	ayyēcciḡot	'she saw you(pol.)'
felleḡecciḡ	'she wanted him/it	ayyēcciḡ	'she saw him/it'
felleḡecciḡat	'she wanted her'	ayyēcciḡat	'she saw her'
felleḡecciḡin	'she wanted us'	ayyēcciḡin	'she saw us'
felleḡecciḡacciḡu	'she wanted you(pol.)	ayyēcciḡacciḡu	'she saw you(pol.)'
felleḡecciḡaccēw	'she wanted them/him, her(pol.)'	ayyēcciḡaccēw	'she saw them/him, her(pol.)'

PluralSubject: First person

felleḡniḡ	'we wanted you(m)	ayyeniḡ	'we saw you(m)
felleḡniš	'we wanted you(f)	ayyeniš	'we saw you(f)
felleḡniḡot	'we wanted you(pol.)	ayyeniḡot	'we saw you(pol.)'
felleḡnēw	'we wanted him/it	ayyēnēw	'we saw him/it'
felleḡnat	'we wanted her'	ayyenat	'we saw her'
felleḡnacciḡu	'we wanted you(pl.)	ayyēnacciḡu	'we saw you(pol.)'
felleḡnaccēw	'we wanted them/him, her(pol.)'	ayyēnaccēw	'we saw them/him, her(pol.)'

Subject: Second person

felleḡacciḡuñ	'you wanted me'	ayyacciḡuñ	'you saw me'
felleḡacciḡut	'you wanted him'	ayyacciḡut	'you saw him'
felleḡacciḡuwat	'you wanted her'	ayyacciḡuwat	'you saw her'
felleḡacciḡun	'you wanted us'	ayyacciḡun	'you saw us'
felleḡacciḡuwaccēw	'you wanted them/ him, her(pol.)'	ayyacciḡuwaccēw	'you saw them/him, her (pol.)'

Subject: Third person (or: he, she, you - pol.)

fəlləguñ	'they wanted me'	ayyuñ	'they saw me'
fəlləguh	'they wanted you(m)'	ayyuh	'they saw you(m)'
fəlləguš	'they wanted you(f)'	ayyuš	'they saw you(f)'
fəlləguwot	'they wanted you(pol.)'	ayyuwot	'they saw you(pol.)'
fəlləgut	'they wanted him/it'	ayyut	'they saw him/it'
fəlləguwat	'they wanted her'	ayyuwat	'they saw her'
fəlləgun	'they wanted us'	ayyun	'they saw us'
fəlləguwaccihu	'they wanted you(pl)'	ayyuwaccihu	'they saw you pol.)'
fəlləguwaccəw	'they wanted them/ him, her(pol.)'	ayyuwaccəw	'they saw them/him, her (pol.)'

Note 5.4 Pronoun: Verb Suffix Pronouns used in apposition for emphasis.

yihin Kal yidgəmut Repeat this word ('it')!

The Verb Suffix Pronouns are used not only to indicate the direct or indirect object of the verb (Note 3.2.1) as in /yidgəmut/ 'repeat it', but can also be used with a verb which already has a noun as specific object, as in the sentence /yihin Kal yidgəmut/ above. The pronoun suffix is here in apposition to the preceding noun object, which must have a definite suffix. The use of this pronominal suffix on the verb is emphatic and may or may not be used by Amharic speakers, e.g. 'he saw the house' may be either /betun ayye/ or /betun ayyew/. The suffix is not used if the object of the verb is indefinite, e.g. /bet ayyə/ or /and bet ayyə/ 'he saw a house'.

It should be noted that with the verbs which may have both direct and indirect objects -- for example 'to give something (direct object), to somebody (indirect object)'--the suffix pronoun is usually the indirect object, and not an emphasisizer.

Examples:

məSihafun səTTəw. 'He gave him the book.'
məSihafun asayyat. 'He showed her the book.'

but:

məSihafun ayyew. 'He saw the book (it), or: his book'
Kalun deggeməw. 'He repeated the word (it), or: his
word'

Note 5.5 Prepositions /k(ə)-/ 'from'; /isk(ə)-/ 'to', 'up to'; /l(ə)-/ 'for', 'to'.

kəhulett iskassir birr nəw. 'It's from two to ten dollars.'
ləkebbədə and sini bunna 'We gave a cup of coffee to Kebbədə.
səTTən.

Note 5.5.1 /k(ə)-/ 'from'

The prefix preposition /k(ə)-/, (/kə-/ before consonants /k-/ before vowels), is equivalent to the English preposition 'from', when affixed to nouns, their modifiers or to the verbal nouns ('Infinitives'). Other meanings of /k(ə)-/, as well as its use as a relational affix to verbs will be discussed in later units.

In some Amharic dialects this prefix is /t(ə)-/. The /t(ə)-/ form appears in some compounds, such as /best(ə)-/ (Note 4.6.1) = /be + ɪstə/ for /be + ɪskə/; /təkkul/ (Note 8.1) = /tə + ɪkkul/ for /kə + ɪkkul/, etc.

Note 5.5.2 /ɪsk(ə)-/ 'up to', 'to'

bəsammint kəhulett ɪskassır	'It is from two to ten
bırr new.	dollars a week.'

The prefix preposition /ɪsk(ə)-/ (/ɪsk-/ before vowels, /ɪskə-/ before consonants) corresponds in meaning to the English preposition 'to', 'up to'. This preposition may be used either independently as in the above example or with the postposition /dıres/ 'up to'. e.g.

kəbetu ɪskə babur Tabiya	'He went from his house up to
dıres hede.	the railroad station.'
kəzzih ɪskəkətəməw dıres	'It's very far from here to
bəTam ruK new.	the city.'

Note 5.5.3 /l(ə)-/ 'for', 'to'

The prefix preposition /l(ə)-/ (/lə-/ before consonants, /l-/ before vowels) corresponds in meaning to the English prepositions 'for' or 'to' when affixed to nouns, their modifiers or verbal nouns ('Infinitives'). Other usages of this affix will be discussed in later units.

Note 5.6 Postpositions: The postpositions /wɪsT/ 'in', 'inside' and /lay/ 'on', 'upon' used in combination with the prefix prepositions /b(ə)-/ or /ɪ-/.
 bezzih hotel wɪsT bado 'Do you have an empty room
 kɪfl allewot † in this hotel?'
 ɪfoKlay new. 'It's upstair.'
 andəññaw foKlay new. 'It's on the first floor.'

/wɪsT/ 'in', 'inside' and /lay/ 'on', 'upon' follow the word they govern. These postpositions may appear either in suffix forms, as in /ɪfoKlay/ or as separate words, as in /ɪfoK lay/.

Both /wɪsT/ and /lay/ are used in combination with the prefix preposition /b(ə)-/ (see Unit 4.6.1) or /ɪ/ (zero before /a/ and /ɪ/, see Note 3.3), e.g. /bəbete wɪsT/ or /ɪbete wɪsT/ 'in my house'; /bandəññaw foKlay/ or /andəññaw foKlay/ 'on the first floor'.

Amharic has a great number of such constructions, i.e. postpositions used in combination with certain prepositions. These constructions will be discussed in later units.

Note 5.7 Noun: Suffixes /-lyye/ and /-lyyo/

səwiyew abbatun mətrat 'The man wanted to call his
fellege. father.'

setiyowa nnatwan ayyac. 'The woman saw her mother.'

The words /səw/ 'man, person' and /set/ 'female, woman' have alternative forms /səwiyey/ 'a man' and /setiyoy/ 'a woman'. Thus: /and səw mətta/ or /and səwiyey mətta/ both mean 'a man came'; /and set məttac/ or /and setiyoy məttac/ 'a woman came'. When addressed directly to a person /səwiyey/ means something like 'hey you!' and /setiyoy/ 'hey lady!'

The word /səw/ with the definite suffix is /səwiyew/ and /set/ is /setiyowa/.

Note 5.7.1 Noun: Definite Suffixes /-lyyew/ and /lyyewa/.

Parallel to the words /səw/ and /set/ the nouns of relationship have regular definite suffixes /-lyyew/ with the masculine nouns and /-lyyewa/ with the feminine nouns (with some speakers these suffixes may be /-lyyow/ and /-lyyowa/). Examples:

abbat	'father'	abbatlyyew	'the father'
innat	'mother'	innatlyyewa	'the mother'
bal	'husband'	ballyyew	'the husband'
mist	'wife'	mistlyyewa	'the wife'
wəndim	'brother'	wəndimlyyew	'the brother'
ihit/it	'sister'	ihitlyyewa	'the sister'
aggot	'uncle'	aggotlyyew	'the uncle'
akist	'aunt'	akistlyyewa	'the aunt'

These nouns may also have forms in /-lyye/ (see Note 5.7). They have a connotation of endearment or tender familiarity rather than that of indefiniteness, e.g. /wəndimlyye/ 'my dearest brother', /ihitlyye/ 'my dearest sister', 'sis', etc.

The suffix /-lyye/ may sometimes be affixed even to adjectives, e.g. /Konjo/ 'pretty', /Konjlyye nat/ 'she is cute'.

Note 5.8 Numerals: Ordinals

andeffñaw foKlay new. 'It's on the first floor.'

The ordinals are formed from the cardinals by the addition of the suffix /-effñā/ after consonants, /-ññā/ after vowels.

Examples:

and	'one'	andeffñā	'first'
hulett	'two'	hulettēññā	'second'

Substitution-Correlation Drill

1) Change the form of the underlined verb to agree with the pronouns listed to the right of each sentence.

wede ketema <u>hede</u> .	ine, anci, iñña, innessu, irswa
and sini bunna <u>fellege</u> .	irswo, innante, ante, irsaccew
mec <u>meTTa</u> .	iñña, ine, anci, irswa, innessu
betun <u>ayye</u> .	innante, irswo, ante, irsaccew
min <u>ale</u> †	ine, ante, anci, irswa, innessu
lemán <u>seTTe</u> .	irswo, innante, ante, irsaccew
mannin <u>awweKe</u> .	ine, iñña, ante, innessu, anci

2) Change the underlined verb suffix pronoun to agree with the pronouns listed to the right of each sentence.

meSihafun <u>seTTew</u> .	lene, lerswo, lennersu, lerswa, lante, lennante.
irsasun <u>asayyat</u> .	lerswo, lene, lante, leñña, lennessu, lanci, lennante.
wede Tabiyaw <u>wesseden</u> .	anten, ancin, innanten, iññan, innersun, irswan, irsun.

Questions and Answers - /TiyyaKewoccina melsoc/

ato kəbbede abbatinna innatun wede timihirtbet Terraccew †	áwo, issu hulettun wede timihirtbetu Terraccew.
ato tesemma wedamerika mec hede.	tinant hede.
ato tesemma yet hotel addere.	igiyon hotel wisT addere.
ato kəbbeden wede hotel man aderresew.	ato tesemma aderresew.
astemariwa min alec.	astemariwa temariwoocun Terrac.
antenna ato tesemma yet arrefaccihu.	igiyon hotel wisT arrefin.
ingida teKəbbayu kiflun asayyesh †	áwo, hulett Tiru kifloc asayyesh.
ikawin man asgebbaw.	ingida teKəbbayu asgebbaw.
irswo amerika wisT sint sewoc awweKu.	assir sewoc awweKhu.
astemariwoc itimihirtbet wisT sint temariwooc ayyu.	simmint temariwooc ayyu.
temariwoc wede timihirtbetaccew mehed calu †	áwo, ahun mehed calu.
Kalun man deggemew.	temariwoocinna, astemariwoc deggemut.
wede migibbet mehed man fellege.	ato kəbbedenna, ato lemna fellege.
ato kəbbede meSihafun keffetew †	áwo, keffetew.

ləbetu kiray sínt bírr kəffəlu.
 astəmariwa keyét ager mətTac.
 ato kəbbədə mín nəggərəh.
 yihín məSiháf mán sətTaccihu.
 temariwoc bəTam tēməsəggenu †
 abbatış mán yıbbalal.
 məSihafun wədə tımihirtbet mán
 wəssədew.
 tımihirtbetun mán zəggaw.
 kətemawın mán zorə.
 sewıyyew kamerika məc mətTta.
 setıyyowa məc wədə tımihirtbet hedec.
 ato jon and sini bunna sətTeh †
 ato kəbbədə Tıru tımihirt alləw †
 wədə tımihirtbet məhed fəlləge †
 ingıda təkəbbayu dehna kifl alləw †
 getah wədamerika hedu †
 ızzih and ingıda mətTta †
 temariwoc bado kifl fəlləgu †
 ləkıflu sínt bírr kəffələc.
 ləməSihafu sínt bírr kəffələ.
 ato kəbbədə ıKawun ıbado kifl wıst
 asgəbba †
 mıgbun wədə bet mán wəssədew.
 ato tēsəmmanna ato kəbbədə andeññaw
 foKlay mín ayyu.
 genzəb mán sətTteş.
 balış yét allə.
 mistih məcə mətTtac.
 wəndım alləş †
 ihıtih mín fəlləgec.
 aggotaccihu mán nəw.
 akıstış astəmari nat †

ləsammınt, assır bírr kəffəlu.
 kamerika mətTtac.
 wədamerika məhedún nəggərəñ.
 astemariyaccın sətTteccın.
 áwo, bəTam tēməsəggenu.
 ato tēsəmmá yıbbalal.
 astemariw wəssədew.
 ato ləmmá zəggaw.
 abbaté zorə.
 tınánt mətTta.
 barat seát hedec.
 áwo, sətTteñ.
 áwo, bəTam Tıru tımihirt alləw.
 áwo, fəlləge.
 áwo, and bəTam Tıru kifl alləw.
 áwo, tınant hedu.
 áwo, and ingıda mətTta.
 áwo, simmınt bado kifloc fəlləgu.
 assır bírr kəffələc.
 hulett bírr kəffələ.
 áwo, asgəbba.
 ınenna innaté wəssədəw.
 and mıgıbbət ayyu.
 astemariw sətTteñ.
 ıtımihirtbet wıst allə.
 tınant barat seát mətTtac.
 áwo, sost wəndımmocc alluñ.
 and məSiháf fəlləgec.
 ato kəbbədə nəw.
 áwo, astəmari nat.

Narrative

dirset

tınant wədato yohannis bet hedhunná, abbatınna nnatún ayyehu. ato
 yohannis bəTam Tıru abbatınna nnát allut. ınəssu astemariwoc naccəw. ıssu
 bəTam Tıru məkiná alləw. ıñña bəmekinaw wədə tımihirtbetu hedninná, mıgıbbetun
 ayyen. tımihirtbetu bəTam Tırú nəw. ato kəbbədenna ato tēsəmma ızzih
 tımihirtbet wıst allu. ınəssu ityoPıyawıyán naccəw. nəgərgın ato yohannis
 amerikawı nəw.

TiyyaKewoc

ato yohannis mín alləw.
ato yohannis ityopiyaŵí new †
wedato yohannis abbatinna innat bet məcə́ hedhu.
ato yohannis məkina alləw †
bətımihirtbetu wıst ityopiyaŵiyan temariwócc allu †
mıgıbbetu yét new.
abbatinnannatu Tırú naccəw †
ato kebbədenna ato tēsemma yét allu.
ırsıwo məkina allewo †

Unit 6

Basic Sentenceslemma

tomorrow	nege
morning	Tiwat
you (m) are doing	tiseralleh

What are you doing tomorrow morning, ato kebbede, nege Tiwat min
Mr. Kebede? tiseralleh.

kebbede

out, outside, foreign, external	w1CC
business, affairs	gudday
Ministry	minister
Ministry of Foreign Affairs	yew1CC gudday minister
appointment	KeTero
because, since; about	sile
I'm going, I go, I will go	ihedallehu

I have an appointment at the nege Tiwat, iw1CC gudday minister
Ministry of Foreign Affairs KeTero silalleñ, izziyá
tomorrow morning. ('Since I have ihedallehu.
an appointment tomorrow morning
at the Ministry of Foreign Affairs,
I'll go there').

lemma

<u>with</u> whom	keman <u>gar</u>
------------------	------------------

With whom is the appointment? KeTerow keman gár new.

kebbede

Minister	ministr
Minister of Foreign Affairs	yew1CC gudday ministr
(It is) with the Minister of Foreign Affairs.	kew1CC gudday ministru gár new.

lemma

behind, after	hwala
---------------	-------

afterwards ('from there after') kəzziya behwala
 And what are you going to do kəzziya behwalass mīn tiseralləh.
 afterwards?

kəbbədə

work, job, occupation sira
 free nəsa
 Afterwards I don't have anything to kəzziya behwala sira yəlləññim.
 do ('I don't have any work') nəsa nəñ.
 [and] will be free.

ləmma

well then ingidiyamma
 'Empress' (name of a hotel itege
 in Addis Ababa)
 let us meet inniggenañ
 Well then, let's meet in the Itege ingidiyamma, itege hotel likk
 Hotel exactly at noon ('six besiddist seat inniggenañ.
 o'clock').

kəbbədə

fine, good, well məkam
 I'm coming, come, will come imeTallehu
 wait for! watch! (imperative) TebbiK
 Very well, I'll come. Wait for me məkam, imeTallehu. TebbiKəñ.
 [there]!

Structure SentencesImperfective

store, shop suK
 I'm going to a store. wəde sūk ihedallehu.
 you (m.) are coming, come timeTalleh
 Are you coming from the American kamerikan embassi timeTalleh ↑
 Embassy?
 you(f.) are seeing, see, will tayalleš
 see
 You'll see the students. temariwoocun tayalleš.

new	addis
flower	abeba
Addis Ababa	addis abeba
When are you going to Addis Ababa?	irsıwo wədaddis abeba məcé yihedallu.
he is drinking, drinks, will drink before his going	yıTeTTal kəməhedu befit
He'll have ('drink') [a cup of] coffee before going to town.	wədə kətəma kəməhedu befit, bunna yıTeTTal.
she is wanting, wants, will want <u>or</u> : looking for, will look for	tifelligallec
She's looking for a hotel.	hotel tifelligallec.
we are coming, come, will come	ınmeTallen
We'll come home in two hours.	bəhulett seət wıst, wədə bet ınmeTallen.
you (pl.) are seeing, see, will see	tayallaccıhu
today	zare
You'll see the house today.	betun zaré tayallaccıhu.
they are going, go, will go	yihedallu
They are going to school with their teacher.	kastemariyaccew gár, wədə tımıhırtbet yihedallu.

Grammatical Notes

Note 6.1 The Relational Prefix /y(ə)-/

yamerikan embassi, yét new.

sıme jón new, yersıwoss †

yewıCC gudday ministr.

Where is the American Embassy?

My name's John, what's yours?

The Minister of Foreign Affairs.

The prefix /y(ə)-/ indicates 'pertaining to' or 'possessed by'. It is affixed to the 'possessor' which always precedes the 'possessed' item, and is generally equivalent to English 'of' or the apostrophe-plus-s possessive suffix, e.g.

/yetemariw bet/

'the student's house' ('of the
student [the] house')

/yaddis abeba kətəma/

'the city of Addis Ababa'

If the 'possessor' itself is modified, /y(ə)-/ is prefixed to the modifier, e.g.

/yəKonjo set bet/

'A house of a pretty girl'.

/yəTıruw temari məSıhaf/

'The good student's book'.

If a noun has more than one modifier the relational affix /y(ə)-/ is prefixed to the first one only, e.g.

izzih yerejjimwa Konjo set 'Here is the book of the tall
meSihaf alle. pretty girl.'

If, however, the modifiers are separated by /-(i)nna/ 'and' or other conjunctions the relational affix is prefixed to both modifiers, e.g.

/yeKonjowanna yastewayiwa temari 'The father of the pretty and
abbat meTTa./ intelligent girl student came.'

The relational prefix /y(ə)-/ is not used after prepositions and prefixes, and the possessive relationship is then indicated simply by the word order, e.g.

/wede temariw bet hede/ 'He went to the student's house'.
/babbate bet wisT/ 'In my father's house'.

The prefix /y(ə)-/ is affixed to all the independent pronouns (Note 3.1) to form the 'possessive pronouns', e.g. /yene/ 'mine', /yante/ 'yours (m.)' /yessu/ 'his', etc.

Personal possession can, therefore, be expressed in Amharic in two ways:

	(1) (see Note 4.4.)	(2)
meSihafe	'my book'	yene meSihaf
meSihafu	'his book'	yessu meSihaf
meSihafaccin	'our book'	yeñña meSihaf
etc.	etc.	etc.

The second construction is often used to show emphasis, or to make the meaning clear when the other form would be ambiguous, e.g. /meSihafu/ may mean 'his book' or 'the (particular) book', whereas /yessu meSihaf/ means 'his book' ('of his the book') only.

Note that 'American Embassy' can be said in Amharic in three ways: /yamerika embassi/ ('Embassy of America'), /amerikan embassi/, directly borrowed from English, and /yamerikan embassi/.

Note 6.2 Verb: Infinitive

kiflun mayet ifelligallehu. I'd like to see the room.
sewiyew abbatun meTrat fellege. The man wanted to call his father.

The infinitive is characterized by the prefix /m(ə)-/, e.g. /meTrat/ 'to call', /mehed/ 'to go', /mayet/ 'to see', etc. (for the loss of the vowel /e/ see Note 3.3).

The use of the Infinitive is often equivalent to that of English, as in /mayet ifelligallehu/ 'I want to see'. When used as a verbal noun, it may have the prefixes and suffixes characteristically attached to nouns, as, for example in /kemehedu befit/ 'before his going' (prefix /ke-/, suffix /-u/).

Note 6.3 Verb: Imperfective.

The Structure Sentences of this unit show the use of the Imperfective form, which is used with reference to present and future action. The Imperfective has a set of prefixes and the suffix /-all-/, with personal endings. It may be illustrated by the following example:

The verb /mefellæg/ 'to want, to look for'

	<u>Singular</u>		<u>Plural</u>	
1st pers.	ifelligallehu	'I want'	in(n1)felligallen	'we want'
2nd pers.m.	tifelligalleh	'you want'		
2nd pers.f.	tifelligiyalleš	'you want'	tifelligallaccihu	'you want'
3rd pers.m.	yifelligal	'he wants'		
3rd pers.f.	tifelligallec	'she wants'	yifelligallu	'they (or: polite you, he, she) want'

This verb has the following affixes:

	<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
1st pers.	i-----all-ə-hu	in(n1)--all-ə-n
2nd pers.m.	t1-----all-ə-h	
2nd pers.f.	t1--iy--all-ə-š	t1-----all----accihu
3rd pers.m.	y1-----al	
3rd pers.f.	t1-----all-ec	y1-----all----u

Except for the third person singular masculine suffix (/al/), these suffixes are identical with the verb /alle/ (see Note 5.1).

The example above shows /iy/ before /-all-/ in the second person feminine singular. If the consonant preceding /-iy-/ (i.e. the last consonant of the stem) is one of the following eight consonants, it (and /-iy-/) are replaced as follows:

/t-iy-/ by /c/, as in /tikefcalleš/ 'you (f.) open' (masc. /tikeftalleh/)

/d-iy-/ by /j/, as in /tijejalleš/ 'you (f.) go' (masc. /tihedalleh/)

/T-iy-/ and /S-iy-/ by /C/, as in /timeCalleš/ 'you (f.) come'
(masc. /timeTalleh/)

/s-iy-/ by /š/, as in /tadersšalleš/ 'you (f.) cause to arrive'
(masc. /tadersalleh/)

/z-iy-/ by /ž/, as in /tigežalleš/ 'you (f.) buy' (masc. /tigezalleh/)

/n-iy-/ by /ñ/, as in /tɪmməsəgəǵəñalleš/ 'you (f.) are praised'
(masc. /tɪmməsəgəǵəñalleh/)

/l-iy-/ by /y/, as in /tɪyalleš/ 'you (f.) say' (masc. /tɪlalleh/)

With some speakers only the consonant preceding /-iy-/ is replaced.
The second person feminine singular is then:

	/t/ replaced by /c/	/tɪkəfcɪyalleš/
	/d/ '' '' /j/	/tɪhejɪyalleš/
/T/ and /S/	'' '' /C/	/tɪmɛCɪyalleš/
	/s/ '' '' /š/	/tɪdəršɪyalleš/
	/z/ '' '' /ž/	/tɪgəžɪyalleš/
	/n/ '' '' /ñ/	/tɪmməsəgəǵəñɪyalleš/
	/l/ '' '' /y/	/tɪyalleš/

Verbs in /a-/ lose the vowel /ɪ/ of the prefixes (see Note 3.3) as in /awKallehu/ 'I know', /yadral/ 'he spends the night', etc.

The verb /malet/ 'to say' is 'irregular'. Its Imperfective form is as follows:

ilallehu	'I say, am saying, will say'
tɪlalleh	'you (m.) say, etc.'
tɪyalleš	'you (f.) say, etc.'
yɪlal	'he says, etc.'
tɪlallec	'she says, etc.'
ɪnnɪlallen	'we say, etc.'
tɪlallaccɪhu	'you say, etc.'
yɪlallu	'they say, etc.'

Following is a complete list of the verbs that have already occurred in Units 1 through 6. The verbs are listed in the Infinitive, in the 3rd person masculine singular Perfective, and in the 3rd person masculine singular Imperfective.

Infinitive

<u>Three-Radical Verbs</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
1) 'A' mɛdgəm 'to repeat	dəggəmə	yɪdəgməl
mɛkfəl 'to pay'	kɛffɛlə	yɪkɛfləl
mɛkfət 'to open'	kɛffɛtɛ	yɪkɛftəl
mɛmsəl 'to seem'	mɛssɛlə	yɪmɛsləl
mɛngər 'to tell'	nɛggərə	yɪnɛgrəl
mɛwsəd 'to take'	wɛssɛdə	yɪwɛsdəl

	<u>Infinitive</u>		<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
'B'	-məfəlləg	'to want	fəlləgə	yɪfəllɪgəl
	-məTəbbəK	'to wait for'	TəbbəKə	yɪTəbbɪKəl
		to look after'		
2) Two-Radical Verbs in /-a/				
'A'	məkfat	'to become bad'	keffa	yɪkəfəl
	-məmTat	'to come'	məTTa	yɪməTəl
	-məsrət	'to work'	serra	yɪsərəl
	məTrat	'to call'	Terra	yɪTərəl
	-məzgat	'to close'	zəgga	yɪzəgəl
'B'	məTəTTat	'to drink'	TəTTa	yɪTəTTəl
3) Others				
	məsTət	'to give'	səTTə	yɪsəTəl
	madrəs	'to cause to arrive'	adərrese	yadərseɪl
	mader	'to spend the night'	addərə	yadrəl
	marəf	'to rest'	arrefə	yarfəl
	mawəK	'to know'	awwəKə	yawKəl
	masgəbbat	'to cause to enter'	asgəbba	yasgəbbəl
	məhed	'to go'	hedə	yɪhedəl
	mecal	'to be able'	calə	yɪcɪləl
	məzor	'to turn'	zərə	yɪzərəl
	mayet	'to see'	ayyē	yayəl
	masayyət	'to show'	asayyē	yasayyəl
	malet	'to say'	alə	yɪləl
	məbbal	'to be said'	təbalə	yɪbbəl
	məmməsəgən	'to be praised'	təməsəggene	yɪmməsəggənəl
	məggenaññet	'to meet'	təggenaññe	yɪggenaññəl

Note 6.4 Verb: Classification.

As mentioned in Note 5.1 a classification of Amharic verbs will be gradually introduced in later units. The list of verbs in Note 6.3 above, makes it possible for us to introduce the two main classes of verbs, i.e. the so-called regular three-radical verbs (types 'A' and 'B') and the regular two-radical verbs in /-a/ (types 'A' and 'B').

Note 6.4.1 Three-Radical Verbs (types 'A' and 'B').

The regular three-radical verbs have the following distribution of vowels and root consonants ('radicals'):

In the Perfective both types have identical formula:

l₁e₂2₂e₃ - where l₁, 2 and 3 stand for the first, second and third radicals respectively.

Examples:

Type A: neggere 'he told'

Type B: fellege 'he wanted'

(The /-ə/ is the ending for the third person singular.).

In the Infinitive:

Type A: ml₁2₂e₃ as in /menger/ 'to tell', and

Type B: ml₁e₂2₂e₃ as in /mefelleg/ 'to want'

In the Imperfective:

Type A: -l₁e₂2₃- as in /y₁-negr-al/ 'he is telling, he tells,
he will tell', and

Type B: -l₁e₂2₂1₃- as in /y₁-fellig-al/ 'he is wanting, he wants,
he will want'.

This shows that the Imperfective form of type A and B verbs is always predictable from their Infinitive form.

If the Infinitive is ml₁2₂e₃ (Type A) the Imperfective is -l₁e₂2₃-

Example:

/mewsed/ 'to take' ---- /y₁wesdal/ 'he takes'

If the Infinitive is ml₁e₂2₂e₃ (Type B) the Imperfective is -l₁e₂2₂1₃-

Example:

/mefelleg/ 'to want' ---- /y₁felligal/ 'he wants'

Note that the second radical of Type B verbs is always doubled.

In summary:

	<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
Type A	m <u>l₁2₂e₃</u> menger	<u>l₁e₂2₂e₃</u> - neggere	- <u>l₁e₂2₃</u> - y ₁ -negr-al
Type B	m <u>l₁e₂2₂e₃</u> mefelleg	<u>l₁e₂2₂e₃</u> - fellege	- <u>l₁e₂2₂1₃</u> - y ₁ -fellig-al

Note 6.4.2. Regular two-radical verbs in /-a/ (types 'A' and 'B').

The distribution of vowels and consonants ('radicals') of the regular two-radical verbs in /-a/ is:

	<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
Type A	m <u>ə</u> l <u>ə</u> at m <u>ə</u> s <u>r</u> at	l <u>ə</u> ə <u>ə</u> a s <u>ə</u> rra	y <u>1</u> -l <u>ə</u> ə <u>2</u> -al y <u>1</u> -s <u>ə</u> r-al
Type B	m <u>ə</u> l <u>ə</u> ə <u>ə</u> at m <u>ə</u> T <u>ə</u> T <u>ə</u> at	l <u>ə</u> ə <u>ə</u> a T <u>ə</u> T <u>ə</u> a	y <u>1</u> -l <u>ə</u> ə <u>ə</u> -al y <u>1</u> -T <u>ə</u> T <u>ə</u> -al

Note that the Infinitive of the regular two-radical verbs in /-a/ ends in /-at/.

Note also that the second radical of Type B verbs is always doubled.

Note 6.5 Verb: Notation.

Beginning with Unit 7 the three basic forms (i.e. Infinitive, Perfective and Imperfective) of all verbs occurring for the first time in the Basic or Structure Sentences or in the Narratives will be given in the build-ups as follows:

'to take'	w <u>ə</u> s <u>ə</u> d <u>ə</u> -m <u>ə</u> w <u>ə</u> s <u>ə</u> d-y <u>1</u> w <u>ə</u> s <u>d</u> al
'to go'	h <u>ə</u> d <u>ə</u> -m <u>ə</u> h <u>ə</u> d-y <u>1</u> h <u>ə</u> d <u>al</u> , etc.

After the student has thoroughly familiarized himself with all 'regular' verbs (i.e. three-, two-, four-radical verbs and other 'predictable' verbs), the infinitive forms only will be given in the build-ups while the three basic forms will continue to be given for the 'irregular' verbs only.

Note 6.6. Postpositions:

The postposition /gar~gara/ 'with' combined with the prefix preposition /k(ə)-/.

K <u>ə</u> T <u>ə</u> r <u>ə</u> w k <u>ə</u> m <u>ə</u> n g <u>á</u> r n <u>ə</u> w.	'With whom is the appointment?'
k <u>ə</u> w <u>1</u> C <u>C</u> g <u>u</u> d <u>d</u> a <u>y</u> m <u>i</u> n <u>i</u> s <u>t</u> r <u>u</u> g <u>á</u> r n <u>ə</u> w.	'It's with the Minister of Foreign Affairs.'

The postposition /gar/ (/gara/ in some dialects) is used in combination with the prefix preposition /k(ə)-/. The resulting construction corresponds in meaning to English 'with' (together with, accompanied by). In spoken Amharic /gar/ usually appears in the form of a suffix /-gar/, e.g. /kəkəbbədəgár/ 'with Kebede,' /kənəgár/, 'with me,' /kərsugár/ 'with him,' etc.

Note 6.7.

The use of /k(ə)-...bəfit/ 'before' and /k(ə)-...bəhwala/ 'after.'

kemehedu befit bunna yıTəTTal. 'He'll have [a cup of] coffee
before he leaves.'

kezziya behwala mín tıseralleh. 'What are you going to do after
that?'

The prefix preposition /k(ə)-/ is prefixed to words followed by /bəfit/ 'before' and /bəhwala/ 'after', e.g. /kand seat befit/ 'an hour ago' 'before one hour'), /ketinant befit/ 'the day before yesterday'; /kəhulett seat behwala/ 'in two hours' ('after two hours'), /kənəge behwala/ 'the day after tomorrow'.

Note that /kəseat befit/ means 'before noon' and /kəseat behwala/ 'in the afternoon'.

When used with verbs, i.e. in the subordinate clauses corresponding to English 'before doing so-and-so', or 'after doing so-and-so,' the Amharic constructions are as follows:

/k(ə)-...bəfit/ is used with the infinitive, the subject of the verb (from the English point of view) being indicated by the noun suffix pronoun affixed to the infinitive, as in /kemehedu befit/ 'before his going', and /k(ə)-... behwala/ with the Perfective, e.g. /kəhedə behwala/ 'after he went' or 'after he goes'. Either construction may be used in the subordinate clause. The time reference is specified by the tense of the verb used in the main clause.

Examples:

kemehede befit bunna ıTəTTallehu. 'I'll have a cup of coffee before
I leave'.

kemehede befit bunna TəTTahu. 'I had a cup of coffee before I
left.'

kəhedhu behwala bunna tıTəTTaləh. 'You'll have a cup of coffee after
I leave.'

kəhedhu behwala bunna TəTTah. 'You had a cup of coffee after I
left.'

Questions and Answers

ıbet wıst mader mán yıfəllıgal.

ato lemna nəge yét yihedal.

wədə KəTəroh nəge tıhedalleh †

tımıhırtbetun məc yıkeftallu.

nəge Tıwat yét məhed yıfəllıgallu.

lekıflu kiray mán yıkeflal.

ato kəbbedenna ato lemna yıfəllıgallu.
wədageru yihedal.

áwo, besost seát ihedallehu.

nəge yıkeftallu.

wədə tımıhırtbét məhed ıfəllıgalləhu.

ato kəbbedenna abbatu yıkeflallu.

yihın məSihaf wəde tımihirtbet mán yiwəsdal.	iné iwəsdallehu.
innante yét mader tífəlligallaccihu.	igiyon hotel wíst mader infəlligallen.
ato kəbbədə məkinawın yikəftal † innatıh méç yıməTallu.	áwo, yikəftal. nəgə yıməTallu.
bewıCC gudday minister wíst məsrat tífəlligalləh †	áwo, ifəlligallehu.
astemariwoc temariwocun wəde betaccəw məTrat yifəlligallu †	áwo, yifəlligallu.
ato kəbbədə məkinawın yızəgal † lətemariwoc sınt məSihafoc məstət tífəlligalləh.	áwo, yızəgal. assır məSihafoc ıseTallehu.
wəde wıCC gudday minister mán məmTat yifəlligal.	ıñña məmTat infəlligallen.
ıKawın bəmekinaw wıst masgebbat tífəlligiyalləş †	áwo, ifəlligallehu.
yih nəgər mın yıbbalal. méc wədancı yıməTal.	məSiháf yıbbalal. zaré yıməTal.
məkinawın méç mayet tífəlligiyalləş. bəhwala mın tıseralləh.	nəgə mayet ifəlligallehu. wəde tımihirtbet ihedallehu.
ızzih mannın tıTəbbıKiyalləş. ləbetu sınt yikəflallu.	ato ləmmán ıTəbbıKallehu. assır bırr ıkəflallehu.
məkinahın ləmán məstət tífəlligalləh. yewıCC gudday ministrun wəde betaccəw mán yadersal.	labbate ıseTallehu. kəbbədə yadersal.
addis abəba wıst yét tarfiyalləş.	giyon hotel arfallehu.

Substitution - Correlation Drill

- 1) Change the form of the underlined verb to agree with the pronouns listed to the right of each sentence.

məSihafun <u>ifəlligallehu.</u>	antə, ancı, ınəssu, ıñña
genzəb <u>yikəflal.</u>	ine, ırswa, ırsaccəw, innante
kəbbəden <u>yıTəbbıKallu.</u>	ırswa, ırsu, ancı, ine
méc <u>yıməTal.</u>	ınəssu, ıñña, antə, innante
mın <u>tıseralləh.</u>	ırsıwo, ırsaccəw, ancı, ırswa
bunna <u>yıTəTTal.</u>	ine, antə, ancı, ırswa
məSihafun <u>ınseTallən.</u>	ınəssu, antə, ırsaccəw, ırsıwo
məsrat <u>yıcılal.</u>	ancı, antə, ırsıwo, ırsaccəw
mın <u>yılal.</u>	ine, ırswa, ancı, antə
yihın bet <u>tawKallec.</u>	ıssu, ınəssu, innante, ırsıwo
kəkəbbədəgər <u>yıggenaññal.</u>	ine, antə, ancı, ırswa

bet innasayyallən.
 kətemawin yızoral.
 wəde kətema ihədalləhu.
 behotel wist yarfal.
 ɪKawin yasgəbbal.
 temariwoccun yadersal.
 lemán yinegral.
 mekinawin iwəsdalləhu.
 kiflun yizəgal.
 səwiyyewin yıTəral.

innəssu, antə, ɪrsaccəw, ɪrswa
 ɪñña, ɪne, antə, innante
 ɪñña, ɪrsiwo, antə, anci
 innante, ɪñña, ɪne, antə
 ɪrsaccəw, ɪñña, ɪrswa, antə
 ɪne, ɪñña, innəssu, innante
 ɪñña, innante, anci, ɪrswa
 ɪssu, ɪñña, ɪrsiwo, antə
 ɪrswa, ɪrsaccəw, innante, ɪne
 ɪne, ɪñña, antə, anci

- 2) The instructor will say sentence 'A'. The student will repeat the sentence. The instructor will say /befit/ 'before' or /behwala/ 'after' as listed to the right of sentence 'A'.
 The student will then repeat sentence 'A' changing the verb form accordingly (sentence 'B').

- A. genzəbun kəkəfələ befit məSihafun wəssədhu. behwala
 B. genzəbun kəkəffəlhu behwala məSihafun wəssədhu.
 A. mekinawin kəzəggahu behwala miste məTTac. befit
 B. mekinawin kəməzgate befit miste məTTac.
 A. nəgerun kəməngeru befit genzəbun yiwəsdal. behwala
 B. nəgerun kənəggərə behwala genzəbun yiwəsdal.
 A. mekinawin kəwəssədış befit abbatşin mayət ticıyalles. behwala
 B. mekinawin kəwəssədş behwala abbatşin mayət ticıyalles.
 A. kəbbəden kəfəlləgh behwala and səw məTTa. befit
 B. kəbbəden kəməfəlləgih befit and səw məTTa.
 A. awtobusun kəməTəbbeKaccin befit temariwoccun ayyən. behwala
 B. awtobusun kəTəbbeKın behwala temariwoccun ayyən.
 A. wəde bet kəməTTatıh befit ɪnen mayət ticılaləh. behwala
 B. wəde bet kəməTTah behwala ɪnen mayət ticılaləh.
 A. betun kəməsrataccin befit lato kəbbədə genzəb ɪnkəflallən. behwala
 B. betun kəsərran behwala lato kəbbədə genzəb ɪnkəflallən.
 A. betun kəzəggu behwala innate məTTac. befit
 B. betun kəməzgateccəw befit innate məTTac.
 A. bunnawin kəməTəTTatıh befit wəde bet ihədalləhu. behwala
 B. bunnawin kəTəTTah behwala wəde bet ihədalləhu.
 A. miğbun kəməstətu befit genzəbun fəlləgə. behwala
 B. miğbun kəsəTTə behwala genzəbun fəlləgə.

- A. məSıhafun kaderreşu behwala abbaten ayyehu. befit
 B. məSıhafun kəmadreşe befit abbaten ayyehu.
- A. amarıñña kemawəKwa befit ingliziñña mawəK tıfəllıgalləc. behwala
 B. amarıñña kawwəKəc behwala ingliziñña mawəK tıfəllıgalləc.
- A. wəndımmun itımhırtbet kəmasgəbbatu befit lastəmariw nəggərə. behwala
 B. wəndımmun itımhırtbet kasgəbba behwala lastəmariw nəggərə.
- A. wədamerika kəməhedaccəw befit ızzih məTTu. behwala
 B. wədamerika kəhedu behwala ızzih məTTu.
- A. tımhırtbetun kəməzoraccəw befit and astəmari ayyu. behwala
 B. tımhırtbetun kəzoru behwala and astəmari ayyu.
- A. ityoPıyan kayyən behwala wədamerika məTTan. befit
 B. ityoPıyan kəmayətaccın befit wədamerika məTTan.
- A. kato kəbbədə gar kəməggənaññetwa befit ınə bet məTTac. behwala
 B. kato kəbbədə gar kətəggənaññəc behwala ınə bet məTTac.

dırset

The student was in America.

təmariw amerika nəbbər(ə).

He asked about the school.

sılə tımhırtbetu TəyyəKə.

Why did you come?

ləmın məTTah.

At what time will you come?

mın gize tıməTalləh.

Will you stay here?

ızzih tıKoyyalləh †

How old are you?

sınt amətih nəw.

year

amət

It's cold now.

ahun bırd nəw.

and səw wədə wıCC agər kəməhedu befit sılageru mawəK yıfəllıgal. ato
 ləmna befit amerika nəbbər. ato kəbbədə wədamerika məhed sıləfəlləgə, ato
 ləmna bet hədəna, sılamerika TəyyəKəw.

kəbbədə: amerika məhed sılə fəlləghu antən ləmayət məTTahu.

ləmna: amerika ləmın tıhedalləh.

kəbbədə: lətımhırt nəw.

ləmna: Tırú nəw. sınt gize tıKoyyalləh.

kəbbədə: hulett amət nəw.

ləmna: ıwəşington wıst tıKoyalləh †

kəbbədə: áwo.

ləmna: wəşington beTam Tıru kətəmá nəw. nəgərgın tınnıš bırd nəw.

kəbbədə: tımihirtbetuss indemín new.
 lemman: beTam Tíru tımihirtbetocc allu.

TıyyaKewoc.

bəfit amerika wıst mán nəbber.
 ato kəbbədə, ato lemman sıle mín Teyyəkew. *)
 ato kəbbədə yét hede.
 ato kəbbədə mín fellege.
 ato ləmmá, ato kəbbədən mín Teyyəkew.
 ato kəbbədə imán bet hede.
 ato kəbbədə mín alle.
 ato kəbbədə wədə ato lemman bét lemín hede.
 ato kəbbədə bamerika wıst sánt gize yıKoyyal. **)
 ato kəbbədə ato lemman, mín alew.

*) Teyyəkə-məTeyyək-yıTeyyıkal 'to ask, to visit'

**) Koyyəkə-məKoyyət-yıKoyyal 'to stay, to wait for'

Unit 7

Basic Sentences

kəbbede

Hello, how are you?	Tena yisTilliñ indemin allu.
street, road	məngəd
traveler, passer-by	məngədəñña

məngədəñña

[I'm] fine, thank you.	igziyabher yimməsgén, dəhna †
------------------------	-------------------------------

kəbbede

New Town (a section of Addis Ababa where the shopping center is located)	addis ketema
which? <small>ɔɪɪɪ ɛɛɪ</small>	yətu
which one	yətíññaw
bus	awtobus
Excuse me, which bus shall I take to go to Addis Ketema. ('please by which bus can I go to Addis Ketema')?	ibakkıwo, wədaddis ketemá beyətíññaw awtobus mehed icilallehu.

məngədəñña

truth	ıwınet
in truth, truly	bəwınetú
I don't know it	alawKewım
that (demonstr.)	ya
police, policeman	polis
perhaps	mınalbát
that he may tell you (pol.)	lınegrıwot
To tell you the truth ('truly') I don't know (it), but that policeman can perhaps help you.	bəwınetu alawKewım, nəgərgın ya polis mınalbat lınegrıwót yıcılal.

kəbbede

I'll ask him.	ıTəyyıKewallehu.
---------------	------------------

All right, thank you, I'll ask him. ışı, igziyabhér yisTillıñ
ıTeyyıKewallehu.

(to a policeman)

Hello. Tená yisTillıñ.

polis

Hello. Tená yisTillıñ.

kebbede

I wanting, having wanted	felligge
I had wanted	felligge nebber
to find	ageññe-magñet-yageññal
how I may find it	ındemmageññew
('for me how to find it')	

I (had) wanted to go ('for going')	wedaddis ketema lemehed felligge
to Addis Ketema and I don't know	nebberınna, awtobusun yét
where to find the bus.	ındemmageññew alawKım.

polis

across	<u>kemenged mado</u>
that one	yan
(bus) stop	məKomiya /maKomiya

Do you see that bus stop across	kezzih menged madó yanın yawtobus
the street?	məKomiya yayallu †

kebbede

Yes I do ('see').	áwo, ayallehu.
-------------------	----------------

polis

wait for it! (polite imperative)	yıTebbıKut
Go over there and wait for it.	izziya yıhidunna, yıTebbıKut.

kebbede

to thank	ameseggene-mamesgen-yamesegginat
I thank you.	amesegginıwotallehu.

polis

You're welcome ('not at all').	minımm aydel.
--------------------------------	---------------

Grammatical Notes

Note 7.1 Pronoun: Verb Suffix Pronouns used with Imperfective.

aməseggɪnɪwotalləhu.	'I thank you.'
ɪTeyyɪKewalləhu.	'I'll ask him.'
ɪššɪ asayyɪwotalləhu.	O.K. I'll show [it] to you (pol.)

The Verb Suffix Pronouns (Note 3.2.1) are affixed to verb forms in the Imperfective before the suffix /-all-/.

The use of these suffixes is illustrated by the following examples:

SingularSubject

1st person:

ɪfəllɪgəwəlləhu	'I want him/it'
ɪfəllɪgɪhəlləhu	'I want you(m)'
ɪfəllɪgɪʃəlləhu	'I want you (f)'
ɪfəllɪgɪwotəlləhu	'I want you (pol.)'
ɪfəllɪgətəlləhu	'I want her'
ɪfəllɪgaccɪhuwəlləhu	'I want you (pl.)'
ɪfəllɪgaccəwəlləhu	'I want them (<u>or</u> : him, her (pol.)'

2nd person masculine:

tɪfəllɪgəñəlləh	'you want me'
tɪfəllɪgəwəlləh	'you want him'
tɪfəllɪgətəlləh	'you want her'
tɪfəllɪgənəlləh	'you want us'
tɪfəllɪgaccəwəlləh	'you want them (<u>or</u> : him, her (pol.)'

2nd person feminine:

tɪfəllɪgɪñəlləš	'you want me'
tɪfəllɪgɪwəlləš	'you want him'
tɪfəllɪgɪyətəlləš	'you want her'
tɪfəllɪgɪnəlləš	'you want us'
tɪfəllɪgɪyaccəwəlləš	'you want them (<u>or</u> : him, her (pol.)'

3rd person masculine:

yifelligēñal	'he wants me'
yifelligihal	'he wants you (m)'
yifelligišal	'he wants you (f.)'
yifelligiwotal	'he wants you (pol.)'
yifelligewal	'he wants him'
yifelligatal	'he wants her'
yifelligenal	'he wants us'
yifelligaccihawal	'he wants you (pl.)'
yifelligaccəwal	'he wants them (<u>or</u> : him, her (pol.)'

3rd person feminine:

tifelligēñallec	'she wants me'
tifelligihallec	'she wants you (m)'
tifelligišallec	'she wants you (f)'
tifelligiwotallec	'she wants you (pol.)'
tifelligewallec	'she wants him'
tifelligatallec	'she wants her'
tifelligenallec	'she wants us'
tifelligaccihwallec	'she wants you (pl.)'
tifelligaccəwallec	'she wants them (<u>or</u> : him, her (pol.)'

Plural

1st person:

infelligihallen	'we want you (m)'
infelligišallen	'we want you (f)'
infelligiwotallen	'we want you (pol.)'
infelligewallen	'we want him'
infelligatallen	'we want her'
infelligaccihwallen	'we want you (pl.)'
infelligaccəwallen	'we want them (<u>or</u> : him, her (pol.)'

2nd person:

tifəlliguñallacci <u>hu</u>	'you want me'
tifəlligutallacci <u>hu</u>	'you want him'
tifəlliguwatallacci <u>hu</u>	'you want her'
tifəlligunallacci <u>hu</u>	'you want us'
tifəlliguwaccəwallacci <u>hu</u>	'you want them (<u>or</u> : him, her (pol.))'

3rd person:

yifəlliguñal	'they want me'
yifəlligu <u>hal</u>	'they want you (m)'
yifəlligu <u>ṣal</u>	'they want you (f)'
yifəlliguwotal	'they want you (pol.)'
yifəlligutal	'they want him'
yifəlliguwatal	'they want her'
yifəlligunal	'they want us'
yifəlliguwacc <u>ihu</u> wal	'they want you (pl.)'
yifəlliguwacc <u>ew</u> al	'they want them (<u>or</u> : him, her (pol.))'

Note that the /-ɪ/ (/ -ɪy- / before /a/) for second person feminine singular, and the /-u/ for second and third person plural are regularly added to the stem before the pronoun object suffix.

Note also that the imperfective suffix /-al/ is the same for singular and plural in the third person, the plural being shown by the /-u/ before the pronoun suffix, as in /yifəlligeñal/ 'he wants me' and /yifəlliguñal/ 'they want me'.

Note 7.2 Verb: Amharic equivalents of 'I had, you had' etc. --the Perfective forms /nebbere/, /nebberec/ 'it was' and /nebburu/ 'they were' plus verb suffix pronouns.

The Amharic equivalent of 'I had (something), you had (something)' etc., is, literally, '(something) was to me, to you' etc. The something that is possessed is the subject of the perfective form /nebbere/ if it is masculine, /nebberec(cɪ)-/ if it is feminine, or /nebburu/ if it is plural. The owner is expressed by a verb suffix pronoun (see Note 5.2).

The forms are as follows:

(when what is owned is masculine)

nəbbərəñ	'I had__ (m)'
nəbbərəh	'you (m) had__ (m)'
nəbbərəš	'you (f) had__ (m)'
nəbbərəwo/ nəbbərəwot	'you (pol.) had__ (m)'
nəbbərəw	'he had__ (m)'
nəbbərat	'she had__ (m)'
nəbbərən	'we had__ (m)'
nəbbərəccihu	'you (pl.) had__ (m)'
nəbbərəccəw	'they (he, she-pol.) had__ (m)'

(when what is owned is feminine)

nəbbərəccīñ	'I had__ (f)'
nəbbərəccih	'you (m) had__ (f)'
nəbbərəcciš	'you (f) had__ (f)'
nəbbərəccīwo/ nəbbərəccīwot	'you (pol.) had__ (f)'
nəbbərəcciw	'he had__ (f)'
nəbbərəccat	'she had__ (f)'
nəbbərəccin	'we had__ (f)'
nəbbərəccacihu	'you (pl.) had__ (f)'
nəbbərəccacəw	'they (he, she-pol.) had__ (f)'

(when what is owned is plural)

nəbbərəñ	'I had__ (pl.)'
nəbbərəh	'you (m) had__ (pl.)'
nəbbərəš	'you (f) had__ (pl.)'
nəbbərəwo/ nəbbərəwot	'you (pol) had__ (pl.)'
nəbbərəut	'he had__ (pl.)'
nəbbərəwat	'she had__ (pl.)'
nəbbərəun	'we had__ (pl.)'
nəbbərəwaccihu	'you (pl.) had__ (pl.)'
nəbbərəwaccəw	'they (he, she - pol.) had__ (pl.)'

Examples:

bet nəbbərəñ.	'I had a house'.
betocə nəbbərəñ.	'I had houses'.
and ihit nəbbərəccīñ	'I had a sister'.
ihitocə nəbbərəñ.	'I had sisters'.

Substitution-Correlation Drill

- 1) Use the proper Suffix Pronouns as indicated by the English pronouns listed to the right of each verb.

ayye	me, him, us, her
fəlləghu	them, you (m), you (f), her
səTTəh	me, him, us, them
asayyeš	them, us, me, him
ageññen	you (pl.), you (pol.), you (m), you(f)
aməsəggenaccihu	me, them, her, him
keffəlu	us, you (pl.), me, her
wəssədhu	you (m), you (f), you (pol.), her
TəbbəKš	me, us, them, him
Tərru	her, them, us, me
aderrešec	him, us, you (pl.), you (f)
nəggere	you (pol.), him (pol.), me, her
yayal	me, him, us, her
ifəlligalləhu	them, you (m), you (f), her
tiseTalləh	me, him, us, them
tasayyalles	them, us, me, him
innageññallen	you (pl.), you (pol.), you (m), you(f)
tamesegginallaccihu	me, them, her, him
yikeflallu	us, you (pl.), me, her
iwəsdalləhu	you (m), you (f), you (pol.), her
titebbiKiyalles	her, them, us, me
tadersallec	him, us, you (pl.), you (pol.)
yitefallu	me, us, them, him
yinegral	you (pol.), her (pol.), me, her

2) The instructor will say the sentence in Column A.

The student will repeat the sentence and then say it again changing the verb into imperfective (Column B).

A

and bet ayye.
 məkina labbatwa seTTec.
 timihirtbet keffetin.
 and bet serra.
 bunna TeTTaccihi.
 and meSihaf aderreshu.
 and temari awweKin.
 and ketema ayyec.
 and set ayyeš.
 and sini bunna seTTeh.
 sost temariwoc meTTu.
 abbate wede ketema hede.
 innate wede ityoPiya heded.
 irsiwo bunna TeTTu.
 and məkina wessedu.
 innante neggeraccihi.
 bizu genzeb ageññe.
 m'in TeyyeKš.
 mehed felləgin.
 and Kal deggema.
 genzeb keffelaccihi.
 and temari Terrac.
 wede bete mehed calhu.
 m'in ale †
 yih neger m'in tebaale.

B

and bet yayal.
 məkina labbatwa tiseTallec.
 timihirtbet inkəftallən.
 and bet yiserai.
 bunna titeTTallaccihi.
 and meSihaf adersallehu.
 and temari innawKallən.
 and ketema tayallec.
 and set tayalleš.
 and sini bunna tiseTalleh.
 sost temariwoc yimeTallu.
 abbate wede ketema yihedal.
 innate wede ityoPiya tihedallec.
 irsiwo bunna yiteTTallu.
 and məkina yiwesdallu.
 innante tinegrallaccihi.
 bizu genzeb yageññal.
 m'in titeyyiKiyalleš.
 mehed infelligallən.
 and Kal yidegmal.
 genzeb tikeflallaccihi.
 and temari titeTallec.
 wede bete mehed icilallehu.
 m'in yilal †
 yih neger m'in yibbalal.

3) The instructor will say the sentences in column A.

The student will repeat the sentences in Column A and then say the sentence again changing the second person masculine singular into second person feminine singular (Column B).

A

genzebun lehotelu tikeflalleh.
 abbathin timeslalleh.
 mekinaccəwin tiwesdalleh.
 zare keseat behwala timeTalleh.
 bunna titeTTalleh.
 wede timihirtbet tihedalleh.

B

genzebun lehotelu tikefyalleš.
 abbatšin timesyalleš.
 mekinaccəwin tiwesjalleš.
 zare keseat behwala timeCalleš.
 bunna titeCCalleš.
 wede timihirtbet tihejalleš.

and mēSihaf tiseTalleh.
 mēSihafoccin tadersalleh.
 wedagerih mēhed ticilalleh.
 astemarihın tayalleh.
 amariñña ticilalleh †
 wēdamerika tihedalleh †
 astemarihın tamēsegginalleh.

and mēSihaf tiseCalleš.
 mēSihafoccin taderšalleš.
 wēdageriš mēhed ticiyalleš.
 astemarišin tayalleš.
 amariñña ticiyalleš †
 wēdamerika tihejalleš †
 astemarišin tamēsegginalleš.

Question and Answer Drill

timihirtbetun ayyaccihut †	áwo, ayyenew.
astemariwan wēde timihirtbet Terraccihuwat †	áwo, Terranat.
and mēSihaf tiseTutallaccihu †	áwo, inseTewallen.
addis kēteman yawKutal †	áwo, awKewallēhu.
zare tīTeriwalleš †	áwo, 1Terawallehu.
mēkinahın tikeftallēh †	áwo, 1keftewallehu.
ato lemman TeyyeKaccihut †	áwo, TeyyeKnew.
astemariwoc timihirtbetun zorut †	áwo, zorut.
yato kēbbēden abbat tawKutallaccihu †	áwo, innawKewallen.
babur Tabiyawın tayutallaccihu †	áwo, innayewallen.
temariw astemariwın amēseggenew †	áwo, amēseggenew.
ihithın itimihirtbet asgebbahat †	áwo, asgebbahuwat.
ato lemna yaddis abēban babur Tabiya awwēKew †	áwo, awwēKew.
ato kēbbēde lehıtu and sını bunna seTTat †	áwo, seTTat.
ato kēbbēde genzēb nebberew †	áwo, nebberew.
abbatıwon TeyyeKuwaccēw †	áwo, TeyyeKhuwaccēw.
kēbbēden zare yayutal †	áwo, ayewallehu.
astemariw mēkina yiseTušal †	áwo, and mēkina yiseTuññal.
ato kēbbēden tawKutallaccihu †	áwo, innawKewallen.
astemarihın tīTeraccēwalleh.	áwo, 1Teraccēwallehu.
awtobus maKomiya ageññiśallehu †	áwo, tageññēññalleh.
kēmengēdu mado yawtobusun mēKomiya tayewallēh †	áwo, ayewallehu.
betšin lēne tasayyiññalleš †	áwo, asayyiwotallehu.
wēndimhın itimihirtbet tasgebbawalleh †	áwo, asgebbawallehu.
silēmēkinaw kēbbēden tamēseggiñiwalleš †	áwo, amēsegginewallehu.
zare abbatınna nnatıwon yīTeyyiKuwaccēwal †	áwo, 1teyyiKaccēwallehu.
ihitiwon wēde timihirtbet yiwēsduwatal †	áwo, 1wēsdatallehu.
ityoPiyan yawKuwatal †	áwo, awKatallehu.
mistiwon yiwēsduwatal †	áwo, 1wēsdatallehu.
ihithın ayyehat †	áwo, ayyehuwat.
mēSihaf nebberat †	áwo, nebberat.
Tıru mēkina nebberēh †	áwo, nebberēñ.
mēkinawoc nebberuh †	áwo, nebberuñ.

betoc nəbberuwaccihu †	áwo, nəbberun.
bamerika wıst wəndim nəbberew †	áwo, nəbberew.
bamerika wıst bet nəbberewot †	áwo, nəbberew.
Tıru temariwoc nəbberuwaccəw †	áwo, nəbberuwaccəw.

dırset

main, principal, general	yamerika <u>wanna</u> ketema waşington nəw.
population, people	yeni-york <u>hızb</u> bızu nəw.
too, also	inəm ihedallehu.
if he wants	kəbbədə <u>bifəllig</u> məmTat yıcılal.
movie, picture	bəkətemaw wıst bızu <u>sinima</u> betocc əllu.
price	<u>wagaw</u> bızu nəw.

yeytyoPiya wanna ketema addis abəba yıbbalal. izzih ketema wıst beTam bızu embassiwoccınna, ministrocc əllu. yəkətemaw hızb beTam bızu nəw. bəkətemaw wıst bızu awtobusoccınna, məkinawocc əllu. yəkətemaw polisoccım beTam Tıru naccəw. and səw and addis neger ləmayət bifəllig, wədaddis ketema bawtobus mehed yıcılal. addis ketema wıst bızu yemeSıhaf suKoc, hoteloccına, sinima betocc əllu. itege hotel wıst məlkammıgıbalə. and səw yamerikan sinima bifəllig, wədanu sinima bet wıst məhedınna mayət yıcılal. yəsinimaw waga bızu aydelləm.

TıyyaKewoc

yeytyoPiya wanna ketema mán yıbbalal.
 addis abəba wıst mın alle.
 yaddis abəba hızb sınt nəw.
 wədaddis ketema bəmın mehed yıcılallu.
 yəkətemaw polisoc məlkam naccəw †
 addis abəba wıst sinima betocc əllu †
 yəsinima waga sınt nəw.
 itege hotel yét alle.
 behotelu wıst mın alle.
 Tıru mıgıb yét alle.
 and səw yamerikan sinima yét mayət yıcılal.

Unit 8

Basic Sentences

kebbede

every morning	Tiwat Tiwat
to do	aderrege-madreg-yadergal
What do you do every morning?	Tiwat Tiwat min tadergalleh.

yohannis

bed	alga
to get up, to depart, to leave	tenessa-mennesat-yinnessal
to wash oneself	taTTebe-mettaTeb-yittaTtebal
I get up ('from my bed') and wash myself ('my face').	kalgaye innessanna, fiten ittaTteballehu.

kebbede

breakfast	Kurs
to study	aTenna-maTnat-yaTenal
Do you study before breakfast?	keKurs befit taTenalleh ↑

yohannis

No, I do it ('it is') after breakfast. yellém. keKurs behwalá new.

kebbede

sort, kind	aynet
to eat	bella-mebelat-yibelal
What do you have for breakfast ('What kind of breakfast do you eat')?	min aynet Kúrs tibelalleh.

yohannis

fried, roasted	Tibs
eggs	inKulal
bread	dabbo
butter	Kibe
I have ('eat') fried eggs and bread and butter.	Tibs inKulalinna, dabbo beKibe ibelallehu.

orange	birtukan
juice	CimmaKi
milk	wetet
(I drink) orange juice and coffee with cream ('milk').	yebirtukan CimmaKinna, bunna bewetet iTeTTallehu.

kebbede

What time do you go to school?	besint seat wede timihirtbet tihedalleh.
--------------------------------	---

yohammis

half, equal	ikkul
2:30	hulett seat tekkul
(I go) at eight thirty ('half past two').	behulett seat tekkul ihedallehu.

Numbers

eleven	asra and
twelve	asra hulett
thirteen	asra sost
fourteen	asraratt/asra aratt
fifteen	asrammist/asra ammist
sixteen	asra siddist
seventeen	asra sebatt
eighteen	asra simmint
nineteen	asra zeTeff
twenty	haya

Grammatical Notes

Note 8.1 Time

besint seat wede timihirt bet tihedalleh.	At what time do you go to school?
bhulett seat tekkul ihedallehu.	(I go) at eight thirty ('half past two').

As the example above illustrates, the Ethiopian clock is six hours out of phase with ours. The day is divided up as follows:

<u>Our clock</u>	<u>Ethiopian clock</u>	
6:00 a.m. - noon	12:00 - 6:00	/Tiwat/ 'morning'
noon - 6:00 p.m.	6:00 - 12:00	/Ken/ 'day'
6:00 p.m. - midnight	12:00 - 6:00	/miššit/ 'evening'
midnight - 6:00 a.m.	6:00 - 12:00	/let/ or /lelit/ 'night'

Thus:

<u>Our clock</u>	<u>Ethiopian clock</u>
6:00 a.m.	keTwatu asra hulett seat
7:00 a.m.	keTwatu and seat
8:00 a.m.	keTwatu hulett seat
9:00 a.m.	keTwatu sost seat
10:00 a.m.	keTwatu aratt seat
11:00 a.m.	keTwatu ammist seat
noon	keKenu siddist seat
1:00 p.m.	keKenu sebatt seat
2:00 p.m.	keKenu simmint seat
3:00 p.m.	keKenu zeTeñ seat
4:00 p.m.	keKenu assir seat
5:00 p.m.	keKenu asra and seat
6:00 p.m.	kemiššitu asra hulett seat
7:00 p.m.	kemiššitu and seat
8:00 p.m.	kemiššitu hulett seat
9:00 p.m.	kemiššitu sost seat
10:00 p.m.	kemiššitu aratt seat
11:00 p.m.	kemiššitu ammist seat
midnight	kelelitu siddist seat
1:00 a.m.	kelelitu sebatt seat
2:00 a.m.	kelelitu simmint seat
3:00 a.m.	kelelitu zeTeñ seat
4:00 a.m.	kelelitu assir seat
5:00 a.m.	kelelitu asra and seat

The prefix /b(ə)-/ is equivalent to English 'at' in telling time, e.g.

behulett seat.	'at eight'
keTwatū bammist seat.	'at 11:00 a.m.'
kemiššitu bəsost seat.	'at 9:00 p.m.'
keletu (or: kelelitu) bassir seat.	'at 4:00 a.m.'

More time expressions will be discussed in Unit 12.

Note 8.2 Suffix /-(1)m/ 'also', 'too'

inēm ihedallehu.	'I'll go too.'
yeketemaw polisocim bēTam Tiru naccēw.	'The city policemen are also good.'

The suffix /-(1)m/ (/ -1m/ after consonants, /-m/ after vowels) corresponds in meaning to English 'also' or 'too' as illustrated by the above examples.

Note 8.3 Suffix /-(1)ss/ 'how about', 'as to', 'as for'.

Tena yisTilliñ. sime jón new. yersiwoss ↑	'How do you do? My name's John. What's yours ('how about yours)?'
--	---

The suffix /-(1)ss/ (/ -1ss/ after consonants, /-ss/ after vowels) corresponds approximately to English 'how about', 'as for' or 'as to', e.g.

inē ihedallehu. irsiwoss ↑	'I'm leaving. How about you?'
issu amariñña yawKal, iness alawKim.	'He knows Amharic, as for me, I don't know [it].'

Transformation Drills

Drill 1.

The instructor will say the sentence in Column A.

The student will repeat the sentence and then say the sentence again changing the object into the definite form. (Column B).

Drill 2.

The instructor will say the sentence given in Column B.

The student will repeat the sentence and then say the sentence again changing the verb into the imperfective (Column C).

(Note. Apply Drill 1 to all the sentences before turning to Drill 2.)

<u>A</u>	<u>B</u>	<u>C</u>
and meShaf seTTeñ.	meShafun seTTeñ.	meShafun yiseTeññal.
land kifl assir birr keffelew.	lekiflu assir birr keffelew.	lekiflu assir birr yikeflawal.
and mekina wessedu.	mekinawin wessedut.	mekinawin yiwesdotal.
Kurs felleghu.	Kursun felleghut.	Kursun ifelligewallehu.
awtobus TebbeKec.	awtobusun TebbeKec.	awtobusun tiTebbıKallec.
and bet zeggan.	betun zegganew.	betun inzegawallen.
CımmaKi TeTTu.	CımmaKiwin TeTTut.	CımaKiwin yiTeTTutal.
wetet TeTTaš.	wetetun TeTTašiw.	wetetun tiTeCCiwalleš.
and bet serru.	betun serrut.	betun yiserutal.
and temari Terrah.	temariwin Terrahew.	temariwin tiTerawalleh.
and temari Terrahu.	temariwin Terrahut.	temariwin iTerawallehu.
and temari Terraš.	temariwin Terrašiw.	temariwin tiTeriwalleš.
and mekina labbate seTTaccihu.	mekinawin labbate seTTaccihut.	mekinawin labbate tiseTutallaccihu.
genzeb aderrreshu.	genzebun aderrreshut.	genzebun adersewallehu.
Kurs bellan.	Kursun bellanew.	Kursun inbelawallen.
and Kal awweKh.	Kalun awweKhew.	Kalun tawKewalleh.
and iKa asgebbu.	iKawin asgebbut.	iKawin yasgebbutal.
and ketema zoraccihu.	ketemawin zoraccihut.	ketemawin tizorutallaccihu.
and hotel ayyec.	hotelun ayyecciw.	hotelun tayewallec.
and bet asayyu.	betun asayyut.	betun yasayyutal.
bızu genzeb ageññehu.	genzebun ageññehut.	genzebun ageññewallehu.
and set ayyen.	setiyyowan ayyenat.	setiyyowan innayatalen.
timihirt aTennah.	timihirtun aTennahew.	timihirtun taTenawalleh.
bunna TeTTaccihu.	bunnawin TeTTaccihut.	bunnawin tiTeTTutallaccihu.
bızu temariowcc ayyu.	temariwocun ayyuwaccew.	temariwocun yayuwaccewal.
bızu sewoc wessedaccihu.	sewocun wessedaccihuwaccew.	sewocun tiwesduwaccewallaccihu.
bızu temariowcc awweKhu.	temariwocun awweKhuwaccew.	temariwocun awKaccewallehu.

bizu temariwoc amerika aderresh.	temariwoocun amerika aderreshaccew.	temariwoocun amerika tadersaccewalleh.
bizu iKawoc wessedŕ.	iKawocun wessedŕaccew.	iKawocun tiwesjaccewalleŕ.
astemariwoc fellegu.	astemariwoocun felleguwaccew.	astemariwoocun yifelliguwaccewal.

Questions and Answers

mekinawin lato kebbede mec seTTaccihut.	tinant seTTenew.
mistiwon addis abeba mec aderrresuwat.	zare adderrreshuwat.
astemariwoocun yet ager ayyuwaccew.	amerika wisT ayyehuwaccew.
yenen meSihaf man wessedew.	ato yohannis wessedew.
lastemariwa mekina man seTTat.	abbatinna innatwa seTTuwat.
yenen bet man asayyewo.	temariwooc asayyuñ.
agerhin man awweKew.	astemariwooc awweKut.
yastemariwan mekina man fellegew.	astemariwoc fellegut.
ato lemmaninna, ato kebbeden wede timihirtbetu mec Terraccihuwaccew.	zare keseat behwala Terranaccew.
lastemariw genzebun mec keffellaccihut.	keseat behwala keffelnew.
izzih manin TebbeKacciu.	ato kebbeden TebbeKnew.
betun mec serraccihut.	tinant serranew.
meSihafun mec seTTaccihut.	zare keseat befit seTTenew.
astemariwoocuninna temariwoocun yet tegenaññaccihuwaccew.	giyon hotel tegenaññenaccew.
temariwoocun mec Terraccihuwaccew.	tinant keseat behwala Terranaccew.
yato kebbeden bunna man TeTTaw.	temariwa TeTTacciw.
yato kebbeden mekina yet wessedaccihut.	wedamerika wessednew.
mekinawin man wessedew.	ato lemna wessedew.
meSihafun yet aderrresut.	timihirtbet aderrreshut.
mekinawin man zeggaw.	yato kebbede mist zeggacciw.
timihirtbetun man zorew.	astemariwoc zorut.
meSihafun lemán seTTesiw.	letemariw seTTehut.
ato lemna wede timihirtbet mec yihedal.	nega bammist seát yihedal.
Kurs mec tibelalleh.	Tiwat ibelallehu.
zare yet tihedallaccihu.	wedaddis ketema inhedallen.
wede timihirt bet man meTTa.	yato lemna abbat meTTu.
Kurs min tibelalleh.	Tibs inKulal, Kibenna dabbó ibelallehu.
leKurs min tiTeTTalleh.	wetetinna yebirtukan Cimmakí iTeTTallehu.
Kursaccihun yet tibelallaccihu.	ibetaccin wisT inbelallen.
zare timihirtun man yaTenal.	yene wendim yaTenal.
Tiwat Tiwat yet tihedallaccihu.	wede timihirtbet inhedallen.

s'ínt aggotocc alluwot.
 tímihirtbetun mán asayyeh.
 ato kebbede s'ínt mekinawoc nebberut.
 zare behulett seat ageññiśallehu †
 meSihafun lekebbede mec tiseTutallaccihu.
 genzebiwon lemán yiseTutal.
 mistihin yét tayatalleh.
 meSihafšin yét tiwesjiwalleś.
 addis mekina mán yiseTis'al.
 yenen mekina mán yifelligewal.
 wede tímihirtbet mán yiTerahal.
 genzebun yét tikeflutallaccihu.
 addis abeban mán ayyew.
 ato kebbeden wedaddis ketema mán aderresew.
 adraśśaşın mán awweKew.
 meSihafen yét ageññeśiw.
 ato lamman mec yiggenaññutal.
 yét ageññaccihuwallehu.
 mec tinegratalleh.
 astemariwin mán yifelligewal.
 kebbeden yét tageññiwalleś.
 astemariwan min TeyyeKaccihuwat.
 mekinawin mán zeggaw.
 izzih mán yiTebbiKihal.
 betun mec tiserutallaccihu.
 astemariwan yét tayuwatallaccihu.
 mekinawin mecé tiseTuññallaccihu.
 temariwocun wede tímihirtbet mec
 tiTeruwaccewallaccihu.
 bunna yét tiTeTTallaccihu.
 mekinawin mán yizegawal.
 ketemawin mán yizorewal.
 mekina mán yiseTihal.
 astemariwin mán yamesegginewal.
 ato kebbede sint mekinawoc yiseTihal.
 besint seat tenessaccihu.
 dabbo beKibe mec bellu.
 kalgaccihu besint seat tinnessallaccihu.
 negé min yadergallu.
 mekinawin izzih mán aderresew.
 letímihirt yét mehed tifelligallaccihu.
 wede betaccihu mannin meTrat
 tifelligallaccihu.

assir aggotocc alluñ.
 innate asayyeciñ.
 sóst mekinawoc nebberut.
 áwo, yageññuññal.
 negé insəTewallen.
 lemiste iseTatallehu.
 itímihirt bet wísT ayatallehu.
 wede beté iwesdewallehu.
 abbaté yiseTeññal.
 iné ifelligewallehu.
 astemariyé yiTeraññal.
 izzih inkefləwallen.
 ato kebbedenna, abbatu ayyut.
 wendimmu aderresew.
 iné awweKhut.
 ante bet wísT ageññehut.
 ahún iggenaññewallehu.
 addis ketema wísT tageññinalleś.
 zare inegratallehu.
 ato kebbede yifelligewal.
 itímihirtbet wísT ageññewallehu.
 siladdis abeba TeyyeKnat.
 ato lemna zeggaw.
 lemna yiTebbiKeññal.
 negé insərawallen.
 addis abeba wísT innayatalen.
 negé kəseat behwalá insəTihallen.
 negé inTeraccəwallen.
 izzih inTeTTallen.
 temariw yizegawal.
 astemariwoc yizorutal.
 abbaté yiseTeññal.
 iné amesegginewallehu.
 hulett mekinawocce yiseTeññal.
 besost seat tenessan.
 tinant bellahu.
 behulett seat tekkúl inninnessallen.
 wedeketema ihedallehu.
 astemariwoc aderesut.
 wədamerika mehed infelligallen.
 yato yohannisın innat meTrat
 infelligallen.

dirset

to take, to hold, to catch, baburun meyaz yicilal.
to grab, to contain yazə-məyaz-yiyizal

other, another lela səw məmTat yicilal.

ato yohannis amerikawi temari new. issu amariñña yaTənal.

Tiwat Tiwat band seət kalgaw yinnəssanna fitun yittaTTəbal.

behulett seət ləKurs wədə mığibbet yihedinna, yəbirtukan CımmaKi
yiTəTTal.

kand seət behwalá inKulal Tıbsinna dabbo bəKıbe yıbelanna, bunna
bewetət yiTəTTal.

behelett seət təkúl məSıhafocun yiyızinna, keleloc temariwoc gar
wədə tımihirtbetu yihedal.

TıyyaKewoc

ato yohannis mın yaTənal.

issu yét yaTənal.

kalgaw bəsint seət yinnəssal.

fitun yét yittaTTəbal.

ləKursu yét yihedal.

ləKursu mın yıbelal.

issu kəKursu befit mın yiTəTTal.

kəKursu behwala mın yiTəTTal.

wədə tımihirtbet bəsint seət yihedal.

wədə tımihirtbet keməhedu befit mın yiyizal.

kəssu gar wədə tımihirt bet mán yihedal.

Unit 9

Basic Sentences

kebbede

What do you do after you go to school?

wede timihirtbet kehedh behwala min tiseralleh.

yohannis

until he/she (pol.) comes

iskimeTu dirəs

as, like

inde

newspaper

gazeTa

to read

anebbəbe-manbeb-yanəbbal

Like the rest of the students I read Amharic newspapers until the teacher comes.

astemariw iskimeTu dirəs, indələloc temariwoc yamariñña gazeTá anebballehu.

to begin

jəmmərə-mejəmmər-yijəmmiral

After he comes, we begin the lesson.

kəməTTu behwala, timihirt injəmmirallən.

kebbede

all

hullu

all the time, always

hulgize

Does the teacher always come at eight?

astemariw hulgize wede timihirtbet behulett seat yimeTallu †

yohannis

he/she (pol.) doesn't come,

ayməTum

to be found; to be present;

tegeññe-mөгgeñet-yiggeññal

No, he doesn't come at eight (but) he's in class at eight thirty.

yelleḿ, behulett seat ayməTum, negərgin behulett seat tekkul ikifl wist yiggeññallu.

kebbede

to learn, to study, to drill

temare-məmmar-yimmaral

What do you study after he comes?

kəməTTu behwala min timmarallacciḥu.

yohannis

reading

nibab

writing

Sihifet

conversation, speech, discourse

nigiggir

We learn how to read, write, and speak
in Amharic. ('reading, writing and
speech').

amarifña nibab, Sihifetinna,
nigiggir innimmarallen.

kebbēde

How many hours a day do you study?

bəKən sánt seat timmarallaccihu.

yohannis

lunch

misa

again, also

degmo

to finish

Cərrəsə-məCərrəs-yıCərrısəl

We study four hours before lunch
and two hours after lunch. Then
we finish.

kəmisa befit aratt seat, kəmisa
bəwala degmó, hulett seat
innimmarinna, inCərrısallen.

kebbēde

to go out, to leave, to rise

weTTa-mewTat-yıweTəl

At what time do you leave the class?

bəsint seát kəkıfl tıweTallaccihu.

yohannis

(We leave) at four.

bassır seat innıweTallen.

kebbēde

to write

Safə-məSaf-yıSıfəl

Can you already write in Amharic?

ahun bamarifña məSaf tıcılalleh †

yohannis

yet, still

gena

My writing isn't good yet.

ahun Sihifete gena Tıru aydelleh.

USEFUL WORDS

English

ingliz

English (language)

inglizifña

England

yingliz ager

German

jermen

German (language)	jərmenıñña
Germany	yejərmən agər /jərmən agər
French	fərənsay
French (language)	fərənsayıñña
France	yefərənsay agər /fərənsay agər
Russian	russiyan/məskob
Russian (language)	məskobıñña
Russia	russiya/məskob/raşıya
Italian	Taliyan
Italian (language)	Taliyanıñña
Italy	iTaliya/yeTaliyan agər/Taliyan agər

Structure Sentences - Negative

market

I didn't go to the market.
I'm not going to the market.

gebeya

wədə gebeya alhedhum.
wədə gebeya alhedım.

church

You (m) didn't see the church.
You (m) don't see the church.

bete kristiyan

bete kristiyanun alayyehım.
bete kristiyanun attayım.

to buy, to rule

You (f) didn't buy milk.
You (f) don't buy milk.

gezza-məgzat-yıgezal

wetet algezzaşım.
wetet attıgezım.

cigarette(s)
to smoke

He didn't smoke.
He doesn't smoke.

sijara

aCese-maCes-yaCesal

sijara alaCesem.
sijara ayaCesım.

to sell

She didn't sell cigarettes.
She doesn't sell cigarettes.

şəTə-məşəT-yışəTal

sijara alşəTəccım.
sijara attışəTım.

to help

We didn't help Kebede.
We don't help Kebede.

rədda-mərdət-yıredal

kəbbəden arreddanım.
kəbbəden annıredam.

to pass	allefə-malef-yalfal
last week	yallefəw sammint
in the last week	ballefəw sammint
You (pl.) didn't rest last week.	ballefəw sammint alarrefacciḥum.
next week	yəzare sammint
You (pl.) won't rest next week.	yəzare sammint attarfum.
dinner	rat
They didn't have dinner yesterday.	tinant rat albəllum.
They don't have dinner today.	zare rat aybəlum.

Grammatical Notes

Note 9.1 Imperfective forms connected by /-(1)nna/ 'and'.

kalgaye innəssanna, fiten ittattəballeḥu.	I get up and wash my face.
behulett seət tekkul məsihafoccun yiyızinna, kəleloc temariwoc gar wədə timihirtbet yihedal.	At eight thirty, he picks up his books and goes to school with the other students.

When two verbs in the imperfective follow each other and the first verb has the suffix /-(1)nna/ 'and', the imperfective suffix /-all-/ is affixed to the second verb only.

Note 9.2 Verb: Negative perfective.

As shown by the Structure Sentences the Negative of the Perfective is formed by affixing the prefix /al-/ and the suffix /-(1)m/ (/ -im/ after consonants and /-m/ after vowels) to the Affirmative verb forms. It may be illustrated by the following examples:

<u>Affirmative</u>		<u>Negative</u>	
felleḡhu	'I wanted'	alfelleḡḥum	'I didn't want'
felleḡh	etc.	alfelleḡḥim	etc.
felleḡš		alfelleḡšim	
felleḡe		alfelleḡem	
felleḡec		alfelleḡeccim	
felleḡn		alfelleḡnim	
felleḡacciḥu		alfelleḡacciḥum	
felleḡu		alfelleḡum	

rəddahu	'I helped'	arreddahum	'I didn't help'
rəddah	etc.	arreddahim	etc.
rəddaš		arreddašim	
rədda		arreddam	
rəddac		arreddaccim	
rəddan		arreddanim	
rəddaccihu		arreddaccihum	
rəddu		arreddum	

Note that before /r/ the negative prefix /al-/ is replaced by /ar-/. If the verb has a verb suffix (object) pronoun, the latter is affixed to it before the negative suffix /-(1)m/, e.g.

alfəlləgəññim	'He didn't want me.'
alnebberəšim	'You didn't have ('it was not to you)'
alfəlləghutim	'I didn't want it.'
alfəlləghuwaccəwim	'I didn't want them.'
alayyuwatim	'They didn't see her.'
alseTTənaccihum	'We didn't give you (pl.)'
etc.	

Note 9.3 Verb: Short Imperfective.

As illustrated by the Structure Sentences the Negative of the Imperfective is formed by affixing certain prefixes and the Suffix /-(1)m/ to a verb form which will be hereafter referred to as the 'Short Imperfective.'

In most cases the Short Imperfect has the same distribution of consonants and vowels as the Imperfective, but does not have the suffix /-all-/.

Besides the Negative form of the Imperfective, the Short Imperfective is used in subordinate clauses with various relational affixes as well as with the postverb /zənd/ 'so that'. This will be discussed in later units.

The Short Imperfective without the relational affixes is a stem form which is not used by itself. This stem form has the following prefixes and suffixes:

<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
1st per. (1)-...	inn(1)-... <u>or:</u> in-...
2nd per. m. t(1)-...	
2nd per. f. t(1)-...-i	t(1)-...-u
3rd per. m. y(1)-...	
3rd per. f. t(1)-...	y(1)-...-u

The /1/ of these prefixes is lost before the stems in /a-/.

There is an alternation of vowel pattern in the short imperfective stems of certain verbs, e.g. /yɪnɛgɪr/ with /-nɛgɪr/, but /yɪnɛgru/ with /-nɛgr-/. The form with /ɪ/ occurs when final, the one without /ɪ/ occurs when a vowel follows. Some speakers, however, have the form without /ɪ/ only, even in final position (e.g. /yɪnɛgr/).

(In the regular imperfective, only the form without /ɪ/ occurs, because the regular imperfective always has a suffix beginning with a vowel (/ -al/ etc.), as in /ɪnɛgrallɛhu/.)

The vowel alternation in the short imperfective stems occurs with regular three-radical verbs of type A and with /a-/ verbs of type A (to be discussed in later units). The following chart illustrates these as well as the three-radical verb of type B which does not have any alternation form:

<u>Short Imperfective</u>		
<u>Three-Rad. verbs</u>	<u>Three-rad. verbs</u>	<u>Reg. /a-/ verbs</u>
Type 'A'	Type 'B'	Type 'A'
<u>Singular</u>	<u>Singular</u>	<u>Singular</u>
1st ɪnɛgɪr	ɪfɛllɪg	adɪr
2nd m. tɪnɛgɪr	tɪfɛllɪg	tadɪr
2nd f. tɪnɛgɪr	tɪfɛllɪgɪ	tadɪrɪ
3rd m. yɪnɛgɪr	yɪfɛllɪg	yadɪr
3rd f. tɪnɛgɪr	tɪfɛllɪg	tadɪr
<u>Plural</u>	<u>Plural</u>	<u>Plural</u>
1st innɪnɛgɪr	innɪfɛllɪg	innadɪr
2nd tɪnɛgru	tɪfɛllɪgu	tadru
3rd yɪnɛgru	yɪfɛllɪgu	yadru

Note that the first person plural prefix may be either /ɪnnɪ-/ or /ɪn-/ before consonant stems, e.g. /ɪnfɛllɪg/ or /ɪnnɪfɛllɪg/, /ɪnnɛgɪr/ or /ɪnnɪnɛgɪr/.

If the last consonant before the suffix /-ɪ/ of the second person feminine singular is one of the eight consonants listed in Note 6.3, it and /ɪ/ are replaced by the corresponding consonant as shown in that note, i.e.:

/t/ is replaced by /c/
 /d/ is replaced by /j/
 /T/ and /S/ are replaced by /C/
 /s/ is replaced by /š/
 /z/ is replaced by /ž/
 /n/ is replaced by /ñ/
 /l/ is replaced by /y/

After the relational affixes (which will be discussed in detail in later units) the following variants of the short imperfective prefixes occur:

- (1) The short imperfective prefix /y₁-/ is replaced by the vowel /i/,
e.g.

biféllig	'if he wants'	(Short imperfective) /y ₁ féllig/
binégru	'if they tell'	(Short imperfective) /y ₁ négru/

- (2) The short imperfective prefix /t₍₁₎-/ becomes /-tt₍₁₎-/ when affixed to /a-/ stems (/a-/ verbs in the Perfective) or to double consonant stems (/t_(ə)-/ verbs in the Perfective), e.g.

bittadır	'if you spend the night'	(Short imperfective) /tadır/	(Perfective) /addərə/ 'he spent the night'
----------	--------------------------	------------------------------	--

bittiffelleg	'if you are wanted'	(Short imperfective) /tiffelleg/	(Perfective) /tefellege/ 'he is wanted'
--------------	---------------------	----------------------------------	---

- (3) The same prefix /t₍₁₎-/ becomes either /-tt₁-/ or /-t-/ before other consonant stems, e.g. /bittiféllig/ or /bitféllig/ 'if you (m) want' or 'if she wants'; /bittinégir/ or /bitnégir/ (/bitnegr/ with some speakers) 'if you (m) tell' or 'if she tells'; /bittihedu/ or /bithedu/ 'if you (pl.) go'; etc.

The choice of /-tt₁-/ or /-t-/ is optional.

Note 9.4 Verb: Negative Imperfective.

As mentioned in Note 9.3 above, the negative imperfective is formed by affixing certain prefixes and the suffix /-(₁)m/ (/ -₁m/ after consonants and /-m/ after vowels) to the short imperfective stem. This may be illustrated by the following examples:

Consonant Stems

	<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
1st	alfélligim	annifélligim/anfélligim
2nd m.	attifélligim/atfélligim	attifélligum/atfélligum
2nd f.	attifélligim/atfélligim	
3rd m.	ayfélligim	ayfélligum
3rd f.	attifélligim/atfélligim	

Stems in /r-/

1st	arredam	anniredam/anredam
2nd m.	attiredam/atredam	attiredum/atredum
2nd f.	attirejim/atrejim	
3rd m.	ayredam	ayredum
3rd f.	attiredam/atredam	

Double Consonant Stems

<u>Singular</u>	<u>Plural</u>	
1st	alimmariam	annimmariam
2nd m.	attimmariam	attimmariam
2nd f.	attimmariam	
3rd m.	ayimmariam	ayimmariam
3rd f.	attimmariam	

/a-/ Stems

1st	alarfim	annarfim
2nd m.	attarfim	attarfum
2nd f.	attarfim	
3rd m.	ayarfim	ayarfum
3rd f.	attarfim	

The above examples show that: (1) The second person masculine and the third person feminine singular forms are identical. (2) Stems beginning in /r-/ have the prefix /ar-/ substituted for /al-/ in the first person singular. (3) Stems ending in a vowel lose this vowel in the 2nd person feminine singular and in the 2nd and 3rd person plural. The vowel is replaced by /i/ in the 2nd person feminine singular and by /u/ in the 2nd and 3rd person plural. (4) The eight consonants /t/, /d/, /T/, /S/, /s/, /z/, /n/, /l/ are replaced by the corresponding palatal consonants before /i/ of the second person feminine singular as indicated in Note 9.3.

Bearing this in mind, the negative affixes of the imperfective can be summed up as follows:

<u>Consonant Stems</u>	<u>Double Consonant Stems</u>	<u>/a-/ Stems</u>
<u>Singular</u>	<u>Singular</u>	<u>Singular</u>
1st	al-...-(1)m	al-...-(1)m
2nd m.	at(t1)-...-(1)m	att-...-(1)m
2nd f.	at(t1)-...-im	att-...-im
3rd m.	ay-...-(1)m	ay-...-(1)m
3rd f.	at(t1)-...-(1)m	att-...-(1)m

	<u>Plural</u>	<u>Plural</u>	<u>Plural</u>
1st	an(n ₁)-...-(1)m	ann ₁ -...-(1)m	ann-...-(1)m
2nd	at(t ₁)-...-um	att ₁ -...-um	att-...-um
3rd	ay-...-um	ay ₁ -...-um	ay-...-um

As in the Affirmative (see Note 2.3) the verb 'be' has two forms in the Negative: one to indicate equation, the second to indicate presence or existence. The negative forms are 'irregular' (i.e. not predictable from the Affirmative).

	<u>Affirmative</u>		<u>Negative</u>
1.	nəñ 'I am'	aydellehum	'I am not'
	nəh 'you (m) are'	aydellehim	'you (m) are not'
	nəš 'you (f) are'	aydellešim	'you (f) are not'
	nəw 'he <u>or</u> it is'	aydelləm	'he <u>or</u> it is not'
	nat/nec 'she is'	aydelleccim	'she is not'
	nən 'we are'	aydellenim	'we are not'
	naccihu 'you are'	aydellaccihum	'you are not'
	naccew 'they are'	aydellum	'they are not'
2.	allehu 'I'm present'	yellehum	'I'm not present'
	alleh* 'you (m) are present'	yellehim*	('you (m) are not present')
	alleš 'you (f) are present'	yellešim*	('you (f) are not present')
	alle 'he <u>or</u> it is present'	yelləm	'he or it isn't present'
	allec 'she is present'	yelleccim	'she isn't present'
	allen* 'we are present'	yellenim*	'we aren't present'
	allaccihu* 'you are present'	yellaccihum*	'you aren't present'
	allu 'they are present'	yellum	'they aren't present'

*) Those forms also can mean 'you have', 'we have', 'you don't have', etc.

The Verb Suffix Pronouns are affixed to verb forms in the Negative Imperfective before the suffix /-(1)m/.

The use of these suffixes is illustrated by the following examples:

Singular

1st person:

alfelligewim	'I don't want him/it'
alfelligihim	'I don't want you (m)'
alfelligišim	'I don't want you (f)'
alfelligiwotim	'I don't want you (pol.)'

alfəlligatim	'I don't want her'
alfəlligaccihum	'I don't want you (pl.)'
alfəlligaccəwim	'I don't want them/him, her (pol.)'

2nd person masculine:

atfəlligəññim	'you don't want me'
atfəlligəwim	'you don't want him'
atfəlligatim	'you don't want her'
atfəlligenim	'you don't want us'
atfəlligaccəwim	'you don't want them/him, her (pol.)'

2nd person feminine:

atfəlligiññim	'you don't want me'
atfəlligiwim	'you don't want him'
atfəlligiyatim	'you don't want her'
atfəlliginim	'you don't want us'
atfəlligiyaccəwim	'you don't want them/him, her (pol.)'

3rd person masculine:

ayfəlligəññim	'he doesn't want me'
ayfəlligihim	'he doesn't want you (m)'
ayfəlligišim	'he doesn't want you (f)'
ayfəlligiwotim	'he doesn't want you (pol.)'
ayfəlligəwim	'he doesn't want him'
ayfəlligatim	'he doesn't want her'
ayfəlligenim	'he doesn't want us'
ayfəlligaccihum	'he doesn't want you (pl.)'
ayfəlligaccəwim	'he doesn't want them/him, her (pol.)'

3rd person feminine:

atfəlligəññim	'she doesn't want me'
atfəlligihim	'she doesn't want you (m)'
atfəlligišim	'she doesn't want you (f)'
atfəlligiwotim	'she doesn't want you (pol.)'
atfəlligəwim	'she doesn't want him'
atfəlligatim	'she doesn't want her'
atfəlligenim	'she doesn't want us'
atfəlligaccihum	'she doesn't want you (pl.)'
atfəlligaccəwim	'she doesn't want them/him, her (pol.)'

Plural

1st person:

anfelligihim	'we don't want you (m)'
anfelligišim	'we don't want you (f)'
anfelligiwotim	'we don't want you (pol.)'
anfelligewim	'we don't want him'
anfelligatim	'we don't want her'
anfelligacciham	'we don't want you (pl.)'
anfelligaccewim	'we don't want them/him, her (pol.)'

2nd person:

atfelliguññim	'you don't want me'
atfelligutim	'you don't want him'
atfelliguwatim	'you don't want her'
atfelligunim	'you don't want us'
atfelliguwaccewim	'you don't want them/him, her (pol.)'

3rd person:

ayfelliguññim	'they don't want me'
ayfelliguhim	'they don't want you (m)'
ayfelligušim	'they don't want you (f)'
ayfelliguwotim	'they don't want you (pol.)'
ayfelligutim	'they don't want him'
ayfelliguwatim	'they don't want her'
ayfelligunim	'they don't want us'
ayfelliguwacciham	'they don't want you (pl.)'
ayfelliguwaccewim	'they don't want them/him, her (pol.)'

Note 9.5 Negative Infinitive

The Negative Infinitive is formed by prefixing the negative affix /alə-/ to the Affirmative Infinitive forms, e.g.

/mehed/	'to go, going'	/aləməhed/	'not to go'
/məmTat/	'to come, coming'	/aləməmTat/	'not to come, 'not coming'
/madræg/	'to do, doing'	/aləmadræg/	'not to do' 'not doing'

Substitution Correlation Drill

The instructor will say the sentence A. The student will repeat the sentence and then say it again using the negative form of the verb. (sentence B).

- A. amerika wist temariwoc sijara yaCesallu.
 B. amerika wist temariwoc sijara ayaCesum.
 A. astemariwoce amariñña meSihaf yiSifallu.
 B. astemariwoc amariñña meSihaf aySifum.
 A. timihirtbetaccew letemariwoc meSihaf yişeTal.
 B. timihirtbetaccew letemariwoc meSihaf ayşeTim.
 A. temariwoc astemariwoccaccewin yireduwaccawal.
 B. temariwoc astemariwoccaccewin ayreduwaccawim.
 A. yezare sammint hulett ityoPiyawiyani agerun yayutal.
 B. yezare sammint hulett ityoPiyawiyani agerun ayayutim.
 A. kegebeya sost gazeTawoc tigezallaccihu.
 B. kegebeya sost gazeTawoc atgezum.
 A. temariwoc gazeTawoccun hullu yanebbuwaccawal.
 B. temariwoc gazeTawoccun hullu ayanebbuwaccawim.
 A. yato yohannis innat mekinawan tasayyihallec.
 B. yato yohannis innat mekinawan attasayyihim.
 A. ato lemmanna abbatu ibetaccew yiKoyyunal.
 B. ato lemmanna abbatu ibetaccew ayKoyyunim.
 A. timihirtiwon yezare sammint yiCerrisallu.
 B. timihirtiwon yezare sammint ayCerrisum.
 A. astemariş yewiCC gudday ministrun tawKewallec.
 B. astemariş yewiCC gudday ministrun attawKewim.
 A. yato lemma abbatinna innat Keyyun awtobus yifelligutal.
 B. yato lemma abbatinna innat Keyyun awtobus ayfelligutim.
 A. nege kastemariyaccin gar inniggenaññallen.
 B. nege kastemariyaccin gar anniggenaññim.
 A. ineninna misten wede betu yiTeranal.
 B. ineninna misten wede betu ayTeranim.
 A. yezare sammint timihirt betun inzegawallen.
 B. yezare sammint timihirt betun anzegawim.
 A. astemariwoc izzih hotel wist yarfallu.
 B. astemariwoc izzih hotel wist ayarfum.
 A. yewiCC gudday ministru nege nigiggir yadergallu.
 B. yewiCC gudday ministru nege nigiggir ayadergum.
 A. temariwoc kamerika yiweTallu.
 B. temariwoc kamerika ayweTum.
 A. beken assir sijara aCesallehu.
 B. beken assir sijara alaCesim.

- A. yato kəbbədə abbatınna nnat wədageraccəw hedu.
 B. yato kəbbədə abbatınna nnat wədageraccəw alhedum.
- A. temariwoc beTam bizu sizarawoc aCesu.
 B. temariwoc beTam bizu sizarawoc alaCesum.
- A. temariwoc yetimihirtbetun gazeTawoc šeTu.
 B. temariwoc yetimihirtbetun gazeTawoc alšeTum.
- A. astemariw temariwan reddat.
 B. astemariw temariwan arredatım.
- A. ballefew sammınt and yamerika gazeTa anəbbəbəc.
 B. ballefew sammınt and yamerika gazeTa alanəbbəbeccım.
- A. ketınant befit hulett səwoc wədə gebeya hedu.
 B. ketınant befit hulett səwoc wədə gebeya alhedum.
- A. temariwoc hullu yamariññawın gazeTa anəbbəbut.
 B. temariwoc hullu yamariññawın gazeTa alanəbbəbutım.
- A. iñña addis betə kristiyan sərran.
 B. iñña addis betə kristiyan alserranı.
- A. amerikawıyan amariñña məmmar jemmeru.
 B. amerikawıyan amariñña məmmar aljemmerum.
- A. bizu səwoc iwıCC gudday minister wıT tegeññu.
 B. bizu səwoc iwıCC gudday minister wıT altegeññum.
- A. yato yohannis mist and beTam Tıru meSıhaf Safec.
 B. yato yohannis mist and beTam Tıru meSıhaf alSafecım.
- A. temaroc timihirtaccəwın Cərrəsu.
 B. temaroc timihirtaccəwın alCərrəsım.
- A. yewıCC gudday ministru kəbetu weTTa.
 B. yewıCC gudday ministru kəbetu alweTTam.
- A. ancınna ato yohannis mısanna rat bellacciıhu.
 B. ancınna ato yohannis mısanna rat albellacciıhum.
- A. igiyon hotel wıT Kurs adərregın.
 B. igiyon hotel wıT Kurs aladərregınım.
- A. astemariw nıgıggır adərregu.
 B. astemariw nıgıggır aladərregım.
- A. səwoc mekinaccəwın wessədut.
 B. səwoc mekinaccəwın alwessədutım.
- A. setıyyowa Tıwat bunna bewetet TeTTac.
 B. setıyyowa Tıwat bunna bewetet alTeTTaccım.
- A. ato ləmmanna ato yohannis iketema wıT tegeñaññu.
 B. ato ləmmanna ato yohannis iketema wıT altegeñaññum.

Question and Answer Drill

timihirtaccihun kehulett iskassir seat taTenallaccihu †	áwo, innaTenallen. yellem, annaTenam.
Tıwat Tıwat fitšın tittaTTebiyalleš †	áwo, ittaTTeballehu. yellem, alittaTTebım.
nege wedageraccihu tihedallaccihu †	áwo, innihedallen. yellem, annihedım.
mısaccəwın giyon hotel bellu †	áwo, giyon hotel bellu. yellem, giyon hotel albellum.
abbatınna innatiš wəde timihirtbet iskimeTu tıTebbiKiyaccəwalleš †	áwo, iTebbiKaccəwallehu. yellem, alTebbiKaccəwım.
izzih bızu gize tıKoyyallaccihu †	áwo, inKoyyallen. yellem, anKoyyım.
wəndımmiwon timihirtbet yadersutal †	áwo, adersəwallehu. yellem, aladersəwım.
tınant inña bet adderaccihu †	áwo, addern. yellem, aladernım.
Tıru yamariñña astemariwoc ageññu †	áwo, ageññu. yellem, alageññum.
timihirtihın jəmmerh †	áwo, jəmmerhu. yellem, aljəmmerhum.
bızu yamariñña məSıhafoc tanəbballeh †	áwo, anəbballehu. yellem, alanəbbım.
astemariw bamariñña məSıhaf yıSıfal †	áwo, yıSıfal. yellem, aySıfım.
ato yohannis amariñña yıcılallu †	áwo, yıcılallu. yellem, aycılum.
izzih timihirtbet wıst yamariñña astemariwoc yıgğəññallu †	áwo, yıgğəññallu. yellem, ayyıgğəññum.
ırswa ingliziñña timmarallec †	áwo, timmarallec. yellem, attimmarım.
ato lemmana, ato kebbəde timihirtaccəwın Cərrəsü †	áwo, Cərrəsü. yellem, alCərrəsım.
temariwoc astemariwocaccəwın yaməsəgginallu †	áwo, yaməsəgginallu. yellem, ayaməsəgginum.

izzih timihirtbet wist tarfallaccihu †	áwo, innarfallən. yelləm, annarfim.
ato lemman betun asayyeh †	áwo, asayyeñ. yelləm, alasayyeññim.
ato lemman timihirtbet tasgebbawalleh †	áwo, asgebbawallehu. yelləm, alasgebbawim.
ageriwon mayet yifelligallu †	áwo, ifelligallehu. yelləm, alfelligim.
amarifña yicilal †	áwo, yicilal. yelləm, aycilim.
wede betu mehed yifelligal †	áwo, yifelligal. yelləm, ayfelligim.
lemeSihafu genzeb keffelec †	áwo, keffelec. yelləm, alkeffeleccim.
nege tikeflewalllec †	áwo, tikeflewalllec. yelləm, atkeflewim.

dirset

language	ine b'zu <u>KwanKwawocc</u> awKallehu. amarifña KwanKwa <u>astemirallehu</u> .
to teach	astemare-mastemar-yastemiral
for example	<u>lemissale</u> min tadergalleh.
example	missale
those who are ('found')	izzih <u>yemmiggeññut</u> sewoc ityoPiyawiyān naccəw.
most, majority	ketemariwoc <u>abzaññawoccu</u> amerikawiyān naccəw.
	abbatinna nnate tinant izzih ager <u>gebbu</u> .
to enter, to arrive	gebba-megbat-yigebal nege wedagere <u>immellesallehu</u> .

to come back, to return temellese-memmeles-yimmellesal
 to their respective houses wedeyyebetaccaw mehad yifelligallu.

yamerika yewiCC gudday minister and yeKwanKwa timihirtbet allew. temariwoc bezzih timihirtbet wisT beTam bizu aynet yewiCC ager KwanKwawoc yimmarallu. lemisseale amariñña, ferensayinñña, jermeninñña, Taliyaninñña, meskobifñña yimmarallu. betimihirtbetu wisT yemmiggeññut temariwoc amerikawian bicca naccaw. kastemariwoc abzaññawoccu yewiCC ager sewoc naccaw. bezzih timihirtbet wisT temariwoccu likk besost seat timihirt yijemmirallu. bammist seat bunna lomeTeTTat yiweTallu. indegena bammist tekkul wede kifl yigebunna besabat lemisa yiweTallu. besimint seat wede kifl yimmellesunna iskassir seat yimmarallu. kezziya behwala wedeyyebetaccaw yihedallu.

TiyyaKewoc

yewiCC gudday minister min aynet timihirtbet allew.
 timihirtbetu yet yiggeññal.
 izzih timihirtbet wisT min yastemirallu.
 min aynet KwanKwa timmarallaccihu.
 yeKwanKwa astemariyaccihu man new.
 temariwoc besint seat timihirt yijemmirallu.
 besint seat bunna yiTeTTallu.
 wede kifl besint seat yimmellesallu.
 yemisaccihu gize besint seat new.
 yewiCC gudday minister yeKwanKwa timihirtbet sint temariwocc
 yastemiral.
 astemariwoccu keyet ager naccaw.
 irsiwo sint yewiCC ager KwanKwa yawKallu.

Tiruneš

that he saw you (pol.)	indageññewo
last time, previously, recently	bəKəddemlet
child	lij
Miss	weyzerit
proper name	almaz
I, finding her; I, having found her; I found her and...	agñiccat

Yes he told me he had seen you. áwo, indageññewo neggereñ.
 Recently I came across your bəKəddemlet lijwōn weyzerit
 daughter ('child') Miss Almaz almazın bəməngəd lay agñiccat,
 on the street and she told me dəhninnetaccihun neggerəccīñ.
 how you were ('the well being
 of you all').

kəbbədə

to be ill	tammeme-mettamem-yittamməmal
she, being ill	tamma
doctor	hakim
hospital	hakimbet/hospital
few, a little, some	TiKit

Almaz is sick and she is going to almaz tamma, ləTiKit Kənocc ihakimbe.
 be in the hospital for a few days. wist nat.

Tiruneš

Oh, what happened ('became') to her? mīn new↑ mīn honəc↑

kəbbədə

rest, vacation, break, recess	reft
head, chief, self	ras
to cause pain, to make ill	ammeme-mamem-yammal

She suffers from headaches because reft silalnebberat raswan yammatal.
 she didn't have any rest.

Tiruneš

to be sorry, to regret	azzəne-mazən-yaznal
well, well then	isti
if I can	bicil

evening

Oh. I'm sorry. I'll see her
tonight, if I can.

mata

aznallehu. isti bicil zare mata
1Teyy1Katallehu.

Numbers

twenty-one	haya and
twenty-two	haya hulett
thirty	selasa
forty	arba
fifty	amsa/hamsa
sixty	sissa/silsa
seventy	seba
eighty	semanlya
ninety	zeTena
hundred	meto
thousand	š1/ših

Grammatical Notes

Note 10.1 Relational Affixes to Verbs

Amharic has a great number of affixes which are prefixed to verb forms to constitute constructions corresponding in meaning approximately to subordinate clauses in English.

Note 10.1.1 Relational Affix /y(ə)-/ ~ /yemm(1)-/ in Relative Constructions.

betimhirtbetu wist yemmiggeññut	[All] the students who are (found)
temariwoc amerikawyan bicca	in this school are (only)
naccew.	Americans.

In Unit 6, the Relational affix /y(ə)-/ 'pertaining to' was discussed as a noun and adjective prefix (Note 6.1).

The same prefix /y(ə)-/ (/y-/ before /a/ and /yə-/ elsewhere) can be prefixed to Perfective forms of verbs. The resulting constructions correspond to English relative clauses ('which', 'that', 'who' clauses), e.g.

/yefelleghu/ 'pertaining to my having wanted'

Similar constructions containing Short Imperfective verb-forms are made with the prefix /yemm(1)-/ (/yemm-/ before vowels, /yemmi-/ before /ya/, and /yemmi-/ elsewhere). (See Note 9.3 for the replacement of /y1-/ of the Short Imperfective by the vowel /i/.) e.g.

/yemmifellig/ 'pertaining to my wanting'

Examples:

yemēTTa	'(he) who came'
yemēTTac	'(she) who came'
yemmimēTu	'(they) who are coming'
yemmitṣeC	'(you-f.) who are giving'

With transitive verbs these affixes may refer either to the actor of the verb or to its object, e.g.

yefelleghu	<u>or</u>	'(I) who wanted'
		'(that) which I wanted'
yeserrac	<u>or</u>	'(she) who made
		'(that) which she made'
yemmisera	<u>or</u>	'(he) who makes'
		'(that) which he makes'
yemmitfelligu	<u>or</u>	'(you-pl.) who want'
		'(that) which you (pl.) want'

When used as a modifier the relative construction agrees in gender and number with the noun it modifies, e.g.

yemmimēTa sew	'a person who is coming'
yemēTTac set	'a woman who came'
yemēTTu sewoc	'people who came'

If the modified noun is definite, the definite suffix is affixed to the relative construction (e.g. /yemmihedew temari/ 'the student who is leaving').

With masculine nouns the definite suffix is /-əw/ after consonants, /-t/ after /u/, and /-w/ elsewhere.

With feminine nouns the definite suffix may be either (1) the feminine definite suffix /-wa/ (in some areas /-(y)itwa/ or /-(y)itu), or (2) the masculine definite suffix. Examples:

yehedew sewīyye.	'the man who went'
yemēTTut sewoc.	'the men who came'
yemmimēTaw sewīyye.	'the man who is coming'
yemēTTacciwa	'the woman who came'
(<u>or</u> : yemēTTacciw) setīyyo.	

yemmitmeTawa	'the women who is coming'
(<u>or</u> : yemmitmeTaw) setiyyo	
yemeTTut setoc	'the women who came'

The relative construction may have an object. If the object is definite or specific, the object suffix /-(1)n/ is affixed to it.

The corresponding verb suffix pronoun, (used in apposition, see Note 5.4) may or may not be affixed to the relative construction.

Examples:

məSihafun yefelleghut	'I am [the one] who wanted
(<u>or</u> : yefelleghu) iné neñ.	the book.'
yemmitfelligewın mekina	'I saw the car that you(m)
ayyehut (<u>or</u> : ayyehu).	were looking for.
yegezzaşıwın məSihaf ayyehut	'I saw the book that you(f)
(<u>or</u> : ayyehu).	bought.
yemmittıTeriyatın setiyyo	'I saw the lady you(f) are
ayyehuwat (<u>or</u> : ayyehu).	going to invite.

If the object is indefinite, the verb suffix pronoun is not commonly used, e.g.

and məSihaf yefelleghu	I am [the one] who wanted
iné neñ.	a book.
and bet yeserrac ırswa nat.	She is [the one] who built
	a house.

The relative construction may itself function as the object of some other verb. In such instances, since the relative construction is always a definite object, the object suffix /-(1)n/ is affixed to it, and the appropriate verb suffix pronoun may or may not be affixed to the principal verb.

Examples:

yefellegewın ageññew	'he found what he wanted.'
(<u>or</u> : ageññe).	
ızzih yallewın ifelligewallehu	'I want [the thing] which
(<u>or</u> : ifelligallehu).	is here.'

In negative relative constructions the negative suffix /-(1)m/ is omitted, e.g.

yemmalfelligew məSihaf.	'the book I don't want.'
yalfelleghut məSihaf.	'the book I didn't want.'

If other affixes are prefixed to the relative constructions, the affix /y(ə)-/ with the perfective, and the /yə/ part of the affix /yəmm(ɨ)-/ with the imperfective, are omitted, e.g.:

ləTərrahut səw nəgğərhut. 'I told it to the person I invited!
(/yəTərrahut səw/ 'the person whom I invited')

ləmmiTeraw səw inəgrewalləhu. 'I'll tell it to the person I'm
going to invite'
(/yəmmiTeraw səw/ 'the person whom I'm going to invite').

If the object in the relative clause is itself modified, the relative construction may have three different variants, e.g.:

<u>Perfective</u>	<u>Relative Construction</u>
/tillikun bet ayyəhut/ 'I saw the big house'	1) /tillikun bet yayyehut inə nəñ/ 'It is I who saw the big house'.
	2) /yayyehut bet tillik nəw/ 'The house I saw is big'.
	3) /yayyehut tillikun bet nəw/ 'What I saw is the big house'.

<u>Imperfective</u>	
/tillikun bet ayəwalləhu/ 'I see the big house'	1) /tillikun bet yəmmayəw iné nəñ/ 'It is I who see the big house.'
	2) /yəmmayəw bet tillik nəw/ 'The house I see is big'.
	3) /yəmmayəw tillikun bet nəw/ 'What I see is the big house'.

Note 10.2 The use of the affix /ind(ə)-/ 'like (as)', 'such as', 'as soon as', 'as', 'that', 'according to'.

indeleloc temariwoc yamariñña I read Amharic newspapers like the
gazeṭa anəbballəhu. rest of the students.

indageññewo nəgğereñ. He told me that he [had] met you.

Note 10.2.1 /ind(ə)/ 'like', 'in the same manner as', 'in the same way as', 'according to'.

The affix /ind(ə)-/ (/ind-/ before vowels, /ində-/ elsewhere) prefixed to nouns or their modifiers means 'like', 'in the same manner as', or 'according to', e.g.:

indene yimmaral.	'He studies like me'.
indeleloc temariwoc iserallehu.	'I work like other students'.
indersiwo nigiggir.	'according to your speech'.

Note 10.2.2 /ind(ə)-...yallə/ 'like', 'such as'

/ind(ə)-/ in combination with the relative phrase /yallə/ 'that he (it) exists' (/yallu/, /yalləc/, etc. according to person and number) may be used to modify nouns, e.g.:

indabbatu yallə sew ayiggeññim.	'There is no person like his father'.
indeməShafoc yallu negeroc gezzahu.	'I bought things like books'.
indehitu yalləc set ayye.	'He saw a woman like his sister'.

Note 10.2.3 /ind(ə)-/ 'as soon as', 'as'.

/ind(ə)-/ can also be prefixed to perfective forms of verbs to produce 'as soon as' or 'as' clauses. It should be noted that a Perfective form describes the completion of an action (whether past or future). The /ind(ə)-/ constructions, therefore, indicate a future action if the verb of the main clause is an Imperfective form and a past action if the verb of the main clause is a Perfective form e.g.:

indeneggerhəñ bete ihedallehu.	'I'll go home as soon as (<u>or</u> : the way) you tell me'.
indeneggerhəñ bete hedku.	'I went home as soon as (<u>or</u> : the way) you told me'.

Note 10.2.4. /ind(ə)-/ with Relative Constructions: 'that'

/ind(ə)-/ is prefixed to Relative Constructions (Note 10.1) to produce subordinate clauses in connection with verbs meaning 'say', 'tell', 'know', etc.

Examples:

wədəbet indehedə neggereñ.	'He told me that he went home'.
wədəbet indemmiməTa awKallehu.	'I know that he'll come home'.
lijun indayyew neggereñ.	'He told me that he saw the child'.
temariw Tiru indemmihon yawKallu.	'They know that the student will be good'.

- A. addis abeba wıst insenëbbıtallen aluñ. nëggeruñ.
- B. addis abeba wıst indëmmisenëbbıtu nëggeruñ.
- C. addis abeba wıst indemaysenëbbıtu nëggeruñ.
- A. wedaddis abeba ihedallehu aleccih. nëggerëccih.
- B. wedaddis abeba indëmıthed nëggerëccih.
- C. wedaddis' abeba indëmıthed nëggerëccih.
- A. mekina infellıgallen aluñ. nëggeruñ.
- B. mekina indëmmıfellıgu nëggeruñ.
- C. mekina indemayfellıgu nëggeruñ.
- A. mekinawın iwësdallehu aluñ. nëggeruñ.
- B. mekinawın indëmmıwësdı nëggeruñ.
- C. mekinawın indemmaywësdı nëggeruñ.
- A. ıbet ınmëTallen aluñ. nëggeruñ.
- B. ıbet indëmmımeTu nëggeruñ.
- C. ıbet indemmaymeTu nëggeruñ.
- A. and addis betë kristıyan serran alut. nëggerut.
- B. and addis betë kristıyan indëserru nëggerut.
- C. and addis betë kristıyan indalserru nëggerut.
- A. yewıCC gudday ministrun ınTeraccëwallen aluñ. nëggeruñ.
- B. yewıCC gudday ministrun indëmmıTeruwaccëw nëggeruñ.
- C. yewıCC gudday ministrun indemmayTerruwaccëw nëggeruñ.
- A. and beTam Tıru bet ayyëhu alën. nëggerën.
- B. and beTam Tıru bet ındayye nëggerën.
- C. and beTam Tıru bet ındalayye nëggerën.
- A. and Konjo set ayallehu aleñ. nëggerëñ.
- B. and Konjo set indëmmıyay nëggerëñ.
- C. and Konjo set indemmayay nëggerëñ.
- A. lemëSıhafu assır bırr tıkeflallaccıhu alën. nëggerën.
- B. lemëSıhafu assır bırr indëmmınkefl nëggerën.
- C. lemëSıhafu assır bırr indemmankefl nëggerën.
- A. lemëkinaw hulett ŝı bırr keffëlu alëh. nëggerëh.
- B. lemëkinaw hulett ŝı bırr ındëkeffële nëggerëh.
- C. lemëkinaw hulett ŝı bırr ındalkeffële nëggerëh.

- A. nege meSihafun iseTihallehu alhut. neggerhut.
- B. nege meSihafun indemmiseTew neggerhut.
- C. nege meSihafun indemmalseTew neggerhut.
- A. tinant genzeb seTTehuh alhut. neggerhut.
- B. tinant genzeb indeseTTehut neggerhut.
- C. tinant genzeb indalseTTehut neggerhut.
- A. amariñña timmarallaccihu aluñ. neggeruñ.
- B. amariñña indemminnimmar neggeruñ.
- C. amariñña indemmannimmar neggeruñ.
- A. kesost amet befit meskobiñña temarhu aleccin. neggereccin.
- B. kesost amet befit meskobiñña indetemarec neggereccin.
- C. kesost amet befit meskobiñña indaltemarec neggereccin.
- A. wede gebeya inmeTallen alaccihuñ. neggeraccihuñ.
- B. wede gebeya indemmitmeTu neggeraccihuñ.
- C. wede gebeya indemmatmeTu neggeraccihuñ.
- A. wede gebeya inhedallen alaccihuñ. neggeraccihuñ.
- B. wede gebeya indemmathedu neggeraccihuñ.
- C. wede gebeya indemmathedu neggeraccihuñ.
- A. zare keseat behwala wede ketema iweTallehu alsiw. neggeršiw.
- B. zare keseat behwala wede ketema indemmitweCi neggeršiw.
- C. zare keseat behwala wede ketema indemmatweCi neggeršiw.
- A. ballefew sammint kebalebete gar weTTahu aleñ. neggereñ.
- B. ballefew sammint kebalebetu gar indeweTTa neggereñ.
- C. ballefew sammint kebalebetu gar indalweTTa neggereñ.
- A. misawen ibelallehu aleccin. neggereccin.
- B. misawan indemmitbela neggereccin.
- C. misawan indematbela neggereccin.
- A. keseat befit bunna TeTTan aluñ. neggeruñ.
- B. keseat befit bunna indeTeTTu neggeruñ.
- C. keseat befit bunna indalTeTTu neggeruñ.
- A. raswan yammatal aleccin. neggereccin.
- B. raswan indemmiyammat neggereccin.
- C. raswan indemmayammat neggereccin.

Transform Model DrillOutline:

Perfective or Imperfective → Corresponding Relative Construction
(3 variants)

Model:

ante tinnišun bet ayyeh.
'you saw the small house'	1) tinnišun bet yayyehew anté neh.
'It is you who saw the small house'.
2) yayyehew bet tinniš new.
'The house you saw is small'.
3) yayyehew tinnišun bet new.
'What you saw is the small house'.
ante tinnišun bet tayalleh.
'you see the small house'	1) tinnišun bet yemmittay anté neh.
'It is you who see the small house'.
2) yemmittayew bet tinniš new.
'The house you see is small'.
3) yemmittayew tinnišun bét new.
'What you see is the small house'.
- - - - -	
ante tilliKun bet tigezalleh.	1) tilliKun bet yemmitgezaw anté neh.
2) yemmitgezaw bet tilliK new.
3) yemmitgezaw tilliKun bét new.
ante tinnišun bet gezzah.	1) tinnišun bet yegezzahew anté neh.
2) yegezzahew bet tinniš new.
3) yegezzahew tinnišun bét new.
Tiruwın meSihaf tifelligalleh.	1) Tiruwın meSihaf yemmitfelligew
anté neh.
2) yemmitfelligew meSihaf Tirú new.
3) yemmitfelligew Tiruwın meSiháf new.
tinnišun mekina fellegec.	1) tinnišun mekina yefellegec ısswa nec.
2) yefellegeccıw mekina tinniš new.
3) yefellegeccıw tinnišun mekiná new.

- beTam Tíruwin bet serraccihut. 1) beTam Tíruwin bet yeserraccihut
innante naccihu.
2) yeserraccihut bet beTam Tíru new.
3) yeserraccihut beTam Tíruwin bet new.
- Tíruwin' bet ayyehut 1) Tíruwin bet yayyehut iné neñ.
2) yayyehut bet Tírú new.
3) yayyehut Tíruwin bet new.
- leKurs dabbo beKíbe bellaccihu. 1) leKurs dabbo beKíbe yebellaccihu
innanté naccihu.
2) leKurs yebellaccihut dabbo beKíbé new.
3) leKurs beKíbe yebellaccihut dabbowin
new.
- inglizíñña KwanKwa ayawKum. 1) ingliziñña KwanKwan yemmayawKu
innessu naccew.
2) yemmayawKut KwanKwá ingliziñña new.
3) yemmayawKut ingliziñña KwanKwán new.
- wendimme dehnawin mīgib
albellam. 1) dehnawin mīgib yalbellaw wendimme
new.
2) wendimme yalbellaw mīgib dehná new.
3) wendimme yalbellaw dehnawin mīgib
new.
- Konjowin bet inserallen. 1) Konjowin bet yemminsəraw iñña nen.
2) yemminsəraw bet Konjó new.
3) yemminsəraw Konjowin bet new.
- Tíruwin mīgib yibelallu. 1) Tíruwin mīgib yemmibelut innessu
naccew.
2) yemmibelut mīgib Tírú new.
3) yemmibelut Tíruwin mīgib new.
- Keyyun irsas ayallehu. 1) Keyyun irsas yemmayew iné neñ.
2) yemmayew irsas Kéyy new.
3) yemmayew Keyyun irsás new.

Question and Answer Drill

mekina yemmitfellig ante neh †	áwo, iné neñ.
betun yegezut abbatih naccaw †	áwo, abbaté naccaw.
kebbeden yefellegut astemariw naccaw †	áwo, astemariw naccaw.
yemmitfelligiw astemarişin new †	áwo, astemariyén new.
setlyyowan yeTeyyeKéc isswa nat †	áwo, isswá nat.
kebbeden wede betu yaderresih ante neh †	áwo, iné neñ.
wede timihirtbet yehedk ante neh †	áwo, iné neñ.
yetemaraccihut, amariñña new †	áwo, amariñña new.
yeSafut meSihaf bamariñña new †	áwo, bamariñña new.
yayyeşiw ager ameriká new †	áwo, ameriká new.
yeTeyyeKecciw antén new †	áwo, inén new.
yemmitfelligut Keyy mekina new †	áwo, Keyy mekiná new.
yeyazut meSiháf new †	áwo, meSiháf new.
yemeTTaw kebbede nebber †	áwo, kebbede nebber.
meSihafun yeseTTeşiw ancí neş †	áwo, iné neñ.
itimihirt bet yegebbah anté neh †	áwo, iné neñ.
betun yemmigezu abbatih naccaw †	áwo, abbaté naccaw.
ammariñña yemmittimmarew ityoPiya wist new †	áwo, ityoPiya wist new.
yeneggerhuhin lekebbede neggerk †	áwo, neggerhut.
yeKwanKwa temariwoc amariñña indemmimmaru tawKalleh †	áwo, indemmimmaru awKallehu.
wedamerika indemmittimmellesu neggeraccihut †	áwo, indemminimmelles neggernew.
indelemma yalle sew addis ketema wist ayyeh †	tinant keseat behwalá ayyehu.
sewyyewin indayyehew wedamerika hedh †	áwo, kehulett Ken behwala hedhu.
sijarawin indaCese yét hede.	wede betú hede.
ketimihirtbet min gize indemmiweTa tawKalleh †	áwo, awKallehu.
astemariw mekinawin indemmişet tawKalleh †	áwo, awKallehu.
rataccawin giyon hotel indemmaybelu yawKallu †	áwo, awKallehu.

yewıCC gudday ministru silageraccəw nıgıggır indəmmyadərgu tawKallaccıhu †	áwo, innawKallən.
ındamarıñña Sıhıfət yallə nəger tawKalləh †	yellém, alawKım.
baləb-te kamerika indəməTTac mán nəggeraccıhu.	yərsıwo abbatınna nnát nəggerun.
wədə ityoPiya indəhedhu mán nəggerəh.	kərsıwo temarıwocc andú nəggərəñ.
wədə ityoPiya indəmmyıhedınna, innatun ındəmmyıTeyyıKat tawKalləh †	áwo, awKalləhu.
mıswın bewıCC gudday minister wıst ındəmmyıbela nəggerəwo †	áwo, nəggərəñ.
amarıñña indəmmyınnımmar tawKallaccıhu †	yellém, annawKım.
ləmekına sınt indəkəffələ tawKallaccıhu †	áwo, innawKallən.
abbatınna innatıh wədəzzıh indəmmyıməTu lastemarıh nəggerhat †	áwo, zare nəggerhuwat.
ato ləmman ındəmmeməw tawKalləh †	yellém, alawKım.
gəzəTawın ləbaləbetu indəmmyıyanəbb nəggeraccıhu †	yellém, alnəggərəñım.
betun indəmmyıtgezut abbataccıhu yawKallu †	áwo, yawKallu.
wədəgərə indəmmyımməlləs nəggerhuh †	áwo, nəggərəhəñ.

dirset

greetings

to greet

almaz selamta seTTəccıñ.

selamta məsTəT/selamta madreg

weyzero Tirunəşınna ato kəbbədə and Ken mənğəd lay tęgənaññu. ato kəbbədə ləweyzero Tirunəş selamta seTTat. weyzero Tirunəşım lato kəbbədə selamta adərregec. ato kəbbədə yeweyzero Tirunəşın baləbet beyyegizew indəmmyıgəññaccəwınna, dəhnınnətwan indəmmyıTeyyıK nəggerat. ısswam weyzərit almazın ındəgəññəccınna dəhnınnətaccəwın ındəTeyyəkəc lato kəbbədə nəggərəccıw. ato kəbbədəm lıju weyzərit almaz ındətəmmeməccınna, ıhakımbet wıst ındalləc, ləweyzero Tirunəş nəggerat. weyzero Tirunəşım wədə hakımbet məhedınna, weyzərit almazın məTeyyək məfəlləgwan nəggərəccıw.

TiyyaKewoc

beməngəd lay s'ınt səwoc tēgənaññū.
yetēgənaññūt səwocc sım m'án nəw.
ato kəbbədə lewəyzəro Tirunəš m'ín nəgğərat.
weyzəro Tirunəš'ıss lato kəbbədə m'ín nəgğərəccıw.
ato kəbbədə sılə lıju m'ín alə.
weyzəro Tirunəš'ıss m'ín aləc.
weyzəro Tirunəš almazın məc'ə TəyyəKəccat.
yehospitalu hakimoc Tiru naccəw †

Unit 11

Basic Sentences

Tiruneš

to have mercy, to forgive, to pardon	mare-memar-yimiral
let him forgive; let him have mercy	yimar
'May God have mercy upon you' (said to a sick person)	igziyabher yimarih
to spend the day	wale-mewal-yiwilal
Good afternoon ('how did you spend the day?'). How are you feeling Almaz? ('May God have mercy upon you').	igziyabher yimariš, indemn walš, almaz †

Almaz

to improve, to get better	tešale-meššal-yiššalal
he felt better	tešalew
Thank you, I'm feeling better today.	igziyabher yimmesgén, zare tinniš yiššaleññal.

Tiruneš

illness	bešita
what	mindin
What is your trouble ('illness')?	bešitaš mindin new.

Almaz

cold (ailment)	gunfan
I had caught	yizoñ nebber
I caught a cold.	gunfan yizoñ nebber.

Tiruneš

you (f) are feeling better	tešilošal
Are you feeling a little better now?	ahuniss tinniš tešilošal †

Almaz

he, having come	məTto
medicine, drugs	mədhanit
I'm feeling better	təšiloňňal
Yes, I feel much better since the doctor has come and given me some medicine.	áwo, hakimú məTto mədhanit kəsəTTeň behwalá, bəTám təšiloňňal.

Tirunəš

When can you leave the hospital?	kəhakimbət məc məwTat ticiyalleş.
----------------------------------	-----------------------------------

Almaz

soon	tolo
I was wanting/looking for until he tells me	ifellig nəbber iskinegrəň dires
I'd like to check out as soon as possible ('I was wanting to leave soon'), but I can't do it until the doctor tells me [so].	tolo lemewTat ifellig nəbber. nəgərgin hakimú iskinəgrəň dirés, məwTat alcılım.

Tirunəš

All right, I hope you'll feel better. I'll come and see you again.	išši, igziyabher yımarış, ıTeyyıkışallehu.
--	---

Grammatical Notes

Note 11.1 Verb: Regular Two-Radical Verbs in /-ə/.

The distribution of vowels and consonants of the two-radical verbs in /-ə/ is as follows:

Type A:	<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
	məl ₂ ət	l ₂ e ₂₂ ə	yı-l ₂ e ₂ -al
	məsTət	səTTə	yıseTal
Type B:	mələ ₂₂ ət	l ₂ e ₂₂ ə	yılə ₂₂ -al
	meleyyət	leyye	yıleyyal
	('to separate, to distinguish')		

Note 11.2 Verb: Gerund

hakimu məTto mədhanit kəsəTTəñ
behwala, beTam tešiloññal.

I feel better since the doctor came
('having come') and gave me some
medicine.

bəKəddəmlət lijiwon wəyzerit
almazın mēged lay agñiccat,
dehninnetaccihun nəgğerecciañ.

Recently I met ('having met') your
daughter, Miss Almaz, on the street
[and] she told me how you were.

almaz tamma, ahun ihakimbət wist
nat.

Almaz, being sick, is now in the
hospital.

The underlined words in the sentences above represent the form of the verb known traditionally as the 'Gerund'. This form is tenseless and usually carries the sense of 'having done so-and-so', or 'on doing so-and-so'.

The Gerund in Amharic is inflected for person, gender, and number. Its subject may be different from the subject of the main verb (as in the second sentence above).

	<u>Infinitive</u>	<u>Short Imperfective</u>	<u>Gerund</u>
		<u>3rd p. s.</u>	<u>3rd p. s.</u>
3-rad. verbs Type A:	mənger	y1- <u>nəgr</u>	<u>nəgr</u> -o
3-rad. verbs Type B:	məfəlləg	y1- <u>fəllig</u>	<u>fəllig</u> -o
2-rad. verbs Type A:	məgbat məstəT	y1- <u>geba</u> y1- <u>səT</u>	<u>gebt</u> -o <u>səTt</u> -o
2-rad. verbs Type B:	məTəTTat məleyyət	y1- <u>TəTTa</u> y1- <u>leyy</u>	<u>TəTTit</u> -o <u>leyyit</u> -o

Except for the first person singular, the Gerund stem of three- and two- radical verbs, types A and B, is the same as that of the Short Imperfective.

Verbs which have an additional /-t/ in the infinitive have a gerund stem in /-t/ (type A) and in /-it/ (type B). The /-a/ of the two-radical regular verbs in /-a/ is lost before /-t/ and /-it/.

The personal endings of the Gerund are:

	<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
1st person	-e	-ən
2nd person m.	-əh	-accihu
2nd person f.	-əš	
3rd person m.	-o	-əw
3rd person f.	-a	

Examples:

<u>Three-Rad. 'A' verb</u>		<u>Three-Rad. 'B' verb</u>	
nəɣırre	'I, having told'	fəllıgge	'I, having wanted'
nəɣrəh	'you (m) having told'	fəllıgəh	'you (m) having wanted'
nəɣrəš	'you (f) having told'	fəllıgəš	'you (f) having wanted'
nəɣro	'he having told'	fəllıgo	'he having wanted'
nəɣra	'she having told'	fəllıga	'she having wanted'
nəɣrən	'we having told'	fəllıgən	'we having wanted'
nəɣracıhu	'you (pl) having told'	fəllıgacıhu	'you (pl) having wanted'
nəɣrəw	'they having told'	fəllıgəw	'they having wanted'

<u>Two-Rad. 'A' verb</u>		<u>Two-Rad. 'B' verb</u>	
gəbıccə	'I, having entered'	TəTTıccə	'I, having drunk'
gəbtəh	'you (m) having entered'	TəTTıtəh	'you (m) having drunk'
gəbtəš	'you (f) having entered'	TəTTıtəš	'you (f) having drunk'
gəbto	'he having entered'	TəTTıtto	'he, having drunk'
gəbta	'she having entered'	TəTTıtta	'she, having drunk'
gəbtən	'we having entered'	TəTTıtən	'we, having drunk'
gəbtacıhu	'you (pl) having entered'	TəTTıtacıhu	'you (pl), having drunk'
gəbtəw	'they having entered'	TəTTıtəw	'they, having drunk'

In the first person singular the last consonant is doubled and Type A verbs have an /ı/ before the doubled consonant. If the last consonant (i.e. the consonant before the first person singular ending) is one of the eight dental or alveolar consonants listed in Note 9.3, the latter is replaced by the corresponding palatal consonant.

The Negative Gerund is formed in the same way as the Negative Perfective, i.e. by affixing the prefix /al-/ and the suffix /-(ı)m/, e.g.

/alnəɣrom/	'he not having told'
/alfəllıgom/	'he not having wanted'
/algebtom/	'he not having entered'

The Negative Gerund is very rarely used.

The Verb /ale, malet, yilal/ 'to say' has an irregular gerund, i.e.:

biyye	'I, saying / having said'
bileh	'you (m), saying / having said'
bileš	'you (f), saying / having said'
bilo	'he, saying / having said'
bila	'she, saying / having said'
bilen	'we, saying / having said'
bilaccihu	'you (pl), saying / having said'
bilew	'they (he, she, you - pol), saying / having said'

In direct quotations the gerund of the verb /ale/ comes after the words which are spoken and is followed by the main verb, e.g.:

almeTam bilo neggereñ. 'He told me ('saying'): 'I'm not coming'.
ihedallehu bila neggereccin. 'She told us ('saying'): 'I'm going'.

Following is an example of gerund used with verb suffix pronouns:

felliggeh	'(I) having wanted you (m)'
felliggeš	' ' ' you (f)
felliggewot	' ' ' you (pol.)
felliggew	' ' ' him/it
felliggeyat	' ' ' her
felliggeyaccihu	' ' ' you (pl)
felliggeyaccew	' ' ' them
felliggehēñ	'(you) having wanted me'
felliggehew	' ' ' him/it
felliggehat	' ' ' her
felliggehen	' ' ' us
felliggehaccew	' ' ' them
felliggešifñ	'(you-f.) having wanted me'
felliggešiw	' ' ' him/it
felliggešat	' ' ' her
felliggešin	' ' ' us
felliggešaccew	' ' ' them

fəlligoñ	'(he) having wanted me'
fəlligoh	' ' ' you (m)
fəlligoš	' ' ' you (f)
fəlligowot	' ' ' you (pol.)
fəlligot	' ' ' him/it
fəlligowat	' ' ' her
fəlligon	' ' ' us
fəlligowacciĥu	' ' ' you (pl.)
fəlligowaccəw	' ' ' them
fəlligañ	'(she' having wanted me'
fəlligah	' ' ' you (m)
fəlligaš	' ' ' you (f)
fəlligawot	' ' ' you (pol.)
fəlligaw	' ' ' him/it
fəlligat	' ' ' her
fəlligan	' ' ' us
fəlligacciĥu	' ' ' you (pl.)
fəlligaccəw	' ' ' them
fəlligeniĥ	'(we) having wanted you (m)
fəlligeniš	' ' ' you (f)
fəlligeniwot	' ' ' you (pol.)
fəlligenew	' ' ' him/it
fəlligenat	' ' ' her
fəlligenacciĥu	' ' ' you (pl.)
fəlligenaccəw	' ' ' them
fəlligacciĥuñ	'you (pl.) having wanted me
fəlligacciĥut	' ' ' him/it
fəlligacciĥuwat	' ' ' her
fəlligacciĥun	' ' ' us
fəlligacciĥuwaccəw	' ' ' them

fəlligəwɪñ	'(they) having wanted me'
fəlligəwɪh	' you (m)
fəlligəwɪš	' you (f)
fəlligəwɪwot	' you (pol.)
fəlligəwɪt	' him/it
fəlligəwat	' her
fəlligəwɪn	' us
fəlligəwaccihu	' you (pl.)
fəlligəwaccəw	' them

Verbs having one of the eight palatal consonants indicated in Note 9.3 may lose the final /-ey-/ of the first person singular before suffixes in /-a/, e.g.:

may be:		instead of:
agñiccat	'I having met her'	agñicceyat
adriššaccihu	'I having caused you (pl.) to arrive'	adriššeyaccihu
wəssiɟaccəw	'I having taken them'	wəssiɟeyaccəw

Note 11.3 Verb: Present Perfect

kətəyayyən bɪzʊ	'It has been a long time
gɪzə hɔnɔnal.	since we saw each other.'

The Present Perfect is formed by adding the suffix /-al(1)-/ to the gerund. In all the persons of the Present Perfect, except the first and third person feminine singular, this suffix is /-al/. The first person singular has /-alləhu/, the third person feminine singular /-alləc/.

Examples:

fəlliggeyalləhu	'I have wanted,	nəgɪrreyalləhu	'I have told,
fəlligəhal	etc.	nəgrəhal	etc.
fəlligəšal		nəgrəšal	
fəlligəwal		nəgrowal	
fəlligəlləc		nəgrəlləc	
fəlligənal		nəgrənal	
fəlligəaccihuwal		nəgrəaccihuwal	
fəlligəwal		nəgrəwal	

The Verb Suffix Pronouns (Object pronouns) occur before the suffix /-al(1)-/ (as in the imperfective), e.g. /kəbbədən aytəhəwal ↑/ 'have you seen Kebbədə?'

The Present Perfect in Amharic is virtually interchangeable with the Perfective; there is no significant difference in meaning, e.g. /hedə/ 'he went' or 'he has gone', as well as /hedəwal/ 'he went' or 'he has gone'.

The Negative form of the Present Perfect is not used, (except in some areas) the Negative Perfective is used instead.

Note 11.4 Verb: Past Perfect

wədaddis kətəma ləmohed fəlligge	'I (had) wanted to go to Addis
nəbberinna, awtobusun yət	Ketema and I don't know where
indəmmaggeññəw alawKim.	to find the bus.'

The Past Perfect in Amharic is a verb phrase, consisting of a Gerund (inflected for person, gender, and number--Note 11.3) and an uninflected auxiliary /nəbber/ or /nəbbərə/, e.g. /nəgirre nəbber/ 'I had told', /nəgrəw nəbber/ 'they had told', etc. (Note that the auxiliary in the English equivalent is had, while the Amharic auxiliary is /nəbber/ or /nəbbərə/ 'was'.)

Following is the paradigm of the verb /fəlləge/ in the Past Perfect:

fəlligge nəbber	'I had wanted'
fəlligəh nəbber	'you (m) had wanted'
fəlligəš nəbber	'you (f) had wanted'
fəlligo nəbber	'he had wanted'
fəlliga nəbber	'she had wanted'
fəlligən nəbber	'we had wanted'
fəlligaccihu nəbber	'you (pl.) had wanted'
fəlligəw nəbber	'they (he, she, you) had wanted'

The Past Perfect is used in Amharic:

- 1) to describe a past action or state which was supposed to take place, but did not occur (often with 'but', 'however', 'because'), e.g. /məmTat fəlligge nəbber, gin bird nəw/ 'I was going ('had wanted') to come, but it's [too] cold'.

However, some speakers of Amharic use /nəgirre nəbberhu/, /nəgrəh nəbberh/ etc., but this form is much less common than that with the uninflected form /nəbber/. This is also applicable to Note 11.5.

- 2) to describe a past action or state preceding another action or state in the past, e.g. /kəbbəde bemeTTa gize, ləmma hedo nəbber/ 'when Kebede came, Lemma had [already] left.'
- 3) to describe an action that took place in the absence of the person spoken to, e.g. /baratt seat irsiwon lemayet meTicce nəbber, negergin alnəbberum/ 'I came ('had come') to see you at four o'clock but you were not there.'
- 4) to describe an action which occurred in the distant past, e.g. /kassir amət befit addis abəba wist agñiccewo nəbber/ 'I (had) met you in Addis Ababa ten years ago.'

The Negative Past Perfect is formed by adding /nəbber/ to the Negative Perfective form of the verb, e.g. /alhedhum nəbber/ 'I had not gone', /alfəlləgem nəbber/ 'he had not wanted', etc.

Note 11.5 Verb: Imperfect (Past)

tolo lemewTat ifəllig nəbber. 'I'd like ('I was wanting') to leave soon'.

The Imperfect is formed by adding /nəbber(ə)/ to the Short Imperfective form of the verb. It denotes a continuous or habitual action or state in the past and corresponds roughly to the Continuous Past or Past Progressive in English ('was doing so-and-so', or 'used to do so-and-so'). It is also used to refer to an action which could have but did not take place, as in /tinant imeTa nəbber, negergin alcahum/ 'I would have come yesterday, but I couldn't'. (Its use in conditional sentences will be discussed later.)

Examples:

Affirmative

ihed nəbber	I was going / used	inəgr nəbber	I was telling/used
tihed nəbber	to go/,would have	tinəgr nəbber	to tell/, would
tihej nəbber	gone, etc.	tinəgri nəbber	have told, etc.
yihed nəbber		yinəgr nəbber	
tihed nəbber		tinəgr nəbber	
innihed nəbber		inninəgr nəbber	
tihedu nəbber		tinəgru nəbber	
yihedu nəbber		yinəgru nəbber	

Negative

alhedim nəbber	I was not going,	alnəgrim nəbber	I was not telling,
athedim nəbber	etc.	atnəgrim nəbber	etc.
athejim nəbber		atnəgrim nəbber	

ayhedim nebber	aynegrim nebber
athedim nebber	atnegrim nebber
anhedim nebber	annegrim nebber (or: anninegrim nebber)
athedum nebber	atnegrum nebber
ayhedum nebber	aynegrum nebber

Transform Model Drill

Outline:

Perfective-+(1)nna \longrightarrow Gerund

Model:

wedebetu hedenna, temellese.	wedebetə hedo, temellese.
liju itimihirtbet gebbanna, weTTa.	liju itimihirtbet gebto weTTa.
astemariw kekiflu weTTanna, hede.	astemariw kekiflu weTto hede.
sile mekina ayyenna, neggereñ.	sile mekina ayto neggereñ.
meSihafen itimihirtbet aderreshutinna, temelleshu.	meSihafen itimihirtbet adriššew temelleshu.
Tirunešin isinimabet adersatinna, immellesallehu.	Tirunešin isinimabet adriššat immellesallehu.
kebbeden fellegšinna, ageññešiw.	kebbeden felligeš ageññešiw.
abbatun ayyenna, wedageru hede.	abbatun ayto wedageru hede.
kabbatinna nate gar raten bellahunna, meTTahu.	kabbatinna nate gar raten belicce meTTahu.
nege kersiwō gar mīsa ibelanna, wede ketema ihedallehu.	nege kersiwō gar mīsa belicce wede ketema ihedallehu.
lijhin yazhewinna, wedamerika hedh.	lijhin yizehew wede amerika hedh.
astemariw gazeTa anebbēbenna, sile wīCC gudday minister neggeren.	astemariw gazeTa anbibo sile wīCC gudday minister neggeren.
sijara aCesninna, kebetaccin weTTan.	sijara aCisen kebetaccin weTTan.
kemekinaccēw weTTunna, and neger lekēbbede seTTut.	kemekinaccēw weTtew and neger lekēbbede seTTut.
timihirtaccēwin yimmarunna, wedageraccēw yimmellesallu.	timihirtaccēwin temirew wedageraccēw yimmellesallu.

ballefew sammint meTTanınna genzeb seTTen.	ballefew sammint meTten, genzeb seTTen.
nege imeTanna, genzeb iseTallehu.	nege meTicce genzeb iseTallehu.
Kursun yibelanna, yimeTal.	Kursun belto yimeTal.
mekinawan tiyızinna, abbatwan lemayet tihedallec.	mekinawan yiza abbatwan lemayet tihedallec.
silamerika yewıCC gudday minister timihirtbet iTeyyiKınna, inegraccihuwallehu.	silamerika yewıCC gudday minister timihirtbet TeyyiKKe, inegraccihuwallehu.
ihakimbet yihedinna, yimmelllesal.	ihakimbet hedo yimmelllesal.
and gize timeTanna, tihedalleh.	and gize meTteh tihedalleh.
adraššayen yifellıgınnı, yageññewal.	adraššayen felligo yageññewal.
wedaddis abeba mehedun lakıstu neggerenna, hede.	wedaddis abeba mehedun lakıstu negro hede.
wedezzih memTatun lelıju neggerenna, meTTa.	wedezzih memTatun lelıju negro meTTa.
abbatinna innatun wede timihirtbet Terranna, sile timihirtbetu neggeraccew.	abbatinna innatun wede timihirtbet Terto siletimihirtbetu neggeraccew.
yennatwan wedamerika memTat awweKeccinna, wedaddis ketema hedec.	yennatwan wedamerika memTat awKa wedaddis ketema hedec.
ıKaccewın asgebbutinna, wede migb bet hedu.	ıKaccewın asgebbitew wede migb bet hedu.
wede suK hedecinna, and neger ayyec.	wede suK heda and neger ayyec.

Questions and Answers

betun gezto lennatinna labbatu seTTaccew ↑	áwo, and beTam Tıru bet gezto labbatinna lennatu seTTaccew.
betun šeTo yét ager mehed yifellıgal.	wed amerika mehed yifellıgal.
land sammint ızzih arfo wedabbatu mehed yicılal ↑	áwo, yicılal.
ato kebbede addis ketema hedo mın gezza.	and beTam Tıru bet gezza.
lıjlıh amarıñña temira Cerresec ↑	yellem. alCerresecım.
betun zęgtot hede ↑	áwo, zęgtot hede.

genzeḅun keḫlew mekinawin wesdewital †	áwo, wesdewital.
zare Tlwat meTteš lastemariw mín negrēšiw nebber.	addis abeba indemmiḫéd neggirew nebber.
ato kebbēde yewiCC gudday ministrun Tertew, imeTallehu aluwaccew †	yellem, alaluwaccewim.
ato yohannisinna balebetu izzih agēr meTtew yét arrefu.	igiyon hotel wíst arrefu.
balebetiwo ketinant befit yét hedew meTTu.	wedaddis ketema heda meTTac.
yato lemna lij meSihafun yizo meTtowal †	áwo, yizo meTtowal.
gazeTawin anbibbe mín neggerhuh.	silamerika tinniš neggerheñ.
timihirtaccēwin temirew yimeTallu †	wedezziḫ aymeTum.
mıswın wesdew letemariw seTTut †	áwo, letemariwınna, lestemariw seTTuwaccew.
zare heda timmellesallec †	minalbat yezare sammint timmellessallec.
hakim bet hedew mannín TeyyeKu.	lijén TeyyeKhut.
temariwoc wedetimihirtbet meTtew astemariwın TeyyeKut †	yellem, alTeyyeKutim.
mısaḫın belteh tımeTalleh †	áwo, imeTallehu.
zare timihirtbet hedeh mın tıseralleh.	meSihaf anebballehu.
timihirtihın Cerrıseh yét tıhedalleh.	wedagere ihedallehu.
astemariwoc meTtew mın yıserallu.	yastemırallu.
genzeḅun wesdo mın yıgezal.	and bet yıgezal.
mekinawın gezteš lemán seTTešiw.	lekebbēde seTTeḫut.
rataccıhun beltaccıhu meTTaccıhu †	áwo, belten meTTan.
Tırunēšin ayteh yét tıhedalleh.	wede bete kristıyan ihedallehu.
izzih wılaccıhu yét tıhedallaccıhu.	wede betaccın inhedallen.
astemariw meTto mannín fellege.	temariwoccun fellege.
betun šeTo genzeḅun lemán seTTew.	labbatınna lennatu seTTaccew.
kebet weTto mın yadergal.	sıjara yaCesal.
yezare sammint meTta ayyeccıh †	áwo, ayyeccıñ.

dirset

	anten bemayete <u>dess alefi</u> .
to be pleased	dess ale-dess malet-dess yilal.
	nege besost seat <u>ameTawallehu</u> .
to bring	ameTTa-mamTat-yameTal
she brought (for) her	ameTaccillat.
	TiyyaKeyen <u>mellese</u> .
to answer, to give back, to send	mellese-memelles-yimellisal

and Ken yeweyzerit almaz abbat, weyzero Tirunešin ageññitowat, yeli jun mettamem neggerat. weyzero Tiruneš wede hakimbet heda, weyzerit almazin TeyyeKeccat. weyzerit almaz weyzero Tiruneš wede hakimbet meTta sile TeyyeKeccat, beTam dess alat. weyzero Tirunešim leweyzerit almaz bizu negerocc ameTTaccillat. kehakimbet mec indemmitweTa TeyyeKeccat. weyzerit almazin hakimtu gena alneggereññim bila mellesec. weyzero Tirunešim meTicce iTeyyikišallehu bila, temellesec.

TiyyaKewoc

leweyzero Tiruneš yalmazin mettamem man neggerat.
 weyzero Tiruneš almazin yet TeyyeKeccat.
 weyzero Tiruneš almazin lemín TeyyeKeccat.
 weyzerit almaz lemín dess alat.
 weyzero Tiruneš lalmaz min aleccat.
 almaz kehakimbet mec indemmitweTa tawKallec †
 hakimtu almazin mec indemmitweTa neggerat †
 almaz ihakimbet wist sint Ken Koyyec.
 yalmaz abbatinna innat yiTeyyikuwatal †

Unit 12

Basic Sentences

alemu

way of counting, reckoning,
computing

aKKoTaTer

calendar ('the way of time
reckoning')
Europe
European
different

yegize aKKoTaTer
awroPa
awroPawi
liyyu

Mr. John, do you know that the
Ethiopian calendar is different
from the European?

ato jon, yeityoPiya yegize
aKKoTaTer kawroPawiyān
liyyu mehonun tawKalleh †

John

difference ገጻዊ
what, how

liyyunnet
indet

No I don't. What is the difference?

yelleḿ, alawKīm. liyyunnetu indét
new.

alemu

month

wer

Days, night, months, years, hours
are [treated] entirely different[ly]
(than yours).

yeKénum yeletum yewerum yametum
yeseatum aKKoTaTer, kennantew
beTam liyyú new.

John

to explain
explain (Imperative)

gelleSe-megleS-yigalSal
gileS

Please explain the difference to me.

ibakkih liyyunnetun gileSillif.

alemu

middle, among, between

mekakkel

There is a difference of eight
years between the Ethiopian
and European calendars.

beityoPiya yegize aKKoTaTerinna
bawroPa yegize aKKoTaTer mekakkel
yesimmint amet liyyunnet alle.

pardon, mercy

mihret

A. D.

amete mihret

when it is

sihon

For example (when) the year (is)
1955 A.D. according to Ethiopian
calendar, (it) is 1963 A.D.
according to the European calendar.

lēmīssale, indē ityoPiya aKKoTaTer
asra zəTēñ meto hamsa ammīst
amete mihret sihon, indawroPa
aKKoTaTer asra zəTēñ meto silsa
sost amete mihret yihonal.

Structure Sentences

Telling Time

It's eight o'clock (a.m.). ('(from
the day) it is two o'clock').

(kəKenu) hulett seat new.

It's eight o'clock (p.m.). ('(from
the evening) it is two o'clock').

(kəmiššitu) hulett seat new.

minute

dəKiKa

It's 8:05 ('2:05').

hulett seat kammīst dəKiKá new.

quarter

rub

It's a quarter past eight.
('quarter past two')

hulett seat kerúb new.

It's 8:15 ('2:15').

hulett seat kasrammīst dəKiKá new.

It's 8:25 ('2:25').

hulett seat kehayammīst dəKiKá new.

It's 8:30 ('2:30').

hulett tekkúl new.

minus

gudday

It's 25 minutes of nine.
('25 minutes of three').

lesost seat hayammīst dəKiKá
guddáy new.

It's 8:35 ('2:35').

hulett seat keselasammīst dəKiKá
new.

It's a quarter of nine ('of three').

lesost seat rub guddáy new.

It's 8:45 ('2:45').

hulett seat karbammīst dəKiKá new.

I'm going to do my work in the
morning.

bəTiwat sirayén iseralləhu.

I'll bring my car at ten ('four') o'clock in the morning.	Tıwat baratt seat mekinayen ameTawallehu. <u>or</u> keTwatı baratt seat mekinayen ameTawallehu.
I'm coming at one o'clock ('seven o'clock') in the afternoon.	keseat behwala, besebat seat ımeTallehu.
We'll come tonight.	matá inmeTallen.
I'll come at ten ('four') o'clock tonight.	kemiššıtú barat seat ımeTallehu.
I'll come at 2:00 a.m. ('at eight o'clock of the night').	kelelitú besımmint seat ımeTallehu.
beyond	wediya
the day before yesterday	ketınantınna wediya
He didn't come the day before yesterday.	ketınantınna wediya almeTTam.
She came last night.	tınant matá meTTac.
on, every	beyye
They were going to school every day last week.	ballefew sammint beyyeKenú wede tımıhırtbet yıhedu nebber.
the day after tomorrow	kenege wediya
He'll come the day after tomorrow.	kenege wediya yımeTal.
next week	yemmımeTaw sammint
They'll come next week.	bemmımeTaw sammint yımeTallu.
letter	debdabbé
to send	lake-melak-yılıkal
You (pol.) have sent the letter.	debdabbewın lıkwıtal.
to live	nore-menor-yınoral
I have been (living) in America for five years.	amerika wıst ammist amet norreyallehu.

Grammatical Notes

Note 12.1 Telling Time.

In Note 8.1 the Ethiopian way of the reckoning of time in hours was briefly discussed. The Structure Sentences of this Unit illustrate the telling of time in fractions of an hour. This may be summed up as follows:

hulett seat.	8:00 ('two o'clock')
hulett seat <u>kassir</u> dəKiKa.	8:10 ('ten past two')
hulett seat <u>kerub</u> .	8:15 ('quarter past two')
hulett seat <u>kehaya</u> dəKiKa.	8:20 ('twenty past two')
hulett <u>tekkul</u> .	8:30 ('half past two')
<u>lesost</u> seat haya dəKiKa <u>gudday</u> .	8:40 ('twenty minutes of three')
<u>lesost</u> seat rub <u>gudday</u> .	8:45 ('quarter of three')
sost seat.	9:00 ('three o'clock')

Note 12.2 Verb: Jussive

Tena yisTilliñ.	May [God] give [you] health on my behalf ('for me').
igziyabher yimməsgen.	May God be praised.
inniref.	Let us rest.
yasayyuñ.	Let them show me.
ıKayen yasgəbbullıñ.	Let them bring in [my] things ('for me').

These are examples of the verb form traditionally called 'Jussive'. This form is commonly employed in the first and third persons with meanings such as 'let him (her, them, me, us) do the action of the verb' or 'may he (she, they, I, we) do the action of the verb'.

The Jussive has the same personal prefixes and suffixes which are used to form the short Imperfective except that the first person singular has an /l-/ before the prefix /ı-/.

The third person plural of the Jussive may have the meaning of a 'polite' Imperative. Thus /yasayyuñ/ may mean '[Please] show me' and /yasgəbbullıñ/ '[Please] bring it (thing) in for me.'

The distribution of vowels and root consonants of the Jussive form for 'regular' verbs is as follows:

1) Three-radical verb, type 'A'.

- l2e3 -

Example: /mekfet/ 'to open'

likfet	'let me (may I) open'
yikfet	'let him (may he) open'
tikfet	'let her (may she) open'
innikfet	'let us (may we) open'
yikfetu	'let them (may they) open'
	<u>or</u> : open (pol.).

2) Three-radical verb, type 'B'.

-le2213 - (same pattern as in Imperfective)

Example: /mefelleg/ 'to look for'

lifellig	'let me (may I) look for'
yifellig	'let him (may he) look for'
tifellig	'let her (may she) look for'
in(ni)fellig	'let us (may we) look for'
yifelligu	'let them (may they) look for'
	<u>or</u> : look for (pol.)

3) Two-radical verb, type 'A'.

-l2a for verbs ending in /-at/ in the Infinitive

and -l2- for verbs ending in /-et/ in the Infinitive
and for the third person plural of all the
verbs of this type.

Example: /megbat/ 'to enter'

/mesTet/ 'to give'

ligba	'let me (may I) enter'	lisT	'let me (may I) give'
yigba	'let him (may he) enter'	yisT	'let him (may he) give'
tigba	'let her (may she) enter'	tisT	'let her (may she) give'
innigba	'let us (may we) enter'	innisT	'let us (may we) give'
yigbu	'let them (may they) enter'	yisTu	'let them (may they) give'
	<u>or</u> : enter (pol.)		<u>or</u> : give (pol.)'

4) Two-radical verb, type 'B'.

-le22a for verbs in /-at/

-le22 for verbs in /et/ and for the third person plural
of all verbs of this type.

Examples: /mēTēTTat/ 'to drink'

/mēleyyet/ 'to separate'

līTēTTa 'let me (may I) drink'

līleyy 'let me (may I) separate'

yīTēTTa 'let him (may he) drink'

yīleyy 'let him (may he) separate'

tīTēTTa 'let her (may she) drink'

tīleyy 'let her (may she) separate'

innīTēTTa 'let us (may we) drink'

innīleyy 'let us (may we) separate'

yīTēTTu 'let them (may they) drink'

yīleyyu 'let them (may they) separate'

or: drink (pol.)'

or: separate (pol.)'

The Negative form of the Jussive is formed by affixing the negative prefixes of the Imperfective (see Note 9.4) but not the suffix /-(i)m/. The initial prefix /l-/ is lost in the Negative Jussive, e.g.:

Three-radical verbs

Type 'A'

Type 'B'

alīkfēt 'let me not open'

alfēllīg 'let me not look for'

ayīkfēt 'let him not open'

ayfēllīg 'let him not look for'

attīkfēt 'let her not open'

at(tī)fēllīg 'let her not look for'

annīkfēt 'let us not open'

an(nī)fēllīg 'let us not look for'

aykfētū 'let them not open'

ayfēllīgu 'let them not look for'

Two-radical verbs in /-a/.

Type 'A'

Type 'B'

alīgba 'let me not enter'

alTēTTa 'let me not drink'

ayīgba 'let him not enter'

ayTēTTa 'let him not drink'

attīgba 'let her not enter'

at(tī)TēTTa 'let her not drink'

annīgba 'let us not enter'

an(nī)TēTTa 'let us not drink'

ayīgbu 'let them not enter'

ayTēTTu 'let them not drink'

Two-radical verbs in /-e/

Type 'A'	Type 'B'
alisT 'let me not give'	alleyy 'let me not separate'
ayisT 'let him not give'	ayleyy 'let him not separate'
attisT 'let her not give'	at(t ₁)leyy 'let her not separate'
annisT 'let us not give'	an(n ₁)leyy 'let us not separate'
ayisTu 'let them not give'	ayleyyu 'let them not separate'

The negative second person Jussive forms are used in an imperative sense. The affirmative forms are not used.

Three-radical verbs

Type 'A'	Type 'B'
attikfet 'don't open (m.s.)'	at(t ₁)fellig 'don't look for (m.s.)'
attikfec 'don't open (f.s.)'	at(t ₁)felligi 'don't look for (f.s.)'
attikfetu 'don't open (pl.)'	at(t ₁)felligu 'don't look for (pl.)'
ayikfetu 'don't open (pol.)'	ayfelligu 'don't look for (pol.)'

Two-radical verbs in /-a/

Type 'A'	Type 'B'
2nd m.s. attigba 'don't enter'	at(t ₁)TeTTa 'don't drink'
2nd f.s. attigbi 'don't enter'	at(t ₁)TeCCi 'don't drink'
2nd pl. attigbu 'don't enter'	at(t ₁)TeTTu 'don't drink'
2nd pol. ayigbu 'don't enter'	ayTeTTu 'don't drink'

Two-radical verbs in /-e/

Type 'A'	Type 'B'
2nd m.s. attisT 'don't give'	at(t ₁)leyy 'don't separate'
2nd f.s. attisCi 'don't give'	at(t ₁)leyyi 'don't separate'
2nd pl. attsTu 'don't give'	at(t ₁)leyyu 'don't separate'
2nd pol. ayisTu 'don't give'	ayleyyu 'don't separate'

The Jussive forms of other verb types will be introduced in later units.

Note 12.3 Imperative

məSihafoccacihun kifətu.	Open your books!
məSihafoccacihun zigu.	Close your books!
bəlu.	Say!
wədə fit yihidunna wədəgra yizuru.	Go straight ahead and turn to the left.
yidgemut.	Repeat it!

These are examples of the Imperative. The Imperative is used in the second person masculine and feminine singular and in the second person plural (for several persons). In addition to these forms the third person plural of the Jussive is used as a polite imperative. In the examples that follow this form is given in parentheses for 'completeness' sake. It should be noted, however, that the second person plural Imperative is used by some speakers as a polite imperative, e.g.

/sɪTu/ may mean both 'give (pl.)' and 'give (pol.)'.

The Imperative means simply 'do the action of the verb'.

The vowel distribution of the Imperative for the regular three- and two- radical verbs is as follows:

1) Three-radical type A verbs:

l12ə3

Examples:

niger	'tell (m.s.)'	kifət	'open (m.s.)'
nigeri	'tell (f.s.)'	kifəc(i)	'open (f.s.)'
nigeru	'tell (pl.)'	kifetu	'open (pl.)'
(yingeru)	'tell (polite)'	(yikfetu)	'open (polite)'

2) Three-radical type B verbs:

lə2213-

fellig	'look for (m.s.)'
felligi	'look for (f.s.)'
felligu	'look for (pl.)'
(yifelligu)	'look for (polite)'

3) Two-radical verbs in /-a/

	Type 'A' <u>l</u> <u>1</u> <u>2</u> (a)-		Type 'B' <u>l</u> <u>ə</u> <u>2</u> <u>2</u> (a)-
2nd m.s.	giba 'enter'	TəTTa	'drink'
2nd f.s.	gibi	TəCCi	

2nd pl.	gibu	'enter'?	TəTTu	'drink'
2nd pol.	(yɪgbu)	'	(yɪTəTTu)	'

4) Two-radical verbs in /-ə/

	Type 'A' <u>l₁l₂-</u>		Type 'B' <u>l₁ə<u>l₂</u>-</u>	
2nd m.s.	sɪT	'give'	ləyy	'separate!'
2nd f.s.	sɪCi	'	ləyyɪ	'
2nd pl.	sɪTu	'	ləyyu	'
2nd pol.	(yɪsTu)	'	(yɪləyyu)	'

The imperative occurs only in the affirmative. Negative commands are expressed by negative Jussive forms (see preceding note).

Note that the imperative of the verb /məmTat/ 'to come' is irregular:

	ná	'come (m.s.)'
	néy	'come (f.s.)'
to	nu	'come (pl.)'

The jussive form of this verb is regular, i.e.

(yɪmTu)	'come (pol.)'
---------	---------------

The complementary relationship of the imperative and jussive forms is shown in the following table:

<u>Affirmative</u>		<u>Negative</u>	
First persons:	Jussive	First persons:	Jussive
Second persons:	Imperative	Second persons:	Jussive
Third persons:	Jussive	Third persons:	Jussive

Following is the list of all the verbs that have occurred in Units 1-12 showing the imperative (second person singular) and Jussive (third person singular) forms of these verbs:

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>		<u>Imperfective</u>	<u>Imperative</u>	<u>Jussive</u>
aCəse	maCəs	'to smoke'	yaCəsal	aCɪs	yaCɪs
addere	mader	'to spend the night'	yadral	ɪder	yɪder
aderrege	madreg	'to do'	yadergal	adrɪg	yadrɪg
aderrese	madres	'to convey'	yadersal	adrɪs	yadrɪs
ageññe	magññet	'to find'	yageññal	agñ	yagñ
ale	malet	'to say'	yɪlal	bəl	yɪbəl
allefe	malef	'to pass'	yalfal	ɪləf	yɪləf
aməssegene	maməsgen	'to thank'	yaməsgəgnal	aməsgɪn	yaməsgɪn

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>		<u>Imperfective</u>	<u>Imperative</u>	<u>Jussive</u>
aməTta	mamTat	'to bring'	yaməTal	amTta	yamTta
amməmə	maməm	'to cause pain'	yammal	-	yiməm
anəbbəbē	manbēb	'to read'	yanəbbal	anbīb/anıbb	yanbīb/yanıbb
arrefē	maref	'to rest'	yarfal	ıref	yıref
asayyē	masayyet	'to show'	yasayyal	asayy	yasayy
asgəbba	masgəbbat	'to let bring'	yasgəbbal	asgəbba	yasgəbba
astəmərə	mastəmar	'to teach'	yastəmıral	astəmır	yastəmır
aTenna	maTnat	'to study'	yaTənal	aTna	yaTna
awwəkē	mawək	'to know'	yawKəl	ıwək	yıwək
ayyē	mayet	'to see'	yayal	ıy	yıy
azzənē	mazən	'to be sorry'	yaznal	ızən	yızən
bella	məblat	'to eat'	yıbəlal	bıla	yıbla
calē	mecal	'to be able'	yıcılal	cal	yıcal
Cərrəsē	məCərrəs	'to finish'	yıCərrısal	Cərrıs	yıCərrıs
dəggəmə	mədgəm	'to repeat'	yıdəgməl	dıgəm	yıdgəm
dəss alē	dəss malet	'to be pleased'	dəss yılal	-	dəss yıbəl
fəlləgē	məfəlləg	'to want'	yıfəllıgəl	fəllıg	yıfəllıg
gəlləSē	məgləS	'to explain'	yıgəlSəl	gıləS	yıgləS
gezza	məgzat	'to buy'	yıgəzal	gıza	yıgza
hedē	məhed	'to go'	yıhedəl	hıd	yıhıd
honē	məhon	'to become'	yıhonal	hun	yıhun
jəmmərə	məjəmmər	'to begin'	yıjəmmıral	jəmmır	yıjəmmır
kəffa	məkfat	'to become worse'	yıkəfal	-	yıkfa
kəffələ	məkfəl	'to pay'	yıkəfləl	kıfəl	yıkfəl
kəffətē	məkfət	'to open'	yıkəftəl	kıfət	yıkfət
Koyyē	məKoyyət	'to stay'	yıKoyyal	Koyy	yıKoyy
lake	məlak	'to send'	yılıkəl	lak	yılak
marē	məmar	'to forgive'	yımıral	mar	yımar
məlləsē	məməlləs	'to answer'	yıməllısal	məllıs	yıməllıs
məssələ	məmsəl	'to seem'	yıməsləl	mısəl	yımsəl
məTta	məmtat	'to come'	yıməTəl	na	yımTta

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>		<u>Imperfective</u>	<u>Imperative</u>	<u>Jussive</u>
nəggere	menger	'to tell'	yinegral	niger	yinger
nore	menor	'to live'	yinoral	nur	yinur
reda	merdat	'to help'	yiredal	irda	yirda
senəbbetə	məsənbet	'to spend a few days'	yisenəbbital	senbit	yisenbit
serra	məsrat	'to work'	yiserat	sira	yisra
səTTe	məsTət	'to give'	yisətal	sıT	yısT
Safe	məsaf	'to write'	yısıfal	Saf	yısaf
şəTe	məşət	'to sell'	yışətal	şıT	yışıt
tammemə	məttaməm	'to be ill'	yittamməmal	taməm	yittaməm
taTTəbə	məttatəb	'to wash oneself'	yittatTəbal	taTəb	yittatəb
təbale	məbbal	'to be said'	yıbbalal	-	yıbbal
tegenaññe	məggenaññet	'to meet'	yıggenaññal	tegenañ	yıggenañ
tegeññe	məggeññet	'to be found'	yıggeññal	tegeñ	yıggeñ
təmare	məmmar	'to learn'	yımmaral	təmar	yımmar
təmellese	məmmələs	'to return'	yımmələsal	təmelles	yımmələs
təməsəggene	məmməsəgen	'to be praised'	yımməsəggenal	təməsəgen	yımməsəgen
tenessa	mənnəsət	'to get up'	yınnəsəl	tenesa	yınnəsə
təşale	məşşal	'to improve'	yışşalal	-	yışşal
təyayyu	məttəyayət	'to see each other'	yıtəyayyallu	təyayyu	yıtəyayyu
TəbbəKə	məTəbbək	'to wait'	yıTəbbıKəl	TəbbıK	yıTəbbıK
Terra	məTrat	'to call'	yıTəral	Tıra	yıTra
TəTTa	məTəTTat	'to drink'	yıTəTTəl	TəTTa	yıTəTTa
TəyyəKə	məTəyyək	'to ask'	yıTəyyıKəl	TəyyıK	yıTəyyıK
wale	məwal	'to spend the day'	yıwılal	wal	yıwal
wəsəde	məwsəd	'to take'	yıwəsəl	wısəd	yıwsəd
wəTTa	məwTat	'to go out'	yıwətəl	wıTa	yıwTa
yazə	məyaz	'to hold'	yıyızal	yaz	yıyaz
zəgga	məzgat	'to close'	yızəgal	zıga	yızga
zore	məzor	'to turn'	yızorəl	zur	yızur

Note 12.4 Relational affix /*ɪyy(ə)-*/ 'each' with nouns.

balebetšın gın beyyegizew silemmageññaccaw However, every time (since) I
dehninnetšın ıTeyyiKaccawallehu. see your husband I ask him
how you are.

kezziya behwala wedeyyebetaccaw Then they each go home.
yihedallu. (each one to his respective
house)

ballafew sammint beyyeKenu wede They went to school every day
timhirtbet yihedu nebber. last week.

The affix /*ɪyy(ə)-*/ (/iyye-/ before consonants, /iyy-/ before vowels) prefixed to nouns with the definite suffix means 'each', e.g. /iyyebetu/ 'each house'. Used with the preposition /be-/ 'on' it denotes a repeated occurrence, e.g. /beyyegizew/ 'every time', /beyyeKenu/ 'every day', /beyyametu/ 'every year', etc. Another way of expressing 'every' with days of the week or with /Tiwat/ 'morning', /mata/ 'evening', and /Ken/ 'day', is by reduplication, i.e., by saying the word twice. Thus /beyyemataw/ and /mata mata/ 'every evening' /beyyeTiwatu/ /Tiwat Tiwat/ 'every morning', /beyye Kenu/ and /Ken Ken/ 'every day' may be used interchangeably.

Note 12.5 Relational affix /*ɪyy(ə)-*/ 'while' with verbs.

The same affix /*ɪyy(ə)-*/ (/iyy-/ before /a/ and /iyyə-/ elsewhere) can be prefixed to Perfective verb forms.

The resulting form corresponds in meaning approximately to 'while doing so-and-so' or 'on doing so-and-so'. The form describes an action performed at the same time as that of the main verb of the sentence and, therefore, may refer to the present-future or to the past. e.g.

sijara iyyaCese, meSihaf yanebbal. While smoking he's reading a book.

sijara iyyaCese, meSihaf yanebb nebber. While smoking he was reading a book.

The /*ɪyy(ə)-*/ form may also denote an habitual action or state, e.g.

abbatinna innatun iyyeTeyyeKe He usually visits his parents and
yimmellesal. comes back.

This form may sometimes convey the meaning of 'although', 'in spite of the fact that', e.g.

timhirtun maTnat iyyefellege, wede Although he wanted to study his
sinimabet hede. lesson, he went to the movies.

The affix /*ıyy(ə)-*/ prefixed to verbs denoting 'state' or 'condition' may be used in combination with the forms of the verb /*mehed/* 'to go'. The resulting form corresponds in meaning to the English 'getting so-and-so', 'becoming so-and-so', as for example 'getting better', 'becoming colder, etc. e.g.

<i>ıyyetəşalew hede.</i>	'He was getting better.'
<i>bird ıyyehone yihedal.</i>	'It's getting colder.'
<i>tillik ıyyehonhu hedhu.</i>	'I was getting bigger.'
<i>ıyyazzenec tihedallec.</i>	'She is becoming sadder.'

Note 12.6 Relational affix /*s(ı)-*/ 'when', 'while', 'as'.

<i>inde ityoPiya aKKoTaTer asrazetəñ</i>	'When according to the Ethiopian
<i>meto hamsa ammist amete mihret</i>	calendar the year is 1955
<i>sihon....</i>	A.D....

The affix /*s(ı)-*/ (/s-/ before vowels, /si-/ before /ya/ and /sı-/ elsewhere) is prefixed to the Short Imperfective to form clauses corresponding to English 'when', 'as', or 'while' clauses.

Examples:

<i>bemenged lay sayih, selamta</i> <i>ısetihallehu.</i>	'I'll greet you when I meet you on the street.'
<i>gazeTa sittanebb kebbede meTTa.</i>	'Kebbede came while you were reading.'
<i>kebbede meSihafun sifellig</i> <i>astemariw meTTa.</i>	'The teacher came while Kebbede was looking for the book.'
<i>ıKawin siyameTa ikəflewalləhu.</i>	'I'll pay him when he brings the things.'

When the affix /*s(ı)-*/ is prefixed to the negative imperfective, the resulting /s-/ form corresponds in meaning to the English 'before doing so-and-so' 'without doing so-and-so' or 'unless doing so-and-so' according to the context, e.g.

<i>baburu saymeTa abbaten ıTeralləhu.</i>	'I'll call my father before the train comes.'
<i>meSihafun salageñ kezzih alhedım.</i>	'I won't leave unless I get the book.'
<i>misayen salbela wede timihirtbet</i> <i>alhedım.</i>	'I won't go to school without having my lunch.'

The third person singular (masculine or feminine) and plural imperfective forms of the verb /menor/ 'to exist' are used with the verb suffix pronouns to form the equivalents of English 'when I have', 'when you have'... etc., e.g.

/məSihaf sinoreñ/	'when I have a book' ('when a book will exist to me')
/məSihafoc sinoruñ/	'when I have books' ('when books will exist to me')
/mist sitoreñ/	'when I have a wife' ('when a wife exists to me')

As illustrated by the above examples, the item possessed is the subject. /sinor-/ follows a Masculine Thing Possessed, /sitnor-/ follows a Feminine Thing Possessed, and /sinoru-/ follows Plural Things Possessed.

The suffix pronoun indicates the possessor. Following is the complete set of these forms:

<u>Masculine Thing Possessed</u>		<u>Feminine Thing Possessed</u>	
sinoreñ	'when I have'	sitnoreñ	'when I have'
sinorih	'when you (m.) have'	sitnorih	'when you (m.) have'
sinoriš	'when you (f.) have'	sitnoriš	'when you (f.) have'
sinoriwot	'when you (pol.) have'	sitnoriwot	'when you (pol.) have'
sinorew	'when he has'	sitnorew	'when he has'
sinorat	'when she has'	sitnorat	'when she has'
sinoren	'when we have'	sitnoren	'when we have'
sinoraccihu	'when you (pl.) have'	sitnoraccihu	'when you (pl.) have'
sinoraccw	'when they have'	sitnoraccw	'when they have'

Plural Things Possessed

sinoruñ	'when I have'
sinoruh	'when you (m.) have'
sinoruš	'when you (f.) have'
sinoruwot	'when you (pol.) have'
sinorut	'when he has'
sinoruwat	'when she has'
sinorun	'when we have'
sinoruwaccihu	'when you (pl.) have'
sinoruwaccw	'when they have'

NegativeMasculine Thing PossessedFeminine Thing Possessed

saynoreñ	'when I don't have'	satnoreñ	'when I don't have'
saynorih	'when you (m) don't have'	satnorih	'when you (m) don't have'
saynoris̄	'when you (fem.) don't have'	satnoris̄	etc.
saynorıwot	etc.	satnorıwot	
saynorew		satnorew	
saynorat		satnorat	
saynoreñ		satnoreñ	
saynoraccihu		satnoraccihu	
saynoraccew		satnoraccew	

Plural Things Possessed

saynorufi	'when I don't have'
saynoruh	'when you (m) don't have'
saynorus̄	etc.
saynoruwot	
saynorut	
saynoruwat	
saynorun	
saynoruwaccihu	
saynoruwaccew	

Note 12.7 /abro/ 'together', 'both'

The forms /abro/ in /abro yisTen/ and /abbraccihu/ in /abbraccihu belu/ are the gerund forms of the verb /abbere - mabber - yabbiral/ 'to unite'.

A complete set of these forms:

abırre	'I together with'
abreh	'you (m) together with'
abreš	'you (f) together with'
abro	'he together with'
abra	'she together with'
abren	'we together with'
abbraccihu	'you (pl) together with'
abrew	'they/you (pol) together with'

Examples:

abirreh ihedallehu.	'I'm going ('together') with you.'
abreheñ misahin tibelalleh.	'You're going to have lunch ('together') with me.'
kebbede kennatugar abro wede ketema hede:	'Kebbede went to town together with his mother.'
kebbedenna balebetu abrew wede ketema hedu.	'Kebbede and his wife went to town together.'

Drill

Read the following times in Amharic:

6:20 a.m.	10:45 a.m.
5:10 p.m.	11:55 a.m.
2:00 p.m.	7:35 a.m.
4:05 p.m.	2:10 p.m.
12:05 p.m.	6:25 a.m.
7:15 a.m.	12:50 p.m.
8:40 a.m.	9:00 a.m.
9:50 a.m.	9:30 p.m.
1:05 p.m.	5:45 p.m.
3:35 p.m.	3:50 p.m.

Substitution Drills

Drill 1. The instructor will say the sentence A. The student will repeat the sentence and then say it again substituting the Imperative or the Jussive (as the case may be) for underlined verb form.

Drill 2. The instructor will say the sentence A. The student will repeat the sentence using the negative form of the verb (Sentence B.) Then the student will repeat the sentence B substituting the negative Jussive for the underlined verb form.

A. wede ketema <u>tihedalleh.</u>	wede ketema hid.
B. wede ketema <u>athedim.</u>	wede ketema attihid.
A. iketema wist sira <u>tiseriyallës.</u>	iketema wist sira siri.
B. iketema wist sira <u>atsërim.</u>	iketema wist sira attisri.

- A. letemariwoc genzeb tiseTallaccihu. letemariwoc genzeb siTu.
 B. letemariwoc genzeb atseTum. letemariwoc genzeb attisTu.
- A. debdabbe tisifiyalles. debdabbe Safi.
 B. debdabbe attisifim. debdabbe atSafi.
- A. ihotelu wisT migb tiseTalleh. ihotelu wisT migb siT.
 B. ihotelu wisT migb atseTim. ihotelu wisT migb attisiT.
- A. ministrun tiggenaññallaccihu. ministrun tegenaññu.
 B. ministrun attiggenaññum. ministrun attiggenaññu.
- A. timihirtihin timmaralleh. timihirtihin temar.
 B. timihirtihin attimmarim. timihirtihin attimmar.
- A. kageriš timmellesalles. kageriš temelles.
 B. kageriš attimmellesim. kageriš attimmeles.
- A. and Tiru hotel tigezallaccihu. and Tiru hotel gizu.
 B. and Tiru hotel atgezum. and Tiru hotel attigzu.
- A. labbatinna lennatis bet tigezalles. labbatinna lennatis bet giži.
 B. labbatinna lennatis bet attigezim. labbatinna lennatis bet attigži.
- A. wede wıCC gudday minister tihedalleh. wede wıCC gudday minister hid.
 B. wede wıCC gudday minister attihedım. wede wıCC gudday minister attihid.
- A. yetimihirt ministr tihonñalles. yetimihirt ministr huññi.
 B. yetimihirt ministr attihonñim. yetimihirt ministr attihuññi.
- A. siraccihun tijemmirallaccihu. siraccihun jemmiru.
 B. siraccihun attijemmirusum. siraccihun attijemmirusum.
- A. lemekinaş bizu genzeb tikefyalles. lemekinaş bizu genzeb kifey.
 B. lemekinaş bizu genzeb attikefyim. lemekinaş bizu genzeb attikfey.
- A. addis timihirtbet tikeftallaccihu. addis timihirtbet kifetu.
 B. addis timihirtbet attikeftum. addis timihirtbet attikfetu.
- A. genzebaccihun tıwesdallaccihu. genzebaccihun wisedu.
 B. genzebaccihun attıwesdum. genzebaccihun attıwsedu.
- A. abbatinna innathin tifelligalleh. abbatinna innathin fellig.
 B. abbatinna innathin attifelligim. abbatinna innathin attifellig.
- A. silagerih zare tigelSalleh. silagerih zare gileS.
 B. silagerih zare atgelSim. silagerih zare attigleS.
- A. nege keseat behwala yimeTallu. nege keseat behwala yimTu.
 B. nege keseat behwala aymeTum. nege keseat behwala ayimTu.
- A. Kursihin lemehlat timeTalleh. Kursihin lemehlat na.
 B. Kursihin lemehlat atmeTam. Kursihin lemehlat attimTa.

- A. Tīru mēSihaf yīSīfal.
B. Tīru mēSihaf aySīfīm.
- A. hotel wīst mīgb tīšēTallec.
B. hotel wīst mīgb atšēTīm.
- A. fiten ittatTēballehu.
B. fiten alittatTēbīm.
- A. nege temariwoccun yīggenaññallu.
B. nege temariwoccun ayīggenaññūm.
- A. amerikawiw izzih yīKoyyal.
B. amerikawiw izzih ayKoyyim.
- A. setīyyowa lījwan wēdamerika tīlīkallec.
B. setīyyowa lījwan wēdamerika atlīkīm.
- A. genzēbun lērsīwo īmēllīsallehu.
B. genzēbun lērsīwo almēllīsīm.
- A. ato kēbbēdenna wēndīmmu astemariwoc
yīmeslallu.
B. ato kēbbēdenna wēndīmmu astemariwoc
aymeslum.
- A. sēwīyyew yīmēTal.
B. sēwīyyew aymēTam.
- A. sīladdis abēba īnegratallehu.
B. sīladdis abēba alnegratīm.
- A. izzih kētema wīst tīnorallec.
B. izzih kētema wīst atnorīm.
- A. ihītīnna wēndīmmaccēwīn yīredallu.
B. ihītīnna wēndīmmaccēwīn ayredum.
- A. sījara yaCēsāl.
B. sījara ayaCēsīm.
- A. abbatwa bet tadrallec.
B. abbatwa bet attadrīm.
- A. mēkinawīn adērsallehu.
B. mēkinawīn aladērsīm.
- A. astemariwīn yāmēsggīnutāl.
B. astemariwīn ayāmēsggīnutīm.
- A. bēTam Tīru mīgb yāmēTal.
B. bēTam Tīru mīgb ayāmēTam.
- Tīru mēSihaf yīSaf.
Tīru mēSihaf aySaf.
hotel wīst mīgb tīšīT.
hotel wīst mīgb attīšīT.
fiten līttaTēb.
fiten alīttaTēb.
nege temariwoccun yīggenañū.
nege temarriwoccun ayīggenaññū.
amerikawiw izzih yīKoyy.
amerikawiw izzih ayKoyy.
setīyyowa lījwan wēdamerika tīlak.
setīyyowa lījwan wēdamerika atlak.
genzēbun lērsīwo līmēllīs.
genzēbun lērsīwo almēllīs.
ato kēbbēdenna wēndīmmu
astemariwoc yīmsēlu.
ato kēbbēdenna wēndīmmu.
astemariwoc ayīmsēlu.
sēwīyyew yīmTa.
sēwīyyew ayīmTa.
sīladdis abēba līngerat.
sīladdis abēba alīngerat.
izzih kētema wīst tīnur.
izzih kētema wīst atnur.
ihītīnna wēndīmmaccēwīn yīrdū.
ihītīnna wēndīmmaccēwīn ayīrdū.
sījara yaCīs.
sījara ayaCīs.
abbatwa bet tīder.
abbatwa bet attīder.
mēkinawīn ladrīs.
mēkinawīn aladrīs.
astemariwīn yāmēsgīnut.
astemariwīn ayāmēsgīnut.
bēTam Tīru mīgb yāmTa.
bēTam Tīru mīgb ayāmTa.

A. yamariñña gazeTa <u>tanebballec.</u>	yamariñña gazeTa tanıbb (<u>or:</u> tanıbb)
B. yamariñña gazeTa <u>attanebbım.</u>	yamariñña gazeTa attanıbb
(<u>or:</u> attanıbb).
A. giyon hotel <u>arfallehu.</u>	giyon hotel lıref.
B. giyon hotel <u>alarfım.</u>	giyon hotel alıref.
A. ageraccewın <u>yasayyallu.</u>	ageraccewın yasayyu.
B. ageraccewın <u>ayasayyum.</u>	ageraccewın ayasayyu.

Questions and Answers

gazeTa iyyanebbēbh sijara taCesalleh †	áwo, aCesallehu.
abzaññawın gize wede hotel iyyehedu,
Kurs yıbelallu †	yelleḡ, aybelum.
mın iyyaderregec genzeb tageññallec.	wıCC gudday minister wıST
iyyeserrac ganzeb tageññallec.
yēt iyyarrefın wedamerika mehed
ıncılallen.	ıhotel wıST iyyarrefn mehed
ıncılallen.
yebirtukan CımmaKi iyyeTeTTa Kursun
yıbelal †	áwo, yebirtukan CımmaKi iyyeTeTTa
Kursun yıbelal.
yēt iyyehede kirayun yıkeflal.	wede ketema iyyehede yıkeflal.
sıraccewın iyyeCerrēsu wede betaccēw
hedu †	áwo, hedu.
sırawan iyyeserrac dabbo tıbelallec †	áwo, tıbelallec.
bunna iyyeTeyyeKec wetet seTTat †	áwo, wetet seTTat.
kēketemaw wıCC iyyenoru iketemaw
wıST yıserallu †	áwo, kēketemaw wıCC iyyenoru
ıketemaw wıST yıserallu.
KwanKwawın iyyegelleSu yastemırallu †	áwo, yastemırallu.
ato yohannis wede ketema iyyehede
ınKulal yıgezal †	áwo, iyyehede ınKulal yıgezal.
gunfan iyyammēmēh wede wıCC mehed
tıfēllıgalleh †	yelleḡ, mehed alfēllıgım.
wede sınimabet iyyehedš sınıma tayalleš †	áwo, ayallehu.
iyyetaTTēbu Kursaccēwın yıbelallu †	áwo, iyyetaTTēbu yıbelallu.
tolo tolo iyyetaTTēbu hedu †	áwo, iyyetaTTēbu hedu.
abro iyyemēTTa yıTeyyiKaccıhuwal †	áwo, yıTeyyiKenal.
raswan iyyammemat wede sıra hedec †	áwo, iyyammemat hedec.

jərmenawiw iyyehede amerikawiwın yıTeyyıkəwal †	áwo, yıTeyyıkəwal.
dəbdəbbewın iyyanəbbəbh lənnatıh tınegratalləh †	áwo, iyyanəbbəbh ınəgratalləhu.
ləmín ızzih iyyəməTTu ayadrum †	betıwo beTam rúK nəw.
bırd iyyehone hede †	áwo.
bızu genzəb sinorıh yét tihedalləh.	wədə jərmen ihedalləhu.
ləmín gize sinorıh atməTam.	wədəfit iməTalləhu.
Kurs sibəlu ayyəhaccəw †	áwo, ayyəhuwaccəw.
sıraccıhun sıtCərrısu yét məhed tıfəllıgallaccıhu.	wədə sinimabet məhed infəllıgallən.
aggotu simeTa ayyaccıhut †	áwo, simeTa ayyənəw.
gunfan siyamıwo ihakımbet yihedallu †	yelləm, alhedım.
KwanKwan ləməmmar sıtfəllıgu yét tıhedallaccıhu.	wədə wıCC gudday minister tımıhırtbet ınhedallən.
akıstıh wədezzıh kətəma sıtməTa yét tarfallec.	ıgiyon hotel wıst tarfallec.
yebetun kiray sıtkəflu mın tadərgallaccıhu.	bələbetun ınTərawallən.
selamta siseTıh mellıseh tıseTewalləh †	áwo, ıseTewalləhu.
sinimabet sıhedu ayyəhaccəw †	áwo, ayyəhuwaccəw.
ləreft wədamerika sıhedu, mın mayet tıfəllıgallaccıhu.	waşıngtonın mayet infəllıgallən.
ato ləmma genzəb sinorəw, mın məsrat yıfəllıgal.	məmmár yıfəllıgal.
məkına siseTuh mın tadərgewalləh.	labbatınna lənnate ıseTaccəwallehu.
bələbetıh satməTa, yét məhed tıcılalləh.	wədə betə məhed ıcılalləhu.
kəne gar abro simeTa, ayyaccıhut †	yelləm, simeTa alayyənəwım.
genzəbun sayseTıh yét hede.	yət ındəhedə alawKım.
genzəb aKKoTaTər sayawK sıra ageññe †	áwo, ageññe.
sıra sanCərrıs Kurs anbelam †	yelləm, anbelam.
yəbirtukan CımmaKi sayTəTTu Kurs yıbelallu †	yelləm, aybelum.
wəndımmıhın sattay təməlləsh †	áwo, təməlləshu.

wedageraccin sinnihed innataccinin inTeyyiK †	áwo, inTeyyiK.
genzeb sannageñ wede ketema mehed incilallen †	yellem, ancilim.

dirset

	meSihafu kersasu <u>yilleyyal</u> .
to differ, to be different	teleyye-melleyet-yilleyyal <u>meskereminna Pagumé</u> yewer simoc naccaw.
first month of the Ethiopian calendar	meskerem
last month of the Ethiopian calendar	Pagumé
last, end	Pagume <u>yemeCerrešaw</u> wer new.
each one	<u>iyvandandu</u> temari meSihaf allew. meSihafu bassir kifloc <u>tekeflowal</u> .
to be divided; to be paid	tekeffele-mekkefel-yikkeffelal
length	betu <u>irzimet</u> allew.
sun	<u>Sehay</u> Tiwat Tiwat tiweTallec. Sehay mata mata <u>tiTelKallec</u> .
to set, to drown, to go down	TelleKe-meTleK-yiTelKal.

yeityoPiyawiyān yegize aKKoTaTer kawroPawiyān bebizu manged yeteleyyé new. liyyunnetum kēseat jemmīro iskamete mihret dirés new. lemīssale, indeityoPiya aKKoTaTer yemejemmaṛiyaw wer meskerem sihon, yemeCerrešaw wer degmó Pagumé new. yeseat aKKoTaTerum kawroPawiyān aKKoTaTer beTam yeteleyyé new. lemīssale, awroPawiyān aratt seat silu, ityoPiyawiyān assir seat yilallu. Keninna lelitu ikkul basra hulett seatoc iyvandandu tekeflowal.

band Ken wīst haya aratt seatoc allu. band seat wīst silsa deKiKawoc allu. band deKiKa wīst degmó silsa sekondoc allu. indeityoPiya aKKoTaTer Keninna lelitu ikkul irzimet allaccaw. Sehay keweTTac jemmīro iskeTelleKec dirés Kén new. keTelleKec jemmīro, iskeweTTac dirés, lelit new.

TiyyaKewoc

bēityoPiyaWiyaninna bawroPawiyān yegize aKKoTaTēr mīn liyyunnet alle.

liyyunnetuss indét nēw.

yēityoPiya yemējēmmēriyaw wēr mán yibbalal.

yēityoPiya yemēCērrēšaw wēr mán yibbalal.

Kēnunna lelitu ikkul tekeflowal †

band Kēn wīsT sīnt seatoce allu.

band deKiKa wīsT sīnt sekondocce allu.

indeityoPiya aKKoTaTēr Kēnunna lelitu liyyunnet allew †

Kēnu mecé yijēmmīral.

lelitu mecé yijēmmīral.

Unit 13

Basic Sentences

alemu

How much is this?

wagaw sínt new.

kəbbede

cent

santim

Three dollars and fifty cents.

sost birr kehamsa santím new.

alemu

expensive, dear

widd

It's too expensive.

beTam widd new.

kəbbede

No, this is the market price.

yellem, yih yegebeya wagá new.

alemu

reduction, discount

Kinnaš

to give a discount, to
reduce the price

Kinnaš madrəg

Aren't you going to give [me] a
discount?

Kinnaš ayadergum †

kəbbede

customer; regular, ordinary

denbeñña

because you are

siləhonu

Since you are my customer, I'm
going to give you a fifty-cent
discount.denbeññaye siləhonu, hamsa santim
Kinnaš adergilliwotallehu.alemu

I'll take this.

yihun iwəsdəwallehu.

paper

wereKet

ink, paint, color

Kələm

envelope

anbolik

And give me some paper, ink, and
envelopes too.dəgmó wereKet Kələminna anbolik
yısTuñ.

Names of the Seasons

Spring	Sədəy
Summer	bəga
Fall	bəlg
Winter	k(1)rəmt

Names of the Years

year	zəmən
The year of Matthew	zəməne matewos
The year of Mark	zəməne mariKos
The year of Luke	zəməne luKas
The year of John	zəməne yohannis

Structure Sentences

chair	wənber/wember
table, desk	TərəPeza
near	aTəgəb
to sit, to sit down	təKəmməTə-məKKəməT-yıKKəmməTal.
	<u>or</u>
	KuCC ale- KuCC malet-KuCC yilal

I'm going to sit down on the chair near the table.

TərəPezaw aTəgəb ballew wənber lay lıKKəmməT nəw.

black	TıKur
-------	-------

You (m) are going to learn the Amharic writing system using ('while writing with') black ink.

ante beTıKur Kəlem ıyyəSafh, yamarıñña Sıhifet litımmár nəw.

difficult	asçəggari
-----------	-----------

sentence	arefte neger
----------	--------------

to translate	tərəggomə-mətergom-yıtərəggumal
--------------	---------------------------------

You (f) are going to translate the difficult sentence into English.

asçəggariwın arefte neger wede ingliziñña litterəggumı nəw.

friend	wədəj
--------	-------

shoes	Camma
-------	-------

You (pl) are going to give black shoes to your friend.

ırsiwo lewedajıwo TıKur Camma liseTú nəw.

yellow	biCa
to paint, to shine, to anoint	Kebba-məKəbbat-yıKəbbal
He's going to paint his house yellow.	betun biCa Kələm liKəbbá new.
girl	lijagərəd
to consent, to be willing,	fəKKədə-məfKəd-yifəKdal
to give permission	
The pretty girl is going to consent to teach Mr. John Amharic.	Konjowa lijagərəd ato jonin amarıñña ləmastemar litfəKd new.
blue	səmayawi
He/She (pol.) is going to buy a blue car.	irsaccəw səmayawi məkina ligezú new.
green	arəngwade
We are going to write with the green ink.	barəngwade Kələm linnıSif new.
to speak	tenaggere-mənnager-yinnaggeral
You (pl.) are going to speak.	littinnaggerú new.
light, easy	Kəllal
easily	bəKəllalu
to understand	astewalə-mastewal-yastewılal
They were going to understand the sentence easily (but they didn't).	arəftə negerun bəKəllalu liyastewlú nəbber.

Grammatical Notes

Note 13.1 Relational Affixes /l(1)-/ and /-(1)ll(1)-~(1)llə-/ 'in order to' 'to', 'for', 'so that', 'on behalf of', 'in favor of', 'about to do so-and-so'

1. ibakkıwo dəhna hotel liyasayyuñ yıcılallu † Can you direct me to ('show to me') a good hotel?
2. Tirunəš ləwəyzerit almaz bizu Trunesh brought many things for Miss negeroc aməTtaccillat. Almaz.
3. littinnaggeru new. You (pl.) are about to speak.

The affix is /l(1)-/ when used as a prefix to Short Imperfective forms (sentences 1 and 3), and /-(1)ll(1)-/ or /-(1)llə-/ when used as a suffix combined with the object pronouns (sentence 2).

Note 13.1.1 /l(1)-/ with Short Imperfective 'to', 'for', 'in order',
'so that'

The affix /l(1)-/ (/l-/ before vowels, /li-/ before /ya/ and /li-/ elsewhere) prefixed to a Short Imperfective form means 'to do so-and-so', 'so that', 'in order to', 'for', and is often used with verbs expressing desire, wish, intention, ability, etc., e.g.

mēSihaf liyanēb yifēlligal.	'He wants to read a book.'
limeTa ıcilallehu.	'I can come.'
mēSihafun lifēllig mēTTa.	'He came to look for the book.'
mēSihafun liyasayyih mēTTa.	'He came to show you the book.'
wereKet lingeza hedn.	'We went to buy some paper.'

Note 13.1.2 /l(1)-/ with Short Imperfective form plus /new/ or /nebber/
'about to do so-and-so'.

As illustrated by the Structure Sentences the affix /l(1)-/ prefixed to a Short Imperfective form combined with the verb form /new/ indicates an action which is about to be performed. When used with the verb form /nebber/ this affix indicates that the action was going to be performed but did not actually take place.

lifēllig new.	'I am going to look for [something].'
lifēllig nebber.	'He was going to look for [something].'

Note 13.1.3 /-(1)ll(1)-/~-(1)lle-/ 'on behalf of', 'in favor of', 'for'

The suffix /-(1)ll(1)-/~-(1)lle-/ is added to the verb stem (Imperfective or Perfective) and followed by the verb suffix (object) pronouns.

Using C for consonant and V for vowel, the exact shape of this suffix in various positions may be shown as follows:

C - ille-t	V - lle-t
C - illı-C (otherwise)	V - -llı-C (otherwise)
C - ill-a	V - ll-a

This suffix indicates that the action of the verb is performed by one person (the subject of the verb) 'for', 'on behalf of' or 'in favor of' the person indicated by the verb suffix (object) pronoun. Examples:

kebbede lifēlligillet mēTTa.	'Kebbede came to look for him.'
littinnaggerillıñ new.	'You are going to speak on my behalf.'

lifeKdillaccew nebber.	'I was about to give them permission.'
abbatu mekina gezzallet.	'His father bought a car for him.'
wendimmen Tiralliñ.	'Call my brother for me.'
wereKetinna anbolik seTTellaccew.	'He gave them some paper and envelopes.'
wedagere hedo abbatinna innaten ayyelliñ.	'He went to my country and visited my parents on my behalf.'

Note 13.2 Relational Affixes /isk(ɪ)-/ and /isk(ə)-/ 'till', 'until'

hakimu iskingreñ dīres mewtat alclim.	'I can't check out until the doctor tells me [to do so].'
--	---

The affix /isk(ɪ)-/ (/isk-/ before vowels, /iski-/ before /ya-/ and /iskɪ-/ elsewhere) is prefixed to Short Imperfective verb forms, and the affix /isk(ə)-/ (/isk-/ before vowels and /iskə-/ elsewhere) is prefixed to Perfective verb forms. The resulting forms correspond in meaning to English 'until' or 'till' clauses. The /isk(ɪ)-/ and /isk(ə)-/ forms are commonly used with the postverb /dīres/ 'up to', 'as far as', but may be also used independently without /dīres/.

Examples:

1. /isk(ɪ)-/ + Imperfective

iskibēla dīres TēbbiKēñ.	'Wait for me until I eat.'
iskimeTu dēbdabbe anēbballehu.	'I'll read the letter until you come.'
antēn iskiyagēññih dīres`ine bet yīKoyyal.	'He'll stay in my house until he finds you.'
iskagēññih dēhna hun.	'Good-bye ('be good') until I see you.'

2. /isk(ə)-/ + Perfective

iskayyehut dīres alnēggereññim.	'He did not tell me until I saw him.'
iskemēTTu dēbdabbe anēbb nebber.	'I was reading the letter until you came.'
hulett birr iskeseTTēñ dīres genzēb alnēbbereññim.	'I didn't have any money until he gave me two dollars.'

Note 13.2.1 /isk(ə)-/ with Relative Constructions.

When prefixed to Relative Constructions the form of the affix is always /isk(ə)-/, e.g.

1. with /ye-/ clauses:

/yayyehut bet/	'the house I saw.'
iskayyehut bet dires inhedallen.	'we'll go up to the house I saw.'
/yefelleghew/	'what you wanted.'
iskefelleghew dires ageññeh.	'you got as much as (what) you wanted'
/yegezzaw bet/	'the house he bought.'
iskegezzaw bet dires hede.	'he went up to the house he bought'

2. with /yemm(ɪ)-/ clauses:

/yemmimeTaw sammint/	'the coming week'
iskemmimeTaw sammint dires anniggenaññim.	'we won't meet until next week.'
/yemmiCerris/	'one who will finish'
sirawin iskemmiCerris dires izzih ıKoyyallehu.	'I'll stay here until he finishes his work.'
/yemmiJemmıru/	'those who start'
tımihırtaccəwin iskemmiJemmıru dires sira yıserallu.	'They'll work until they start their studies.'

Questions and Answers

amerika wıst sınt səwoc ligebu yifelligallu.	beTam bızu səwoc ligebu yifelligallu.
ato yohannis sıle betu dəs lilew cale↑	áwo, dəs lilew cale.
abbatınna innatiwo limeTu yifelligallu↑	yellew, limeTu ayfelligum.
wede sira lithedu new↑	áwo, linnihed new.
leTıruneş medhanıt litseTuwat new↑	kəseət behwala lınseTát new.
tımihırtaccəwin liyaTənu new↑	yellew, liyaTənú aydellew.

amarifñña mán limmar new †	yohannís limmar new.
zare kēseāt behwala yét litwīlu new.	imeSihafbet wísT linniwīl new.
lemisaccēw mín libēlu new.	mīn libēlu indēmmifēllīgu alawKīm.
ibetīwo besēat lihēdu yifēllīgallu †	áwo, ifēllīgallēhu.
mata wedebetaccēw liwēsdun yifēllīgallu †	áwo, yifēllīgallu.
liyyunnetun liyawKut ayfēllīgum †	ayfēllīgum.
genzēbun indét littamēTut tīcīlallaccihu.	bemēkina linnamēTaw incīlallēn.
yēsēwīyyewīn sīm indét littawKut calaccihu.	and sēw nēggerēn.
behulett sēat kerub yét lithed	wedē betē kristiyán lihēd
tifēllīgallēh.	ifēllīgallēhu.
iñña genzēb wēdageraccīn linlik incīlallēn†	áwo, tīcīlallaccihu.
dēbdabbe lēnnataccihu litSīfu	áwo, infēllīgallēn.
tifēllīgallaccihu †	
sīlageraccihu litgēlSullaccēw	áwo, infēllīgallēn.
tifēllīgallaccihu †	
liyyunnetun ligēlSullīñ yifēllīgallu †	áwo, ifēllīgallēhu.
band sēat wīsT ibetīwo lihēdu yīcīlallu †	yellēm, alcīlīm.
ihitēn amerika wīsT beyyewēru	áwo, iTeyyīKīllīhāllēhu.
tīTeyyīKīllīññāllēh †	
legazēTaw assīr santīm tīsēCīllīññāllēš †	yellēm, alseTīllīhīm.
widdun mēSihaf lato lēmma šēThīllet†	yellēm, alšēThūlletīm.
yebetun kiray Kīnnaš tadērgīllaccēwallēh †	yellēm, aladērgīllaccēwīm.
dēnbēñña wērēKet tīgezullīññāllaccihu †	yellēm, angezāllīhīm.
anbolīkun lastemariw tīsēTūlletallaccihu †	yellēm, anseTīlletīm.
bīCawīn Kēlēm wēdē betwa	yellēm, anwēsdīllatīm.
tīwēsdūllatallaccihu †	
TērēPezawīn tīsērūlletallaccihu †	yellēm, anserālletīm.
dēbdabbewīn wēdē inglīzīñña	awo, itērēggūmīllatallēhu.
tītērēggūmīllatallēš †	
yīhīn areftēnēger tanēbbīllīññāllēš †	áwo, anēbbīllīhāllēhu.
lēkēbbēdē sīlē tīmīhīrtbetu	áwo, innāggērīlletallēhu.
tīnnāggērīlletallēh †	
kēbbēdēn īskīttayēw dīrēs mēKoyyēt	kērsīwo gar mēKoyyēt
tifēllīgallēh †	ifēllīgallēhu.

sirawin iskiCerris dires izzih yiKoyyal ↑	áwo, izzih yiKoyyal.
dəbdəbbewin iskitSifu dires ine bunna l1TeTTa ↑	áwo, məTeTTat tıclalleh.
sıla ityoPiya iskitgəlsu ıwıCC gudday minister heda tımTa ↑	áwo, heda tımTa.
iskahun mın ııseru nəbber.	izzih təkəmmıTən nəbber.
Kurs iskinbela dires yét məhed yifəllıgal.	wədə bunnabet məhed yifəllıgal.
genzəb iskinseTew dires wədageru məhed aycılım ↑	yəlləm, aycılım.
dəbdəbbewin iskanəbbəw dires keyét ındeməTTa awKo nəbber ↑	áwo, awKo nəbber.
astemarih iskiTeyyıkıh dires attınnagğırım ↑	yəlləm, alınnagğırım.
bet iskittageññi dires yét məKoyyet tıfəllıgiyalles.	giyon hotel ıKoyyalלהu.
genzəbun iskittageññu dires waşington athedum ↑	iskinnageñ anhedım.
mekinawon iskiyameTu dires yenen mekina məwsəd yifəllıgallu ↑	áwo, ıfəllıgallehu.
kəbbədə iskiməTa yét tıKoyyallaccıhu.	ıhotelu wıst ınKoyyallən.
rasun iskamməw dires yısera nəbber ↑	áwo, yısera nəbber.
gazeTawın iskiyanəbbu dires ante mın madrəg tıfəllıgalleh.	wədə kətəma hejje məmmələs ıfəllıgallehu.
kıflun iskiyasayyüş dires mısa məblat tıfəllıgiyalles ↑	áwo, ıfəllıgallehu.
Kursun bəlto iskiCerris and nəgər madrəg tıfəllıgallaccıhu.	áwo, bunna məTeTTat ınfəllıgallen.

dırset

to watch, to look around	səwoc simeTu <u>ımmələkkətallehu</u> .
wallet, briefcase, purse	təmələkkətə-məmmələkət-yımmələkkətəl
about, approximately, around	addis <u>borsa</u> ləməgzat wədə gəbeyə ıhedallehu.
how much	ammıst bırr <u>yahıl</u> sıTeñ. <u>mın yahıl</u> yifəllıgallu.

	betu <u>təšəTə.</u>
to be sold	təšəTə-məššəT-yiššəTal
pocket	bəkisih m'ín alle.
	ato kəbbədə sinnagger rasun <u>yidabbisal.</u>
to touch, to search	dabbəse-mədabəs-yidabbisal
	abbate yəneggeruññin <u>rəssahu.</u>
to forget	ressa-mersat-yiresal
	behulett <u>weyim</u> bəsost seət na.
or	weyim/weyiss

ato aləmu ıKa ləməgzat wədato kəbbədə suK hede. bato kəbbədəm suK bızu Tıru negeroc nəbberu. ato aləmu leTıKit dəKiKawoc kətəməlekkete bəhwala, and borsa ləməgzat fellege. ato aləmu ato kəbbədən yih borsa mın yahıl yiššəTal bilo TeyyəKew. ato kəbbədəm ammıst bırr kehamsa santım nəw bilo, melleşellet. ato aləmu genzebun ləməkfəl, kisun bidabbis, genzebun ibetu ındercəsaw əwıñKəna, hamus weyim arb məTıccə ıwəsdəwallehu bilo, hede.

TıyyaKewoc

ato aləmu m'ín ləməgzat wədə suK hede.
 ato aləmu imán suK gəbba.
 bato kəbbədə suK wıst m'ín nəbber.
 ato aləmu ato kəbbədən m'ín TeyyəKew.
 ato aləmu bursawın ləməgzat méc immelleşallehu ale.
 bəsammınt wıst yallutın yəKənoc sım nigərəñ.

Unit 14

Basic Sentences

aləmu

to pour in, to fill up

Cəmmərə-məCəmmər-yıCəmmiral

gasoline

benzin

Fill it up please ('pour gasoline
into my car for me')!

ıməkinaye wísT benzin Cəmmirillıñ.

ləmma

How much (shall I pour in for you)?

mín yahıl lıCəmmirillıwot.

aləmu

litre

letır

(Pour in for me) ten litres.

assır letır Cəmmirillıñ.

ləmma

if you want

bifəllıgu

oil

zeyıt

Do you want me to check the oil?
('if you want that I see for you
the oil')?

bifəllıgu, zeyıtun lıyılłıwot †

aləmu

Yes.

áwo.

tire

gomma

to burst, to blow up

fənədda - məfəndat-yıfənəddal

to repair, to fix, to renew

addəsə-maddəs-yaddısal

My tire's going flat.

dəgmó gommaye lifənəddabbıñ newınna,

('And my tire is about to blow
up to my detriment') Would
you please fix it.

ıbakkıh addısillıñ.

ləmma

if you can

bicılu

If you can wait a little I'll fix
it for you.

TıKit ləməKoyyet bicılú,
addısillıwotalləhu.

alemu

I have to	allebbiñ
because I have to	silallebbiñ
to leave	tewe-metew-yitewal
Since I have some work [to do] now, I'll leave the car and go.	ahun sira silallebbiñ, mekinawin ticcew ihedallehu.

Useful Words

debt	<u>idayen</u> keffelhu.
	addis abeba meskerem zeTeñ Ken asra zeTeñ meto silsa sost amete mihret <u>derresku</u> .
to arrive, reach	derrese-medres-yidersal
examination	<u>fetenawin</u> alfo wedageru temellese.
trouble, difficulty, calamity	ballefew amet bizu <u>mekera</u> derresebbaccew.
	abbatu tammew <u>motu</u> .
to die	mote-memot-yimotal
provisione, food stuff	<u>sinK</u> silalleKebbaccaw wedageraccaw temellesu.
to be finished, to come to an end	alleKe-maleK-yalKal
thief	<u>lebawin</u> yizo amETTaw. yohannis TerePezawin <u>sebberew</u> .
to break	sebbere-mesber-yisebral TerePezaw beyohannis <u>tesebbere</u> .
to be broken	tesebbere-messeber-yissebberal irsase <u>Teffabbiñ</u> .
to be lost, to disappear, to be extinguished	Teffa-meTfat-yiTefal
telephone	<u>silk</u> labbatu <u>dewwele</u> .
to dial	dewwele-medewwel-yidewwilal
to telephone	silk medewwel
reason, cause	bebeššita <u>mikniyat</u> wedamerika hede.

number, mathematics	yetemariwoccu <u>KuTɪr</u> bizú new.
	meSihafun felligo, <u>aTTa</u> .
to fail to get, to miss, to lack	aTTa-maTat-yaTal
	wedehakimbet mehed <u>asfellegeñ</u> .
to need, to be necessary	asfellege-masfellege- yasfelligal
	<u>ɪj</u> juninna <u>igrun</u> ammotal.
hand, arm	ɪjɪ
foot	igr
	wədəbetu <u>roTe</u> .
to run	roTe-meroT-yiroTal
rain	izzih ager bizu <u>zinab</u> alle.
	wədaddis abeba lemehed <u>assebe</u> .
to think, to intend, to plan	assebe-masseb-yassibal

Structure Sentences

Demonstrative Pronouns

hat	barneTa
This is a hat.	yɪh barneTá new.
this (f.)	yɪhɪc/yɪcci
This is a cow.	yɪcci lám nat.
this one	yɪhɪññaw
dog	wiśśa
This one is a dog.	yɪhɪññaw wiśśá new.
this one (f.)	yɪccɪññawa
cat	dimmet
This one is a cat.(f.)	yɪccɪññawa dimmét nat.
these	innezzih
shirt	šemiz
These are shirts.	innezzih šemizóc naccaw.

this (pol.)	inñih
This is my father.	inñih abbaté naccəw.
these (pol.)	inneññih
These are your brothers.	inneññih wəndimocciwo naccəw.
coat	kot
That is a cota.	ya kót new.
that (f.)	yacci
donkey	ahiyya
That is a jenny.	yacci ahiyyá nat.
that one	yaññaw
horse	feres
That one is a horse.	yaññaw ferés new.
that one (f.)	yacciññawa
mule	bəKlo
That one is a mule.	yacciññawa bəKló nat.
those	innezziya
necktie	krabat/kərəbat
These are neckties.	innezziya krabatóc naccəw.
that (pol.)	inniya
That is my aunt.	inniya akiste naccəw.
those (pol.)	inneñña
Those are my uncles.	inneñña aggotocə naccəw.

Grammatical Notes

Note 14.1 Demonstrative Pronouns

The structure Sentences of this unit illustrate the use of the Demonstrative Pronouns. The complete set of these pronouns is:

Used independently

yih	'this' (m.)
yicci/yihic	'this' (f.)
yihinñaw	'this one' (m.)

Used with prepositions

-zzih
-zzic
-zzihinñaw

yicciññawa	'this one' (f.)	-zzicciññawa
innezzih	'these'	-nnezzih
aññih	'this' (pol.)	-ññih
inneññih	'these' (pol.)	-nneññih
ya	'that' (m.)	-zziya
yaci	'that' (f.)	-zziyac
yaññaw	'that one' (m.)	-zziyaññaw
yacciññawa	'that one' (f.)	-zziyacciññawa
innezziya	'those'	-nnezziya
inniya	'that' (pol.)	-nniya
inneñña	'those' (pol.)	-nneñña

Note 14.2 Noun: Gender.

The masculine and feminine genders were discussed in previous units in connection with pronouns, definite suffixes, and the 'feminine' forms of verbs in the singular.

Following is a summary of what has already been illustrated by various examples which have occurred in the Basic Sentences, Grammatical Drills and Narratives.

Amharic does not have clear-cut gender classes. The basic dichotomy in singular nouns is between two usages which may often be characterized as augmentative and diminutive rather than as 'masculine' and 'feminine.' The augmentative implies respect, large size, power, masculinity. The diminutive implies familiarity, affection, smallness, weakness, femininity. The verb forms which have up to now been referred to as 'masculine' are those which indicate the augmentative. The same is true of the personal (independent or suffix) and demonstrative pronouns. The verb forms and pronouns up to now referred to as 'feminine' indicate the diminutive.

Nouns generally fall into two classes with regard to these categories: those of fixed type (augmentative or diminutive) and those which may follow either type.

Nouns referring to people or animals which are male are regularly used in the augmentative. Nouns referring to people or animals which are female are regularly used in the diminutive.

Examples:

/sew/	'man'	/set/	'woman'
/abbat/	'father'	/innat/	'mother'

/wendim/	'brother'	/ihit/	'sister'
/aggot/	'uncle'	/akist/	'aunt'
/bal/	'husband'	/mist/	'wife'
/bere/	'bull', 'ox'	/lam/	'cow'

Nouns referring to sexless objects are normally (i.e. most frequently) augmentative. They may, however, be used as diminutives--i.e. with a diminutive verb or pronoun reference--whenever their small size or any other diminutive aspect is stressed. Such nouns will be called neutral.

Examples:

/bet new/	'it's a house'	/bet nat/	'it's a small house'
/yih bet tillik new/	'this house is big'	/yihicc bet tinnis nat/	'this house is small'
/yih bet tinnis new/	'this house is small'	/yihicc bet beTam tinnis nec/	'this house is very small'
/bet alleñ/	'I have a house'	/bet alleccin/	'I have a little house'
/tillik TerePeza new/	'it's a big table'	/tinnis TerePeza nat/	'it's a small table'

A small number of nouns, such as:

/Sehay/ or /jenber/	'sun'
/CereKa/	'moon'
/kokeb/	'star'
/meret/	'earth'
/alem/	'world'
/nefs/	'soul'

are regularly used as diminutive but when size or other augmentative aspect is stressed they may be augmentative, e.g.

/kokeb weTTac/	but	/tilliku kokeb weTTa/
'a star appeared'		'the big star appeared'

Some nouns which refer to people and animals do not specify sex (lawyer, cook, etc). These nouns can be modified by /wend/ 'male' or /set/ 'female'. The resulting phrases are then augmentative or diminutive respectively.

/lɪj/ 'child'	/wɛnd lɪj/ 'boy'	/set lɪj/ 'girl'
/ayat/ 'grandparent'	/wɛnd ayat/ 'grandfather'	/set ayat/ 'grandmother'
/astɛmari/ 'teacher'	/wɛnd astɛmari/ 'teacher' (m)	/set astɛmari/ 'teacher' (f)
/hakim/ 'doctor'	/wɛnd hakim/ 'doctor'	/set hakim/ 'woman doctor'
/bɛKlo/ 'mule'	/wɛnd bɛKlo/ 'male mule'	/set bɛKlo/ 'female mule'
/anbɛssa/ 'lion'	/wɛnd anbɛssa/ 'male lion'	/set anbɛssa/ 'lioness'
/doro/ 'chicken'	/wɛnd doro/ 'rooster'	/set doro/ 'hen'

Neutral nouns may be used with a definite suffix, the choice indicating what category the noun is being used in.

Examples:

/temariw/ 'the (boy) student'	/temariwa/ or /temariyitu/ 'the girl student'
/astɛmariw/ 'the (man) teacher'	/astɛmariwa/ or /astɛmariyitu/ 'the lady teacher'
/hakimu/ 'the doctor'	/hakimwa/ or /hakimitu/ 'the woman doctor'
/betu/ 'the house'	/betwa/ or /betitu/ 'the little house'
/wɛnberu/ 'the chair'	/wɛnberwa/ or /wɛnberitu/ 'the little chair'
/mɛSihafu/ 'the book'	/mɛSihafwa/ or /mɛSihafitu/ 'the little book'

Note that the forms in /-(y)itu/ imply a diminutive aspect of persons, animals or things.

The article may, of course, be affixed to an accompanying modifier, e.g.

/Tɪruwu tɛmari/ 'the good (boy) student'	/Tɪruwa tɛmari/ or /Tɪruyitu tɛmari/ 'the good girl student'
/mɛlkamu hakim/ 'the good doctor'	/mɛlkamwa hakim/ or /mɛlkamitu hakim/ 'the good woman doctor'
/Konjow bet/ 'the nice house'	/Konjowa bet/ or /Konjoyitu bet/ 'the nice little house'

Neutral nouns modified by /wɛnd/ and /set/ have the following forms when used with the definite suffix:

/wɛndu lɪj/ 'the boy'	/setwa lɪj/ or /setitu lɪj/ or /setitwa lɪj/ 'the girl'
-----------------------	---

/wəndu anbessa/ 'the lion' /setwa anbessa/ or /setitu anbessa/
or /setitwa anbessa/ 'the lioness'

The diminutive form of /and/ is /andit/, e.g. /andit temari/ 'a girl student' /andit mekina/ 'a small car'

Examples:

/and temari meTTa/ 'a boy student came'	/andit temari meTTac/ 'a girl student came'
/and bet alleñ/ 'I have a house'	/andit bet allecciñ/ 'I have a little house'

With the definite suffix the diminutive of /and/ is either /andwa/ or /anditwa/ e.g. /andwa temari/ or /anditwa temari/ 'one (particular) girl student.'

Examples:

andu temari meTTa.	'one (particular) student came.'
andwa (or: anditwa) temari meTTac.	'one (particular) girl student came.'
andun bet ayyehut.	'I saw one (particular) house.'
andwan (or: anditwan) bet ayyehuwat.	'I saw one (particular) small house.'

In the plural only nouns obviously belonging to either the masculine or feminine category, as well as those modified by /wend/ and /set/ are unambiguous as to gender, e.g.

/abbatoc/ 'fathers'	/innatoc/ 'mothers'
/lamoc/ 'cows'	/wend hakimoc/ or /wendoc hakimoc/ 'doctors (m)'
	/set hakimoc/ or /setoc hakimoc/ 'woman doctors'

and with the definite suffix:

/abbatoccu/, /innatoccu/, /wendoccu hakimoc/, /setoccu hakimoc/, etc.

Note 14.3.1 Relational Affix /b(1)-/ 'if'

The affix /b(1)-/ (/b-/ before vowels, /bi-/ before /ya/ and /b1-/ elsewhere) prefixed to Short Imperfective verb forms corresponds in meaning to English 'if' e.g. /bifellig/ 'if he wants', /bimeTa/ 'if I come', /binorih/ 'if you have', /bayfellig/ 'if he does not want' /balmeTa/ 'if I don't come', /baynorih/ 'if you don't have', etc.

'If' Clauses1. Simple Condition:

bimeTa, ihedallehu.	'If he comes, I'll go.'
bifelligú, yageññutal.	'If they want they'll meet him.'
wendimmen bageññew, wedesinima abren inhedallen.	'If I see my brother we'll go to the movies together.'

2. Indefinite Conditional:

bimeTa, ihed nebber.	
or:	'If he came, I'd go.'
bimeTa noro, ihed nebber.	
genzeb bifellig iseTew nebber.	
or:	'If he wanted money, I'd give it to him.'
genzeb bifellig noro, iseTew nebber.	
gize binoreñ, iTeyyiKih nebber.	
or:	'If I had time, I could visit you.'
gize binoreñ noro, iTeyyiKih nebber.	

As illustrated by the above examples, the 'if' clause of the Indefinite Conditional sentences may be used with or without /noro/ interchangeably. The verb of the main clause of an Indefinite Conditional sentence is in the Imperfect. /binor-/ with a verb suffix pronoun corresponds in meaning to English 'if I have', 'if you have', etc. when the verb of the main clause is in the Imperfective; and to 'if I had', 'if you had', etc. when the verb of the main clause is in the Imperfect.

Following is the complete set of the forms /binor-/ with verb suffix pronouns, equivalent to English 'if I have', 'if you have' etc. (or: 'If I had', 'if you had', etc.).

AffirmativeMasculine Thing PossessedFeminine Thing Possessed

binoreñ	'if I have'	bitnoreñ	'if I have'
binorih	'if you (m.) have'	bitnorih	'if you (m.) have'
binoriš	'if you (f.) have'	bitnoris	'if you (f.) have'
binoriwot	'if you (pol.) have'	bitnoriwot	'if you (pol.) have'

binorew	'if he has'	bitnorew	'if he has'
binorat	'if she has'	bitnorat	'if she has'
binoren	'if we have'	bitnoren	'if we have'
binoraccihu	'if you (pl.) have'	bitnoraccihu	'if you (pl.) have'
binoraccew	'if they have'	bitnoraccew	'if they have'

Plural Things Possessed

binoruñ	'if I have'
binoruh	'if you (m.) have'
binoruš	'if you (f.) have'
binoruwot	'if you (pol.) have'
binorut	'if he has'
binoruwat	'if she has'
binorun	'if we have'
binoruwaccihu	'if you (pl.) have'
binoruwaccew	'if they have'

NegativeMasculine Thing PossessedFeminine Thing Possessed

baynoreñ	'if I don't have'	batnoreñ	'if I don't have'
baynorih	'if you (m) don't have'	batnorih	'if you (m) don't have'
baynorisš	'if you (f) don't have'	batnorisš	'if you (f) don't have'
baynoriwot	'if you (pol) don't have'	batnoriwot	'if you (pol) don't have'
baynorew	'if he doesn't have'	batnorew	'if he doesn't have'
baynorat	'if she doesn't have'	batnorat	'if she doesn't have'
baynoren	'if we don't have'	batnoren	'if we don't have'
baynoraccihu	'if you (pl) don't have'	batnoraccihu	'if you (pl) don't have'
baynoraccew	'if they don't have'	batnoraccew	'if they don't have'

Plural Things Possessed

baynoruñ	'if I don't have'
baynoruh	'if you don't have'
baynoruṣ	'if you (f) don't have'
baynoruwot	'if you (pol) don't have'
baynorut	'if he doesn't have'
baynoruwat	'if she doesn't have'
baynorun	'if we don't have'
baynoruwacciḥu	'if you (pl) don't have'
baynoruwaccəw	'if they don't have'

Other conditional clauses will be discussed in a later Unit.

Note 14.3.2 Relational Affix /b(1)-/ 'because'

When the verb of the main clause is in the Perfective the relational affix /b(1)-/ means 'because', 'due to the fact that', 'as a result of'.

Examples:

genzəb bisəTəñ məSihaf gezzahu.	'I bought a book because he gave me money.'
wədə tımihirtbet bihed astəmariwın ayyehut.	'I saw the teacher because I went to school.'
wərəKet bageñ dəbdabbe Safhu.	'Due to the fact that I got some paper, I wrote a letter.'
fetenacciḥun bittalfu, awroPa hedacciḥu.	'Due to the fact that you passed your examination, you went to Europe.'
tımihirtbet bihed, wəndimmun ageññew.	'He found his brother because he went to school.'
məkina bittageñ wədə kətəma hedəc.	'Because she got a car she went to town.'
siḡara baCəs rasen ammemeñ.	'I had a headache as a result of smoking.'

Note 14.4 Suffix /-(1)bb(1)-/

gommaye lifenēddabbīñ nēw. 'My tire is about to go flat.'
irsase Tēffabbīñ. 'My pencil is lost.'

The suffix /-(1)bb(1)--(1)bbē-/ , i.e.

C-1bbē-t	V-bbē-t
C-1bb1-C (otherwise)	V-bb1-C (otherwise)
C-1bb-a	V-bb-a

is added to the verb stem and followed by the Verb Suffix (object) pronouns.

This suffix may indicate:

- 1) that the action of the verb is performed to the detriment of the person indicated by the verb suffix (object) pronoun, or contrary to his will or intention.

Examples:

kebbede yelēmanmekina wessēdebbet. Kebede took Lemma's car.

(The speaker here implies that Lemma either did not want to lend Kebede his car, or that Kebede took it against Lemma's will, or else that Lemma was too polite to say 'no' when Kebede asked him to lend him his car.)

Other examples:

seaten silēwessēdebbīñ, lela seat Because he took my watch I'll buy
igezallēhu. another one.

yenebbereññin sijara silaCesēbbīñ, Because he smoked [all] the ciga-
lela sijara igezallēhu. rettes I had, I'm going to buy
some more.

ida allebbīñ. I have debts.

fetena dērrēsēbbīñ. I have to take a test ('the examina-
tion has arrived to my detriment!')

mekera mēTTabbin. We are in trouble ('the trouble has
arrived to our detriment!')

abbatwa motēbbat. Her father died.

sinKaccin alleKēbbin. Our provisions ended.

leba betun sebberebbet. A thief broke into his house.

lije tammēbbīñ. My son got sick.

seate Tēffabbīñ. My watch is lost.

When affixed to the verb stem /alle-/ 'have' (/alleñ/ 'I have', /alleh/ 'you have', etc.) this suffix may also denote an obligation (or the lack of it in the Negative form).

Thus /allebbiñ/ means 'I have to' /yellebbiñim/ 'I don't have to', e.g. /mehed allebbiñ/ 'I have to go', /sijara maCes yellebbiñim/ 'You don't have to smoke.'

The form /nebbet/ with the same suffix means either 'had to' or 'should have done so-and-so'.

Thus /mehed nebberebbiñ/ may mean either 'I had to go' or 'I should have gone', /memTat nebberebbet/ 'he had to come' or 'he should have come', etc. The meaning is determined by the context, e.g.

tinantinna mesrat silenebberebbiñ limeTa alcahum.	I could not come yesterday because I had to work.
fetena silenebberebbet innatun lemayet alcalem.	He couldn't see his mother because he had [to take] a test.
mesrat silalnebberebbiñ innaten lemayet calhu.	I could see my mother because I didn't have to work.
kefetena befit maTnat nebberebbih.	You should have studied before the test.
kebbede izzih new, beniwYork wist mefelleg alnebberebbihim.	Kebede is here, you shouldn't have looked for him in New York.
kebbede beniwYork wist silahone, izziya mefelleg nebberebbih.	Since Kebede is in New York you should have looked for him there.

- 2) that the action of the verb implies using something to accomplish the action. The suffix places special emphasis on the action of the verb (and the verb may also, of course, be used without it).

Examples:

Tiruneš bersaswa Safeccibbet.	Trunesh wrote with her pencil (using it).
baddisu mekinaccaw wede wašington hedubbet.	They went to Washington in their new car (using it).
bemeSihafu aTennahubbet.	I learned from the book (using it).
bemekinaw iKayen ameTTahubbet.	I brought my things by car (using it).

Note 14.5 The prefix preposition /b(ə)-/ used with relative clauses.

ballefew sammint alarrefacciium. You (pl.) did not rest last week.
 bəmmimeTaw sammint yimeTallu. They'll come next week.

In Note 4.6.1 the prefix preposition /b(ə)-/ was briefly discussed as used with nouns and their modifiers.

When the /y(ə)-/ and /yəmm(1)-/ relative constructions (Note 10.1) are used as modifiers, /b(ə)-/ is commonly prefixed to these constructions to indicate that such-and-such a thing is occurring at such-and-such time. The affix /y(ə)-/ and the /y(ə)-/ part of the affix /yəmm(1)-/ are lost after the prefix /b(ə)-/, e.g.

yallefew sammint. 'Last week'
 ballefew sammint meTTu. 'They came ('at') last week.'
 yəmmimeTaw sammint. 'The coming week'
 bəmmimeTaw sammint yimeTallu. 'They will come ('at') next week.'

Note 14.5.1 /b(ə)-...gize/ 'when' ('at the time that').

The relative forms with the prefix /b(ə)-/ are commonly used in combination with the word /gize/ 'time'. The resulting constructions correspond in meaning to English 'when' clauses. The /b(ə)-...gize/ constructions are often used with the suffix /-(1)bbet/ affixed to the /b(ə)-/ relative form but may also be used without this suffix. The /b(ə)-...gize/ and /s(1)-/ clauses (see Note 12.6) are used almost interchangeably; the /b(ə)-...gize/ constructions, however, emphasize more specifically the time element of the sentence, e.g.

kebbede simeTa, wəde bete ihedallehu. 'When Kebede comes I'll go home.'
 kebbede bəmmimeTabbet gize wəde bete 'I'll go home at the time of
 ihedallehu. Kebede's coming.'

The second Amharic sentence implies that the speaker will go home at the specific time when Kebede is supposed to come. Whether Kebede actually comes or not is immaterial.

Note 14.5.2 /b(ə)-...KuTir/ 'whenever', 'every time'.

The same constructions are used in combination with the word /KuTir/ 'number' to correspond in meaning to English 'whenever' or 'everytime' clauses. The suffix /-(1)bbet/ may or may not be used, e.g.

lɪju bəmɐTTac KuTɪr and and mɐSɪhaf sɐTTɛhuwat.	'Every time his daughter came I gave her a book.'
lɪju bəmɪtmɐTa KuTɪr and and mɐSɪhaf ɪsɐTatalɛhu.	'Whenever his daughter comes I give her a book.'
baburu bɐmɐTTa KuTɪr wɛdɐ Tabɪya ɪhedallɛhu.	'I go to the station whenever the train comes.'
tɪmɪhɪrtbet bɛhedhubbɛt KuTɪr astɐmariyen ayallɛhu.	'Whenever I go to school I see my teacher.'

Note 14.6 /b(ɐ)-...mɪkniyat/ 'because', 'because of the fact that', 'since'.

/b(ɐ)-/ prefixed to nouns or verbal nouns ('infinitives') with noun suffix ('possessive') pronouns produces constructions corresponding approximately to 'because' or 'since' clauses in English. The word /mɪkniyat/ may optionally follow the construction.

Examples:

ɪnnatun bɛmayɛtu bɛTam dɛss alɛw.	'He is very pleased because he saw his mother.'
wɛdɐ sɪnimabɛt bɛmɛhedɐ lɛmɛmTat alcalhum.	'I could not come because I went to the movies.'
bɪzu bɛmɛroTɛ ɪgren ammɛmɛñ.	'My feet hurt because I ran so much.'
bɛzɪnabu mɪkniyat lɛmɛmTat alɛɪɪm.	'I cannot come because of the rain.'
bɛmɛttamɛmu mɪkniyat wɛdɐ tɪmɪhɪrtbet alhedɛm.	'He didn't go to school because he was sick.'
gɛnzɛb bɛmaTat mɪkniyat ɪnnatun alɛyyɛm.	'He didn't see his mother because he didn't have enough money [to go and see her].'
bɛmɛttamɛmɛ mɪkniyat wɛdɐ hospital mɛhed yasfɛllɛgɛññal.	'Since I am sick I'll have to go to the hospital.'

Note 14.7 Relational affix /sɪl(ɐ)-~sɪlɛmm(ɪ)-/ 'because', 'since', 'as';
'about (concerning)'

balebetšɪn gɪn bɛyyɛgɪzew sɪlɛmmɛgɛññaccɛw...	'But because I often see your husband...'
ahun sɪra sɪlallɛbbɪñ...	'Because I have some work [to do]...'

/sɪl(ɐ)-/ (/sɪlɛ-/ before consonants, /sɪl-/ before vowels) is prefixed to Perfective verb forms and /sɪlɛmm(ɪ)-/ (/sɪlɛmmɪ-/ before /ya/, /sɪlɛmm-/ before vowels, /sɪlɛmmɪ-/ elsewhere) to the Short Imperfective verb forms.

The resulting forms correspond in meaning to English 'because', 'since' or 'as' subordinate clauses. e.g. /silemeTTa/ 'because he came', /silemmimeTa/ 'because he's coming'.

/sil(ə)-/ is also prefixed to other parts of speech (nouns, modifiers, pronouns, verbal nouns, etc.) with the meaning 'about', 'concerning'. e.g.

/silamerika TeyyeKe/	'He asked about America.'
/silersu neggereñ/	'He told me about him.'
/silemin/	'About what?'

When prefixed to the /y(ə)--yem(1)/ relative forms, the /y(ə)-/ part of these affixes is lost, e.g.

/yayyeñ sew/	'a person who saw me'
/silayyeñ sew/	'about a person who saw me'
/yemmiyayeñ sew/	'a person who sees me'
/silemmiyayeñ sew/	'about a person who sees me'

When the affix /sile-/ is prefixed to /yelleññim, yellehim/, etc. 'I don't have, you don't have', etc., the resulting form is: /silelelleñ/, silelelleh/ etc. 'because I don't have, because you don't have', etc.

Transformation Drills

Drill 1. The instructor will say the sentence A. The student will repeat the sentence and then say it again in the simple conditional (sentence A-1).

Drill 2. The instructor will say the sentence A. The student will repeat it and then say it again in the past tense (sentence B). The student will say the same sentence using the indefinite conditional (sentence B-1 or B-2).

A. bəmmimeTabbet gize ihedallehu.	A-1. bimeTa ihedallehu.
B. bəmeTTabbet gize hedhu.	B-1. bimeTa ihed nəbber.
	B-2. bimeTa noro ihed nəbber.
A. gize balleñ KuTir məSihaf anəbballehu.	A-1. gize binoreñ məSihaf anəbballehu.
B. gize benebbereñ KuTir məSihaf anəbb nəbber.	B-1. gize binoreñ məSihaf anəbb nəbber.
	B-2. gize binoreñ noro məSihaf anəbb nəbber.

- A. genzəb balleñ gize məSihaf
igezalləhu.
- B. genzəb benəbbərəñ gize, məSihaf
gezzahu.
- A. abbatwan bəmmittıTera KuTır
genzəb tageññalləc.
- B. abbatwan bəTerrac KuTır genzəb
ageññec.
- A. bırr bəmmittageññıbbet gize
wədə suK tihedalləc.
- B. bırr bageññecıbbet gize wədə
suK hedəc.
- A. məSihaf bəmmınnıgezabbet gize
wədə tımıhırtbet ınhedallen.
- B. məSihaf bəgezzanıbbet gize wədə
tımıhırtbet hedn.
- A. wədə ityoPıya bəmmıhedıbbet
gize wəndımmen ayalləhu.
- B. wədə ityoPıya bəhedkubbet gize
wəndımmen ayyəhut.
- A. wədə kətəma bəmmittıhed KuTır
yəmmittıgezawın attawKım.
- B. wədə kətəma bəhedk KuTır
yəmmittıgezawın alawwəKım.
- A-1. genzəb binoreñ, məSihaf
igezalləhu.
- B-1. genzəb binoreñ, məSihaf
igeza nəbber.
- B-2. genzəb binoreñ noro, məSihaf
igeza nəbber.
- A-1. abbatwan bıttıTera, genzəb
tageññalləc.
- B-1. abbatwan bıttıTera, genzəb
tageñ nəbber.
- B-2. abbatwan bıttıTera noro,
genzəb tageñ nəbber.
- A-1. bırr bıttageñ, wədə suK
tihedalləc.
- B-1. bırr bıttageñ wədə suK tihed
nəbber.
- B-2. bırr bıttageñ noro wədə suK
tihed nəbber.
- A-1. məSihaf bınnıgeza, wədə
tımıhırtbet ınhedallen.
- B-1. məSihaf bınnıgeza wədə
tımıhırtbet ınnıhed nəbber.
- B-2. məSihaf bınnıgeza noro wədə
tımıhırtbet ınnıhed nəbber.
- A-1. wədə ityoPıya bıhed wəndımmen
ayalləhu.
- B-1. wədə ityoPıya bıhed wəndımmen
ay nəbber.
- B-2. wədə ityoPıya bıhed noro,
wəndımmen ay nəbber.
- A-1. wədə kətəma bıttıhed
yəmmittıgezawın attawKım.
- B-1. wədə kətəma bıttıhed
yəmmittıgezawın attawKım
nəbber.
- B-2. wədə kətəma bıttıhed noro,
yəmmittıgezawın attawKım
nəbber.

Questions and Answers

genzēb binorih noro yēt tihed nebber.	wede ityoPiya ihed nebber.
silk bittidēwīl ibet tageññih nebber †	áwo, tageññēñ nebber.
assir bīrr bisēTīš noro lamšsin tiseCīw nebber †	áwo, iseTew nebber.
mīkawon bibēlu yēt yihedu nebber.	wede sinimabet ihed nebber.
mēkina binorat noro mīn Kēlem tīKēbbaw nebber.	Keyy Kēlem tīKēbbaw nebber.
sewīyyew dēnbēññah bihon, Kinnaš tadērgillet nebber †	yassir bīrr Kinnaš innadērgillet nebber.
lebawīn ibetih wīst bittageññew noro, mīn tilēw nebber.	mīnimm alilēw nebber.
wereKēt binoriš, dēbdabbe tīSīfīllet nebber †	áwo, iSīfīllet nebber.
addis abēba wīst bet binoraccihu mīn tadērgut nebber.	inšēTew nebber.
genzēb binorih noro feres tigeza nebber †	áwo, igeza nebber.
bemēkinah wīst benzīn binorih noro, yēt tihed nebber.	wede niwyork ihed nebber.
Kinnaš bittageññu noro ahiyyanna beKlo tigezu nebber †	áwo, innigeza nebber.
bīzu temariwoc binoruh noro mīn sira tiseTaccēw nebber.	amariñña astemīraccēw nebber.
bīzu genzēb baynoraccēw keyēt yameTu nebber.	kewēndīmmaccēw yageñu nebber.
īyyandandu temari and and bīrr biyageñ noro, mīn yadērgew nebber.	wereKētinna anbolik yigeza nebber.
assir bīrr bisēTīš noro mīn tigeži nebber.	Camma igeza nebber.
zare Kidame bihon mīn innīsera nebber.	wede sinimabet innihed nebber.
mēkina baynorew noro wede ketēma indēt yihed nebber.	bēgru yihed nebber.

Yes or No Questions and Answers

amerika behedaccihubbet gize wašingtonin ayyaccihut †	áwo, ayyenew. yelləm, alayyenewim.
kebbede bemmimmaribbet gize yisera nebber †	áwo, yisera nebber. yelləm, ayseram nebber.
setiyyowa izzih bemeTaccibbet gize ilijwa bet arrefec †	áwo, ilijwa bet arrefec. yelləm, ilijwa bet alarrefeccim.
dəbdabbewin beSafəbbet gize abreħew nebberh †	áwo, abirrew nebberhu. yelləm, abirrew alnebberhum.
ballefew sammint abbatinna innathin ayyeh †	áwo, ayyehu. yelləm, alayyehum.
bemmimeTaw makseñño abreħen wəde niwyork məhed tifelligalləh †	áwo, ifelligalləhu. yelləm, alfelligim.
bemmimeTaw tahisas amariñña ləmastemar yifelligal †	áwo, yifelligal. yelləm, ayfelligim.
astemariwa amerikawit nat †	áwo, amerikawit nat. yelləm, amerikawit aydelleccim.
bemmimeTaw wər setiyyowan taməTuwatallaccihu †	áwo, innameTatallen. yelləm, annameTatim.
setiyyowa məTTac †	áwo, məTTac. yelləm, alməTTaccim.
siraccəwin bemmiserubbət gize wəde betaccəw tihedalləh †	áwo, ihedalləhu. yelləm, alhedim.
ballefew Kidame wəde suK hedaccihu nebber †	áwo, heden nebber. yelləm, alhednim.
yəwıCC gudday ministru wədenante ager yimeTal †	áwo, yimeTallu. yelləm, aymeTum.
sirahın kammist seat befit bitCerrıs, wəde betih abrən inhedallen †	áwo, inhedallen. yelləm, anhedim.
ıyyandandu sew sost sost bırr beyyeweru bikefl, beTam Tıru new †	áwo, Tıru new. yelləm, Tıru aydellem.
gazeTawın kengliziñña wəde amariñña bıttəreggumut beTam Tıru new †	áwo, beTam Tıru new. yelləm, Tıru aydellem.
lıjagerədwə wəde timihırtbet ləməhed bitfellig, məhed ticıllalləc †	áwo, məhed ticıllalləc. yelləm, məhed atcım.

hulett yemekina gommawoc binoruh, andun mewsed ıclallehu †	áwo, yıcılallu. yelleṃ, aycilum.
yehulett birr benzin imekinaw wıst biCemmirullet waşington yadersewal †	áwo, yadersewal. yelleṃ, ayadersewım.
bemmimeTaw ihud wede sinimabet tıhedallaccihu †	áwo, inhedallen. yelleṃ, anhedım.
wenberwan wessedeccıw †	áwo, wessedeccıw. yelleṃ, alwessedeccıwım.
debdabbewın bemiyanebbubbet gize ante bunna tıTeTTa nebber †	áwo, ıTeTTa nebber. yelleṃ, alTeTTam nebber.
yebetun kiray bekeffele gize borsawın tıseTutallaccihu †	áwo, inseTewallen. yelleṃ, anseTewım.
ante bet bemmimeTa KuTır misawın yıbelal †	áwo, yıbelal. yelleṃ aybelam.
amarıñña bemanbebu, bızu addis Kaloc awweKe †	áwo, bızu Kaloc awweKe. yelleṃ, bızu Kaloc alawweKem.
sıra bemmiserabbet KuTır, bızu genzeb yageññal †	áwo, yageññal. yelleṃ, ayageññım.
bewenberu lay bemiKKemmeTıbbet gize meSıhaf yanëbbal †	áwo, yanëbbal. yelleṃ, ayanëbbım.
lehotelu balebet bızu genzeb bemekfelu, beTam Tıru kıfl ageññe †	áwo, ageññe. yelleṃ, alageññem.
ıda ballebbet KuTır tolo yıkeflal †	áwo, tolo yıkeflal. yelleṃ, aykeflım.
ıdawın bemekfelu mıknıyat dess alew †	áwo, dess alew. yelleṃ, dess alalewım.
beseatu bemedresıš dess aleš †	áwo, dess aleñ. yelleṃ, dess alaleññım.
sınKaccihun leba wessedëbbaccihu †	áwo, wessedëbbın. yelleṃ, alwessedëbbınım.
and barneTanna, and šemiz bıttameTallıh, dess yılıhal †	áwo, dess yılıleññal. yelleṃ, dess ayleññım.
lersasu sost santim bıseTat melkam new †	áwo, melkam new. yelleṃ, melkam aydellem.
semayawi mekinawın liwesdıbbet yıfelligal †	áwo, yıfelligal. yelleṃ, ayfelligım.

Cammaccəwın šəTəbbaccəw †	áwo, šəTəbbaccəw. yelləm, alšəTəbbaccəwım.
beməkinaw wıst zeyit Cəmmərə †	áwo, Cəmmərə. yelləm, alCəmmərəm.
kəbbədə yeməkinaw gomma fənəddabbət †	áwo, fənəddabbət. yelləm, alfənəddabbətım.
aħıyyaccəwın aləmu wəssədəbbaccəw †	áwo, wəssədəbbaccəw. yelləm, alwəssədəbbaccəwım.
aləmu yəkəbbəden zeyit Cərrəsəbbət †	áwo, Cərrəsəbbət. yelləm, alCərrəsəbbətım.
assır santım bıtseTıh bunna tıTəTTalləh †	áwo, ıTəTTalləhu. yelləm, alTəTTam.
wədə suK bıthəd, krabat tıgezallıhəlləc †	áwo, tıgezallıññəlləc. yelləm, atgezallıññım.
Kurs kəñña gar bıbelu məkam yımıslıšal †	áwo, yıməsleññal. yelləm, ayməsleññım.
ato yohannıs kısun yıdabbısal †	áwo, yıdabbısal. yelləm, aydabbısım.
məSıhafun kamarıñña wədə ınglızıñña bıtərəggum, bızu genzəb magñət yıcılal †	áwo, bızu genzəb magñət yıcılal. yelləm, bızu genzəb magñət aycılım.
sost səwoc bəmənğədu lay bıttay, tıTərəccəwalləh †	áwo, ıTərəccəwalləhu. yelləm, alTərəccəwım.
Sehay bıtwəTa wədə kətəma tıhedəlləh †	áwo, ıhedəlləhu. yelləm alhedım.
dənbeññah bıthon arəngwadəwın Camma tıseTataləh †	áwo, ıseTataləhu. yelləm, alseTatım.
yebet kırıy Kınnaš bıttadərgıllaccəw, bəbetu wıst yıKoyyubbət yıməslihal †	áwo, yıməsleññal. yelləm, ayməsleññım.
məkəra sılageññəh taznəlləh †	áwo, aznəlləhu. yelləm, alaznım.
kəkəb sıləwəTTac dəss aləh †	áwo, dəss aləñ. yelləm, dəss alələññım.
fətəna sılələfacıhu wədaddıs abəba məhed tıfəllıgəllacıhu †	áwo, ıfəllıgəllən. yelləm, anfəllıgım.
ayataccın sıləmotebbın wədaddıs kətəma abərəhən tıhedəlləh †	áwo, ıhedəlləhu. yelləm, alhedım.

barneTanna šemiz ləməgzat silemitfəllig, bezzih awtobus wəde ketema tihedalləh †	áwo, ihedalləhu. yelləm, alhedim.
siləwıCC gudday ministru izzih məmTat bızu tawKalləh †	áwo, awKalləhu. yelləm, alawKım.
almaz silk silemmıtdəwıl antəm tıdəwwılalləh †	áwo, ıdəwwılalləhu. yelləm, aldəwwılım.
abbataccıhu mətTəw sılə TeyyəKuwaccıhu dəss alaccıhu †	áwo, dəss alən. yelləm, dəss alalənım.
sınK silagəññec izzih tıKoyalləc †	áwo, tıKoyyalləc. yelləm, attıKoyyım.
abbatıh genzəb silagəññe dəss aləh †	áwo, dəss aləñ. yelləm, dəss alaləññım.
sılə wəndımmu tənaggərə †	áwo, tənaggərə. yelləm, al tənaggerem.
TıyyaKewın mellese †	áwo, mellese. yelləm, almellesem.
bızu sıləserrac raswan ammemat †	áwo, ammemat. yelləm, alammematım.

dirset

permission, leave	<u>fıKad</u> (or: fəKad) ıseTihalləhu. and dəbdabbe <u>təKəbbelhu</u> .
to receive, to accept	təKəbbele-məKKəbel-yıKKəbbelal
Harar	harər
	ratun <u>azzəgajje</u> .
to prepare, to get ready, to arrange	azzəgajje-mazzəgajjet- yazzəgajjal
trip, journey, voyage	wədaddis abəba <u>guzo</u> tadergalləh † ləmma wəde betu <u>təgwaze</u> .
to travel, to go, to make a trip	təgwaze-məggwaz-yıggwazal Cammawın <u>masaddes</u> yifəllıgal.
to have repaired	asaddesə-masaddes-yasaddısal.

gizew bəga silehone Səhay wətTalləc. ato kəbbədəm wəndımmun ləmayet
siləfəlləge, kəwıCC gudday minister lasrammıst Kən fıKad təKəbbele.

kəbbədə wəndim yemminorew beharər ketema wɪsT siləhone, bəməkina lemehed assebe. ato kəbbədə Cammawin, kotun, šəmizuninna, krabatun kazzəgajje behwala, iməkinaw wɪsT benzininna zeyit Cəmmərə. guzowin kəməjəmmeru befit, liju fətenawin Cərriso silənəbber, kabbatu kato kəbbədə gar abro lemehedinna aggotun ləmayet fəlləge.

abbatınna li j abrew ammist sət ketegwazu behwala, bəməngedaccəw lay bəmmiggeññew Tabiya arfew, mısaccəwın bellu. mısaccəwın iskibelu dıres yeməkinaccəw gomma lifənədda silənəbber, yeməkinawın gomma asaddisew mēngedaccəwın indəgena jəmmeru. asrahulett sət yahıl ketegwazu behwala, behuletteññaw Kən harər ketema dərresu.

bedərresubbet sət Sehay TəlKa silənəbber kokeboccun ləmayet calu.

TıyyaKewoc

ato kəbbədə mannın ləmayet fəlləge.

fıKad keyət təkəbbele.

ato kəbbədə wəndimmun beyetıññaw werat mayet fəlləge †

fıKad lesınt Kən təkəbbele.

yato kəbbədə wəndim yemminorew yət nəw.

ato kəbbədə kəman gár hede.

ato kəbbədenna liju bəmin təgwazu.

kəməhedu befit mın azzəgajje.

abbatınna li j abrew sınt sət təgwazu.

yato kəbbədə li j ləmin kabbatu gar hede.

mısaccəwın yət bellu.

yeməkinaccəwın gomma mın adərregut.

harər məc dərresu.

harər sidersu mın ayyu.

bəsammint wɪsT yallutin yəkənoc sım yingeruñ.

yarattun werat sımoc yingeruñ.

Unit 15

Basic Sentences

hotel wɪsT / mɪgɪbbet wɪsT

to pass (Trans.), to spend (time), to serve	asallefe-masallef-yasallifal
waiter	asallafi

asallafi

to bring near	aKerrebe-maKreb-yaKerbal
What shall I bring you, sir?	mɪn laKrib getaye ↑ <u>or.</u> mɪn lamTa getaye ↑

John

What kind of food do you have?	mɪn aynet mɪgɪb allaccihu.
--------------------------------	----------------------------

asallafi

Ethiopian stew	allɪCCa
spaghettɪ	pastaʃutta
vegetables	atkilt
meat	siɣa
Ethiopian stew or sauce (highly spiced)	wɛT
with <u>or:</u> including ('its') eggs	kenne inKulalwa
white	nɛCC
Ethiopian flat bread	injera

We have chicken stew, spaghetti, vegetables, roast meat, spiced chicken stew with ('its') eggs and white and brown bread.	yɛdoro allɪCCa, pastaʃutta, atkilt, Tɪbs siɣa, yɛdoro wɛT kenne inKulalwa, nɛCC injeranna dabbɔ allɛn.
--	---

John

myself	rased
For myself I'd like spiced chicken stew with some white bread.	lɛrased yɛdoro wɛT, kenneCC injera gar ifelligallehu.

Note 15.2 Verb: Causative verbs in /a-/ and /as-/

1. ibakkıwo giyon hotel yadrısuñ.	'Take me to Gion Hotel, please.'
2. Tıruneš lewəyzerit almaz bızu
nəgeroc aməTTac.	'Trunesh brought many thing to
Miss Almaz.'
3. mın laKrib getaye.	'What shall I bring you, sir?'
4. bəməttaməme mıkniyat wədə hospıtal
məhed yasfəllıgəññal.	'Since I am sick I have to go to
the hospital.'
5. ıKayen yasgebbulliñ.	'Have them bring my things.'
6. asayyewalləhu.	'I'll show [it] to him.'

The prefixes /a-/ and /as-/ are affixed to the Perfective form to produce so-called 'causative' verb forms.

Note 15.2.1 Causative verbs in /a-/.

The meaning of the causative verbs in /a-/ may be either 'causative' or 'transitive'. In some cases the meaning may be different from its 'simple' form, its 'causativeness' being clear from its literal translation only.

Sentence 1:

/derrəse/	Infinitive:	/medrəs/	'to arrive'
/aderrəse/	Infinitive:	/madrəs/	'to take (to cause, to arrive)'

Sentence 2:

/məTTa/	Infinitive:	/məmTat/	'to come'
/aməTTa/	Infinitive:	/mamTat/	'to bring'

Sentence 3:

/Kərrəbe/	Infinitive:	/məKrəb/	'to come near'
/aKərrəbe/	Infinitive:	/maKrəb/	'to bring near, to present, to fetch'

The vowel distribution of the causative verbs in /a-/ is the same as that of their respective simple forms, except for the regular loss of /ı/ before /a/ (see Note 3.3), e.g. /ıməTalləhu/ 'I'll come', /yıməTal/ 'he'll come', /aməTalləhu/ 'I'll bring', /yameTal/ 'he'll bring'.

Note 15.2.2 Causative verbs in /as-/.

The prefix /as-/ is used to indicate that the action of the verb is performed by a person other than the subject of the verb, e.g.

/gəbba/	'he entered'
/asgəbba/	'he had someone bring in something or somebody' (Sentence 5)
/fəlləge/	'he looked for', 'he wanted'
/asfəlləge/	'he had someone look for something', 'it was necessary' ('caused to want') (Sentence 4)

The prefix /as-/ may also be used to form verbs from nouns, e.g.

/dɪrset/	'narrative'
/asderrese/	'he caused to narrate'

/a-/ verbs (Note 15.2.1) never have an /a-/ prefix, but they may have an /as-/ prefix. The form with the /as-/ prefix may have either a transitive or a causative meaning, e.g.,

/ayyø/	'he saw'
/asayyø/	'he showed' ('caused someone to see')
/allefə/	'passed' (Intr.)
/asallefə/	'passed' 'spent' (Trans.) or 'caused to pass'

All causative /as-/ verbs formed from three-radical verbs type A and B, are type B verbs, e.g.

/kəffələ - məkfel - ykəflal/	'to divide' (type A)
/askəffələ - maskəffel - yaskəffilal/	'to cause to divide' (type B)
/fəlləge - məfəlləg - yifəlligal/	'to want' (type B)
/asfəlləge - masfəlləg - yasfəlligal/	'to need' (type B)

Note 15.3 Passive-Reflexive Verbs

- almaz tamma ləTɪKit Kenoc
ihakimbət wɪsT nat. 'Almaz is sick and will be in the hospital for a couple of days.'
- məSihafu bassɪr kifloc təkəflowal. 'The book is divided into ten parts.'
- bəhulett seət təkkuł ikɪfl wɪsT
yɪggəññallu. 'They will be ('found') in class at 8:30 ('2'30').

4. nəge mēmmēles ifēlligallēhu. 'I want to come back tomorrow.'
5. kalgaye innēssanna, fiten 'I get up and wash myself ('my
ittatTēballehu. face').
6. betu tēšēTē. 'The house is sold.'
7. and dəbdabbe tēKēbbēlu. 'I received a letter.'

As illustrated by the previous examples, the Passive-Reflexive verbs may be either 'passive', e.g.

/tēšēTē/ 'it is/was sold'

/šēTē/ 'he sold'

or 'reflexive', e.g.

/taTTēbē/ 'he washed himself'

/aTTēbē/ 'he washed'

Some of these verbs have an 'active' meaning, e.g.

/tēKēbbēlē/ 'he received'

/tēKēmmēTē/ 'he sat down'

Following are the passive-reflexive verbs forms used in the previous sentences together with their active counterparts:

<u>Passive-Reflexive</u>	<u>Active</u>
1. tarmēmē-mēttamēm-yittammēmāl 'to be sick'	ammēmē-mamēm-yammāl. 'to ache'
2. tēkeffēlē-mēkkefēl-yikkēffēlāl 'to be divided'	keffēlē-mēkfēl-yikefflāl 'to divide'
3. tēgēññē-mēggeññēt-yiggēññāl 'to be found'	agēññē-magñēt-yageññāl 'to find'
4. tēmēllēsē-mēmēllēs-yimmēllēsāl 'to come back'	mēllēsē-mēmēllēs-yimēllēsāl 'to answer'
5. taTTēbē-mēttaTēb-yittatTēbāl 'to wash oneself'	aTTēbē-maTēb-yaTbāl 'to wash'
6. tēšēTē-mēššēT-yiššēTāl 'to be sold'	šēTē-mēšēT-yišēTāl 'to sell'
7. tēKēbbēlē-mēKKēbēl-yīKKēbbēlāl 'to receive'	

As these examples show, passive-reflexive verbs are formed by prefixing /t(ə)-/ (/tə-/ before consonants and /t-/ before /a/) to the perfective stem of a verb.

Examples:

/keffele/	'he paid'	/tekeffele/	'it was paid'
/awweke/	'he knew'	/tawweke/	'it was known'
/serra/	'he did'	/teserra/	'it was done'
/ammeme/	'it ached'	/tammeme/	'he was sick'

There are no passive-reflexive forms of causative verbs in /a-/ and /as-/. Instead there is a passive-reflexive in /t(ə)-/ which is based on the simple form and has both the basic and causative meanings.

Examples:

<u>Causative</u>	<u>Simple</u>	<u>Passive</u>
/agebba/ 'he caused to enter', 'he married'	/gebba/ 'he entered'	/tegebba/ 'he was married'
/asayye/ 'he showed'	n- /ayye/ 'he saw'	/tayye/ 'it was seen <u>or</u> 'it was shown'

There are verbs with the causative /a-/ prefix which have no corresponding independent simple form. The meanings of these verbs may not reflect any 'causative' nature. However these verbs have passive-reflexive forms which are constructed on the simple base, not the one in /a-/, like other causative verbs, e.g.

/aderrege/	'he did'	/tederrege/	'it was done'
/ageññe/	'he found'	/tegeññe/	'he/it was found'
/ameseggene/	'he praised'	/temeseggene/	'he/it was praised'
/abeddere/	'he loaned'	/tebeddere/	'he borrowed'

Notice that in all the examples given so far, the passive-reflexive prefix /t(ə)-/ has come at the beginning of the verb form. However, if there should be another prefix before the passive-reflexive prefix (e.g. the infinitive prefix /mə-/ or the imperfective prefix /yɪ-/) then the form of the passive-reflexive prefix is not /t(ə)-/, but is instead a doubling of the initial consonant of the verb stem:

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>		<u>Imperfective</u>
təkəffələ	məkkəfəl	'to be paid'	yıkkəffələl
təserra	məssərat	'to be done'	yısserral
təsəTTə	məsəTTət	'to be given'	yıssəTTal
teleyye	məlləyet	'to be separated'	yılləyyal
tefəlləge	məffələg	'to be wanted'	yıffələgal
təgəññə	məgğəññət	'to be found'	yıgğəññal
təderrege	mədderəg	'to be made'	yıdderregal
tənəggere	mənəgər	'to be said'	yınnəggeral
təTTəyyəkə	məTTəyyək	'to be asked'	yıTTəyyəkəl

The prefix /t-/ of the /a-/ verbs has the shape /-tt-/ when it occurs after another verbal prefix:

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>		<u>Imperfective</u>
tawwəkə	məttawək	'to be known'	yıttawwəkəl
taddəsə	məttadəs	'to be repaired'	yıttaddəsəl

The above examples show that the two basic Passive-Reflexive forms (Perfective and Imperfective) are predictable from their Infinitives, thus:

	<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
Regular 3-Radical verbs, types A and B:	məllə ₂ ə ₃	tələ ₂₂ ə ₃ ə	-llə ₂₂ ə ₃ -
Regular /a-/ verbs, types A and B:	məttə ₂ ə ₃	ta ₂₂ ə ₃ ə	-tta ₂₂ ə ₃ -
Regular 2-Radical verbs in /-a/, types A and B:	məllə ₂ at	tələ ₂₂ a	-llə ₂₂ -
Regular 2-Radical verbs in /-ə/, types A and B:	məllə ₂ ət	tələ ₂₂ e	-llə ₂₂ -

The Passive-Reflexive form of the verb /malet/ 'to say' is irregular:

<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
məbbəl 'to be said'	təbale	yıbbələl

The preposition used with the passive forms, corresponding in meaning to English 'by', is /b(ə)-/, e.g.

genzəbu bekebbədə təkəffələ.	'The money was paid by Kebede.
məSihafu bessu təsəfə.	'The book is written by him.

Note that the passive verbs in the Perfective may correspond to either the past or the present tense in English, e.g. /məkinaw tēsəbbərə/ may be 'the car is broken' or 'the car was broken' according to the context.

Note 15.4 Verb: Classification and Notation.

Beginning with Unit 16 new verbs will be given in the Infinitive form only in the build-ups if they belong to one of the following categories. In these categories the Perfective and Imperfective forms are predictable from the infinitive.

Three-Radical Verbs.

I. Underived:	<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>	<u>Imperfective</u>
1. Regular verbs			
Type A	nəggərə	<u>məngər</u>	yinəgral
Type B	fəlləgə	<u>məfəlləg</u>	yifəlligal
2. /a-/ verbs			
Type A	addərə	<u>mədər</u>	yadral
Type B	addəse	<u>maddəs</u>	yaddisal
II. Causatives in /a-/:			
Type A	adərrese	<u>madrəs</u>	yadərsal
Type B	abəddərə	<u>mabəddər</u>	yabəddiral
III. Causatives in /as-/:			
1. Regular verbs	asfəlləgə	<u>masfəlləg</u>	yasfəlligal
2. /a-/ verbs	asaddəse	<u>masaddəs</u>	yasaddisal
IV. Passive-Reflexive verbs:			
1. Regular verbs	tenəggərə	<u>mənnəgər</u>	yinnəggeral
	tefəlləgə	<u>məffəlēg</u>	yiffəlləgal
2. /a-/ verbs	tawwəkə	<u>məttawək</u>	yittawəkəl
	taddəse	<u>məttadəs</u>	yittaddəsəl

Two-Radical Verbs

I. Underived:	<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>	<u>Imperfective</u>
1. Verbs in /-a/			
Type A	gebba	<u>məgbat</u>	yıgəbal
Type B	TəTTa	<u>məTəTTat</u>	yıTəTTal
2. Verbs in /-ə/			
Type A	səTTə	<u>məsTət</u>	yısəTal
Type B	ləyyə	<u>mələyyet</u>	yıləyyal
II. Causatives in /a-/			
1. Verbs in /-a/			
Type A	aməTTa	<u>mamTat</u>	yaməTal
Type B	aTəTTa	<u>maTəTTat</u>	yaTəTTal
2. Verbs in /-ə/			
Type A	aməššə	<u>mamšət</u> **	yaməšal
Type B	aKoyyē	<u>maKoyyēt</u>	yaKoyyal
III. Causatives in /as-/			
1. Verbs in /-a/	asgəbba	<u>masgəbbat</u>	yasgəbbal
2. Verbs in /-ə/	asləyyə	<u>masləyyet</u>	yasləyyal
IV. Passive Reflexive			
1. Verbs in /-a/	təserra	<u>məsserat</u>	yısserral
	təTəTTa	<u>məTTəTat</u>	yıTTəTTal
2. Verbs in /-ə/	təsəTTə	<u>məssəTət</u>	yıssəTTal
	tələyyə	<u>mələyyet</u>	yıləyyal

** The verb /mamšət/ 'to spend the evening' has not occurred in the units and is given here only for the sake of completeness.

Note 15.5 Relational affix /k(ə)-/ with Perfective forms: 'if', 'since'.

Note 15.5.1 /k(ə)-/ 'if'.

lelam aynet kefełleġu, mesrat incilallən.	'If you want some other kind we can prepare it.
--	--

The affix /k(ə)-/ may be prefixed to Perfective verb forms to express simple condition.

In conditional clauses referring to the future, a Prefective form with the affix /k(ə)-/ has almost the same meaning as a Short Imperfective form with the affix /b(ɪ)-/ (see Note 14.3). It seems, however, that the /k(ə)-/ form implies more doubt on the part of the speaker than the /b(ɪ)-/ form, e.g.

bimeṬa, ihedallehu.	'If he comes, I'll go.'
kemeṬṬa, ihedallehu.	'If he does come, I'll go.'

When /k(ə)-/ is prefixed to the verb stems /alle-/ and /yelle-/ the resulting forms are:

kalleñ	'if I have'
kalleh	'if you have'
kalleš	'if you (f) have'
kallewo(t)	'if you (pol.) have'
kallew	'if he has'
kallat	'if she has'
kallen	'if we have'
kallacciġu	'if you (pl.) have'
kallaccew	'if they have'

and

kelelleñ	'if I don't have'
kelelleh	'if you don't have'
etc.	

e.g.

genzeb kalleñ iseṬihallehu.	'If I have money, I'll give you [some].
genzeb kelellew wedesinima ayhedim.	'If he doesn't have money he won't go to the movies.

Note 15.5.2 /k(ə)-/ 'since'

When the verb of the main clause is in the past tense the affix /k(ə)-/ corresponds in meaning to the English 'since' (from the time of). The word /jəmmiro/ (Gerund of the verb /məjəmmer/ 'to begin') may be added optionally to this construction.

beten kasaddeshut sost amet honotal.	'It's been three years since I had my house repaired'.
lije addis abeba kehede debdabbe alSafelliññim.	'My son has not written me a letter since he left for Addis.
fəKad kageññu bizu Ken hone.	'It has been a long time since they got permission.'
genzeb kageññe jəmmiro sirawin alserram.	'He did not work from the time he got money.'

The use of /k(ə)-/ 'from' as a preposition was discussed in Unit 5.5.1. It is the same preposition which is used in combination with /jəmmiro/ in the sense of 'since', e.g.

kəməskərəm jəmmiro genzeb alageññehum.	'I haven't gotten any money since September.'
kallefew sammint jəmmiro wəde timihirtbet alhedkum.	'I haven't been to school since last week.'

/k(ə)-...jəmmiro/ may be used in combination with /isk(ə)-...dires/ (Note 5.5.2) 'from... up to', e.g.

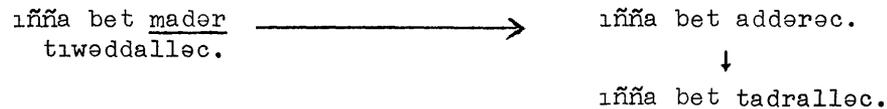
kaddis abeba jəmmiro iskəharər dires ammist mto kilometir yahil new.	'It's about 500 Kms. from Addis Abeba to Harar.'
kezare jəmmiro iskəst wər dires izzih ikoyyallehu.	'I'll be here for three months starting today.'

Transformation Drills

The instructor will say the sentence A. The student will repeat the sentence and then say it again using the passive form of the underlined verb and changing the direct object of the sentence A into the subject of the new sentence (Sentence B).

A. yihin məSihaf ato ləmma <u>Safew</u> .	B. yih məSihaf bato ləmma təSafe.
A. gazeTawin ato ləmma keingliziiñña wədə amariñña <u>terəggomew</u> .	B. gazeTaw keingliziiñña wedamariñña bato ləmma tetəreggome.

- A. ato kebbedenna balebetu and bet serru.
 B. and bet bato kebbedenna bebalebetu teserra.
- A. innatinna abbatu lijun kezzih wessedut.
 B. liju kezzih bennatinna abbatu tewessede.
- A. wiššaw sigawin bellaw.
 B. sigaw bewiššaw tebella.
- A. and set ahyyawininna ferusun gezzac.
 B. ahyyawinna feresu band set tegezza.
- A. anbessaw lamwan sebberat.
 B. lamwa banbessaw tesebberec.
- A. iñña sinKun bellanew.
 B. sinKu beñña tebella.
- A. and sew betun addesew.
 B. betu band sew taddese.
- A. asallafiw Tiruwın mıgıb wessede.
 B. Tiruw mıgıb basallafiw tewessede.
- A. ato yohannis yeTomun mıgıb bella.
 B. yeTomu mıgıb bato yohannis tebella.
- A. ato kebbede neCCun ferus gezzaw.
 B. neCCu ferus bato kebbede tegezza.
- A. asallafiw asa yaze.
 B. asaw basallfiw teyaze.
- A. yewendimme balebet yedoro weT serrac.
 B. yedoro weT bewendimme balebet teserra.
- A. yewıCC gudday ministru nıgıggır yıjemmaıral.
 B. nıgıggıru bewıCC gudday ministru yıjemmaıral.
- A. kand amet behwala bet ınserallen.
 B. kand amet behwala betu beñña yısserral.
- A. yetımıhırt ministru bızu genzeb yıseTallu.
 B. bızu genzeb betımıhırt ministru yısseTTal.
- A. polisoc and sew yıfelligallu.
 B. and sew bepolisoc yıffellegal.
- A. temariwoc temaribetun yaddısallu.
 B. temaribetu betemariwoc yıttaddesal.
- A. ato yohannis genzeb yıkeflal.
 B. genzebu bato yohannis yıkkeffelal.
- A. amerikanoc barneTa yıserallu.
 B. barneTa bamerikanoc yısserral.
- A. sırawın iñña ınCerrısewallen.
 B. sıraw beñña yıCCerrıresal.

Transform Model DrillOutline:Model:

(Final verb omitted in transforms but indicates person to be used.)

Drill:

betun beneCC Kələm maddəs
yifelligal.

mekinawin ibetu madres
yifelligal.

akistunna aggotu feres megzat
yifelligallu.

temariwoc band amet wist amariñña
mawək yifelligallu.

genzebun mamtat yifelligal.

dəbdabbewin banboliku wist
madreg yifelligal.

arba arefte negeroc menger
yifelligallu.

mekinawan arengwadenna Keyy
Kələm meKebbat tiweddallec.

betun beneCC Kələm addese.
betun beneCC Kələm yaddisal.

mekinawin ibetu aderrese.
mekinawin ibetu yadersal.

akistunna aggotu feres gezzu.
akistunna aggotu feres yigezallu.

temariwoc band amet wist amariñña
awweku.

temariwoc band amet wist amariñña
yawkallu.

genzebun ametta.
genzebun yametal.

dəbdabbewin banboliku wist
aderrege.

dəbdabbewin banboliku wist
yadergal.

arba arefte negeroc neggeru.
arba arefte negeroc yinegrallu.

mekinawan arengwadenna Keyy
Kələm Kebbac.

mekinawan arengwadenna Keyy
Kələm tıKebballec.

asceggari sira mesrat
inweddallen.

ıKawın wede bet masgebbat
infelligallen.

asra and sewoc siraccewın
meCerrres yifelligallu.

astemariwoc sile temariwoccaccew
masseb yiweddallu.

ato lemman yewıCC gudday ministrun
nıgıggır maTnat yifelligal.

and sew sile lelaw sew mawek
yifelligal.

mekinawın wede babur Tabiya
mewsed yifelligal.

bebegaw lebalwa and barneTa
mezgat tiweddallec.

misaccewın keñña gar meblat
yifelligallu.

sırawan barat seat meCerrres
tiweddallec.

keseat befit ızzih medres
tifelligallec.

yato yohannis liı timihirtbet
mezgat yifelligal.

asceggari sira serran.
asceggari sira inserallen.

ıKawın wede bet asgebbu.
ıKawın wede bet yasgebballu.

asra and sewoc siraccewın Cerrresu.
asra and sewoc siraccewın
yıCerrrisallu.

astemariwoc sile temariwoccaccew
assebu.

astemariwoc sile temariwoccaccew
yassıballu.

ato lemman yewıCC gudday ministrun
nıgıggır aTenna.

ato lemman yewıCC gudday ministrun
nıgıggır yaTenal.

and sew sile lelaw sew aweke.
and sew silelelaw sew yawkal.

makinawın wede babur Tabiya
wessede.

makinawın wede babur Tabiya
yiwesdal.

bebegaw lebalwa and barneTa
gezzac.

bebegaw lebalwa and barneTa
tıgezallec.

misaccewın keñña gar bellu.
misaccewın keñña gar yıbelallu.

sırawan barat seat Cerrresec.
sırawan barat seat tıCerrrisallec.

keseat befit ızzih derressec.
keseat befit ızzih tidersallec.

yato yohannis liı timihirtbet
gebbu.

yato yohannis liı timihirtbet
yıgebal.

silastemariw nigiggir megleS
yiweddal.

yemekinawin genzeb mekfel
yifelligal.

addis temaribet mekfet yifelligal.

kiremtun izzih masallef
infelligallen.

Kellal sira mesrat tifelligalleh.

KeTerowin masallef tiweddallec.

dabbo beKibe maKreb tifelligiyalles.

Konjo lijagered izzih meKoyyet
tifelligallec.

meSihaFun Sifa meCeres
tifelligallec.

zare mata genzebun memelles
yifelligallu.

mengedeññocc kemenged memmeles
yifelligallu.

meto meTfo sewoc izzih memTat
yifelligallu.

letemariwoc silageru menger
yifelligal.

rasun merdat yiweddal.

yeneggerhuwatın mersat
tifelligallec.

besene wıst sira mesrat yiweddallu.

lewendımmaccek and seat mesTet
yifelligallu.

ıjwan mettaTeb tiweddallec.

silastemariw nigiggir gelleSe.
silastemariw nigiggir yigelSal.

yemekinawin genzeb keffele.
yemekinawin genzeb yikeflal.

addis temaribet keffete.
addis temaribet yikeftal.

kiremtun izzih asallefn.
kiremtun izzih innasallıfallen.

Kellal sira serrah.
Kellal sira tıseralleh.

KeTerowin asallefec.
KeTerowin tasallıfallec.

dabbo beKibe aKerrebş.
dabbo beKibe taKerbiyalles.

Konjo lijagered izzih Koyyec.
Konjo lijagered izzih tıKoyyallec.

meSihaFun Sifa Ceresec.
meSihaFun Sifa tıCerrısallec.

zare mata genzebun mellesu.
zare mata genzebun yımellisallu.

mengedeññocc kemenged temellesu.
mengedeññocc kemenged
yımnellesallu.

meto meTfo sewoc izzih meTTu.
meto meTfo sewoc izzih yımeTallu.

letemariwoc silageru neggere.
letemariwoc silageru yınegral.

rasun redda.
rasun yıredal.

yeneggerhuwatın ressec.
yeneggerhuwatın tiresallec.

besene wıst serru.

besene wıst yıserallu.

lewendımmaccek and seat seTTu.
lewendımmaccek and seat yıseTallu.

ıjwan taTTebec.
ıjwan tıttaTTeballec.

zare bizu genzəb məKKəbəl
infəllıgallən.

addis abəba wıst məKKəməT
yiwəddallu.

kəñña məlləyət tıfəllıgalləc.

kabbatwa gar məmmələs tıfəllıgalləc.

lıju yabbatun lamınna bərə məTəbbək
yıfəllıgal.

səwiyyew məTfat wəddədə.

abbataccəwın wədə betaccəw
məTrat yiwəddallu.

bunna məTəTTat infəllıgallən.

TıyyaKewoc məTeyyəK
tıfəllıgallaccıhu.

səwın məwədə infəllıgallən.

genzəbun məwsəd tıfəllıgalləc.

kageraccəw məmtat yiwəddallu.

məkinawın məzgat yıfəllıgal.

zare bizu genzəb təKəbbəln.

zare bizu genzəb ınnıKKəbbəlallən.

addis abəba wıst təKəmməTu.

addis abəba wıst yıKKəmməTallu.

kəñña təleyyəc.

kəñña tılleyyalləc.

kabbatwa gar təməlləsəc.

kabbatwa gar tımməlləsalləc.

lıju yabbatun lamınna bərə Təbbəkə.

lıju yabbatun lamınna bərə
yıTəbbıKal.

səwiyyew Təffa.

səwiyyew yıTəfal.

abbataccəwın wədə betaccəw Terru.

abbataccəwın wədə betaccəw
yıTərallu.

bunna TəTTan.

bunna ınTəTTallən.

TıyyaKewoc Təyyəkaccıhu.

TıyyaKewoc tıTeyyıKallaccıhu.

səwın wəddədn.

səwın ınwəddallən.

genzəbun wəssədəc.

genzəbun tıwəsəlləc.

kageraccəw məTTu.

kageraccəw yıməTallu.

məkinawın zəgga.

məkinawın yızəgal.

Questions and Answers

fıKad bittageññu tımēTallaccıhu †	áwo, kageññen inmēTallēn.
wıdd kehōne, lemín igıyon hotel tıKoyyallēh.	bēketēmaw wıst lela hotel yellēm.
and seat kallefē wēde betu yıhid †	áwo, yıhid.
lēmna kebēlla, tıbelallēh †	áwo, kebēlla, ıbelallēhu.
lērāt keTērruh, tıhedallēh †	keTērruñ, ıhedallēhu.
zınab kēmēTTa, wēde betıñ athejim †	zınab kēmēTTa wēde betē ıhedallēhu.
gommawın kaddesut genzēb tıseTuwaccewallaccıhu †	genzēb kallēn inseTaccēwallēn.
ahun kēmēTTu, dēbdabbe tıseTaccēwallēh †	áwo, ıseTaccēwallēhu.
ıhotelu wıst dorō wēT kēnnē inKulalwa kageññēh, tıbelallēh †	kageññēhu, ıbelallēhu.
pasta şutta bıyaKērbıllaccıhu tıbelallaccıhu †	kaKērrēbellın, inbelallēn.
Şehay sıtgeba, CereKa tıwēTallēc †	áwo, Şehay kēgēbbac, CereKa tıwēTallēc.
wēndımmıh tımıhırtbet bıgeba, tıgeballeh †	kēgēbba, ıgeballehu.
amerika kēmēTTaccıhu, sınt amēt hōnē.	assır amēt hōnē.
amarıñña mēmmar kefēllēge, lemín wēde ityoPiya ayhedım.	kand sammınt behwala yıhedal.
yezare sammınt kēmēTTac, wēdeñña tameTatallēh †	áwo, kēmēTTac amēTatallēhu.
fıKad keTēyyeKaccıhu, tageññallaccıhu †	áwo, keTēyyeKın innageññallēn.
genzēb kallēw, bēmēkina wēde harēr mēhed yıcılal †	áwo, genzēb kallēw, mēhed yıcılal.
betaccēwın kasaddesut sınt amēt hōnēw.	hulett amēt hōnotal.
abbatınna innathın kayyēhaccēw sınt gıze hōnē.	and amēt hōnē.
mēkina kallēh, lemín andand gıze ızzıh atmēTam.	gıze yelleññım.
kamerika kēmēTTa, ato yohannısın mán ayyew.	ato lēmna ayyew.
wēndımmıh addıs abēba kēhedē, dēbdabbe Safe †	and gıze bıcca Safe.

məSiḥafun kəTeyyəkəc ləmin alsetTəhatım.	ısswa məSiḥafun məwsəd alfəlləgeccım.
bızu genzəb kallaccəw, ləmin mekina algəzzum.	məkina ayasfəllıgaccəwım.
amerika wıst tımıhırbet bıyagəññu yihedallu †	áwo, dəhna tımıhırtbet kagəññu, yihedallu.
mısawan kəbellac, manbəb atfəllıgım †	yəmıttfəllıg ayməsleññım.
ınnatıhınna abbatıh kəməTTu tımətalləh †	kəməTTu ımətalləhu.
bətıwat bıməta, abırreh məhed ıılalləhu †	áwo, Tıwat kəməTTah, abren ınhedallən.
məhed kəfəlləghu, tıwəsdeññallah †	məhed kəfəlləgh, ıwəsđıhalləhu.

dirset

	ato yohannis Tıru mıgıb <u>azzeze</u> .
to order	azzeze-mazzez-yazzızal
	kasallafiw gar sıle hotelu <u>tenegaggeru</u> .
to converse, to talk with	tenegaggerə-mənnəgager-yınnəgaggeral

ato yohannis ləmısa wədand hotel hede. bezzih hotel wıst bəTam bızu lıyyu lıyyu yeıtyoPıya mıgıb nəbber.

yehotelu asallafi ıngıdawın ındayyə hedə mın laKrib getaye bılo Teyyəkəw. ato yohannis leTıkıt gıze kəkoyyə bəhwala, mın aynet mıgıb allaccıhu alenna, asalaffıwın Teyyəkəw. asallafıwım yədoro allıCCa, pasta şutta, atkılt, Tıbs sıga, yədoro wəT, nəCC ınjəranna, dabbo allen aləw.

ato yohannisım lerasu yədoro wəT kenne ınKulalwa, lebaləbetu asa wəT azzeze.

TıyyaKewoc

ato yohannis ləmısa yét hede.
ıssu bəhotelu wıst kəman gár tenegaggerə.
ləmısaw mın aynet mıgıb azzeze.
lebaləbetu mın azzezəllat.
ıhotelu wıst mın aynet mıgıb yıgğəññal.
ləmıgbu sınt genzəb kəffele.
ato yohannis keyét ager məTTa.
ato yohannis ıhıtınna wəndım allut †
asallafiw ato yohannisın mın bılo Teyyəkəw.
ato yohannis mın alenna məlləsəllət.

Unit 16

Basic Sentences

asallafi

to consume, to destroy, to waste

fejje - mefjet - yifejal

to be patient

taggese - mettages - yittaggasal

As it will take ('consume') some time
to get it ready you'll have to wait
('be patient toward me') for about
fifteen minutes.

lemazzegajet tinniš gize silemmifej,
rub seat yahil taggesuñ.

John

obligation

gidd

never mind, that's all right
('there is no obligation')

giddellem [gidd yellem]

to be in a hurry

cəkkole - meccəkol - yicəkkulal

That's all right. We're not in a
hurry.

giddellem ancəkkulim.

asallafi

to be sad, depressed

tekkeze - metekkez - yitekkezal

something to keep one busy
(usually some food or drink)

metekkeža

a drink

meTəTT

Then what kind of drink shall I bring
you ('to keep you busy') in the
meantime?

iskezziya dıres lemetekkeža mın
aynet meTəTT laKrib.

John

idea, thought

assab / hassab

That's a good idea. What kind of
drinks do you have?

bəTam Tıru hassáb nəw. mın aynet
meTəTT allaccıhu.

asallafi

Would you like imported ('foreign')
or local drinks.

yewıCC ager weyıs yager wıst meTəTT
yifelligallu.

John

What kind of local drinks do you
have ('are there')?

mın aynet yager wıst meTəTT alle.

asallafi

grapes, wine	weyn
wine	vino
beer	bira
rakee	areKe
mead	Tejj
kind of local beer	Tella
We have wine, beer, rakee, mead and local beer.	vino, bira, areKe, Tejjinna Tella allen.

John

bottle	Termus
Bring a bottle of beer for me and a bottle of mead for her.	lene and Termus bira, lesswa degmó and Termus Tejj amTallin.

Mrs. John

water	wiha
though, except for, just	inji
Just water. I don't want (you to bring me) any mead.	wiha inji, Tejj indittameTalliñ alfelligim.

asallafi

All right. išši.

John

Check please! ('how much shall
I pay you') sint ikeflihallehu.

asallafi

Five dollars and fifty cents. ammist birr kamsa santim new.

John

to change (money), to cash	menezzerē-memēnzer-yimenezzirāl
change (n.)	minizzari
Do you have change for fifty dollars?	yehamsa birr minizzari alleh †

asallafi

Yes I do. áwo, alleñ.

Grammatical Notes

Note 16.1 Relational Affix - /ind(1)-/ 'that', 'so that', 'in order to'.

Təjj indittaməTalliñ
alfelligim.

'I don't want you to bring
me mead.'

The Affix /ind(1)-/ (/indi-/ before /ya/, /ind-/ before /a/ and /indi-/ elsewhere) may be prefixed to a Short Imperfective form. The resulting form is used in connection with another verb and is most frequently equivalent to an English verb phrase with 'to...' ('to bring' in the above example). It should be noted however that this form indicates the actor of the verb. The literal translation of this form is, therefore, 'that I come', 'that he bring', etc. The affix /l(1)-/, prefixed to a Short Imperfective form (Note 13.1), has approximately the same meaning as /ind(1)-/. Their usage, however, is basically different. Whereas /l(1)-/ refers to the subject (actor) of the main verb, as in /məSihafun lifellig mətTa/ 'He came to look for the book' ('He came that he look for the book'), /ind(1)-/ refers to a person (or persons) other than the subject (actor) of the main verb, as in /məSihafun indifellig neggerəñ/ 'He told me to look for the book.' ('He told me that I look for the book').

Examples:

inditmeTa ifelligallehu.

'I want you to come.'

indihed TeyyeKew.

'He asked him to go.'

məSihafun indiyanebbu
neggerhuwaccəw.

'I told them to read the book.'

The form with /ind(1)-/ may also be used as a less abrupt command form (imperative) e.g.

hid 'go!'

indithed 'be sure to go'

bella 'eat!'

inditbela 'be sure to eat'

attikfetu 'don't open (pl.)'

indatkeftu 'be sure not to open'

Note 16.2 Pronoun /ras-/ 'self'

lərase yedora wəT ifelligallehu.

'For myself I'd like spiced
chicken.'

The pronoun /ras-/ 'self', 'oneself', used with noun suffix pronouns means 'myself, yourself', etc.:

rase	'myself'
raslh	'yourself (m.s.)'
raslš	'yourself (f.s.)'
raslwo	'yourself (pl.)'
rasu	'himself'
raswa	'herself'
rasaccin	'ourselves'
rasaccihu	'yourselves'
rasaccow	'themselves'

/ras-/ is used as an emphatic word with the independent pronoun, as in /ine rase ihedallehu/ 'I'll go myself'. It may also be used as a reflexive pronoun as in /rasen lefetena azzegajjallehu/ 'I prepare myself for the exam.'

Note 16.3 Verb: Regular four-radical verbs.

Tena yisTillif, indemin senebbetš weyzero Tiruneš.	'Hello, Mrs. Trunesh how have you been?'
asceggariwin arefte neger littereggumi' new.	'You are going to translate the difficult sentence.'

The regular four-radical verbs have the following distribution of vowels in the three basic forms:

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>	<u>Imperfective</u>
le2e33e4e	mele23e4	y1-le2e33i4-al
/monezzere/	/memenzer/	/ymenezziral/

Passive Reflexive:

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>	<u>Imperfective</u>
te-le2e33e4e	me-llle23e4	y1-llle2e33e4-al
/temenezzerel/	/memmenzer/	/yimmenezzerel/

Causatives in /a-/

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>	<u>Imperfective</u>
a-lə₂ə₃₃ə₄ə	ma-lə₂₃ə₄	ya-lə₂ə₃₃i₄-al
/aməsəggənə/	/maməsgən/	/yaməsəgginal/

Causatives in /as-/

<u>Perfective</u>	<u>Infinitive</u>	<u>Imperfective</u>
as-lə₂ə₃₃ə₄ə	mas-lə₂₃ə₄	yas-lə₂ə₃₃i₄-al
/asməsəggənə/	/masməsgən/	/yasməsəgginal/

Since the Perfective and the Imperfective forms are predictable from their infinitive, only the infinitive of these verbs will be listed in the build-ups.

Note 16.4 Verb: Three- and four-radical verbs in /-o-/.

Some of the three-radical verbs type B and some four-radical verbs have an /o/ after the double consonant of the perfective form. These verbs have an /u/ after the double consonant of the imperfective form, e.g.

cəkkolə - məcəkkol - yicəkkulal	'to hurry'
terəggomə - mētergom - yiterəggumal	'to translate'

Note 16.5 Verb: Noun of Agent.

The Noun of Agent is formed by affixing the suffix /-i/ to the past stem of the verb and by certain changes of its vowel distribution. If the last radical (consonant) of the verb stem is one of the eight dental or alveolar consonants /t/, /d/, /T/, /S/, /s/, /z/, /n/, /l/, the latter and the suffix /-i/ are replaced by the corresponding palatal consonant (see Notes 9.3).

Here are some examples of Nouns of Agent which have occurred in our units:

/təməri/	'student'	/təməre/	'he learned'
/astəməri/	'teacher'	/astəməre/	'be taught'
/ascəggari/	'difficult'	/ascəggere/	'he caused difficulties'
/təKəbbay/	'receptionist'	/təKəbbele/	'he accepted'
/asallafi/	'waiter'	/asallefe/	'he waited on'

A Noun of Agent may be a noun (one who performs the action of the verb, or one characterized by the action of the verb), e.g. /təmari/ 'student', or a modifier /asceggari/ 'difficult'.

All Nouns of Agent formed from Type B Verbs double their second consonant, as in /fəllagi/ those formed from the Type A Verbs do not, as in /nəgari/.

The distribution of vowels is as follows:

Regular Three- and Four-Radical Verbs.

The vowel before the last consonant is replaced by /a/. Other vowels are the same as those of the perfective stem (e.g. Perfective stem /fəlləg-/ Noun of Agent /fəllagi/) except for the Nouns of Agent formed from the three-radical causative verbs in /a-/, Type A, where the vowel before the second radical is lost, e.g. /aKərrebe/ (Type A) - /aKrabī/ (but /abəddere/ (Type B) - /abəddari/), and those formed from the four-radical verbs where the vowel before the third-radical is lost (/mənezzere/ - /mənzari/).

Other examples:

Three-Radical Verbs:

	Type A		Type B	
	<u>Noun of Agent</u>	<u>Perfective</u>	<u>Noun of Agent</u>	<u>Perfective</u>
Underived form	nəgari	nəggere	fəllagi	fəlləge
Passive-Reflexive	tənəgari	tənəggere	təfəllagi	təfəlləge
/a-/ verbs	adari	addere	akkami	akkeme *
Passive-Reflexive /a-/ verbs	tamami	tammeme	takkami	takkeme *
Causatives in /a-/ Causatives in /as-/	aKrabī -----	aKərrebe -----	abəddari asnəggari	abəddere asnəggere

Four-Radical Verbs:

	<u>Noun of Agent</u>	<u>Perfective</u>
Underived Form	mənzari	mənezzere
Passive Reflexive	təmənzari	təmənezzere
Causative in /a-/ Causative in /as-/	amənzari asmənzari	amənezzere asmənezzere

* /akkeme-makkem/ 'to treat a patient'
/takkeme-məttakem/ 'to be treated'

Regular Two-Radical Verbs:

The vowels are the same as in the perfective form, except for causatives in /a-/.

Where there is a replacement of dentals or alveolars by the palatals, the suffix /-i/ is usually maintained, as in /səTTə/ - /səCi/, but the form /səC/ is used by some speakers.

Other examples:

<u>Noun of Agent</u>		<u>Perfective</u>	
gebi	'one who enters'	geba	'he entered'
məCi	'one who comes'	məTTa	'he came'
amCi	'one who brings'	aməTTa	'he brought'
reji	'one who helps'	redda	'he helped'
TəCCi	'one who drinks'	TəTTa	'he drank'

Note 16.6 Verb: Noun of Instrument

Nouns indicating the instrument used or the place of a given action are formed by affixing the suffix /-iya/ to the Infinitive. Final dental or alveolar consonants (and the /iy/ of the suffix) are replaced by the corresponding palatals.

Examples:

<u>Infinitive</u>		<u>Noun of Instrument</u>	
/məKom/	'to stand'	/məKomiya/	'a stop'
/məCərrəs/	'to end'	/məCərrəša/	'an end'
/məjəmmər/	'to begin'	/məjəmməriya/	'beginning'
/maməlket/	'to apply'	/maməlkeca/	'application'
/məttawək/	'to be known'	/məttawəkiya/	'identification'

The vowel distribution in the nouns of instrument is the same as in the infinitive. The infinitives which have suffixes /-ət/ or /-at/, as for example /məstət/ 'to give', or /məgbat/ 'to enter', form their nouns of instrument by affixing the suffix /-iya/ to the last radical, as in /məgbiya/ 'entrance', /məsriya/ 'instrument', or with a palatal: /məTəCCa/ 'cup'.

The nouns of instrument indicate a thing which is used to perform the action of the verb or a place where the action of the verb is performed.

Examples:

/maKreḅ/	'to offer'	/maKreḅiya/	'something by means of which things are offered'
/məKKəməT/	'to sit down'	/məKKəməCa/	'a seat'
/mader/	'to spend the night'	/maderiya/	'place to spend the night' 'source of income'
/məzgat/	'to close'	/məzgiya/	'door'
/məkfət/	'to open'	/məkfəca/	'key', 'opener'
/məTəTTat/	'to drink'	/məTəCCa/	'glass', 'cup', etc.
/məsrət/	'to work'	/məsriya/	'an instrument for production'
/madres/	'to cause to arrive'	/madreša/	'something used to take things to a given place'
/məstət/	'to give'	/məsCa/	'instrument by which something is given'

Note 16.7 The use of /weyim/ and /weyis/ 'or'.

bəhulett weyim bəsost seat na.	'Come at two or three o'clock'.
yewıCC अगर weyis yager wıst məTəTT yıfelligallu.	'Would you like imported or local drinks?'

The word /weyis/ 'or' is used only in questions. /weyim/ 'or' is generally used in statements or as an equivalent to English 'either...or' or 'whether...or' clauses, e.g.

mısaḥın bellah, weyis albellaḥım.	'Did you eat your lunch or didn't you?'
wədəsinimabet tıhedalleḥ, weyis ızzıḥ tıKoyalleḥ.	'Are you going to the movies, or are you going to stay here?'
ırsasu Kéyy nəw, weyis bıCa.	'Is the pencil red or yellow?'
Kıdame weyim ihud ıməTalleḥu.	'I'll come on Saturday or on Sunday.'
Tıwat weyim mata yısrá.	'Let him work either in the morning or in the evening.'
bəbabur weyim bəməkına məmTatun alawKım.	'I don't know whether he'll come by train or by car.'

It should be noted, however, that some speakers use /weyim/ in questions too.

Questions and Answers

asallafiw mīn aynet mīgīb indiseTih tifelligallēh.	asa wēTinna bira indiseTēñ ifelligallēhu.
gazeTa indigezallaccihu tifelligallaccihu †	kasrammist deKiKawoc befit gezzan.
genzeb inditseCiw alneggerešim †	yellem, alneggereññim.
sīnt sewoc indimeTe neggerhaccēw.	hamsa sewoc indimeTu neggerhuwaccēw.
TiKit gize indittitaggēsut neggeraccihu †	áwon, neggeren.
yedora allıCCa indinserallaccihu tifelligallaccihu †	áwon, infelligallen.
pasta šutta indibela TeyyeKšiw †	yellem, alteyyeKhutim.
mīn aynet mīgīb inditbelu tifelligallaccihu.	Tibs siga indinbela infelligallen.
yetún mīgīb indiyaKerbillih tifelligallēh.	yedora wēTun indiyaKerbilliñ ifelligallēhu.
lēmmebete mīn indameTallaccēw yifelligallu.	bira indimeTallaccēw yifelligallu.
kēbbēdenna lēmma indimeTu atfelligum †	yellem, anfelligim.
wēdamerika sihedu indiwēduh neggerhaccēw †	áwo, neggerhuwaccēw.
keityoPiyaWiyan gar sihon amariñña indinnaggar mán neggerēw.	abbatinna innatu neggerut.
bizu genzeb indinnagēñ yēt innisra.	iwıCC gudday minister wıst innisra.
mīn aynet mıssale indinegrıwo yifelligallu.	ine mıssale alfelligim.
ıbetıwo mēTteW indiseru neggeruwaccēw †	áwon, neggerhuwaccēw.
gazeTawın indittitēreggumēw mán neggerēh.	astemariye neggeruñ.
dēbdabbewın bēmēkina indıSıfēw neggeraccihut †	áwon, neggerneW.
wēde sıraw indıroT mán neggerēw.	wēndımmu yeneggerēw yımeslēññal.
lēmmanna Tirunēš abbathın indıTeyyiKuwaccēw tifelligallēh †	áwon, beTam ifelligallēhu.
lebetu bizu genzeb indinkefl yıwēddal †	áwon, yıwēddal.
bēmın indimeTa tifelligiyallēš.	bēmēkina indimeTa ifelligallēhu.

innatiš izzih indimeTu neggeršaccew †	áwon, neggerhuwat.
bammist seat kəsira indiwəTu neggerhaccew †	áwon, neggerhuwaccew.
kəbbədenna ləmna keñña gar bunna indiTəTTu neggerhaccew †	áwon, neggerhuwaccew.
seat indiseTiš tifelligiyalleš †	áwon, ifelligallehu.
nəgə mán indimeTa tifelligalleh.	asallafiw indimeTa ifelligallehu.
wədə wıCC ager ləməhed abbatinna innatih indifeKdullih tifelligalleh †	áwo, ifelligallehu.
mısaħın indiyazzəgajjillih tifelligalleh †	áwo, indiyazzəgajjilliñ ifelligallehu.
gazeTa indittanəbb tifelligalleh †	yellem, alfelligim.

dirset

taste	yebunnaw <u>Team</u> Tiru new.
is better than	<u>kəkəbbədə</u> bet yələmma bet <u>Tirú</u> new. kəbbədə kastəmarıw gar <u>yısmammal</u> .
to match, to agree, to fit, to suit, to get along	təsmamma-məsmamat-yısmammal
strong	yıh vino bəTam <u>Tenkarrá</u> new.
polite, humble	kəbbədə bəTam <u>tıhut</u> səw new.
dress, clothes	bələbete nəCC <u>lıbswan</u> <u>tıləbsalləc</u> .
to wear, to dress, to put on	məlbəs yekəbbədə məkina bəməgbiyaw fıtləfit <u>Komo nəbber</u> .
to stand	Komə-məKom-yıKomal
place	<u>botaw</u> yət new. təmarıw abbatinna innatun wədə təmarıbet <u>merraccəw</u> .
to lead, to guide	məmrat
music	ıgiyon hotel wıst Tiru <u>muzıka səmman</u> .
to listen, to hear	məsmat
pleasure	bədəssıta təgwazn.
tip	ləsəwıyyew <u>gursá</u> seTTənəw.

Unit 17

Basic Sentences

to sew; to expand

mesfat

tailor

sefi/mekina sefi/libs sefi

At the tailor's shop - bemekina sefi bet w1sTkəbbədəHello Mr. Lemma, it's been a long
time since we saw each other.Tena y1sTill1ñ ato lemma.
keteyayyen b1zu gize honen.məkina səfiYes, it's been two months ('two
months passed to us') since
we [last] saw each other. What
can I do for you now?awon, keteyayyen hulett wer
allefen. ahun min ladrigill1wo.kəbbədə

full, complete, entire

mulu

to have a suit (dress
etc.), made

asseffa-masseffat-yasseffal

I'd like to order a complete suit.

and mulu libs lemaseffat
ifelligallehu.məkina səfiVery well, when would you like
it to be ready ('you want it
to reach you')?melkam, lomece indidersill1wot
yifelligallu.kəbbədəI'd appreciate it if you'd make
it ready ('cause to arrive')
next week.lezare sammint biyadersull1ñ
1wedd nebber.məkina səfi

to be measured

telekka-mellekat-yillekkal

It's possible. Do you want me to
take the measurements ('the suit
to be measured for you') right
away?yiccalal. ahun libsu
indillekkall1wot yifelligallu †

kebbede

to measure	mələkkat
Yes, please. ('measure for me')	áwon, yiləkkuliñ.
sleeve	ijjige
shoulders	tikešša
wide, broad, extensive	seffi
Since I have long arms, make longer sleeves and I also want the shoulders of the coat to be broad.	ijje rejjim siləhone, ijjigewin rejjim yadrigulliñ. degmó yəkotu tikešša seffi indihon ifelligallehu.

mekina səfi

trousers	surri
narrow, tight	Təbbab
Should the trousers be tight (for you)?	surriw Təbbab yihunilliwot †

kebbede

bottom, lower part, at the foot	girge
Since I don't like tight trousers, make the lower part wider.	Təbbab surri siləmmalwedd, girgewin seffi yadrigulliñ.

mekina səfi

short	aCCir
Shall I make the coat shorter?	kotun aCCir ladrigilliwot †

kebbede

medium	məkakkələñña
It oughtn't to be too short. It will be all right if you make it medium.	beTam aCCir áyhun. məkakkələñña biyadərgut, Tiru nəw.

mekina səfi

to be ready	təzəgajje-məzəgajet- yizzəgajjal
Then it will be ready (for you) at two o'clock next Friday.	ingadiyass bəmmiməTaw arb bəsimint səat yizzəgajjilliwotal.

kəbbədə

Shall I pay you (the price) now?

wagawin ahun likfəliwot †

məkina səfiIt doesn't matter, (you'll) pay
me when you pick up the suit.giddelləm. libsun siwəsdu
yikefluññal.kəbbədəThank you. Good-bye.
('have a nice day')

igziyabher yisTillinñ. dəhna walu.

Grammatical Notes.

Note 17.1 Verb: Classification.

Following are the charts of the 'regular' three-, two- and four-radical verbs with the corresponding derived forms. With the exception of a very limited number of three-radical verbs with a /t/ as third radical (which might be confused with the two-radical verbs in /-ə/), all other forms of these verbs are predictable from the Infinitive. Passive-Reflexive verbs type A and B differ from each other only in the gerund imperative, and noun of agent. Most of the two-radical verbs are of Type A. The examples selected for these charts are:

Chart 1 Regular Three-Radical Verbs

1) Underived

Type A	/məlbəs/	'to dress' [INTR]
Type B	/məKəTTəl/	'to continue', 'to connect'

2) Passive-Reflexive

Type A	/məlləbəs/	'to be dressed'
Type B	/məKKəTəl/	'to be continued, connected'

3) Causatives in /a-/

Type A	/malbəs/	'to dress' [TRANS]
Type B	/maKəTTəl/	'to sprout'

4) Causatives in /as-/

(one type)	/masləbbəs/	'to cause to dress'
	/masKəTTəl/	'to have something joined or connected'

Chart 2 Regular Three-Radical /a-/ Verbs

1) Underived

Type A	/mawəK/	'to know'
Type B	/maddəs/	'to repair'

2) Passive-Reflexive

Type A	/mettawəK/	'to be known'
Type B	/mettadəs/	'to be repaired'

3) Causatives

(one Type)	/masawwəK/	'to let know'
	/masaddəs/	'to have repaired'

Chart 3 Regular Two-Radical Verbs in /-a/

1) Underived:

Type A	/məgbat/	'to enter'
Type B	/məTəTTat/	'to drink'

2) Passive-Reflexive

Type A	/məggebət/	'to have to, to be necessary'
Type B	/məTTeTat/	'to be drunk (consumed)'

3) Causatives in /a-/

Type A	/magbat/	'to marry'
Type B	/maTəTTat/	'to irrigate, to offer a drink'

4) Causatives in /as-/

(one Type)	/masgebbat/	'to bring in'
	/masTəTTat/	'to cause to drink'

Chart 4 Regular Two-Radical Verbs in /-ə/

1) Underived

Type A	/məmšət/	'to become evening'
Type B	/məbejjət/	'to be useful'

2) Passive-Reflexive

Type A	/mɛmmɛʃɛt/	'to be spent (of an evening)'
Type B	/mɛbbɛjɛt/	'to be made'

3) Causative in /a-/

Type A	/mamʃɛt/	'to spend the evening'
Type B	/mabɛjɛt/	'to make'

4) Causative in /as-/

(one Type)	/masmɛʃɛt/	'to cause to spend the evening'
	/masbɛjɛt/	'to have made'

Chart 5 Regular Four-Radical Verbs

1) Underived

/mɛmɛnzɛr/	'to change money, to cash'
------------	----------------------------

2) Passive-Reflexive

/mɛmmɛnzɛr/	'to be changed (money)'
-------------	-------------------------

3) Causatives in /a-/

(one Type)	/mamɛnzɛr/	'to commit adultery'
------------	------------	----------------------

4) Causatives in /as-/

/masmɛnzɛr/	'to make s.o. change money'
-------------	-----------------------------

The forms in parentheses in the following charts are forms of the model verbs which rarely or never occur. They are listed, however, since the corresponding forms of other verbs of the same class will occur.

CHART II

Regular Three-Radical /a-/ Verbs

	UNDERIVED		PASSIVE-REFLEXIVE		CAUSATIVE
	Type A	Type B	Type A	Type B	(One Type)
Infinitive	mawək	maddəs	mettawək	mettadəs	masawwək masaddəs
Perfective	awwəkə	addəse	tawwəkə	taddəse	asawwəkə asaddəse
Imperfective	yawkal	yaddisal	yittawwəkəl	yittaddəsəl	yasawwıkal yasaddısal
Jussive	yıwək	yaddıs	yıttawək	yıttadəs	yasawwık yasaddıs
Imperative	ıwək	addıs	tawək	taddəs	asawwık asaddıs
Gerund	awko	addıso	tawko	taddıso	asawwıko asaddıso
Noun of Agent	awaKi	addaš	tawaKi	taddaš	asawwaKi asaddaš
Noun of Instrument	mawəkiya	maddəša	mettawəkiya	mettadəša	masawwəkiya masaddəša

CHART III

Regular Two-Radical Verbs in /-a/

	UNDERIVED		PASSIVE-REFLEXIVE		CAUSATIVE IN /a-/		CAUSATIVE IN /as-/
	Type A	Type B	Type A	Type B	Type A	Type B	(One Type)
Infinitive	məɣbat	məTɛTTat	məɣɣəbat	mɛTTɛTat	maɣbat	maTɛTTat	masɣəbbat masTɛTTat
Perfective	ɣɛbba	TɛTTa	tɛɣɛbba	tɛTɛTTa	aɣɛbba	aTɛTTa	asɣɛbba asTɛTTa
Imperfective	yɪɣəbal	yɪTɛTTal	yɪɣɣəbbal	yɪTTɛTTal	yagəbal	yaTɛTTal	yasɣəbbal yasTɛTTal
Jussive	yɪɣba	yɪTɛTTa	yɪɣɣəba	yɪTTɛTa	yagba	yaTɛTTa	yasɣəbba yasTɛTTa
Imperative	ɣɪba	TɛTTa	(tɛɣɛba)	(tɛTɛTTa)	aɣba	aTɛTTa	asɣɛbba asTɛTTa
Gerund	ɣɛbto	TɛTTɪto	tɛɣɛbto	tɛTɛTTɪto	aɣbɪto	aTɛTTɪto	asɣɛbbɪto asTɛTTɪto
Noun of Agent	ɣɛbɪ	TɛCCɪ	tɛɣɛbɪ	tɛTɛCCɪ	aɣbɪ	aTɛCCɪ	asɣɛbbɪ asTɛCCɪ
Noun of Instrument	məɣbɪya	mɛTɛCCa	məɣɣɛbɪya	(mɛTTɛCa)	maɣbɪya	maTɛCCa	masɣɛbbɪya masTɛCCa

Questions and Answers

wedageraccihu sittimmellesu, m'ín mésrat tasíballaccihu.	lewıCC gudday ministér inserallen.
kamerika wede ityoPiya indetemellesaccihu, yét tarfallaccihu.	igiyon hotel wıst maref infelligallen.
yih mekina indisserra lemán lingér. lomma yefellegewın meSihaf mecé tıseTewalleh.	lelemma nigerew. kemeTTa zare keseat behwala ıseTewallehu.
abbathın lemayet mecé wedagerih tıhedalleh.	genzeb indageññehu ihedallehu.
sint genzeb tıseTatalleh.	yemmitfelligewın yahıl ıseTatallehu.
yemminegruşın neger tinegrıññalleş †	áwo, inegrıhallelu.
lomma kamerika ketemellese behwala, keman gár yısera nebber.	kabbatu gár yısera nebber.
wedaddis kema kemmihedut sewocc gar tıhejalleş †	yellem, alhedım.
yihın neger sılayyeshıw beTam dess aleş †	áwo, sılayyehut dess aleñ.
zare sılemeTTaw sewıyye m'ín tawKalleh.	ıssu temari indenebbere bıcca awKallehu.
ato yohannis lemin wedezzih indemeTTa tawKalleh †	áwo, innatun lemayét new.
sıleTeyyeKeh TıyyaKe ahun m'ín tımellisalleh.	ahun mels yelleññım.
lemmiwedduh sewocc m'ín madreg tıfelligalleh.	and beTam Tıru mekina mestet ıfelligallehu.
behulett seat bihedu, abrehaccew tıhedalleh †	bıcıl, abırreaccew ihedallehu.
ato lomma hulgize lemin yitekızal.	bewınetu lemin indehone alawKım.
ato yohannisınna balebetu Tella sıTeTTu ayyehaccew †	yellem, alayyehuwaccewım.
bunna kemeTeTTatıh befit wedeñña memTat tıcılalleh †	yellem, alcılım.
genzebun iskiyageñ dıres ızzih yıKoyyal †	áwo, ızzih yıKoyyal.

mekinawin biyaddisew genzeb tiseTewalleh †	áwo, ammist birr iseTewallehu.
yagerih hizb binmar beTam tiweddalleh †	áwo, beTam iweddallehu.
yebete kristiyanun megiya yemmiyawKew man new.	yato yohannis abbát new.
beTeKlallaw bišeTew besint tigezawalleh.	bamsa birr bišeTew igezawallehu.
negerun beKellalu siləmmittastewiləw lesswa menger Tiru yimeslihal †	áwo, beTam Tiru yimesleññal.
libsun bejju bidabbisew Tiru mehonun mawek yicilal †	áwo, yicilal.
ikisu wist yenəbberewin borsa man wessedew.	temariwa wessedeciw.
yato yohannis lij yemmittaTenawin timihirt tawKalleh †	amarifña KwanKwá new.
ammist birr yahil biseTih ante min tiseTewalleh.	and beTam Tiru mulu libs iseTewallehu.
hulgize bamariña binnagger, amariññaw yisšašal yimeslihal †	áwo, beTam liššašal yicilal.
wedezzih memTat biresa, anci wedessu tihejalleš †	áwo, ihedallehu.
ato lemna dehninnetu binegrih, meTteħ tinegreññalleh †	áwo, meTicce inegrihallelu.
astemariyaccin reft mecé yemminorew yimeslihal.	kand wer behwala yinorewal.
bešitaw iyyetešalew hede †	áwo, beTam tešilotal.
gunfanu biššalaccew yimeTallu †	yelləm, aymeTum.
Sehay iskittiTelK dirəs min tiseralleh.	meSiħaf anəbballehu.
yegenzeb Kinnaš badergilliš, algawin tigežiwalleš †	áwo, igezawallehu.
yihin neger rikkaš biyadergut, bizu sewoc yigezuwaccawal †	bewinetu alawKim.
TerePezawinna wenberu widd kalhonu ligzaccaw †	beTam widd kehonu attigzaccaw.
lesinK yemmihon dabbo lemegzat yet mehed yasfelligal.	wede hotelú mehed yasfelligal.
idawin lemekfel man meTTa.	kebbedé meTTa.
zare fetena yemmiwesd man new.	kebbedé new.

fetenawin yemmiKKebbēlut sewocc mēTTu †	yellēm, almēTTum.
mēkeran yemmifēllig sew yemmiggeñ yimeslihal †	mēkeran yemmiwēdd yellēm.
yemmitfēlligutın sınK ageññaccihu † sew yemmimotıbbetın gize yawKewal †	yellēm, alageññenım.
yih sınK siyalK lela keyét tameTallaccihu. lēsebberēccıw seat sınt genzeb kēffēlec. wēnberun mán sisebrew ayyeh.	yemmimotıbbetın gize ayawKewım. kageraccın innameTallen. asra ammıst bırr kēffēlec. yeweyzero Tıruneš tınnıšwa lıj sıtsebrew ayyehu.
yeTeffawın mekina yét ageññut. sılk sıdewwıl yemellese mán new. yemmitfēlligewın yesılk KuTır seTTehat †	addis ketema wıst ageññehut. sılkun yemellēshu ine neñ. áwo, seTTehawat.
ahun yaTTahewın neger yemmittageññew yimeslihal †	yellēm, aymesleññım.
mıknıyatun yemminegrēñ sew mán new. yemmittassıbutın lemawēK TeyyeKaccihu †	astemarıw new. mın tassıballaccihu bıló TeyyeKen.
beborsaw yemmiwesdewın genzeb lemán yiseTewal.	lennatu yiseTatal.
yemmiyasseffawın libs aynet ayyeh † mekina sefi bet yét yiggeññal.	áwo, néCC new. baddis ketema wıst yiggeññal.
kēbbede and mulu libs lemasseffat mata mata yıseral †	lēhulett sammınt yahıl lemesrat assıbowal.
libsun mecé masseffat indemmifēllig tawKalleh †	legizew alawKım. gın lemman TeyyiKe linegrıwot icılallehu.
rejım sew indemmiwēdd mán neggēreh. beTēbbab menged lemehed kewēddedh lemın bezzih menged mēTTah.	tınnıšwa ihtıš neggēreccıñ. lēsiraye Kırb sılehone new.
libsıwon yemmisefallıwot sew mán new.	balebete Tıru libs sefi sılehonec, yerasenınna yelıjoccen libs tısefallec.
lemın yageraccihu setocc rejım libs yılēbsallu.	rejım libs sılemmiwēddú new.
amerika wıst mın tayallaccihu.	bızu negeroc innayallen.
kıremt sıyalf bet lemesrat assıbaccihuwal †	ınenna wendımme and Tıru bet lemesrat tezegaJTenal.

bamerika wist bizu rejjim sew áwo, yiggeññal.
 yiggeññal ↑
 tillik mekina tiweddalleh ↑ mekakkələñña mekina iweddallehu.

dirset

common, customary	mekina bamerika wist <u>yeteləmmədə</u> new.
to be accustomed, to be customary	melləməd
ready made	<u>yeteseffa</u> libs igezalləhu.
to be sewn	messefat
Easter	<u>fasika</u> yidersal.
holiday	lefasika <u>beal</u> wədaddis abəba ihedalləhu.
earlier, ahead of time	<u>Kədəm bilo</u> mətTa.
to be ahead of time, earlier	Kədəm malet
agreement	kewəndimme gar <u>sımımmınnet</u> adərregın.
according to	<u>besımımmınnetaccın</u> <u>məsərət</u> wədageraccın hedın.
colleague, friend	<u>gwaddeññaccın</u> ın ləmayet wəde temaribet hedın.
very, very much, too much	sıra <u>ıjıg</u> iweddallehu.

beityopiya wist wəde mekina səfıbet məhed bəTam yeteləmmədə new.
 yeteseffa libs megzat yeteləmmədə silalhəne, abzaññaw sew libsun wəde mekina
 səfıbet yiwəsdal.

yefasika beal siləderrese, ato kəbbədə and mulu libs ləmasseffat wəde
 mekina səfi bet hede. ato lemna bəkətemaw yetawwekə libs səfi bəməhonu, bizu
 sewocc libsaccəwın wədərsu suK siləmmiyaməTu, ato kəbbədə Kədəm bilo libsun
 wəde lemna suK amətTaw.

ato lemna yato kəbbəden libs kəmələkkatu befit, indet hono indisseffallet
 TeyyeKew. ato kəbbədəm surriw seffi indihon, ıjıgəw rejjim indihonınna, kotu
 mekakkələñña indihon nəggerew.

bezzihu sımımmınnet məsərət ato lemna libsun ləkkıto, kəCərrəse behwala,
 bəmmimeTaw sammint mətTo, yeteseffawın libs indiwəsd nəggerew.

lefasika beal ato kəbbədə addisun libs ləbso, wəde betə kristiyan hedo
 silənəbber, yəKirb gwaddeññoccu addisu libs bəTam indətəsmammaw silənəggerut
 ıjıg dəs bilot bealun asallefe.

TiyyaKewoc

ato kebbede yét hede.

ato kebbede wede mekina sefi bet lemín hede.

lemín and mulu libs lemaseffat fellege.

ato lemna beketemaw yetawweKe libs sefi new †

ato kebbede lemín wedato lemna suK Kedem bilo hede.

ato lemna yato kebbeden libs kemelekkatu befit mín ale.

ato kebbede surriw Tebbab indihon fellege †

kotu rejjim indihon yiweddal †

ato kebbede libsun méc lemewsed tesamma.

lefasika beal ato kebbede mín aderrege.

yeKirb gwaddeññoccu lato kebbede mín alut.

beityoPiya wist wede mekina sefi bet mehed yetelemmedé new †

yelibs mesfiya waga widd new †

bamerika wist abzaññaw hizb yeteseffa libs yigezal †

Unit 18

Basic Sentences

kebbede

How are you, Mr. John?

indemin adderu ato yohannis ↑

John

I'm fine, thank you, and you?

igziyabher yimmesgen dehná neñ,
irsiwos ↑kebbede

early morning

maleda

Where are you going so early in
the morning?

bemaleda yét yihedallu.

Johnto take a walk, to stroll,
to hiketenseraššere-menšerašer-
yinseraššeral

office

biro

walk, stroll, hike

širrišir

to take air, to go out for
fresh air

tenaffese-mennafes-yinnaffesal

park; window

mennafeša

Since I'd like [to take] a little
walk before going to the office,
I'm going down to the park.biro kamegbate befit, tinniš
širrišir silemmifellig, wede
mennafeša ihedallehu.kebbede

mountain

terara

Since the weather is so nice today,
I'm going ('getting myself ready')
to go to the mountains myself.zare beTam Tiru Ken siləhone,
inem wede teraraw ləmehed
izzəgajjallehu.John

sky

semay

cloud(s)

dammena

to rain

mezneb

The sky is [so] cloudy, do you
think it's going to rain?semayu dammena siləhone, zinab
yəmmizənb yimesliwotal ↑

kebbede

No, I don't think it's going to
rain.

yelleṃ, yemmiženb aymesleñim.

it may rain

yizenb yihonal

It may rain tomorrow though
('perhaps').

minalbat nege yizenb yihonal.

Grammatical Notes

Note 18.1 Verb: The use of /yihonal/ 'may be', 'may', 'might'.

minalbat nege yizenb yihonal.

'It may rain tomorrow though
('perhaps').

The form /yihonal/ * (i.e. the imperfective of the verb /məhon/ 'to become' 'to happen') is used with various parts of speech as an equivalent to English 'may be', e.g.

anbessa yihonal.

'It may be a lion.'

Tiru yihonal.

'It may be good.'

issu yihonal.

'It may be he.'

kebbede yemeTTaw lemesrat yihonal.

'Kebbede may have come in order
to work ('Kebbede's coming
may be for working').

The same form is put immediately after a Short Imperfective form of a verb to indicate that the action of the verb may take place, e.g.

yihed yihonal

'he may go'

yigeḅa yihonal

'he may enter'

yifellig yihonal

'he may want'

When used with the gerund, the form /yihonal/ indicates that the action of the verb might have taken place, e.g.

hedo yihonal.

'He might have gone.'

geḅtew yihonal.

'They might have entered.'

felliga yihonal.

'She might have wanted.'

* /yihon yihonal/ with some speakers.

The verb form /yihonal/ is often used with the word /minalbat/ 'perhaps', e.g.

minalbat yihed yihonal.	'Perhaps he may go.'
minalbat məSihafun agñitaw yihonal.	'Perhaps she might have gotten the book.'

Instead of the above verb constructions (i.e. imperfective plus /yihonal/ and gerund plus /yihonal/), the relative clauses /yemm(ɪ)-/ and /y(ə)-/ may be used without changing the meaning of the sentence, e.g.

/ato ləmma bebabur yimeṬa yihonal/	
or	'Mr. Lemma may come by train'
/ato ləmma yemmimeṬaw bebabur yihonal/	

and

/ato ləmma bebabur meṬto yihonal/	
or	'Mr. Lemma might have come by train'
/ato ləmma yemēṬṬaw bebabur yihonal/	

Note 18.2 The use of /gena/ 'yet', 'still', 'just'.

ahun Sihifete gena Tiru aydelleṃ.	'My writing is not good yet.'
-----------------------------------	-------------------------------

According to the context the word /gena/ may correspond to various meanings in English, e.g.

gena sirayen alCerrēshum.	'I haven't finished my work <u>yet</u> .'
gena wəde timihirtbet ihedallehu.	'I <u>still</u> go (<u>or</u> : I'll still have to go) to school.'

and in combination with /ahun/ 'now':

misawin ahun gena bella.	'He has <u>just</u> finished his lunch.'
ahun gena Tiru sira serrah.	'Now <u>finally</u> you did a good job.'

In answer to a question /gena/ combined with a form of the verb 'be' (i.e. /neñ, neh, neš/ etc.) corresponds in meaning to English 'not yet', e.g.

sirahin Cerrisehal †	'Have you already finished to work?'
----------------------	--------------------------------------

gená neñ.	'Not yet!'
-----------	------------

timihirtwan Cerrēsec †	'Did she complete her education?'
------------------------	-----------------------------------

gená nec.	'Not yet.'
-----------	------------

Transform Model DrillsOutline

Imperfective	→	Short Imperfective + /yihonal/
Perfective	→	Gerund + /yihonal/

Model:

nəge yihedal	→	nəge yihed yihonal.
tinant hede	→	tinant hedo yihonal.

Drill

kəbbədə nəge yihedal.		kəbbədə nəge yihed yihonal.
širrišir ifelligallehu.		širrišir ifellig yihonal.
gwaddeñnocce wəde bahiru dar hedu.		gwaddeñnocce wəde bahiru dar hedew yihonal.
yəkəbbədə liɟ ihitwan tayalləc.		yəkəbbədə liɟ ihitwan tay yihonal.
yərsiwo liɟ abbatiwon ayyec.		yərsiwo liɟ abbatiwon ayta yihonal.
ihotelu wiſT beTam Tiru muzika innisemallen.		ihotelu wiſT beTam Tiru muzika insema yihonal.
wəndimmenna balebetu izzih hotel wiſT vino TeTTu.		wəndimmenna balebetu izzih hotel wiſT vino TeTTitew yihonal.
yih məkina səfi sɪrawɪn aywəddɪm.		yih məkina səfi sɪrawɪn aywədd yihonal.
ante yewəšingtonɪn ayyer alwəddedɪm.		ante yewəšingtonɪn ayyer alwəddedɪh yihonal.
bəmmimeTaw sammɪnt wədezzih imeTallehu.		bəmmimeTaw sammɪnt wədezzih imeTa yihonal.
ballefəw wər wədezzih meTTacciɪhu.		ballefəw wər wədezzih meTTitacciɪhu yihonal.
ɪsswa nəge kaddis abeba tɪmmellesalləc.		ɪsswa nəge kaddis abeba tɪmmelles yihonal.

tinant kaddis abeba temellesec.	tinant kaddis abeba temellisa yihonal.
raten nege ibelallehu.	raten nege ibela yihonal.
ratun bella.	ratun belto yihonal.
yih miġib kasanna katkilt yisserral.	yih miġib kasanna katkilt yisserra yihonal.
yih miġib kasanna katkilt teserra.	yih miġib kasanna katkilt teserto yihonal.
setiyyowa genzebwan nege timenezzirallec.	setiyyowa genzebwan nege timenezzir yihonal.
setiyyowa genzebwan menezzerēc.	setiyyowa genzebwan menzira yihonal.

Questions and Answers

zare wede sinimabet tihedalleh †	arb silehone minalbat ihed yihonal..
nege maloda wede biro yihedallu †	minalbat ihed yihonal.
nege Tiwat antenna balebetih min tiserallaccihu.	minalbat inninšeraššer yihonal.
wede mennafeša mehed man yifelligal.	temariwoc yihedu yihonal.
kezzih befit terara aytešal †	kezzih befit alayyehum, minalbat wedefit ay yihonal.
tinant izzih zinab zennebe †	tinant alzennebem, minalbat zare yizenb yihonal.
tinantinna lemisa yebellaccihut weT Tiru nebber †	áwo, Tiru nebber, negergin yezarew yetesale Team yinorew yihonal.
ato lemman tawkewalleh †	ine alawkewim, minalbat weyzero almaz tawkew yihonal.
temariwoc wedamerika lemehed yismammu yimeslihal †	minalbat yismammu yihonal.
weyzero Tiruneš lemin yamerika mekina gezzac.	genzeb yinatorat yihonal.
weyzero Tiruneš timihirtbet bitgeba, Tiru yimeslihal †	minalbat Tiru yihonal.
kezzih befit izzih bota meTtaccihu nebber †	minalbat meTten yihonal.

wedaddis ketema tihedallaccihu †	minalbat libsaccinín ləbsen innihed yihonal.
yato yohannisín baləbet wəde wıCC gudday minister tıwəsdwatallaccihu †	minalbat inwəsdət yihonal.
zare mata wəde hotel tihedallaccihu †	minalbat heden muzika insema yihonal.
wəde sinimabet ləmín hedu.	minalbat sinimawın wəddewit yihonal.
asallafiw ləmín lemman wəddədew.	gurša səttot yihonal.
astemariwoc bəgenzəbaccew mın yadergubbətal.	bəTam Tıru bet yıgezubbət yihonal.
Tıru sıra bəməsrət mın tagəññallaccihu.	minalbat wədamerika innihed yihonal.
məkinawın ləmín səttat.	minalbat sımımınnet adrıgew yihonal.
innatınna abbathın ləmayət wədagerih məcé tihedalləh.	ləfasika beal ihed yihonal.
weyzero Tıruneş genzəb ləmín yasfelligatal.	ləlıjwa kot ləmasseffat yihonal.
tınantınna zınab zənnəbe †	yəlləm, alzənnəbım.
amerika bəTam bırd new †	áwo, bəTam bırd new, gın yıllemmed yihonal.
temariwoc ləmín ibetaccew alnəbberum.	wəde tımihirtbet hedew yihonal.
sinimaw besınt seat yalK yıməslişal.	baratt seat yalK yihonal.
ato ləmna mist agəbba †	yəlləm, ıskahun alagəbbam.
astemariwoc yət allu †	minalbat bezzih amət yagəba yihonal.
ləmín addis məkina ləməgzat tıfelligalləc.	ıka ləmamTat wədaddis ketema hedew yihonal.
yewıCC gudday ministru ləmín betə krıstıyan ayhedum.	minalbat asfelligwat yihonal.
almaz zare besılk ləmín alTərracciññım.	ləmettawəK ayfelligum yihonal.
	sılkun alasKəttələccım yihonal.

temariwoc besínt seat libsaccəwín
yilebsallu.

almaz 1Tiruneš bet wisT bitsera,
mín tageññallee.

almaz 1bet wisT mín tiserallec.

kebbeden lemín ahun attiTeraawim.

wede betaccihu lemehed besínt
seat tizzəgajjallaccihu.

tımihirt ministerın mán yawKəwal.

zare wedagerıwo dəbdabbe yıSıfallu †

wendımmıš mecé yimeTal.

lemma mín gize meTTa.

ahun gena wedebetih mehed allebbih †

ingıdoc gena albellum †

mıshın yebellah gena ahún new †

mán new gena ahun Konjo liy ayyehu yale.

gena genzəb sattageñ, lemín mekina
megzat fellegh.

gena wedetımihirtbet tihedalleh †

gena mısa tibelalleh †

wedaddis abəba mehedhın mecé nəggeruh.

lemma ministrun ageññaccəw †

yelakhullıhın dəbdabbe gena
alanəbbəbhəwım †

sırawın gena aljəmmərhim †

gena wede sınımabet mehed tıfəllıgalləh †

temariwoc wede betaccəw hedu †

gena ızzihi tıKoyyallaccihu †

leTıyyaKew gena məls alseTTəhim †

ıskammıst seat libsaccəwín
yilebsu yihonal.

Tiruneš mulu libs tıgezallat
yihonal.

wede sınıma lemehed tizzəgajj
yihonal.

bebet wisT aynor yihonal.

kehaya dəKiKawocc behwala
ınnızzəgajj yihonal.

mekakkeleññaw liy yawKew yohonal.

mınalbat and aCCır dəbdabbe ıSıf
yohonal.

gena hulett amet yıKoyyal.

gena ahun meTTa.

áwo, hejje ımmellesallehu.

gená naccəw.

ahún new.

lemmá new.

mekina magñet beTam
sılefəlləghú new.

áwo, gena ihedallehu.

gena ibelallehu.

gena ahun səmmahu.

yellew, gena yıTəbbıKal.

gená nəñ.

gená nəñ.

áwo, ıfəllıgalləhu.

áwo, gena ahun hedu.

áwo, ınKoyyallen.

gená nəñ.

dirset

swimming	<u>wana</u> innihid. wendimme Tirus <u>yıwaññal</u> .
to swim	waññe-mewaññet-yıwaññal
similar, alike	yenenna yante mekina <u>temesasay</u> naccaw. Tirus meSihafoc <u>ımerTallehu</u> .
to choose, to select, to elect, to prefer	memreT
to benefit (TRANS)	sıraw ıññan <u>meTKem</u> yıcılal. besıraw beTam <u>ınnıTTeKKemallen</u> .
to benefit (INTR)	meTTeKem

ato kebbedenna ato yohannis yamet reftaccawın beKırb Kenoc wıst
silemmiyageññu tegenañtew, mın ındemmiseru mennegager fellegu.

ato yohannis berefte gize wedand yewana bota hejje mewaññet
ıfelligallehu ale. ato kebbede gın, wedand terara lay kelıjoccu gar
mewTatınna yereftun gize ızziya masallef fellege. hulettum yereftaccawın
gize abrew lemasallef yemmifelligut neger temesasay silalhone, wedeyyemerreTut
bota hedu.

hulettum yereftaccawın gize Cerrısew simmellesu, yayyutıninna yesemmutın
neger bemennegager liTTeKKemu yıcılı yihonal.

TıyyaKewoc

ato kebbedenna ato yohannis yereftaccawın gize mec yageññallu.

yereftaccawın gize kemağñetaccaw befit mın madreg fellegu.

ato yohannis bereftu gize yet mehed fellege.

ato kebbede bereftu gize yet mehed fellege.

lemın lereftaccaw abrew wedand bota alhedum.

yereftun gize kelıjoccu gar masallef yefellege man new.

yayyutıninna yesemmutın neger lemennegager lemın fellegu.

ante yereftıhın gize iterara lay asallıfehal †

yennante yereft gize mecé new.

beketemaw wıst yewana bota alle †

Unit 19

Basic Sentences

kebbede

excuse me, pardon me	yıKırta
air, weather	ayyer
Excuse me, sir, how is the weather in Washington?	yıKırta getaye, yewašington ayyer indét new.

John

to be warm, to get warm	moKe-memoK-yımoKal
It's very warm in Washington during the summer months.	wašington bebegaw werat beTam yımoKal.

kebbede

to be cool, to get chilly	məbred
as a matter of fact	indiyawım
It's not very hot in Addis, in fact it gets a little bit chilly in the evening.	addis abeba bızu aymoKım, indiyawım mata mata tınnıš yıberdal.

John

warmth	muKet
Has it been warm in Addis lately ('previous months')?	addis abeba ballefut werat muKet nəbber †

kebbede

river	wənz
Yes, (as) it was very hot in Addis last month [and] everybody went ('while going') to the river to swim ('spent their time in swimming').	áwo, ballefew wer addis abeba beTam muKet silənəbber, sewoc hullu wəde wənz ıyyehedu, bəməwaññet gızeyaccewın asallefu.

John

sea	bahır
It was very warm in Washington last year [too] and my wife and I went with our two children to the sea [shore] to swim.	ballefew amət wašington beTam muKet silənəbber, inenna balebete kəhulett lıjoccaccın gar lewana wəde bahır heden nəbber.

kebbede

shore, bank	dar
family	beteseb
Did you and your family have a good time at the beach?	ibahiru dar kebetesebiwo gar Tiru gize nebbewot ↑

John

Yes we had a very good time ('we spent our time with pleasure').	áwon, bedessita gizeyaccinin asallefin.
--	---

Grammatical Notes

Note 19.1 Comparative and Superlative

kepastašuttaw yedorow wəT Team beTam Tirú new.	The chicken stew tastes better ('has better taste') than the macaroni.
kekebbede bet yelomma bet Tirú new.	Lemma's house is better than Kebede's.

Amharic does not have comparative or superlative forms of adjectives. The comparison is expressed by using the prefix /k(ə)-/ 'from' in combination with the postposition /yılıK/ 'more'. The postposition /yılıK/ is optional.

Examples:

kezziya məSihaf yılıK yih məSihaf Tiru new.	'This book is better than that one ('book').'
or:	
kezziya məSihaf yih məSihaf Tiru new.	
kezzih ketema yılıK ya ketema ruK new.	'That city is farther [from here] than this one.'
or:	
kezzih keTema ya ketema ruK new.	
ketemariw yılıK astemariw yawKal.	'The teacher knows more than the student.'
or:	
ketemariw astemariw yawKal.	
kene bet yılıK yersu bet tillik new.	'His house is bigger than mine.'
or:	
kene bet yersu bet tillik new.	

yih bet kēbetoccu hullu yiššalal.	'This house is the best ('better than all the houses').
yih bet kēbetoccu hullu bēTam yiššalal.	'This house is by far the best of all the houses.'
yih bet kēbetoccu hullu 1jjig bēTam yiššalal.	'This house is the very best one.'
kəkēbbədə lēmman iwēddallēhu.	'I like Lemma better than Kebbēde.'
kəkēbbədə lēmman bēTam iwēddallēhu.	'I like Lemma much better than Kebbēde.'
kəkēbbədə lēmman 1jjig bēTam iwēddallēhu.	'I like Lemma much better by far than Kebbēde.'
kēwetēt bunna ifelligallēhu.	'I'd rather have coffee than milk.'
kēwetēt bunna bēTam ifelligallēhu.	'I'd like coffee better than milk.'
kēwetēt bunna 1jjig bēTam ifelligallēhu.	'I'd like coffee much better than milk.'

Questions and Answers

yene mēkina kēlēmna mēkina Keyy nēw ↑	áwo, yante mēkina kēlēmna mēkina Kēyy nēw.
yeprezidantu*bet kēbetoc hullu 1jjig bēTam nēCC nēw ↑	áwo, kēbetoc hullu 1jjig bēTam nēCC nēw.
addisu betih kēleloccu betoc bēTam seffi nēw ↑	yellem, kēbetoc hullu 1jjig bēTam nēCC aydelleṃ.
yeityoPiya ayyer kēzzih ager ayyer Tiru nēw ↑	áwo, seffi nēw.
kēzzih irsasinna kēzziya irsas yetún tīweddallēh.	yellem, seffi aydelleṃ.
kēzzihīññawinna kēzziyaññaw sēw yetiññaw 1jjig bēTam astewáy nēw.	áwo, kēzzih ager ayyer Tiru nēw.
kēhulettu betoc bēTam seffiwin tīweddallēh ↑	yellem, kēzzih ager ayyer Tiru aydelleṃ.
yihīññaw temari astewáy nēw ↑	yihīññaw tīweddallēhu.
	yaññaw sēw 1jjig bēTam astewáy nēw.
	áwo, bēTam seffiwin iwēddallēhu.
	yellem, bēTam seffiwin alwēddim.
	yihīññaw temari kēzziyaññaw bēTam astewáy nēw.

*) prezidant - president

kehulettu terarawoc yetú beTam tillik new.	yaññaw beTam tillik new.
kesostu temariwoc yetiññawin 1jjig beTam tiweddalleh.	huletteññawin temari 1jjig beTam iweddewallehu.
ketillikunna ketinnišu mennafešawoc yetiññawin beTam tiweddallaccihu.	tillikun beTam inweddallen.
kaddis abeba wašington yimoKal †	áwo, wašington yimoKal. yelleṃ, wašington aymoKim.
yennante ager keñña ager beTam Tiru new †	áwo, yeñña ager beTam Tiru new. yelleṃ, yeñña ager kennante beTam Tiru aydellem.
ketilliku tinnišun biro tiweddalleh †	áwo, tinnišun iweddallehu. yelleṃ, tinnišun alweddám.
yezarew ayyer ketinantu Tiru new †	áwo, yezarew ketinantu Tiru new. yelleṃ, yezarew ketinantu Tiru aydellem.
keKidamenna kehud yetiññaw beTam yimoK nebber.	Kidame beTam yimoK nebber.
Tiwatu kemataw yiberdal †	áwo, Tiwatu yiberdal. yelleṃ, Tiwatu ayberdám.
kemuKetinna kebírd yetún tiweddalleh.	bírd iweddallehu.
kewenzunna kebahiru yetiññaw rúk new.	wenzu beTam rúk new.
kante lij yilik yato lemna lij rejjim new †	áwo, rejjim new. yelleṃ, rejjim aydellem.
kezziyaññaw yilik yihiññaw sew meTfo new †	áwo, meTfo new. yelleṃ, meTfo aydellem.
kato yohannisinna keweyzero Tiruneš amariñña yemán Tiru new.	yato yohannis Tiru new.
yante kifl kezzihññaw beTam widd new †	áwo, yene kifl kezzihññaw beTam widd new.
yeTiruneš TerePeza kante TerePeza yiššalal †	yelleṃ, ayiššalím.
karəngwawew meSihaf biCawin yimerTal †	áwo, biCawin yimerTal.
keKeyyu mekina yilik neCCun beTam tifelligewalleh †	yelleṃ, beTam alfelligewím.
kezarena kenəge wedageraccihu mecé mehed tifelligallaccihu.	kenəge yilik zare mehed infelligallen.

kərsiwo amariñña yılıK yebalebetiwo beTam Tiru new †	yelləm, beTam Tiru aydelləm.
kəlibə yılıK Camma timərTalləh †	Camma beTam imərTalləhu.
kəbira yılıK Tejj ləməTeTTat tifəlligalləh †	yelləm, Tejj ləməTeTTat alfəlligim.
kəđoro wəT yılıK yasa wəT tiwəddalləh †	áwo, yasa wəT iwəddalləhu.
kəwiššaw yılıK dimmetwan tiwəddalləh †	hulettunim alwəddim.

dirset

sleep	kəməññitaye tənəssahu.
to be late in the morning	ləmma <u>arfido</u> yimeTal. marfed
beard	<u>Tim</u> yelleññim.
to shave	bezzih wər wist Timmen alillaCCim təlaCCə-məllaCət-yillaCCal
porch, veranda	miste <u>bəberəndaw</u> lay teKəmmiTallec.
fenced yard, compound, palace	<u>igibbiye</u> wist gazeTa anəbballəhu.
fresh	atkiltu beTam <u>ləmləm</u> new.
nice, pleasant	issu beTam <u>asdəssac</u> səw new.
tree	and rəjjim <u>zaf</u> igibbiye wist alle.
friend	wədə wana indemmihed <u>ləbalinjəraye</u> inəgrewalləhu.
to give each other, to exchange	abeba <u>innisseTaTTallən</u> . təseTaTTe-məsseTaTət- yisseTaTTal
near by	bətəmaribetu <u>aKrabbija</u> hotel alle.
direction	yamerikan embassi <u>aKtaCCa</u> beyət new.

bəsamint wist kəsira kəmminnarfibbaccəw kəhulettu Kənoc andu tinnant ihud silənəbber, inenna baləbete kəməññitaccin arfidən tənəssan.

ine fiten iskittaTTəbinna Timen iskillacc libsenim iskiləbs dires baləbete Kurs azzəgajta wədə mığibbet Terraccin. inem gəbicce mığben kəbellahu behwala, baləbete libswan ləbsa iskitwəTanna wədə bəte kristiyan iskinnihed dires, bəberəndaye lay inšəraššər nəbber. bəgibbiye wist yallutin

lēmleminna asdessac abebawoccinna zafoc simmelekket balinjeraye ato yohannis wedewana lemehed tezega jto simēTa ayyehutinna selamta tēseTaTTen.

inēm lewana wēde yetiññaw wenz indēmihed biTeyyiKew wēdand ruK wenz indēmihed neggereñ. mikniyatūm baKrabbiyaw yallewīn wenz silemmayawK nēw. behwala gin aKtaCCawīn asayyiccew wēde wenzu sihed, ine kebalēbete gar wēde betē kristiyan hedhu.

TlyyaKewoc

kešira yēmmitarfubbaccēw Kenoc sīnt naccēw.

yēKenoccus sīm mān yībbalal.

lēmmanna balēbetu kēmēññitaccēw mīn gize tēnessu.

lēmīn bēTam arfīdēw tēnessu.

yato lēmman balēbet Kurs sittazzeḡa j issu mīn yīsera nebber.

Kursaccēwīn kebēllu behwala ato lēmman mīn adērreḡe.

ato lēmman ibērēndaw lay sinšeraššer mannīn ayyē.

kebalinjeraw gar silemīn tēnegagḡeru.

nīgiggīraccēwīn keCeresu behwala balinjeraw yēt hede.

ato yohannis kebalēbetu gar yēt hede.

Unit 20

Basic Sentences

John

Let's go to the mountains next week if the weather ('day') is good.

yemmiməTaw sammint Tīru Kən bihon,
wədə təraraw abrən innihid.

kəbbədə

to happen, to occur; to attach
by chance, accidentally
Tegre

aggaTTəmə-maggaTəm-yaggaTTimal
indaggaTami
tigre

[I'm sorry but] since (by chance) I'm going to Tegre next week, I won't be able to go with you (to the mountains).

indaggaTami bəmmiməTaw sammint
wədə tigre silemmihed, kərsiwo
gar wədə təraraw ləmehed alcilim.

John

Why are you going to Tegre?

wədə tigré, ləmin yihedallu.

kəbbədə

(Because) my father is planning to come to Addis [and] I have to go [there] and bring him.

abbate wədaddis abəba ləməmTat
silassebu, ırsaccəwın ləməmTat
məhed allebbiñ.

John

In what direction is Tegre?

tigre bəyet aKTaCCa yiggeññal.

kəbbədə

North
Tegre is in the North.

səmen
tigré bestəsəmen yiggeññal.

John

around
province
who?/which?/ (plural)

zuriya
TəKlay gızat
innəman

Which are the other provinces around Addis Ababa?

baddis abəba zuriya yəmmiggeññut
leloc təKlay gızatoc innəman
naccəw.

kəbbədə

east

misraK

Hararge

harərge

west

mɪ'rab/miirab

Wallaga

wəlləgga

south

dəbub

Arusi

arusi

Harar is to the east, Wallaga to
the west and Arusi to the south.

bəstəmisraK harərgé, bəstəmiirab
wəlləgganná, bəstədəbub arusí
naccəw.

John

When will you be back from Tegre?

kətigre méc yimməlləsallu.

kəbbədə

I will be back in ten days.

kassir Kən bəhwala imməlləsalləhu.

John

to wish

təməññe-məmməññet-yimməññal

I wish you a good trip [and] give
my best regards to your father.

məlkam guzo imməññilliwotaləhu.
labbatıwo səlantayen yaKribullıñ.

kəbbədə

I certainly will.

ıšši aKərbəlləhu.

John

Goodbye.

Tena yısTıllıñ.

kəbbədə

Amen

amen

Goodbye.

amen, Tena yısTıllıñ.

Grammatical Notes

Note 20.1 Verb Classification, Chart VI: Two-Radical Verbs with infinitives:
məla2, məlo2, məle2, and mələ2.

Following are some examples of verbs of this class, which have
occurred in the units:

		<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
Type 1	məSaf	'to write'	Safe	yıSıfal
	məcal	'to be able'	cale	yıcılal
	melak	'to send'	lake	yılıkal
	məyaz	'to hold'	yazə	yıyızal
	məwal	'to spend the day'	wale	yıwılal
	məmar	'to pardon'	mare	yımırıl
Type 2	məhon	'to be'	hone	yihonal
	məmot	'to die'	mote	yımotıl
	mənor	'to exist'	nore	yınoral
	məKom	'to stand'	Kome	yıKomal
	məroT	'to run'	roTe	yıroTal
	məzor	'to tour'	zore	yızoral
	məmoK	'to be warm'	moKe	yımoKal
Type 3	məhed	'to go'	hedə	yıhedal
Type 4	məşeT	'to sell'	şeTe	yışeTal
	metew	'to leave'	tewə	yıtewal

As illustrated by the above examples, the vowel between the two radicals in the three basic forms is:

	<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
Type 1	-a-	-a-	-ı-
Type 2	-o-	-o-	-o-
Type 3	-e-	-e-	-e-
Type 4	-ə-	-ə-	-ə-

Following are the charts of this class of verbs. The examples selected for these charts are:

Chart VI/1

1)	Underived	/məwal/	'to spend the day'
2)	Passive-Reflexive	/məwwal/	'to be spent ('of the day')
3)	Causatives in /a-/	/mawal/	'to postpone'
4)	Causatives in /as-/	/maswal/	'to cause to spend the day'

Chart VI/2

1)	Underived	/məKom/	'to stand'
2)	Passive-Reflexive	/məKKom/	'to sing hymns'
3)	Causatives in /a-/	/maKom/	'to erect'
4)	Causatives in /as-/	/masKom/	'to have some one erect something'

Chart VI/3

1)	Underived	/məhed/	'to go'
2)	Passive-Reflexive	/məggeT/	'to be decorated'
3)	Causatives in /a-/	/mageT/	'to decorate'
4)	Causatives in /as-/	/masgeT/	'to have some one decorate something'

Chart VI/4

1)	Underived	/məCəs/	'to smoke [INTR]'
2)	Passive-Reflexive	/məCCəs/	'to be smoked'
3)	Causatives in /a-/	/maCəs/	'to smoke [TRANS]'
4)	Causatives in /as-/	/masCəs/	'to cause to smoke'

Chart VI/ITwo-Radical Verbs, Type /məla₂/

	Underived	Passive- Reflexive	Causative in /a-/	Causative in /as-/
Infinitive	məwal	məwwal	mawal	maswal
Perfective	wale	təwale	awale	aswale
Imperfective	yīwīlal	yīwwalal	yawīlal	yaswīlal
Jussive	yīwal	yīwwal	yawīl	yaswīl
Imperative	wal	(təwal)	awīl	aswīl
Gerund	wilo	təwilo	awilo	aswilo
Noun of Agent	way	(təway)	away	asway
Noun of Instrument	məwaya	məwwaya	mawaya	maswaya

Chart VI/2

Two-Radical Verbs, Type /melo₂/

	Underived	Passive- Reflexive	Causative in /a-/ /	Causative in /as-/ /
Infinitive	məKom	məKKom	maKom	masKom
Perfective	Komə	təKomə	aKomə	asKomə
Imperfective	yıKomal	yıKKomal	yaKomal	yasKomal
Jussive	yıKum	yıKKom	yaKum	yasKum
Imperative	Kum	(təKom)	aKum	asKum
Gerund	Komo	təKomo	aKumo	asKomo
Noun of Agent	Kwami	təKwami	aKwami	asKwami
Noun of Instrument	məKomiya	məKKomiya	maKomiya	masKomiya

Chart VI/3

Two-Radical Verbs, Type /mele₂/

	Underived	Passive- Reflexive	Causative in /a-/ /	Causative in /as-/ /
Infinitive	məhed	məggeT	mageT	masgeT
Perfective	hedə	təgeTə	ageTə	asgeTə
Imperfective	yıhedal	yıggeTal	yageTal	yasgeTal
Jussive	yıhid	yıggeT	yagiT	yasgiT
Imperative	hid	(təgeT)	agiT	asgiT
Gerund	hido/hedo	təgeTo	agiTo	asgiTo
Noun of Agent	hiya j/ha j	təgiyaC	agiyaC	asgiyaC
Noun of Instrument	məhe ja	məggeCa	mageCa	masgeCa

Chart VI/4

Two-Radical Verbs, Type /mələ₂/

	Underived	Passive- Reflexive	Causative in /a-/ /	Causative in /as-/ /
Infinitive	məCəs	məCCəs	maCəs	masCəs
Perfective	Cəsə	təCəsə	aCəsə	asCəsə
Imperfective	yıCəsəl	yıCCəsəl	yaCəsəl	yasCəsəl
Imperative	Cıs	(təCəs)	aCıs	asCıs
Jussive	yıCıs	yıCCəs	yaCıs	yasCıs
Gerund	Cıso/Cəso	təCəso	aCıso	asCıso
Noun of Agent	Ciyaṣ/Caṣ	təCiyaṣ	aCiyaṣ	asCiyaṣ
Noun of Instrument	məCəša	məCCəša	maCəša	masCəša

Note 20.2 Verb: Impersonal Constructions

giyon hotel dəhná yimesləññal.	'The Gion Hotel seems good to me.'
bemettaməmə mikniyat wəde hospital məhed yəsfəlligəññal.	'Since I am ill, I'll have to go to the hospital.'

The above examples show that some verbs have different meanings when used impersonally.

verbs

/asfəlləgə-masfəlləg-yəsfəlligal/
'to cause to want'

/təsəmma-məsəmat-yisəmmal/
'to be heard'

used impersonally

'to be necessary, to need'
e.g. /yasfəlligəññal/
'I need'

'to feel'
e.g. /bird yisəmmawotal/
'you (pol.) feel cold'

/gebba-məgbat-yıgəbal/
'to enter'

'to understand'
e.g. /yıgəbaññal/
'I understand'
/aygəbaññım/
'I don't understand'
/yıgəbawotal/
'you (pol.) understand'

/tegebba-məggəbat-yıggəbbal/
'to be married'

'ought to'
e.g. /yıggəbbaññal/
'it is necessary for me'
/yıggəbbahal/
'it is necessary for you', etc.

/tayye-məttayət-yıttayyal/
'to be seen'

'to appear'
e.g. /yıttayyeññal/
'it appears to me'

Note 20.3 Verb: Present Perfect of Verbs denoting 'state' or 'condition'.

The Present Perfect of verbs denoting 'state' or 'condition' refers usually to the situation existing at the time of speaking, e.g.

təKəmmıTowal.

'He's sitting.'

Kommiyalלהu.

'I'm standing.'

rasen ammoññal.

'I have a headache ('it has hurt my head to me').'

təññitalleç.

'She's sleeping.'

Transform Model DrillOutline:

Infinitive

Affirmative Imperfective

Negative Imperfective

Model:

and məSihaf məSaf
ifəlligalləhu.

and məSihaf ıSıfallehu.
and məSihaf alSıfım.

Drillsləmma addis məSihaf məSaf yıwəddal.

ləmma addis məSihaf yıSıfal.

ləmma addis məSihaf aySıfım.

lənnatwa məkina məlak tifəlligalləc.

lənnatwa məkina tılıkalləc.

lənnatwa məkina attılıkım.

wašington kand wər behwala məmoK
yıjəmmıral.

wašington kand wər behwala
yımoKal.

wašington kand wər behwala
aymoKım.

kand sammınt behwala wedageraccın
məhed infəlligallən.

kand sammınt behwala
wedageraccın inhedallən.

kand sammınt behwala
wedageraccın anhedım.

wədə betwa sithed məroT tıwəddalləc.

wədə betwa sithed tiroTalləc.

wədə betwa sithed attıroTım.

wədə təmarıbet sıhed mısawın
meyaz fəlləgə.

wədə təmarıbet sıhed
mısawın yıyızal.

wədə təmarıbet sıhed
mısawın ayızım.

addis kətəma məwal tifəlligallaccıhu.

addis kətəma tıwılallaccıhu.

addis kətəma attıwılım.

astemariwoccaccın temariwoc məhon
yifəlligallu.

astemariwoccaccın temariwoc
yihonallu.

astemariwoccaccın temariwoc
ayhonum.

addis abeba wist menor ifelligallehu.	addis abeba wist inorallehu.
ikifl wist lemín meKom yifelligallu.	addis abeba wist alnorim.
wasingtonin mezor ticilallaccihu †	ikifl wist lemín yikomallu.
	ikifl wist lemín aykomum.
	wasingtonin tizorallaccihu †
	wasingtonin attizorum †

Questions and Answers

izzih kifl wist bird yissemmahal †	áwo, yissemmaññal.
yefellegšiw mekina tēsēTTēš †	yelleṃ, ayissemmaññim.
yezare Ken yimoKaccihuwal †	áwo, tēsēTTēñ.
	yelleṃ, altēsēTTēññim.
addis abeba wist yiberdaccihuwal †	áwo, beTam yimoKenal.
	yelleṃ, aymoKenim.
sijara sittaCes, rasihin yammihal †	áwo, yiberdenal.
	yelleṃ, ayberdenim.
lemma yeneggereh yigebahal †	áwo, yammeññal.
	yelleṃ, ayammeññim.
yanēbbēbew meSihaf yigebaccēwal †	áwo, yigebaññal.
	yelleṃ, aygebaññim.
bunna sitTēTTa rashin yiššalihal †	áwo, yigebaccēwal.
	yelleṃ, aygebaccēwim.
beseat sīnt birr yikkeffelihal.	áwo, yiššaleññal.
dēbdabbe mecé yidersihal.	yelleṃ, ayiššaleññim.
yih mekina lemán yiggebbal.	hulett birr yikkeffeleññal.
wedageraccin mehed yiggebbanal †	kand Ken behwala yiderseññal.
	lēTirunēš yiggebbatal.
addisu bet lemán yisseTTewal.	áwo, mehed yiggebbaccihuwal.
abbatinna nnathin kayyeh, sīnt gize honeh.	yelleṃ, mehed ayiggebbaccihum.
yih aCCir TerePeza lemán yiggebbawal.	lené yisseTTēññal.
yēñña TeKlay gizat Tiru yimeslihal †	sost amet honeñ.
	lēssu yiggebbawal.
	wedefit * beTam Tiru yemmihon
	yimesleññal.

* /wedefit/ 'in the future'

wədaddis abēba indēmmithej m'éc yinnēggerišal.	kəhulett Kenoc bəhwala yinnēggereññal.
wede russiya bithed yiberdih yimeslihal † kətinantu zare yiberdal †	áwo, yiberdeññal. áwo, yiberdal. yelləm, ayberdım.
rasihın tinnis̄ təšaləh †	áwo, tinnis̄ təšaləñ. yelləm, altəšaləññım.
kəniwyorkinna kəwašington yetu kətəma dess yilaccəwal.	wašington bəTam dess yilaccəwal.
amarıñña Kwankwa yigəbašal.	áwo, tinnis̄ yigəbaññal. yelləm, aygəbaññım.
iməkinaw wist muKət weys bird yissəmmahal. assır sət bitseru s'ınt birr yissəTTaccihuwal.	bird yissəmmaññal. haya birr yissəTTenal.
yəmminnaggerəw Kwankwa yigəbahal † hakimbət bithed yiššalihal †	yelləm, aygəbaññım. áwo, yiššaləññal.
ato yohannisinna wəyzero Tirunəš sinnəgaggeru yissəmmahal †	áwo, yissəmmaññal. yelləm, ayissəmmaññım.
ləmma yeməTTa yimeslihal †	áwo, yeməTTa yimesləññal. yelləm, yeməTTa aymesləññım.

dirset

	yamerika hızb bebızu miliyon <u>yıKKoTTeral.</u>
to be numerous, to be counted	təKoTTere-məKKoTər-yıKKoTTeral
	kəbbədenna ləmma silageraccəw <u>yıCCəwawwetallu.</u>
to discuss, to exchange opinions	təCəwawwetu-məCCəwawet- yıCCəwawwetallu
thus, and also	<u>indihum</u> (/indezzihum) temariwoc ageññəhu.
	mıgbun tekəffəln.
to share	məkkafəl-yıkkəffəl
	abbatun silayye <u>tedəssətə.</u>
to be happy, to be pleased	məddəset

to be tired	bizu sira siləsərrahu <u>dəkkəməñ</u> . mədkem
play, game, sport	wədə tenis <u>Cəwata</u> ihedallehu.
matter, topic	<u>Cəwata</u> ləməCCəwawet məTTan.
situation, condition(s)	abbate siləne <u>huneta</u> (or: hunate) mawəK yifəlligallu.
tent	<u>dinkwan</u> ləməgzat ifəlligallehu. zaf <u>təkkəlu</u> .
to stick, to plant, to set	metkel
policy, politics	poletika

yato ləmmanna yato yohannis yereftaccəw gize ballefew sammint silənəbber, wədə bahır ləwana hedəw nəbber. bezzihım bahır dar ləwana yəhedu bəbizu meto yemmiKKoTTəru sewoc ageññu. kənessum gar bəməwəññetınna bəməCCəwawet indihum yallaccəwın mıgbinna məTəTT təkafləw bəməblat, bəTam tədəssitəw nəbber. andand gizem məwəññet sidəkmaccəw, təKəmmiTew lela liyyu liyyu Cəwatawoc iyyetəCəwawetu, silaləm poletikanna huneta yınəgagğəralu. baləbetoccəwım kəlijoccəw gar kəwəññu bəhwala, mıgıb sertəw rataccəwın bellu. dinkwanaccəwın bəbahıru dar teklew land sammint yahıl kəKoyyu bəhwala wədə bətacəw təməlləsü.

TıyyaKewoc

ləwana wədə bahır yəhedu innemán naccəw.
ləmín wədə wana hedu.
mannín yızəw hedu.
ləwana kəhedu bəhwala, ızziya mannín ageññu.
ızziya sánt sewoc ageññu.
ləmín tədəssətu.
wanaw sidəkmaccəw mín adərregu.
ızziya bota sánt gize Koyyu.
ızziya bəKoyyubbet gize yət yınoru nəbber.
baləbetoccəw gizəyaccəwın indət asallefut.
kand sammint bəhwala wədət hedu.
ləmín wədageraccəw təməlləsü.
wana ləTena yıTəKmal †

Unit 21

Basic Sentences

employee, worker

serrateñña

An Ethiopian student who has completed his studies [in Ethiopia] wishes to go to America. He goes to the U.S. Embassy and talks with the visa officer. ('Because an Ethiopian student after having finished his studies wants to go to the American country, he went to the American Embassy and talked with an Embassy employee about the visa business.')

and yeityoPiya temari timihirtun keCerrese behwala, wedamerika ager ləməhed silemmifellig, wedamerikan embassi hedo, silevizaw gudday kəembassiw serrateñña gar tenegaggere.

ləmma

How do you do, sir. My name is ('called') Lemma.
visa
officer
Visa Officer

TenayisTillilñ getáye, sime ləmma yibbalal.
viza
šum
yeviza šum

yeviza šum

Please be seated.

ibakkiwo yikkəmətu.

ləmma

(All right) thank you.

išši aməsegginalləhu.

yeviza šum

What may I do for you, Mr. Lemma?

mín ladirigilliw, ato ləmma.

ləmma

I came to get a visa for America ('Because I want to go to America, I want a visa to be given to me.').

wedamerika ləməhed silemmifellig, viza indisseTTəñ ifelligalləhu.

yeviza šum

Why do you want to go to America?

ləmín wədamerika məhed yifelligallu.

lomma

(It is) because I'd like to
continue my studies there.

tımıhırten ızziya ləməKəTTəl
sıləmmıfəllıg new.

yəviza şum

university

yuniversiti

At which university do you want
to study?

yətıññaw yuniversiti wıst ləməmmar
yıfəllıgallu.

lomma

At American University in Washington
('In the American University which
is found in Washington. ').

washington wıst bəmmıgğəññew
bamerikan yuniversiti wıst
new.

yəviza şum

Has the university accepted you
('Does the university accept
you ') ?

yıh yuniversiti yıKKəbbəllıwotal ↑

lomma

recently, just; in the
near future, soon

bəKırb Kən

Yes sir, I have just received
('it has reached me ') the
letter of acceptance ('a
letter which accepts me ')
from the university.

áwon, getaye. yuniversitiw
ındəmmıKKəbbələñ ahun bəKırb
Kən dəbdabbe dərsəññal.

yəviza şum

May I see the letter?

ısti dəbdabbewın lıyew.

lomma

Certainly ('with pleasure '), sir.

bədəssıta getaye.

Questions and Answers

besínt meto yemmiKKoTTeru sewocc ageññeh.	mínalbat behulettinna besost meto yemmiKKoTTeru sewocc ageññehu.
bemeto yemmiKKoTTeru temariwoc wede tímihirt minister sihedu ayyeh †	áwo, bízu tamariwoc ayyehu.
zare wede wíCC gudday minister yemmimeTawín sew mán yawKal.	mínalbat ato lemma yawK yihonal.
astemariyacçihu ketemariwoccu gar silepoletika meCCewawet yifélligal †	yellem, ayfélligim.
innezzih sewoc keyét ager meTTu.	kamerika meTTu.
mígbiñin kemangedeñña gar mekkafel tiweddalleh †	áwo, beTam iweddallehu.
bereftaccihu gize wede ityoPiya lemehed yemmitfélligut lemeddeset new †	bereftaccin gize wedeityoPiya yemminhedew yemmiyasdesitu negeroccin lemayet new.
zare mata wedaddis abeba mehedinna meddeset yemmitféllig mán new.	íñña mehedinna meddeset infélligallen.
abreñew wedaddis ketema bittihed yidekmihal †	áwo, beTam yidekmeññal.
kaddis abeba wedezzih ager sittimeCi beTam dekkemes.	áwo, beTam dekkemeñ.
wedaddis ketema hedaccihu Cewata attayum †	keseat behwala heden innayallen.
kennante mekakkel poletika yemminmaru inneman naccew.	kebbedenna lemman naccew.
mígib mán yiserallaccihuwal.	ihitoccaccin yiserullinal.
beityoPiya wisT wend lij mígib yiseral †	yellem, ayseram.
Ken Ken innatoccaccew wede sira sihedu lijoccaccewin wedét yilikallu.	mínalbat wede tímihirtbet yiliku yihonal.
wiššawin abliteh' yet tihedalleh.	wedaddis ketema ihedallehu.
dinkwan yetekkelaccihubbet bota yét nebber.	iwenzu dar nebber.

/mablat/ 'to feed'

gwaddeññoccih dinkwanaccəwın yét indetekkelu tawKalləh †	áwo, awKalləhu.
innataccihu hulgize iyyeməTTac tayaccihuwalləc †	áwo, besammint and gize iyyeməTTac tayənalləc.
ato lemma hulgize wedageru iyyehede innatun yayal †	indaggaTami hulgize ayhedım.
kewaşington beşesəmen yallewın ketəma tawKalləh †	áwo, awKəwallehu.
Səhay bəmisraK atweTam yalə mán nəw.	and temari nəw, simun gin alawKəwım.
bəbetih zuriya yənəbberut ləmləm zafocinna abəbawoc yét allu.	bəkiremt inji bəbega ayttayyum.
yəbirow şum bəTam Tıru ləmmisərut səwoc mın səTTaccəw.	bızu genzəb səTTaccəw.
bəKırb gize wıst wədəñña yuniwersiti yəmmiməTu innəmán naccəw. ^{oob}	yəityoPiya temaroc naccəw.
Timun telaCto yét məhed indemmifellig tawKallaccihu †	mınalbat wədə sıraw yihed yihonal.
bəzzih aKTaCCa, ıbahıru aKrabbiya betocc allu †	áwo, ammıst betocc 'allu.
ato lemma TıyyaKe siTəyyıK mán melleşə.	bəwınətu alawKım.
ıwıCC gudday minister gibbi wıst bızu ləmləm zafocc allu †	áwo, bəTam bızu zafocc allu.
bəbird ləmin maTTah.	bəTam yəmmifelligew nəger sılalleñ nəw.
ləmin arfıdeh timəTalləh.	awtobus sıTəbbıK nəw.

dirset

high, elevated, prominent
authorities

any, every

to be processed, to be checked;
to be distilled, to be sifted

bəkeffıteñña bota lay ınoraləhu.

yəwıCC gudday minister baləsılTanoc
wədəzzih ketəma məTTu.

mannaccəwım temari wədə timıhirtbet
məhed yıgğəbbawal.

sıraw ketəTarrallıñ behwala
lıməTa ıılaləhu.

teTarra-məTTarat-yıTTarral

	indemmimēTa <u>arregaggeTelliñ.</u>
to assure, to confirm	marregageT-yarregaggiTal
rules, regulations	təmariwoc hullu yetəmari betun <u>denb yawKallu.</u>
	tımihirtən bewašington wıst <u>feSSemhu.</u>
to complete, to accomplish,	mefeSSem
to be completed, accomplished	məffeSem

ato ləmma beityoPiya wıst yəmmisseTTewın tımihirt kəCərrəse bəhwala ləkəffiteñña tımihirt wədamerika ləmehed assebe.

and Ken beTıwat tenesto sile vizaw ləmənnegager wədamerikan embassi hede. izziyam yevizawın šum agñito selamta kəseTTew bəhwala, wədamerika ləmehed mēfellegun gelleSellet. yevizaw šum yəmmigebabbetin yuniversityinna indezzihum keyuniversityiw balesılTanoc dəbdabbe magñetun Təyyekew. ato ləmma keyuniversityiw balesılTanoc yederrešewın dəbdabbe bəKərrebellət gize, yevizaw šum mannaccəwım nəgər yetəTarra mehonun karregaggeTe bəhwala, vizawın lato ləmma liseTew fellege.

mannaccəwım səw letımihirt wədamerika ləmehed sifellig, bemejəmmeriya yəmmiggebbawın denb mēfeSSem alləbbət. yih denb bəmmiggebbə kaltefeSSeme, viza magñet asceggari mehonu yetawweKe nəw.

TıyyaKewoc

ato ləmma wədamerika ləmehed ləmín fellege.
mécé wədamerikan embassi hede.
ləmín wədamerikan embassi ləmehed fellege.
bamerikan embassi wıst mannín ageññe.
levizaw šum mín gelleSellet.
yevizaw šum ato ləmman mín Təyyekew.
ato ləmma levizaw šum mín asayyew.
yevizaw šum lato ləmma mín liseTew fellege.
and temari letımihirt wədamerika sihed, mín madreg yiggebbawal.
and səw yəmmiggebbawın denb kəfeSSeme, viza magñet asceggari
nəw ↑

Unit 22

Basic Sentences

yeviza šum

Who's going to take care of your expenses ('who will pay money for you') while you're studying in America? amerika bəmmimmarubbet gize wísT, genzeb mán yikeflilliwotal.

lemma

My parents. abbatinna nnaté naccəw.

yeviza šum

government mængist
Has the Ethiopian government given you permission to go and study in America? yeityoPiya mængist wedamerika hedəw indimmaru feKdolliwotal †

lemma

Yes, it has (given me the permission). áwon, feKdollifñal.

yeviza šum

How much [in] U.S. dollars is your family going to pay you per month? betesəbocciwo bewer sínt yamerikan birr yikefluwotal.

lemma

They're going to pay me three hundred American dollars. sost meto yamerikan bírr yikefluññal.

yeviza šum

to explain, to show masreddat
Do you have a letter showing that they're going to pay you 300 dollars? sost meto birr indəmmikəfluwo yəmmiyasredda dəbdabbe allewot?

lemma

Yes, I do. áwo, alleñ.

yeviza šum

May I see it? isti liyəw.

lemma

Certainly (and) here it is.

išši, yihewinna.

yeviza šum

application

mamēlkēca

form

form

application form

yemamēlkēca form

to fill, to fill out

molla-memulat-yimolal

Very good. Then take this application form and fill it out right here, or, if you wish, do it at home and send it back to me.

mēlkam. ingīdiyass yihinnin yemamēlkēca form bifēlligu izzih, bayfēlligu betiwo yiwsēdunna, moltew yilakullīñ.

('Then take this application form and fill it out here if you want, at home if you don't want, and send it to me.')

lemma

Since I don't have much time I'd like to complete it here ('if I complete here, this is my desire').

bizu gize silelelleñ, izzihu bīGerris fīKadé new.

yeviza šum

to bother, to cause
trouble or difficulty

mascəggər

secretary

Sehafi

Very good. If you come across any difficult questions in the application form ('if you have questions that cause you difficulty') you can ask either me or my secretary.

Tiru. mamēlkēcaw lay yemmiyasəggəruwo TiyyaKewoc binoru, inén weyim Sehafiyeñ liTeyyīKu yicilallu.

lemma

All right, sir.

išši getaye.

yeviza šum

We'll call you when the visa is ready.

vizaw sizzəgajj inTerawotallen.

Questions and Answers

ministru simeTu, min madreg
yasfelligal.

bebizu ši yemmiKKoTTeru sewocc
ayyeh †

aggotaccihu beKirb Ken wedaddis
abeba indemmimeTa neggeraccihu †

sewiyyew iyyehede indiyastemir
azzezhe †

yemamelkecaw form simeTallih
wedamerika letimihirt tihedalleh †

yebirow šum Tıwat likk besost
seat birowaccaw tegeñte, w,
siraccawın mesrat allebbaccaw †

betih hulett kifil silallew, andun
kifil legwaddeññah lomesTet
tifeKdalleh †

yeketemaw polis wedemmifelligew
sew limerañ yicilal †

ato lemna wedamerika indihed
feKdewillletal †

yetegeññew genzeb beserrateññocu
fit teKoTTere †

astemariw kiflu wisT indegebbā
timihirt yijemmiral †

gazeTawın indanebbēbe yabbatun
mehed arregaggeTe †

mengist bifeKdillih bandu TeKlay
gizat wisT mesrat icilallehu †

wenzu bimola wede wana tihedalleh †

kebetaccihu behulett seat meTtaccihu,
min tiserallaccihu.

wedebete inditmeCi biTeyyiKis
timeCalleš †

amariñña biyastemiruh, bewer sint
birr tiseTaccewalleh.

ministru simeTu, selamta mesTet
yasfelligal.

lemayet felligge nebbē, gin
lay alcalhum.

besilk Terto neggeren.

azižzew nebbē, gin lemehed
alcalem.

minalbat bimeTallih, ihed yihonal.

áwo, besost seat gebte mesrat
allebbaccaw.

irsu kefellege lomesTet
ifeKdallehu.

áwo, limerawo yicil yihonal.

áwo, feKijjellletallehu.

šumu silazzeze beserrateññocu
fit teKoTTere.

andand gize yijemmiral andand
gize degmo ayjemmirim.

áwo, liyarregaggiT cale.

mengist kefēKKedellih mesrat
ticilalleh.

minalbat ihed yihonal.

gazeTawocın innanebballen.

áwo, bedessita meTallehu.

hulett meto birr isetaccewallehu.

bewıCC gudday minister wıst sıra tıseTutallaccıhu †	áwo, inseTewallen.
zare késeat befit wede biroh mehed alnebberebbıhim †	áwo, mehed nebberebbıñ.
wedagerıh sınmeTa indınTeyyıkıh adraşşah yét new.	adraşşaye tımıhırt minıstér new.
sılagere binegraccıhu, innantem sılageraccıhu tinegruññallaccıhu †	ante sılagerıh keneggerken ıññam sılageraccın ınnınegrıhallen.
bezzih wer wıst zinab sılemmızenb, bird yemmhon yimeslıhal †	hulgize zinab kezennobe yıberd yihonal.
weyzerıt almaz yeTeyyeKhatın neggereccıh †	yemmawKew neger yellem aleccınna neggereccıñ.
ımeTallehu sılalec tıTebbıKatalleh †	áwo, ınen lemayet sılemmitmeTa ıTebbıKatallehu.
zare Sehafıh wede biro lemın alméTTaccım.	raswan sılammemat wede hakim bet hedallec.
sılewendımmıh kamerıka memTat semmah †	áwo, tınantınna and sew neggereñ.
wede ketema koman gár mehed tıfelligallaccıhu.	kébalınjerocaccın gár mehed ınfelligallen.
kezzih befit yét hedaccıhu nebbér. ıbet kallut sewoc mannın Terrah.	wedaddis ketema heden nebbér. ato lemmanınna abbatun Terrahuwaccew.
genzebun sıyageñ şırrişır yemmhed yimeslıhal †	áwo, mınalbat wedaddis abeba land sammınt yıhed yihonal.
kıremtu saymeTa wedageraccıhu tıhedallaccıhu †	áwo, kand wer behwala wedageraccın ınhedallen.
kesıra sıtweTa wedeñña bet tımeTalleh †	wede ketema sılemmhed, memTat alcılım.
weyzerıt almaz sıtmeTa yét tıKoyyallec.	mınalbat kato yohannıs gár tıKoyy yihonal.
wedaddis abeba sıthedu imenged lay mın ayyaccıhu.	mınımm alayyenım.
ınglız ager wıst sılayyehew neger hullu lıtnegrén tifelligalleh †	áwo, yemmitfelligutın bıttıTeyyıkıñ ınegraccıhuwallehu.

almaz tinant mín inditnegrat
TeyyeKeccih.

silamerika timihirtbetoccinna
temariwoc indinegrat
TeyyeKecciñ.

lëmmanna mistu indimeTunna wëde wenz
heden indinwañ tifelligallëh †
wëde ityoPiya hedaccihu amerikan
embassi inditseru tifelligallaccihu †
amariñña Kwankwa indittimmar
yëneggerëh sëw mán new.

áwo, Kënu simoK hëden indinwañ
ifelligallëhu.
áwo, izziya hëden indinsëra
bëTam infelligallën.
amariñña Kwankwa indimmar
wëndimme neggerëñ.

dirset

duty, obligation, responsibility

giddetaw silëhone, lëmmatu
genzëb lake.

to keep waiting

abbate këTiwat iskahun asTëbbeKëñ.
masTëbbeK

ato lëmma yëmmibbalëw ityoPiyawí temari wëdamerika lëmëhedinna,
timihirtun lëmëKëTTël silëfëllëge, wëdamerikan embassi mëhedinna, viza
mëTayyeK giddetaw hone. ato lëmmam wëdamerikan embassi lëviza këmëhedu
bëfit këityoPiya mëngist mëfëSSëm yëmmiyasfëlligëwin neger këCërrsë bëhwala,
wëdeembassi hëdenna, yëvizawin šum ato jon yëmmibbalutin amerikawí tëgënaññë.
ato jonim ato lëmman lëmin wëdamerika mëhed indëmmifëllig, yët timihirtbet
indëmmigeba, sînt amët indëmmiKoyy, lëtimihirtu mán indëmmikeflillet
këTeyyeKut bëhwala, and form sëTTutinna, indimola azzëzut.

ato lëmmam formun molto siCërris, lato jon sëTaccëwinna, vizawin
tëKëbbele. ato jon vizawin lato lëmma siseTut silasTëbbeKhuh aznallëhu alu.
ato lëmma minimm aydël igziyabher yisTillilñ alëna, wëde betu hëde.

TiyyaKewoc

wëdëamerika yëmmihëdëw temari sîm mán yibbalal.

ato lëmma wëdamerika lëmin yihëdal.

bamerika wisT ato lëmma sînt amët yıKoyyal.

lëtimihirtu mán yikëflilletal.

yato jon sîra mindin new.

vizawin lëmagñët mın adërregë.

ato lëmma vizawin lëmagñët wëdët hëde.

vizawin tēKëbbilo lato jon mın alaccëw.

and ityoPiyawí wëdamerika lëmëhed mın madreg allëbbët.

Then the bank on the Haile Selassie I
Square is the nearest for you, go
to that one.

ingidiyass iKadamawi hayle
sillase addebabay yalaw
bank yiKerbiwotallinna,
izziyafñaw yihidu.

yohannis

Yes, it would be better for me to
go there and cash [my check],
if I [only] knew the address.

áwo, adraššawin bawKew, izziya
mehedinna, memenzər
yiššaleññal.

kebbede

It's not so difficult to find the
bank. Haven't you ever been
('gone') to the Haile Selassie
Square before?

bankun lemagneñet beTam ascəggari
aydelləm. kezzih befit
ihaylesillase addebabay
hedew yellem?

yohannis

to borrow (things)

tewase-mewwas-yiwwasal

library

məSihafbet/betə məSahift

Yes, I often go to the American
library (to borrow and return
books).

áwo, məSihaf lemewwasinna
ləmemelles wədamerikan
məSihafbet bizu gize
hejjallehu.

kebbede

side

gon

If you know the American Library,
the bank is [right] next to it.

yamerikanin məSihafbet kawwəKut,
banku kəssu gón nəw.

yohannis

to miss, to lack

aTTa-maTat-yaTal

I won't miss it. I'll go [there]
immediately ('quickly') and be
('come') [right] back.

issuniss alaTawim, tolo dərišše
imeTallehu.

kebbede

to be straight, to have
good luck, to succeed;
to be jealous, to envy

məKnat

O.K. good luck!

išši yiKnawo.

Grammatical Notes

Note 23.1 The Plural affix /inn(ə)-/

baddis abeba zuriya yemmiggeññut
leloc teKlay gizatoc innemán
naccew.

What are the other provinces
around Addis Ababa?

yedoro weT kenne inKulalwa.

The chicken stew with eggs.

The affix /inn(ə)-/ is prefixed to the question word /man/ 'who', 'what' to indicate that the question refers to more than one thing or person. This is the same affix which is prefixed to personal and demonstrative pronouns in their plural forms, as in /antə/ 'you (sing.)' - /innantə/ 'you (pl.)', /issu/ 'he' - /innessu/ 'they', /yih/ 'this' - /innezzih/ 'these', etc.

The affix /inn(ə)-/ with the prefix preposition /k(ə)-/ means 'including', 'with', e.g. /kennelijoccu meTTa/ 'he came with his children'. /inn(ə)-/ may be also prefixed to the names of persons (or to their titles, ranks, etc.) to indicate that this person is not alone but is either a member of a group, e.g. /innato kebbədə suK/ 'the store of Mr. Kebede and his associates', or that this person is accompanied by some other persons, e.g. /innato kebbədə meTTu/ 'Mr. Kebede and his group came'.

Note that when the noun with the prefix /inn(ə)-/ is the subject of the sentence the verb is in the plural.

Examples:

inneman meTTu.	'Who (pl.) came?'
innemannin tawKalleh.	'Whom (pl.) do you know?'
innezzih sewoc innemán naccew.	'Who are these people?'
wedennato lemman bet innihid.	'Let's go to the Lemmes' place'.
yennato kebbədə hotel izzih yiggeññal.	'The hotel of Mr. Kebede and his associates is here.'
ato kebbədə kenne betesebu wedaddis ketema hede.	'Mr. Kebede went to Addis Katama with his family.'
temariw kenne gwaddeññocu izzih meTTa.	'The student came here with his friends'.

Note 23.2 Question Words.

mín ale †	'What did he say?'
yih sew mán new.	'Who is this man?'
mán meTTa.	'Who came?'
simih mán new.	'What's your name?'
yih wenz mán yibbalal.	'What's the name of this river?'
yih sew mán yibbalal.	'What's the name of this man?'
yih wišša mán yibbalal.	'What's the name of this dog?'
keyét meTTu.	'Where did they come from?'
silemín meTTu.	'Why did they come?'
wedét hedu.	'Where did they go?'
indemín adderu.	'How did you spend the night?'
wedaddis ketema beyetiññaw awtobus mehed icilallehu.	'By which bus can I go to Addis Ketema?'
yetún ayyehew.	'Which one did you see?'

All the question words in the above sentences have occurred in the Units 1 through 23.

Note 23.2.1. /man/ 'who', 'what'.

As illustrated by the above sentences /man/ may be used in questions referring to persons, animals or things.

Note that the direct object form of /man/ is /mannin/ 'whom', e.g. /mannin ayyeh/ 'whom did you see?'

Here are some examples of the question word /man/ used with various prefixes.

lemán neggerhew.	'Who did you talk to?' ('To whom... ')
wedemán tihedalleh.	'Whose place are you going to?' ('To whom... ')
silemán tassiballeh.	'Who are you thinking about?' ('About whom... ')
indemán yinnaggeral.	'Who is he speaking like?' ('Like whom... ')

kəmán səmmah.	'Who did you hear from?' ('From whom... ')
kəməngár məTTa.	'Who did he come with?' ('With whom... ')
bəman məkina hedə.	'Whose car did he go in?' ('By whose car... ')
yəmán ferəs Təffa.	'Whose horse was lost?'
kəman bəfít Koməh nəbbər.	'Who were you standing in front of?' ('In front of whom... ')
kəman behwala gəbbah.	'Who did you go in after?' ('After whom... ')
ıman bét hedə.	'Whose house did he go to?' ('to whose house... ')
ıskəman kətəma tihedalləh.	'What town will you get to?' ('As far as what town... ')

The form /innəman/ (plural of /man/) discussed in Note 23.1 is often replaced by /manman/, e.g.

innəzzih səwoc manman naccəw. 'Who are these people?

The question words /innəman/ and /manman/ are used almost interchangeably. There is however a slight difference in the response to these question words. The answer to the /manman/ question is a complete enumeration of persons or things referred to in the question. The answer to the /innəman/ question may consist in naming just one person, e.g.

Question

innəzzih səwoc manman naccəw. 'Who are these people?'

Answer

innəzzih səwoc ato kəbbədə, ato
ləmmanna ato yohannis naccəw. 'These people are Mr. Kebede,
Mr. Lemma and Mr. John.'

Question

innəzzih səwoc innəman naccəw. 'Who are these people?'

Answer

innəzzih səwoc innato kəbbədə
naccəw. 'These people are Mr. Kebede and
his group.'

Note 23.2.2. /mɪn/ or /mɪndɪn/ 'what'.

The question words /mɪn/ and /mɪndɪn/ mean 'what'. /mɪndɪn/ is used with the verb form /nɛw/ 'is' only, while /mɪn/ is used in all other situations. It should be noted, however, that /mɪn nɛw/ is used as equivalent to the English 'What happened?', whereas /mɪndɪn nɛw/ means just 'what is it?'

Examples:

yih mɪndɪn nɛw.	'What is this?'
mɪn tɪfɛllɪgallɛh.	'What do you want?'
mɪn ayyɛh.	'What did you see?'
mɪn sɪrɑ tɑwKallɛh.	'What [kind of] job do you know?'

In addition to the regular plural form /mɪnoc/ the form /mɪnmɪn/ is used to indicate that the answer is supposed to include more than one thing.

Examples:

mɪnocɪn ɑmɛTTɑhɪllɪɲ.	'What did you bring me?'
mɪnmɪn bellu.	'What did they eat?'
ɪTɛrɛPɛzɑw lay yallu nɛgɛrɔc mɪnmɪn nɑccɛw.	'Which objects are on the table?'
mɪnmɪn ɑynɛt mɛSɪhɑfɔc mɑnbɛb tɪfɛllɪgallɛh.	'What kind of books do you want to read?'
mɪnmɪn ɑynɛt ɑtkɪlt gɛzzɑh.	'What kind of vegetables did you buy?'

/mɪn/ used with various prefixes:

lɛmɪn mɛTTɑ.	'Why did he come?'
sɪlɛmɪn mɛTTɑ.	'What did he come for?'
ɪndɛmɪn sɛnɛbbɛtu.	'How did you spend the week?'
kɛmɪn yɛtɛsɛrrɑ nɛw.	'What is it made of?'
bɛmɪn mɛTTɑh.	'By what [means of transportation] did you come?'
ɪmɪn ɑddɛrh.	'Where did you spend the night.'
kɛmɪn bɛfɪt hɔnɛ.	'Before what (i.e. prior to what event) did it happen?'
kɛmɪn bɛhwɑlɑ hɔnɛ.	'After what did it happen?'
ɪskɛmɪn Kɛn dɪrɛs ɪzzɪh tɪKɔyallɛh.	'Up to what day are you going to stay here?'

Note that both /man/ and /min/ may be used with noun suffix pronouns, e.g.

mannaccihu lemehed yifelligal.	'Which one of you wants to go?
minhin ammemeḥ.	'Which [part of your body] hurts?
yih miné new.	'What [part] of my [body] is this?

Note 23.2.3 /yet/ 'where'

Here are some examples of the question word /yet/ 'where' used with various affixes:

keyét timəTalleḥ.	'Where are you coming from?'
beyét wəTTa.	'Through which [door] did he exit?'
indét sirawin serra.	'How did he do his work?'
wedét lemehed tifelligalleḥ.	'Where do you want to go?'
iskeyét dīres abren innihid.	'How far ('up to where') shall we go together?'
iyét inniggenañ.	'Where shall we meet?'

Note 23.2.4 /yetu/ 'which'; /yetiññaw/ 'which', 'which one'; /manniññaw/ 'which one'.

The question words /yetiññaw/ and /manniññaw/ may be used interchangeably. /yetiññaw/ and /manniññaw/ may refer to both persons and things, but /yetu/ usually refers to things only.

Examples:

yetún mekina gezzah.	'Which car did you buy?'
yetún tifelligalleḥ.	'Which [one] do you want?'
leyetiññaw astemari neggerk.	'Which teacher did you tell [it] to?'
wede yetiññaw kifil gəbbah.	'Which room did you enter?'
sile yetiññaw lij tənəgaggeru.	'What child did they speak about?'
yetiññawin awtobus tiyızalleḥ.	'Which bus are you going to take?'
keyetiññaw meSihaf anebbebih.	'From which book did you read?'
keyetiññaw sew gar yiserallu.	'With whom ('which person') do you work?'
beyetiññaw babur meTTaccihu.	'What train did you come by?'
iske yetiññaw Tabiya dīres hedaccihu.	'Which station did you get to?'

lyətiniññaw bet wist Koyyeh.	'In which house did you stay?'
manniññaw temari mətTa.	'Which student came?'
manniññawin hakim ləmayet tifəlligalləh.	'Which doctor do you want to see?'

Note 23.3 /manniññawim/ or /mannaccəwim/, 'every', 'each'; 'every one', 'each one'.

The forms /manniññawim/ and /mannaccəwim/ are used interchangeably. They correspond in meaning either to the English indefinite pronouns 'every one', 'each one' or to the adjectives 'every', 'each'.

Examples:

manniññawim (/mannaccəwim) serrateñña sirawin məsrət alləbbət.	'Every employee must do his work.'
manniññawim (/mannaccəwim) bəgize məmTat alləbet.	'Every one must come on time.'

The direct object suffix /-in/ is infixes before the ending /-im/ of these forms, e.g.

manniññawinim nəgər mayet yasfəlligaccihual.	'You (pl.) must see everything.'
mannaccəwinim məKKəbəl yasceggiral.	'It's difficult to accept everyone (or everything).'

Examples of /manniññawim/ and /mannaccəwim/ used with prefixes:

ləmannaccəwim temari asrəddiccalləhu.	'I've explained [it] to each student.'
siləmanniññawim səw ləmənnager alfəlligim.	'I don't want to speak about every person.'

Note 23.4 /mannim/ 'any one' 'anybody', 'no one', 'nobody' and /minimm/ 'anything', 'nothing'.

The forms /mannim/ and /minimm/ are used with a negative verb form and correspond in meaning to English 'any one', 'anybody', 'no one', 'nobody' and 'anything', 'nothing' respectively.

The negative suffix /-(1)m/ may or may not be used, e.g.

mannim almeTTa.

or:

'Nobody came'.

m^onnim almeTTam

mannim alneggereñ.

or:

'Nobody told me'.

mannim alneggereññim.

lemannim sew indittinnagger alfellig.

or:

'I don't want you to tell [it]
to any one'.

lemannim sew indittinnagger alfelligim.

minimm alalhu.

or:

'I didn't say anything'.

minimm alalhum.

minimm aydel.

or:

'It doesn't matter'.

minimm aydelləm.

bekise wist minimm yelle.

or:

'There's nothing in my pocket'.

bekise wist minimm yellem.

It should be noted that when /mannim/ is used as a direct object of the verb the suffix /-in/ is infixed before the ending /-im/. /minimm/ does not take any direct object suffix:

Examples:

manninimm alayyehu(m).

'I didn't see anybody'

but:

minimm alayyehu(m).

'I didn't see anything'.

Note 23.5 /minimm/ used with the prefix /inde-/.

The form /indeminimm/ is used, in the sense of 'no matter how', 'some how', 'by all means', 'anyhow', 'under any circumstances'. It is usually combined with the Gerund forms of the verbs /malet/ 'to say' or /məhon/ 'to become'.

Examples:

indeminimm dərrese.	'He arrived somehow'.
indeminimm tēgenaññu.	'They met anyhow'.
indeminimm bilo fetenewin allefe.	'He passed the exam by using every resource.'
indeminimm bilən addis abeba inhedallen.	'We'll go to Addis Ababa under any circumstances.'
indeminimm biyye timihirten icerrisallehu.	'No matter what happens I shall complete my education'.
indeminimm hoññe idersallehu.	'No matter how, I'll reach my destination'.
indeminimm hona idawan keffelec.	'She paid her debt despite everything.'

Questions and Answers

yet sefer bank yiggeñ yimeslihal.	addis ketema wist hulett bankoc indallu awkallehu.
yetun mekina tekefto ageññehew.	ine simeta keyyu mekina kiftun hono ayyehut.
yetiññawin bet mekfetinna mezgat ticilalleh.	hulettun betoc bicca mekfetinna mezgat icilallehu.
yewicc gudday minister serrateññoc bemulu yet indehedu tawkallaccihu ↑	zare sira silemmayseru wede mesriyabetaccaw almettum.
addis ketema wedallew bete mesahift yemnihed man new.	ato kebbede new.
izzih kallut sewoc wendimmiwo manniññaw new.	isetoc mekakkal yetekemmetew rejjimu sew new.
addis abeba wist yetiññawan setiyyo aytehat nebber.	keyy libs yelebbeseciwan set ayiccat nebber.
sile manniññaw neger tinegreññalleh.	sileminimm neger alnegrihim.
yeseTteheññin genzeb leman indisetew tifelligalleh.	lennate inditsetilliñ ifelligallehu.
sile yetiññaw ager mennager yifelligal.	silamerika mennager yifelligal.
yetiññawin mekina mewwas tifelligalleh.	tinniswan mekina mewwas ifelligallehu.

yetiffioccu astemariwoc lereft wedamerika yihedallu.	hullum bemulu yihedallu.
inneman amariñña indimmaru tifelligalleh.	kewiCC gudday minister serrateññoc and weyim hulett sewoc indimmaru ifelligallehu.
yetiññawin TerePeza tewasew.	addisun TerePeza tewase.
misaccawin lemin izzih meblat ayfelligum.	izzih misa lemeblat beTam widd new.
yihin debdabbe lemanniññaw sew mesTet allebbiñ.	letimihirtbetu šum mesTet allebbih.
sitmeTu mannim sew alayyaccihum †	yellew, mannim sew alayyenim.
mannim biTeyyiKaccihu sila serranew attinnaggerum †	yellew, anninnaggerim.
almaz wede wana sithed yemmitbelaw minimm alwessedec †	yellew, minimm alwessedec.
silebeteseboccih minimm alsemmah †	yellew, iskahun minimm alsemmahu.
ageraccihi mece dersaccihi temellesaccihi.	kand wer befit dersan temellesn.
manniññawin sew meTrat felligaccihi nebbber.	yato yohannisin abbat meTrat felligen nebbber.
yetiññawoccun betoc ligezu yifelligallu.	besteKeññ yallutin hulett betoc megzat yifelligallu.
yetiññawoccun gazeTawoc anibbeh Cerrsh.	iTerePezaw lay yallutin anibbe Cerrshu.
silemanniññawoccu ageroc mastemar ticilalleh.	sila ityoPiyanna amerika mastemar icilallehu.
wedageraccihi kenneman gar mehed tifelligallaccihi.	kennalmaz gar mehed infelligallen.
ato yohannis izzih yemeTTaw, indimeTa sileneggeraccihut new †	awo, indimeTa sileneggernew new.

dirset

life	<u>nuro</u> asceggari new.
stranger	kebbede lesewu <u>bada</u> new.
exit	mewCa
entrance	megbiya

	wede betu kemehedu befit <u>yamenetta</u> nabber.
to hesitate; not to know what to do	amenetta-mamentat-yamenettal botaw <u>tesassateñ</u> .
to be in error, to be mistaken, to miss	tesasate-messasat-yissasatal <u>Tega bilo</u> simun TeyyeKew.
to come near	Tega malet <u>feTen bileh</u> na.
to be quick, to hurry	feTen malet

ato yohannis addis abeba wist nuro kejemmerabbet Ken jemmiro, iskezare dires lageru ingida lesewu bada nabber. bezzihu mikniyat yeketemawin newCanna megbiya ayawKewim. indaggaTami and Ken wedebank lemehedinna cek lamemenzer felligo, mengedu Teffabbetinna, Komo siyamenetta ato kebbeden ayyew. ato kebbedem ato yohannis menged yetesasatew mehonun silawweKe, Tega bilo liredawot icilallehu ↑ alenna, yohannisin TeyyeKew. yohannisim feTen bilo baKrabbiya yallew bank yet new alew. kebbedem yeityoPiya mengistin bank adrašša neggerewinna, guzowin KeTTele. yohannisim cekun limenezzir wede banku hede.

TiyyaKewoc

ato yohannisin lageru ingida lesewu bada yaderregew mindin new.
ante wedand addis ager sithed indezzih yalle neger yissemmahal ↑
yohannis cek lamemenzer yefellegew leminding new.
mengedu beTeffabbet gize min aderrege.
yohannis imenged lay Komo lemin amenetta.
ato kebbede lato yohannis yeyetiññawin bank adrašša setTew.
kebbede kezziya behwala min aderrege.
yohannis min serra.
ante lageru ingida yehonkibbet gize nebbere ↑
ato yohannis lemin tesasate.
ato kebbede ato yohannisin min bilo TeyyeKew.

yebank serrateña

then	tadiya
(Then) how do you want your money?	tadiya indét indimenezzirilliw
(How do you want me to cash it	yifelligallu.
for you')	

yohannis

owner	bale
five dollar bill	balammist birr
make for me	yargullif
Make it five and ten [dollar]	balammistinna, balassir
bills (for me).	yargullif.

yebank serrateña

to borrow (money)	mebbeder
Here you are, sir. By the way,	yihew getaye. lemehonu kebank
would you like to borrow some	genzeb mebbeder yifelligallu †
money from the bank?	

yohannis

loan	biddir
For the time being, I don't need	legizew biddir ayasfelligeffim.
any loan. In two months, however,	kehulett wer behwala gin,
I'll come to borrow some money.	lemebbeder meTallehu.

yebank serrateña

Very good, as you wish.	melkam, indefellegu.
-------------------------	----------------------

yohannis

Thank you very much.	beTam aasesegginallehu.
----------------------	-------------------------

yebank serrateña

You're welcome!	minimm aydel.
-----------------	---------------

Useful Words

ato kebbeden <u>beteleyy</u> beTam awKewallehu.	especially, particularly
tinant <u>beteleyy</u> Tiru Ken nebber.	
genzebaccawin izzih bank wistT <u>masKemməT</u> ayfelligum.	to put, to save (money), to set aside
libsun abbatu bet wistT <u>asKemməTe</u> .	
genzebwan kebank <u>mawTat</u> tifelligallec.	to take out, to withdraw,
mekinaw keši birr belay <u>yaweTat</u> .	to cost, to come up to
wedamerika lemehed kamerikanna keityoPiya mengistoc feKad <u>mawTat</u> yafelligal.	
<u>was</u> lemagneT wedaddis ketema mehed allebbiñ.	guarantee
yene <u>was</u> hulett birr lebanku keffele.	
yamerika hizb keityoPiya hizb beKuTir <u>yibelTat</u> .	
ato yohannis kato lemma <u>yibelTat</u> .	
məbleT	to be more, to be bigger, to increase, to exceed, to excel
and Tiru bet <u>məkkerayət</u> ifelligallehu.	to rent
yemma bet assir birr <u>tekerayye</u> .	
band wer wistT and Tiru bet məsrat <u>yiccalal</u> .	
wede ityoPiya bebabur mehed <u>ayiccalim</u> . meccal	to be possible
genzebun leman <u>mabedder</u> tifelligalleh.	to lend (money)
sint meto birr <u>mabedder</u> ticilalleh.	
yebirtukanun <u>gimmaš</u> lelemma seTTəhut.	half
and Ken ke <u>gimmaš</u> iseralliwotallehu.	
ibank wistT kalleh genzeb sint <u>welled</u> tageññalleh.	interest
bamet bemeto ammist <u>welled</u> iseTihallehu.	
bamerika wistT bizu <u>nəggadewoc</u> yiggeññallu.	merchant
lenəggade genzeb mabedder yafelligal.	

<u>tirfun</u> ləman səTTəhəw.	profit
band amət wıst and ši birr <u>tirf</u> ageññallehu.	
yeməkinayen <u>bərr</u> asaddısallehu.	entrance way, passage, doorway
<u>berrun</u> zəgto ibetu təkəmmıTowal.	
<u>bəməskotu</u> gəbto yeberrun <u>məzgiya</u> kəffətəw.	
yəməskotun <u>məzgiya</u> kəwıst zəgto beberru wəTTa.	
məskot	window
məzgiya	door panel, sash
bəwer sint <u>dəmoz</u> tageññalləh.	salary, wage
yalləfəw wer <u>dəmoz</u> hın ləman səTTəhəw.	

Grammatical Notes

Note 24.1 Short form of /madrəg/ 'to do', 'to make'

balammıstınna balassırbırr yargullıñ. Make it five and ten dollar
bills (for me).

The form /marəg/ (short form of /madrəg/) 'to do', 'to make' is used by some Amharic speakers.

Other forms of this verb are:

Imperfective	/yarəgal/
Jussive	/yarg/
Imperative	/arg/

Note 24.2 The use of /gıddeta/ 'obligation', 'necessity' with /alləbbıñ/, /alləbbıh/, /alləbbət/ etc.; /hənebbıñ/, /hənebbıh/, /hənebbət/ etc., and /nəbbərəbbıñ/, /nəbbərəbbıh/, /nəbbərəbbət/, etc.

wədə ləla bank hejje gıddeta cek	'I have to go to another bank and
məmənzər alləbbıñ.	cash the check.'

In Note 14.2 the use of the suffix /-(1)bb(1)--(1)bbə-/ with the verb forms /allə-/ and /nəbbər-/ was discussed.

The forms /allə/ and /nəbbər/, and also the form /həne/, when combined with the suffix /-(1)bb(1)--(1)bbə-/, express obligation or necessity. The sense of urgency or compulsion may be enhanced by adding the word /gıddeta/ to the construction.

Examples:

yəzare sammint abbaten mayət allebbiñ.	'I have to see my father next week.'
Kidame libs ləməgzat wədə kətəma məhed giddeta allebbiñ.	'I absolutely have to go downtown to buy some clothes on Saturday.'
bəmmiməTaw amet tımihirten məCərrəs asfəllagi honəbbiñ.	'I must complete my studies by the next year.'
rasen sılamməməñ hakimun mayət giddeta honəbbiñ.	'Since I have a headache I (absolutely) must see the doctor.'

Note that the verb forms /alle-/ and /honə-/ with the suffix /-(1)bb(1)-
~/-(1)bbe-/ may be used almost interchangeably. /honə-/, however, may imply
that the action has to be performed by the actor under compulsion.

The verb form /nəbbərə/ with the suffix /-(1)bb(1)-~/-(1)bbe-/ may mean
either 'had to' or 'should have done so-and-so', e.g.

ballefəw amet wədə ityoPiya məhed nəbbərəbbet.	'He should have gone (<u>or</u> : he had to go) to Ethiopia last year.'
kehulett amet befit yihin dəbdabbe məfərrəm giddeta nəbbərəbbaccəw.	'They really should have signed (<u>or</u> : had to sign) this letter two years ago.'

As illustrated by the above examples the word /giddeta/ is used for
emphasis only and may be left out.

/giddeta/ used with the prefix (b(ə)-/ corresponds in meaning to the
English 'by force', e.g.

lebaw bəgiddeta genzəbun wəssədəbbet.	'The thief took his money by force.'
--	---

Transform Model DrillOutline:

Relative Construction → Noun of agent

Model:

yəmmifəllig səw → fəllagi

Drills

məSihaf yəmmittanəb set nəc.	məSihaf anbabi nəc.
bet yəmmisəra səw yimeslal.	bet seri yimeslal.

bīzu arēKe yēmmiTēTTa sēw nēw.
 mēkina yēmmiyaddīs sēw infēllīgallēn.
 lēserrateññoc mīgīb yēmmiyāKērb
 infēllīgallēn.
 bunna yēmittasallīf līj allēccīš †
 libsen yēmmiyalēbseñ sēw allēñ.
 igziyabherīn yēmmiyamēseggīnu
 innēmán naccēw.
 yihīn irsas yēmmigeza mán nēw.
 and sīni bunna yēmmidēgīm mán nēw.
 kancinna kēne yēmmidēkīm mán nēw.
 kamerika ityoPiya band Kēn
 yēmmidērs allē†
 izzih bet wīst yēmmiyarēfd mán nēw.
 sīlk yēmmidēwwīl allē †
 kēmēSīhaf betu mēSīhaf lēmēwsēd
 yēmmifēKīd mán nēw.
 mīsa lēmēblat yēmmifēllīg mán nēw.
 līwīCC gudday minister wīst gudday
 yēmmifēSSīm lēmmá nēw.
 lēmīgbu genzēbun yēmmikēfl mán nēw.
 sēwocun wēdē betu yēmmiTēra kēbbēdē
 nēw.
 wana kēne gar yēmmijēmmīr sēw allē †

bīzu arāKe TēCCī nēw.
 mēkina addāš infēllīgallēn.
 lēserrateññoc mīgīb aKrabī
 infēllīgallēn.
 bunna asallāfi allēccīš †
 libsen albaš allēñ.
 igziyabherīn amēsgaññ innēmán
 naccēw.
 yihīn irsas gēži mán nēw.
 and sīni bunna dēgāmī mán nēw.
 kancinna kēne dēkāmī mán nēw.
 kamerika ityoPiya band Kēn dēraš
 allē †
 izzih bet wīst arfāj mán nēw.
 sīlk dēwway allē †
 kēmēSīhaf betu mēSīhaf lēmēwsēd
 fēKāj mán nēw.
 mīsa lēmēblat fēllāgī mán nēw.
 līwīCC gudday minister wīst
 gudday fēSSāmī lēmmá nēw.
 lēmīgbu genzēbun kēfay mán nēw.
 sēwocun wēdē betu Tēri kēbbēdē
 nēw.
 wana kēne gar jēmmārī allē †

Questions and Answers

1bank wīst genzēb lēmasKēmmeT
 mēttawēKīya wērēKet yasfēllīgāl †
 kēbank bēKī genzēb awēTTah †
 kēbanku jērba yallēwīn suK mēgzat
 tīcīlallēh †
 cēk lēmēmēnzēr sīmīn mēfērrēm
 yasfēllīgāl †

yellēm, ayasfēllīgīm.
 and asrāmmīst bīrr awTīccallēhu.
 besost šī bīrr bīšēTēw,
 īgezawallēhu.
 áwo, kēssum bēlay was yasfēllīgāl.

kebank mawTat yefelleghew balammistinna balassir birr new ↑	áwo, balassirinna balammist new.
kebank ketebedderhew genzeb sint tiseTeññalleh.	hulett balassir birr iseTihallehu.
yegenzeb biddir bitfellig, banku sint yiseTih yimeslihal.	yefelleghutin yahil yiseTeññal.
banku allebbet sefer yekiray bet magñet yiccalal ↑	áwo, hulett yemmikkerayyu betocc magñet yiccalal.
kebanku serrateññoc, bet lemekkerayet yemmifelligutin sewoc tawKalleh ↑	áwo, awKaccewallehu.
bankoc Tíwat Tíwat yemmikkeffetubbetin seat mawek tifelligalleh ↑	áwo, mawek ifelligallehu.
yebanku serrateññoc Kenun bemulu yiserallu ↑	yelləm, Kenun bemulu aysərum.
genzebun addis ketema allew bank wist masKemmət yifelligal ↑	áwo, biccal, izziya masKemmət yifelligal.
kebbede ibank wist yasKemmətewin genzeb mawTatinna leTiruneš mabedder yifelligal ↑	gimmašun awTito mabedder yifelligal.
keityoPiya mengist bank yetebedderewin genzeb mellese ↑	gena almellesem.
lageru bada kehone, banku genzeb indet abedderew.	bəwinetu indet indehone alawKim.
genzebwan ityoPiya mengist bank wist lemasKemmət aməntita nəbber ↑	áwo, beTam aməntita nəbber.
wedageraccihu lemehed lemín tamenettallaccihu.	minalbat sira annageññim yihonal.
ibank wist lalleh genzeb welləd sint tageññalleh.	bamet sost meto birr ageññallehu.
ibank wist yasKemməThewin genzeb mawTat ticilalleh ↑	áwo, sifellig aweTawallehu.
neggadewoc hullu ibank wist genzeb allaccew ↑	hullum yellaccəwım.
banku bewer wist sint tırf yageññal.	bəwinetu alawKewım.
ante bank mekfət tifelligalleh ↑	genzeb siləlelleñ, mekfət alcilım.

yebankun gənzəb yemmiyabəddirəw səw sım mán nəw.	yohannis yıbbalal.
wədə sinima məhed giddeta alləbbiñ †	kalfəlləgh sinima məhed giddeta yəlləbbihim.
yihın bet labbatu giddeta məgzat alləbbət †	áwo, yihın bet gəzto labbatu məstət giddetáw nəw.
yato ləmman bet bəgiddeta kəftəh gəbbah †	yəlləm, bəgiddeta alkəffəthutım.
bəgiddeta mın aynət sıra məsrat tıcılalləh †	bəgiddetamınimm məsrat alcılım.
lémín gənzəbun bəgiddeta məwsəd tıfəllıgalləh.	gənzəbun bəgiddeta ləməwsəd alfəlləghum.
wədə ityoPiya məhedınna agerun mayət giddeta alləbbih †	áwo, məhedınna agerun mayət giddeta alləbbiñ.
wədə ityoPiya kəməhede bəfit yəgiddeta amariñña mawək alləbbiñ †	áwo, amariñña məmmar alləbbih.
wəyzəro Tırunəş giddeta wədə hakim məhed alləbbət †	áwo, giddeta məhed alləbbət.
wədə tımihirtbet məhed səlfəllıg giddeta məhed alləbbiñ †	áwo, batwəddım giddeta wədə tımihirtbet məhed alləbbih.
kəbbədə giddeta məhed alləbbət †	kalfəlləgə giddeta məhed yəlləbbətım.
wədə tımihirtbet məhed nəbbərəbbət †	bətələyy zərə giddeta məhed nəbbərəbbət.
lıbsun ızzih məskəmmət giddeta nəbbərəbbət †	áwo, lıbsun giddeta məskəmmət nəbbərəbbət.
lıjun giddeta kətəmaribət mawTat nəbbərəbbət †	áwo, mawTat nəbbərəbbət.
yih ırsas kəzziyaññaw məblət nəbbərəbbət †	áwo, məblət nəbbərəbbət.
ato yohannis was magñət giddeta honəbbət †	áwo hulett wasoc magñət giddeta honəbbət.
məkina məkkərayət giddeta nəbbərəbbət †	yəlləm, giddeta məkkərayət alnəbbərəbbətım.
məkina məkkərayətınna wədageru məhed nəbbərəbbət †	áwo, məkina təkərayto wədageru məhed nəbbərəbbət.
ləməhonu amariñña məmmar giddeta nəbbərəbbət †	áwo, giddeta amariñña məmmar nəbbərəbbət.

lēmehonu mettawēkiya wērēket giddeta
mawtat allēbbiś ↑

wedamerika lēmehed bēki genzēb magñet
giddeta honēbbiwo ↑

ato lēmma jērbawin silēmmyammēw
medhanit mēfēllēg giddeta honēbbet ↑

cekun kēmēwsedaccēw bēfit mēfērrem
giddeta honēbbaccēw ↑

wedagerih sittihed genzēb giddeta
mēbbēder allēbbih ↑

biddir kebank mēbbēder allēbbih ↑

genzēb mēbbēderinna lēnnatih melak
giddeta honēbbih ↑

gimmaś dēmozhin lēbet kiray mēkfēl
giddeta honēbbih ↑

addis abēban kēzzih bēfit tawKēwallēh ↑

fēTēn biyye kēbet mēwtat nēbbērebbiñ ↑

banku yihin sēfēr mēgzat nēbbērebbet ↑

izzih sira lēmagñet giddeta ingliziñña
mēcal nēbbērebbet ↑

wedē Kēdamawi haylē sillase addēbabay
mēhed giddeta honēbbih ↑

áwo, mawtat allēbbiñ.

áwo, bēki genzēb magñet
honēbbiñ.

áwo, giddeta honēbbet.

áwo, giddeta honēbbaccēw.

áwo, dēmozen silalageññēhu,
mēbbēder allēbbiñ.

áwo, mēbbēder allēbbiñ.

áwo, dēmozen iskageñ dires
mēbbēder giddeta honēbbiñ.

áwo, hulgize yēdēmozen gimmaś
lēbet kiray mēkfēl giddeta
honēbbiñ.

áwo, awKēw nēbber. ahun gin
kayyēhut bizu gize silēhone,
giddeta mēhedinna, indēgēna
mayet allēbbiñ.

áwo, fēTēn bilēh mēwtat
nēbbērebbih.

áwo, mēgzat nēbbērebbet.

áwo, ingliziñña mēcal
nēbbērebbet.

kato lēmma gar KēTēro silallēñ,
mēhed giddeta honēbbiñ.

dirset

Emperor, imperial

king

to be elevated, high, important

big (pl.)

branch

ityoPiya yēnigusēnēgest agér nat.

nigus

yeityoPiya nigusēnēgest kēff yale
genzēb allew.

kēff malet

tillillik betoc serra.zafu bizu KrinCaf allew.

inhabitant, dweller	yewašington ketema <u>newari</u> newo f
to improve	tımıhırtēn <u>maššasał</u> ifelligallehu. aššasałe-yaššasałal
commerce	yewendimme sira <u>nıgd</u> new.
to develop , to increase	bekırb gize nıgden <u>masfafa</u> ifelligallehu. asfaffa-yasfaffal
economy	ikonomi/ekonomi. nıgd <u>yabeleSSıgal</u> .
to enrich	abeleSSege-mabelSeg
level, standard, rank, steps	yehızbun yenuro <u>dereja</u> aššasałe.
to mention; to raise, to lift	sımun <u>mansat</u> alfelligim. anessa-yanesal
effort	bebızu <u>Tıret</u> wedamerika memtat cale.
department, office	wıCC gudday minister <u>mesriyabet</u> wıst ıserallehu. tımıhırtē beyyegizew <u>yıššasałal</u> .
to improve (intr.) to be improved	tešasałe-meššasał

sıle bank

beıtyoPiya wıst kemmiggeññut bankoc hullu yeıtyoPiya nigusenegest mengıst bank kehullum keff yalé new. yemmiggeññewım baddis abeba ketema wıst new. bezzih bank wıst bızu serrateññoc yıggeññallu.

betıllıllıK ketemawoc hullu KrınCafoc allut. keıtyoPiya wıCCım bandand ageroc wıst KrınCaf bekırb gize keftowal. lemıssalałe ballefut sost ametat wıst and tillıK KrınCaf besudan wıst keftowal.

yeıtyoPiya nigusenegest mengıst bank bıddır leıtyoPıyawiyan yabeddıral. neggadewocınna yemengıst serrateññoc indezzihum yeketemaw newariwoc hullu nurowaccewın lemaššasałınna nıgdaccewın lemasfafa genzeb yıbbedderallu. neggadewocım kebank bemmiyageññut genzeb welled yıkeflallu. kezzihım belay banku yagerun ikonomi lemabelSegınna, yehızbun yenuro dereja lemansat bızu Tıret yadergal.

ballefut ametat wıst yih bank kemannaccewım yemengıst mesriyabetoc bızu meššasałın adrıgowal.

TiyyaKewoc

beityoPiya wıst kallut bankoc yemmibelt yetiññáw new.
 yezzihi bank KrınCafoc yemmiggeññut yét new.
 bezzih bank wıst sínt serrateññoc yiggeññallu.
 beityoPiya wıst KrınCafoc allut †
 yih bank bíddir lemán yiseTal.
 lemín gudday yabeddiraccewal.
 genzebun yetebedderut sewoc sínt welled yikeflallu.
 banku beteleyy yemmiyadergew Tíret lemíndín new.
 genzeb lemasKemmeT bewer sínt gize wedebank tihedalleh.
 ibank wıst lasKemmeThew genzeb bamet sínt welled tageññallèh.
 genzebin bebänk wıst masKemmeT lemín yıTeKmal.
 besudan wıst sínt KrıCafoc allu.

Unit 25

Basic Sentences

	<u>kəbbədə</u>	
Good afternoon, Mr. John.		Tena yisTilliiñ ato yohannis.
	<u>yohannis</u>	
Good afternoon, Mr. Kebede.		Tena yisTilliiñ ato kəbbədə.
	<u>kəbbədə</u>	
Come on in, please.		ibakkıwo yıgbu.
	<u>yohannis</u>	
God		ıgzer/ ıgziyabher
Thank you.		işşı ıgzer yisTilliiñ.
	<u>kəbbədə</u>	
to be late		zəgeyye-məzəgyet-yizəgeyyal
thinking that ('by saying')		bemalet
(Because) you were so late, Mrs. Trunesh and I were afraid ('very disappointed') (thinking that) you were not going to come.		bızu gize bəməzəgyetıwo, ayməTum bemalet, inenna weyzero Tirunəş aznen nəbber.
But we are delighted that you have come (now).		ahun gın sıleməTTu bəTam dessıta yıssəmmanal.
	<u>yohannis</u>	
I'm very sorry, indeed. I (had) left my house at exactly eight ('two') expecting that I'd arrive [much] earlier.		bəwınətu aznalləhu. Kədəm bıyye ıdersalləhu bemalet, kəbete likk behulett səat tenəsıccə nəbber.
name of a hospital in Addis Ababa		ras balca
to change		mələwwəT / məKeyyer
anyhow		yəhonəwhono
Anyhow [it happened] because just as I came near the Ras Balcha Hospital I had a flat tire ('Because the tire of my car blew up') and had to wait until I changed it.		yəhonəwhono, ras balca hospital aTegəb sıders, yəmekınaye gomma sıləfənədda, ıskıləwwıTəw (<u>or</u> : ıskıKeyyırəw) dıres məKoyyet gıddeta honobbiiñ nəw.

Useful Words

pen	addis <u>bi'ir</u> mægzat ifelligallehu. <u>bi'iren</u> ləkəbbədə isəTəwallehu.
to sleep, to lie down	balga lay <u>mətəññat</u> alfelligim.
box	wiŝŝaw <u>bəsatiñ</u> wiŝT təññitowal.
chalk	and <u>saTiñ</u> <u>Temene</u> (or: cok) sətTəhut. bižu <u>Temene</u> mægzat yasfelligenal.
glass	and <u>birCiKo</u> wətət TəTTahu.
weak	and <u>sini</u> <u>KəCCin</u> bunna iTəTTallehu.
slender, slim, thin	and <u>KəCCin</u> set felligaŝ nəbber.
key, lock	lebetu <u>Kulf</u> yelleññim. izzih and <u>Kulf</u> nəbbereñ.
button	ləkotu <u>Kulf</u> yellewim.
to count	yalleññin genzəb <u>məKuTər</u> ifelligallehu. KəTTərə-məKuTər-yiKəTral
needle	<u>merfew</u> yet alle. <u>merfe</u> kəgəbəya mægzat yiccalal †
towel	ibakkiwo <u>foTawin</u> yamTulliñ.
soap	izzih <u>samuna</u> yellew.
washroom	<u>imettaTəbiya</u> <u>betu</u> wiŝT hulett samunawocc allu.
razor	<u>milaCC</u> gezicce mellaCət ifelligallehu.
fat, thick	yələmma wendim beTam <u>wefram</u> nəw. ihitu gin KəCCin nec.
fine, nice, kind	yələmma ihitinna wendim beTam <u>degg</u> səwocc naccəw.
automobile repair shop	garaŝ

Grammatical Notes

Note 25.1 Repetition and Reduplication.

Note 25.1.1 Repetition

The repetition of nouns was discussed in Note 12.4 (/mata mata/ 'every evening', /Tiwat Tiwat/ 'every morning', /ihud ihud/ 'every Sunday', etc.) and that of the pronouns in Note 23.2.1 (/man man/ 'who' (pl.), /min min/ 'which', 'what' (pl.))

As stated in the Note 12.4 the repetition of nouns denoting days of the week and that of the nouns denoting 'day', 'night', 'evening', 'morning', etc. indicate their repeated occurrence, e.g.

mata mata yizenbal.	'It rains every evening.'
Tiwat Tiwat min tadergalleh.	'What are you doing every morning.'
Kidame Kidame wedesinimabet inhedallen.	'We go to the movies every Saturday.'

The repetition of pronouns (Note 23.2.1) indicates that these pronouns refer to the nouns in plurāl.

manman yimeTallu.	'Who (pl.) is going to come!'
minmin tawKalleh.	'What [things] do you know?'

The word /and/ 'one' has the form /andand/ meaning 'some', e.g.

andand sewoc meTTu.	'some people came.'
---------------------	---------------------

The repeated adjectives emphasize the plurality of nouns they modify, e.g.

dehna dehna sewoc meTTu.	'Many good people came.'
bizu bizu setoc yimeTallu.	'A lot of women will come.'
meTfo meTfo irsasocc algezam.	'I'm not going to buy a lot of bad pencil.'
seffi seffi betocc iserallehu.	'I'm going to build many large houses.'

Note 25.1.2 Partial Reduplication.

betilillik ketemawoc hullu KrinCafoc allut.	'It has local offices in every large city ('in large cities').'
--	--

Some Amharic adjectives indicating dimensions or colors have reduplicated forms when modifying nouns in plural.

Examples:

/tillik kətəma/	'a large city'	/tillilik (or: tɪlallik) kətemawoc/	'large cities'
/tinniš wənber/	'a small chair'	/tininniš (or: tinanniš) wənberoc/	'small chairs'
/seffi bet/	'a large house'	/sefaffi betoc/	'large houses'
/rejjim səw/	'a tall person'	/rejjajjim səwoc/	'tall persons'
/kəCCin lij/	'a thin child'	/kəCaCCin lijoc/	'thin children'
/wəfram fərəs/	'a fat horse'	/wəfafram fərəsoc/	'fat horses'
/aCCir ırsas/	'a short pencil'	/aCaCCir ırsasoc/	'short pencils'
/nəCC dimmət/	'a white cat'	/nəCaCC dimmətoc/	'white cats'
/Keyy məkina/	'a red car'	/Keyayy məkinaawoc/	'red cars'
/TıKur bəklo/	'a black mule'	/TıKwaKur bəklowoc/	'black mules'

The reduplicating element, as seen from the above examples, is a single consonant plus vowel, reduplicating the double consonant of the word, so /rə-*jj*-im/ is reduplicated /rə-*ja*-*jj*im/.

Using C for consonants, this reduplication may be shown as follows:

<u>After</u>	<u>The reduplication is</u>
- ə -	-Ca
- ɪ -	-Cɪ- <u>or</u> -Ca-
(-)a-	-Ca-

Note that in case of /wəfram - wəfafram/ the reduplicated consonant is single. Note also that the last example is of single /K/ followed by /u/. The reduplication is /Kwa/. (The /w/ may be said to be due to /u/).

Note 25.1.3 Complete reduplication

In addition to the partially reduplicated forms mentioned in the above note, some adjectives denoting colors may have completely reduplicated forms with the sense of 'somewhat' (compare the English suffix '-ish' in 'blackish' 'whitish', etc.)

Examples:

Keyy - red	KeyyaKeyy - 'reddish'
nəCC - white	nəCCanəCC - 'whitish'
TıKur - black	TıKuraTıKur - 'blackish'

The reduplication is the whole word connected by the vowel /a/.

Note 25.2 /mín madregiyá new/ 'what is it used for'

In Note 16.6 the formation of Nouns of instrument was discussed. The noun of instrument of the verb /madreg/ 'to do', 'to perform', is often used in the sense 'something which is used for'. Thus the question /yih mín madregiyá new/ corresponds approximately in meaning to the English 'what is it used for', e.g.

Question:

məSihaf mín madregiyá new. 'What is a book used for?'

Answer:

məSihaf manbəbiyá new. 'A book is used for reading.'

Drill

The student will answer the questions by using the appropriate nouns of instrument.

irsas mín madregiya new.	məSafiyá new.
berr mín madregiya new.	məgbiyá new.
bet mín madregiya new.	mənoriyá new.
wenber mín madregiya new.	məKKəməCá new.
bı'ır mín madregiya new.	məSafiyá new.
məkina mín madregiya new.	məhejá new.
alga mín madregiya new.	mətəññá new.
wərəKət mín madregiya new.	məSafiyá new.
silk mín madregiya new.	mənnəgageriya new.
məSihaf mín madregiya new.	manbəbiyá new. weym məmmariya new.
Camma mín madregiya new.	məhejá new.
məskot mín madregiya new.	mənnafəšá new.
məSihafbet mín madregiya new.	manbəbiyá new.
məngəd mín madregiya new.	məhejá new.
hakimbət mín madregiya new.	məttaməmiyá new.
saTın mín madregiya new.	yəKa məskəmməCá new.
səat mín madregiya new.	yəsəat məKuTəriya new.
cok wəlym Təməne mín madregiya new.	məSafiyá new.
sini mín madregiya new.	yəbunna məTəCCá new.

birCıKo m'ín madregiya new.	yewiha meTəCCá new.
genzeb m'ín madregiya new.	yeKa meğžá new.
Kulf m'ín madregiya new.	mekfəcá new.
anbolik m'ín madregiya new.	yedəbdabbe melakiyá new.
metir m'ín madregiya new.	melekkiyá new.
tımıhırtbet m'ín madregiya new.	memmariyá new.
bank m'ín madregiya new.	genzeb masKəmməCá new.
merfe m'ín madregiya new.	mesfiyá new.
gebeya m'ín madregiya new.	yeKa mešəCá new.
garaž m'ín madregiya new.	yemekina maddəšá new.
samuna m'ín madregiya new.	mettaTəbiyá new.
babur m'ín madregiya new.	məggwažá new.
yawtobus Tabiya m'ín madregiya new.	yawtobus meKomiya new.
milaCC m'ín madregiya new.	mellaCá new.

Questions and Answers

Kidame Kidamenna ihud ihud yét tihadallaccihu.	Ken Ken hulgize wəde meSihafbet inhedallen, mata mata gin wəde sinimabet inhedallen.
tıllıllıK betoc serto, mešəT yifəllıgal †	áwo, mešəT yifəllıgal.
andand nəggadewoc bamet wıst sint turf magñet yıcılallu.	and ši bırr turf magñet yıcılallu.
səño səño yét tihadalleh.	wəde wana ihedallehu.
Ken Ken titeññallaccihu †	yelləm, antəññam.
yehonəwhono wəndımmıhın mata mata tayəwalleh †	áwo, mata mata ayəwallehu.
demozhın bewer bewer tıKKəbbelalleh †	áwo, bewer bewer ıKKəbbelallehu.
ihud ihud wəde məsriyabet tihadallaccihu †	yelləm, ihud yereft Ken sılehəne, wəde məsriyabet anhedım.
ato yohannis kəff ıyyalə hede †	áwo, beTam kəff bılowal.
səfaffi betocc ageññaccihu †	áwo, ageññən.
andand nəggadewoc bızu turf yageññıallu †	áwo, yageññıallu.

nəCaCC dımmetoc alluŝ †	áwo, hulett nəCaCC dımmetocc alluñ.
rejaJJım ırsasocc alluh †	áwo, alluñ.
lıjoccih ləmín KəCaCCınoc honu.	ıne KəCCın sılehonku new.
TıKwaKur beKlowoc aytəwal †	áwo, ayıccallehu.
Keyayy sewoc meTtəw nəbber †	áwo, hulett sewoc meTtəw nəbber.
mata mata mesratınna Kən Kən məmmar yıcılal †	mınalbat yıcıl yihonal.
TıKwaKuroccun wiŝŝoc ləmán səTTəhaccəw.	ləlıjocce səTTəhuwaccəw.
beTam degagg sewoc tawKallaccıhu †	áwo, bızu degagg sewoc ınnawKallen.
mekına alleh †	áwo, hulett Konjo Konjo mekinawoc alluñ.
aCaCCır wəndoc polis mehon yıcılallu†	yəlləm, aycılum.
hotelu səfaffı kifloc allut †	áwo, ammist səfaffı kifloc allut.
Keyayy libsoc gezzac †	áwo, sost Keyayy libsoc gezzac.
Keyayy barneTawoc tıgezalleh †	ahun genzəb sılələləñ, megzat alcılım.

dirset

friendship	<u>wədaJJınnet</u> kəhullu yəbelleTə nəgər new.
to know each other, to be acquainted, to be introduced	ləmmanna kəbbədə beTam <u>yıttəwawwəKallu</u> . təwawwəKə-məttəwawəK- yıttəwawwəKal
to invite	lıju ıhitoccun <u>gabbezaccəw</u> . gabbezə-məgabəz-yıgabbızal
party, reception	ləgıbǰa wədə hotel ıhedallehu. yələmman gıbǰa <u>akəbberhu</u> .
to respect, to honor, to accept, to celebrate	bealun tinant <u>akəbbere</u> . makber
to start	məkinayen <u>masnəssat</u> alcalhum. basrahulett səat kəməññıtaye <u>asnıssañ</u> .
to start, to wake up (Trans)	masnəssat
to drive	mekına <u>məndat</u> ıwəddallehu.

however	tinant gabzoñ nəbber, <u>darugin</u> ləmehed alcalkum. gizewin bəCewata <u>aTeffa</u> .
to waste, to spend, to squander, to spoil, to extinguish	aTeffa-maTfat-yaTefal
suddenly, unexpectedly	abbate <u>bədinget</u> kageru mətTa.
traffic	tirafik
law	<u>higg</u> yetəserraw ləsew nəw. bizu sewoc higgın <u>yiTisallu</u> .
to violate; to crush	Tase-məTas-yiTisal
next day	<u>bemagistu</u> mətTicce ayihallehu. yəsira gizeyaccəwin bunna beməTəTTat <u>abbelaššut</u> .
	innatu lijwan <u>abbelaššəcciw</u> .
to spend, to waste, to spoil	abbelašše-mabbelašet-yabbelaššal

ato kəbbədenna ato yohannis bəwedajinnet kəbizu gize jəmmiro silemmittewawwəku, and Ken ato kəbbədə ato yohannisın lərat ibetu gabbezew. ato yohannisın gibžawın akbiro besost seat bato kəbbədə bet indiggeñ Kalun sətTe.

likk hulett seat sihon, ato yohannis mekinawın asnessito iyyenədda, guzowın wedato kəbbədə bet KəTTele. darugin gimmaš mēnged indetəgwaze yemekinaw gomma silefenəddabbet, gommawın leməKeyyer selasa deKiKa aTeffa.

gommawın kaddesew behwala mekinawın asnessito iyyenədda sihed, bədinget polis aKumot yetirafikin higg sileTase bemagistu wədə polis Tabiya indikərb wereKet ageññe. bezzih mikniyat bizu gize silabbelašše, ato kəbbədə bet kəsəatu asallifo derresə.

TiyyaKewoc

ato kəbbədə ato yohannisın lemín gabbezew.
ato kəbbədə gibžawın akbiro mətTa †
besint seat bato kəbbədə bet indiggeññ Kalun sətTe.
guzowın besint seat jəmmere.
mekinawın asnessito wedét hede.

gımmaš mēnged indetēgwazē yemēkinaw gōmma mīn hone.
gōmmawın lēmaddeš mīn yahıl gize aTēffa.
gōmmawın kaddesē behwala mīn aderrege.
ato yohannisın bēmənged lay mán aKōmew.
pōlisu lēmín aKōmew.
bēmagıstu wēdēt mēKrēb nēbberebbet.
wēde gibža mēhed lēmín yıTēKmal.
bēwēr sīnt gize gibža tihedallēh.

Unit 26

Basic Sentences

Tirunesh

Good afternoon, Mr. John. How
have you been?

Tena yisTillina ato yohannis,
indemin senebbetu.

yohannis

Very well thank you and you?

dahna, igziyabher yimmesgen.
irsiwoss ↑

Tirunesh

to introduce

astewawweKe-mastewawweK-
yastewawwika

Mr. Kebede, would you please
introduce Mr. John to the guests.

ato kebede, ato yohannisin
kengidoccacin gar astewawKaccaw.

And then let him have something to
eat and drink ('also take him to
where there are things to be
eaten and drunk').

indihum yemmibbellanna yemmiTTetta
neger wedallebbet wisedaccaw.

kebede

That's a good idea, Trunesh. Come,
Mr. John, let me introduce you
to the guests.

Tiru hassab new, Tirunesh. yimTu
kengidoccu gar lastewawkiwot,
ato yohannis.

yohannis

All right, but before you introduce
me ('before my being introduced')
I'd like to wash my hands.

isshi. negergin kengidoccu gar
kemettewawweKe befit ijjen
mettaTeb ifelligallehu.

kebede

then

ingidiyas

Then let me show you the washroom.

ingidiyas mettaTebiya betun
lasayywo.

The soap and towels are in the
washroom.

samunanna foTa bemettaTebiya bet
wist yiggeññal.

yohannis

Thank you.

amesegginallehu.

Useful Words

instead of	<u>bəkəbbədə fanta</u> ine imeTallehu.
to wash	libsun <u>maTəb</u> yifəlligal.
dirty, dirt	<u>Košašawin</u> libs aTTəbe.
clean	libsu bəTam <u>nıSuh</u> nəw.
secret	<u>mıstır</u> linegrıh ifəlligalləhu.
poor	ıssu <u>dəha</u> səw aydelləm.
the poor, poor people	<u>dıhoc</u>
rich	<u>habtam</u> səw yefəlləgəwın yıgəzal.
well off	abbate <u>bələSəgga</u> nəbber.
even though, although	<u>mınımminkwan</u> bimeTa alayyefñim..
vicinity	ızzih <u>gedema</u> hotel alle †
approximately	yebetu waga assır bırr <u>gedemá</u> nəw.
director, head, chief	yəbanku <u>geži</u> ityoPıyawı nəw.
governor	<u>agere gežiwın</u> tawKalleh †
sometimes	<u>andande</u> addis abeba yihedal.
dark	ıbet wıst <u>Cellema</u> nəw.
light, bright	<u>birhan</u> bəməskotu yıgəbal.
opposite, antonym	məlkam yəməTfo <u>teKaranı</u> nəw.
percent	banku <u>bəmeto</u> aratt welled yıkəfleññal.
around, approximately	bətımıhırtbetaccəw wıst sost ši <u>yemmihonu</u> temariwoc yıgəññallu.
mean, bad	yıh wıšša <u>kıfu</u> nəw.

Grammatical Notes

Note 26.1 Word formation: Suffix /-(ı)nnet/

wədəjınnət kehullu yəbelləTe
nəger nəw.

'Friendship is greater than
anything.'

The suffix /-(ı)nnet/ (/ -ınnət/ after consonants and /-nnet/ after vowels) may be affixed to nouns and adjectives to form abstract nouns. The general meaning is 'pertaining to'.

Thus:

wedaɟ	'friend'	wedaɟinnet	'friendship'
dəgg	'kind'	dəgginnet	'kindness'
kifu	'mean'	kifunnet	'meanness'
innat	'mother'	innatinnet	'motherhood'
and	'one'	andinnet	'unity'
Keyy	'red'	Keyyinnet	'redness'
habtam	'rich'	habtaminnet	'richness'

Note 26.2 Verb: The use of the verb /məKnat/ 'to straighten', 'to have good luck', 'to be jealous'.

isši yɪKnawo. O.K. good luck!

The verb /məKnat/ has several meanings:

1) 'To straighten', 'to become straight', e.g.

yeTerePezaw ɪgɪr Kenna. 'The leg of the table is
straightened.'

2) 'To have good luck', when used in the Jussive with verbs suffix pronouns, e.g.

yɪKnañ	'May I have good luck.'
yɪKnah	'May you (m) have good luck.'
yɪKnaš	'May you (f) have good luck.'
yɪKnawo	'May you (pol.) have good luck.'
yɪKnaw	'May he have good luck.'
yɪKnat	'May she have good luck.'
yɪKnan	'May we have good luck.'
yɪKnaccihu	'May you (pl.) have good luck.'
yɪKnaccew	'May they have good luck.'

3) 'to be jealous', 'to envy' when used in combination with /b(ə)-... lay/. The suffix /-(1)bb(1)-~(1)bbə-/ may or may not be used with this construction, e.g.

ato yohannis bemistu lay 'Mr. John is jealous of his
yɪKenal (or: yɪKenabbatal). wife'.

kebbede bewendimmu lay Kenna
(or: Kennabbet).

'Kebbede envies his brother.'

The derived form /teKanna-meKKanat-yiKKannal/ of the same verb (see Note 34.2) is also used in combination with the suffix /-(1)ll(1)-~-(1)lle-/ and verb suffix pronouns in the sense of 'to go smoothly', 'to be straightened out', e.g.

siraw teKannallet.

'The work went smoothly for him.'

guddayu yiKKannallinal.

'The business will be straightened out (for us).'

Substitution-Correlation Drill

The instructor will say the sentence in column A. The student will repeat the sentence and then say the sentence again using the reduplicated form of the adjective and the appropriate form of the verb.

'A'

'B'

seffi bet allew.

sefaffi betocc allut.

tinniš irsas seTTeñ.

tininniš irsasoc seTTeñ.

rejjim lij allat.

rejjajjim lijocc alluwat.

aCCir TerePeza gezzehu.

aCaCCir TerePezawoc gezzahu.

TiKur wišša allew.

TiKwaKur wiššocc allut.

neCC anbessa meTTa.

neCaCC anbesoc meTTu.

Keyy mekina yigezal.

Keyayy mekinawoc yigezal.

tilliK sew ayyehu.

tillilliK sewocc ayyehu.

KeCCinun sewiyye iTerawallehu.

KeCaCCinoccun sewoc iTeraccawallehu.

wefram bere algezam.

wefafram berewoc algezam.

Questions and Answers

yehonewhono wendimmihin hedeh
ayyehew ↑

áwo, ballefew wer hejje ayyehut.

Kodem maletinna memTat
yasfelligewal ↑

áwo, behulett seat izzih meggeññet
allebbet.

izzih Komeh min tiseralleh.

awtobusu yimeTal bemalet
iTebbikallehu.

ihud wede mesriyabet tihedallaccihu ↑

minalbat inhed yihonal.

sira lomagñet bizu Tíret adrigēh nebber †	áwo, beTam bizu Tíret adrigge nebber.
lijh yebetun dereja mewTat ticilallēc †	yellem, gena timníš nat.
astemari mehon ayabeleSSigim †	beTam yabeleSSigal.
timihirtbetun lemasfapat genzeb yét ageññeh.	yetimihirt minister seTTēñ.
nigd yemmiyabeleSSig sira yimeslihal †	áwo, yemmiyabeleSSig yimesleññal.
ato kebbēde addis abēba wíT newarí naccēw †	áwo, izziya yastemirallu.
banku bizu KırınCafoc allut †	hulett KırınCafoc bicca allut.
niguse negestu wedezzih ager mecé yimeTallu.	karatt wer behwala yimeTallu.
niguse negestun kezzih befit aytehaccēwal †	yellem, alayyēhuwaccēwim.
and sew besıraw keff malet bifellig, mın madreg allebbet.	timihirtun maššašal yasfelligewal.
yewer demozih sınt new.	aratt meto bírr new.
demozih liyabeleSSigih yicilal †	nigden kalasfaffahu demoze liyabeleSSigēñ aycilim.
yemekinawın meskot yezēgahēw anté neh †	yellem, ato yohannıs new.
betih sınt meskotocc allut.	siddist meskotocc allut.
mezgiyawın bemın zēgahēw.	beKulf zēgahut.
yemekinaw mezgiya seffí new †	beTam seffi aydellem.
yeberrun mezgiya yekeffetew mán nebber.	yato yohannıs set líj nebbērec.
ante yemekinahın berr zēgtehēw nebber †	áwo, zēgıccēw nebber.
yennante bank bemeto sınt welled yıseTal.	siddist bírr kamsa santim yıseTal.
wede wıCC ager mehed tırf allew †	yih beTam asceggari TıyyaKé new.
innante ketema wıT sınt nēggadewoc yiggeññallu †	hamsa yemmihonu nēggadewoc allu.

suK mekkerayet yemmifelligu neggadewoc tawKalleh †	áwo, awKallehu.
yezzih suK kiray kezziyaffiaw yibelTal †	áwo, bassir birr yibelTal.
hulett wasoc biseTih hulett meto birr tabeddireffihalleh †	áwo, abeddarihallehu.
wasih sint meto birr likefl new †	and meto birr likefl new.
mekinaw sint aweTTa.	hulett ši ammist meto birr aweTTa.
kebank sint birr indaweTallih tifelligalleh.	haya birr awTallif.
temariw wedamerika lemehed genzeb kemán tebeddere.	kebank tebeddere.
banku sint genzeb abedderew.	yegenzebun Kutir beteleyy alawKewim.
genzebun sibbedder lebanku ferreme †	áwo, ferreme.
lemehonu mettaweKiya wereKet binorih, bewas fanta issun mestet yiccalal †	áwo, yiccalal.
genzeb kebank lemebbeder sint gize yifejal.	and sammint yifejal.
yellemman birr lekebbede alseTTehewim †	yellem, alseTTehutim.
ihotelu wist lemín meteffiat atfelligim.	mikniyatum ihotel wist meteffiat dess silemmayléñ new.
yenebberehin and satin birCiKo lemán sheThew.	gena alsethutam.
astemariw Temene yifelligal †.	áwo, yifelligal.
KeCCin mehon tifelligalleh †	áwo, KeCCin mehon ifelligallehu.
betun beKulfu kefteh satinuninna birCiKowin asgebbehew †	yellem, alasebbahutam. mikniyatum Kulf alnebbereffim.
libsishin yemmittisefibbet merfe alleš †	ahun yelleffim, wedefit gin ageñ yihonal.
foTa lemezgat wedegebeya man yihedal.	yato tesemma balabet tihedallec.
samuna geztes foTawin maTeb tifelligiyalles †	yellem, zare wede gebeya mehed alcilim.
imettaTebiya bet wist min tadergallaccihu.	Kosashawin foTa innaTballen.
wede gebeya sittihed milaCC littigezallih ticilalleh †	genzeb yelleffim inji, igezallih nebber.

weframu bere yemán new †	yato yohannis yimesleññal.
minimminkwan deha bihon degg sew aymeslihim †	áwo, beTam degg séw new.
yeTirunešinna yelemma wedajinnet misTiru yigebahal †	áwo, yigebaññal.
lemma kagere gežiw gar lemettewaweK yifelligal †	áwo, lemettewaweK beTam yifelligal.
agere gežiw ingidoccun megabez yifelligallu †	áwo, yifelligallu.
yagere gežiw gibža indét nebber.	beTam Tiru nebber.
sewin makber beTam Tiru neger aymeslihim †	áwo, beTam Tiru negér new.
ato lemman besint seat tasnessawalleh.	baratt seat gedema asnessawallehu.
mekinawin asnessito wedét ager hede.	wedaddis ketema sineda ayyehut.
yenebberehin genzeb hullu yét aTeffahew.	bizu neger gezzahubbet.
bedinget kemeññitaw yinnessal †	áwo, andande yinnessal.
addis abeba wist beTam bizu tirafik alle †	áwo, beTam bizu tirafik alle.
izzih bemeTTah bemagistu yét hedeh nebber.	lemman lemayet wedaddis ketema hejje nebber.
lijhin kelije gar innastewawKaccaw †	beTam Tiru hassáb new.
yih migib hullu zare mata mebbelat allebbet †	áwo, hullum maleK allebbet.
wetetuss meTTeTat allebbet †	wetetu band Ken meCCeres yellebbetim.
zare kalhedk ingidiya mecé tihedalleh.	minalbat nege ihed yihonal.
Cellema yebirihan teKarani indehone tawKalleh †	áwo, awKallehu.
izzih ager bizu habtam sewocc allu †	áwo, bizu habtam sewocc allu.
gežiw beTam habtam sew new †	áwo, amerika wist bizu genzeb allew.
beTam geta bittihon begenzebih min tadergibbetalleh.	and timihirtbet iserabbetallehu.
belemmanna beyohannis fanta wede kaliforniya manmán hedu.	yato kebbede hulettu lijoccu hedu.
Košašawin kebet man awettaw.	weyzero Tiruneš awettacciw.

zare Košša libsihin taTballeh †	minalbat keseat behwala aTib yihonal.
libse niSuh new †	áwo, libsih hullu niSúh new.
ibet yenebberewin niSuh foTa mán wessedew.	lijoc wede wana wessedut.
habtam sew begenzebu mín yadergibbetal.	yefellegewin neger yigezabbetal.
and sew geta lémehon bifellig, mín madreg yasfelligewal.	letinna Ken mesratinna genzeb maskemmeT yasfelligewal.
yeTiruněš abbatinna nmat baleSogga naccaw †	áwo, beTam baleSogga naccaw.
wede betih lémín beCellelaw hedk.	mehed giddeTaye nebbet.
ibet wisT beTam Cellelá new †	yellew, beTam Cellema aydellew.
betu beKi birhan allew †	áwo, allew.
yeCellema teKarani mindín new.	yeCellema teKarani birhán new.
yewašington bankoc bemeto sínt welled yiseTallu.	bemeto sost weyim aratt yiseTallu.
bemeto sebat welled tifelligalleh †	yellew, alfelligim.
astemariyacihu kifunew, weyis degg.	beTam degg sew naccaw.

dirset

to get dirty	libse beTam <u>Koššese</u> . meKoššesš
to dry up	zafu <u>derreKe</u> . medreK
to eat, to be fed	misaccawin <u>temoggebu</u> . memmeger
invitation	zare <u>Tirri</u> alleh †

ato yohannis yemekinawin gomma kelawwetut behwala tinniš zegyitew innato kebbede bet derresu. irsaccaw indederresu keff yale dessita hone. kezziya behwala weyzero Tiruněš ato kebbede ato yohannisin keleloccu ingidoc gar indiyastewawwiKaccaw neggerecciw. ato yohannisim ijaccaw beTam Koššišo silenebber kemettewawekaccaw befit mettaTeb fellegu. ato kebbedem lato yohannis mettaTebiya betun asayyito, samunanna foTa aKerrebelleccaw.

ato yohannis 1jjaccəwɪn taTbəw befoTa kaderreKu behwala wəde ingidəbet
hedəw, keleloccu ingidoc gar təwawwəKu. kəzziya behwala mɪgɪb Kərrəbellaccəw
inna təmeggəbu. 1Tirriw bet wɪsT dəs yemmiyasəfɪ gize nəbberaccəw.

TɪyyaKewoc

ato yohannis innato kəbbədə bet mɪn gize dərresu.
ləmɪn tɪnnɪʃ zəgyɪtəw dərresu.
irsaccəw 1Tirriw bota indədərresu mɪn honə.
weyzerə Tirunəʃ lato kəbbədə mɪn nəggərəccɪw.
ato yohannis 1jjaccəwɪn ləmɪn mettəTəb fəlləgu.
ato kəbbədə lato yohannis mɪn aKərrəbellaccəw.
ato yohannis 1jjaccəwɪn taTbəw mɪn adərregu.
1jjaccəwɪn befoTa kaderreKu behwala mɪn adərregu.
kəngidoccu kətəwawwəKu behwala mɪn sərru.
1Tirriw bet wɪsT indət yallə gize asallefu.

Unit 27

Basic Sentences

John enters the living room.yohannis wədəngida kifl yigəbal.ingidoc

Welcome ('be alive'), Mr. John!

nor (or: yinuru) ato yohannis.yohannis

to be rich

mekber

Oh, please be seated!

bəgzıyabher, bəgzıyabher,
yıKKeməTu.or

('Be rich')

yıkberu.

kəbbədə

Gojjam

gojjam

You've met all these people, haven't
you. But let me introduce you to
Mr. Lemma and Mr. Tesemma who have
just arrived from Gojjam.izzih yallutin səwoc hullu yawKallu.
yehonəwhono, ato ləmmanna, ato
tesemma kəgojjam ahun sıləməTTu,
kənessu gar lastewawKıwot.yohannis

Very well.

iŝŝi.

kəbbədəMr. John, this is Mr. Lemma and
this is Mr. Tesemma ('he is
called Mr. Lemma and he is
called Mr. Tesemma').ato yohannis, ırsaccəw ato ləmma
yıbbalallu, ırsaccəw degmó, ato
tesemma yıbbalallu.yohannis

(word expressing approval)

ınkwan

How do you do. Welcome [to Addis]
('I am glad you entered well').ındemín naccıhu, ınkwan dəhna
gəbbaccıhu.ləmmanna tesemmaNice to be here ('we're glad you
remained well').

ınkwan dəhna Koyyun.

kebbede

What shall I offer you to drink,
Mr. John?

ato yohannis, min aynet meTeTT
lisTiwot.

yohannis

I'd like ('it's my great desire')
to have ('if you give me') a
[glass of] local beer.

Tella biseTufi beTam feKade new.

kebbede

Very good ('with pleasure').

bedessita.

Grammatical Notes

Note 27.1 Suffix /-e/ 'pertaining to' in compound words.

In Note 6.1 the use of the prefix /y(e)-/ equivalent to English 'of' (or the apostrophe-plus-s possessive suffix) was discussed. The same 'possessed-possessor' relationship is sometimes expressed by the suffix /-e/ in compound Geez .) loan words.

Here are some examples taken from the previous units:

/betə kristiyan/	'church'	('house of Christians')
/betəseb/	'family'	('house of man')
/betə məSahift/	'library'	('house of books')
/betə mængist/	'palace'	('house of the government')
/agərə geži/	'governor'	('ruler of the country')
/baləbet/	'spouse'	('house owner')
/baləsillTan/	'authorities'	('possessor of the power')
/hayləsillase/	'Haile Selassie'	('power of Trinity')
/aməte mihret/	'A.D.'	('the year of Mercy')
/niguse negest/	'Emperor'	('king of kings')
/zəməne yohannis/	'The year of John'	

.)

Geez is now a dead language. It was spoken in Ethiopia until the end of the first part of the Middle Ages. Its position in contemporary Ethiopia may be compared with that of Latin in the Western world. Geez is still the only liturgical language of the Coptic Church.

Note 27.2 The use of plural after numerals.

The plural suffix /-(w)oc(c)/ (Note 3.6) is not necessarily used in Amharic after numerals. Thus some speakers may say /sost məSihaf alleñ/ 'I have three books' or /sost səw məTTa/ 'three people came' instead of more common /sost məSihafocc alluñ/ and /sost sewoc məTTu/.

It should also be noted that the word /birr/ 'dollar' is not pluralized in Amharic after a numeral, e.g.

sost birr alleñ. 'I have three dollars'.

Note 27.3 The use of /and...yəmmihon(u)/ in equivalent to English 'approximately', 'about', 'around', 'some'.

kəbank and asrammist birr 'I withdrew some fifteen dollars
awTiccalləhu. from the bank'.

bətımhırtbetaccəw wıst sost 'There are about three thousand
ši yəmmihonu temariwoc yiggeññallu. students in their school'.

The word /and/ 'one' combined with the form /yəmmihon(u)/ is used to modify nouns. The resulting construction corresponds in meaning to English 'approximately', 'about', 'around', 'some', e.g.

and assır məSihafoc yəmmihonu 'I have about ten books'.
alluñ.

Either of the words /and/ or /yəmmihonu/ may be left out. Thus the above sentence may also be said:

/and assır məSihafoc alluñ/ or /assır məSihafoc yəmmihonu alluñ/
without changing the meaning.

If the noun modified by the numeral is in singular (see Note 27.3 above) the form /yəmmihon/ is used in lieu of /yəmmihonu/, e.g.

and assır birr yəmmihon alleñ. 'I have about ten dollars'.

and sost səw yəmmihon məTTa. 'About three persons came'.

It should be noted that whenever the speaker wishes to express a small number of units of a given substance, (such as 'five litres of gasoline', 'three kilograms of sugar', etc.) he may use the feminine form /yəmmittihon/ in equivalent to English 'approximately', etc., e.g.

and sost litır yəmmittihon 'I have just three litres of
benzin bicca allecciñ. gasoline'.

The construction /and...yəmmihon(u)/ may be used interchangeably with /and...yahıl/.

Thus the sentence 'I have about three thousand dollars' may also be said in Amharic: /and sost šī birr yahil alleñ/ or: /and sost šī birr alleñ/, or: /sost šī birr yahil alleñ/.

Questions and Answers

ato yohannis meTto yet gebba.	kemeTTa behwala wede ingidoccu kifl gebba.
ato yohannis wede ingidoc kifl sigeba, ingidoc min alut.	ingidoc hullu nor alut.
ato yohannis min ale.	ato yohannis degmo begziyabher ale.
kegojjam yemeTTutin sewoc kato yohannis gar man astewawweKaccaw.	ato kebbede astewawweKaccaw.
kengidoccu gar ketewawweKe behwala min alaccaw.	inkwan dehna gebbaccihu alaccaw.
ato yohannis inkwan dehna gebbaccihu yalaw mannin new.	kegojjam yemeTTutin ingidoc new.
ingidoccu inkwan dehna Koyyun yalut mannin new.	ato yohannisin new.
ato kebbede ato yohannisin min TeyyeKew.	min aynet meTett lamTallih bilo, TeyyeKew.
ato yohannisiss min mellese.	ato yohannisim Tella ifelligallehu bilo, mellese.
ato yohannis wedato kebbede bet lemín meTTa.	ato kebbeden lemeTeyyeK meTTa.
and ammist birr yemihon littabeddireñ ticilalleh †	yellem, gena demoz alteKebbellehum.
kewisšoccih kifuw yetiññaw new.	neCCu wisšayé new.
ibet wisT lemanbeb beki birhan alle †	áwo, meskotu sikkeffet, beki birhan yiggeññal.
andande lerat wedehotel tihedalleh †	áwo, ihedallehu.
yennante TeKlay geži man naccaw.	ato lemmá naccaw.
innante sefer gedema bank alle †	yellem.
minimminkwan wendimmih baynor lemín iññan attiTeyyiKenim.	gize silelalleñ new.

yebalebetih welaJoe baleSeggawoc naccaw ↑	áwo, beTam habtamóc naccaw.
dihoccin bemin aynet menged merdat yiccalal.	sira bemestTet merdat yiccalal.
libsihin wede mekina sefibet mewsed tifelligalleh ↑	yellem, alfelligim.
Košša libsihin indiyaTibillih tifelligalleh ↑	áwo, ifelligallehu.
lemma libsun zare maTeb yifelligal ↑	áwo, yifelligal.
ato kebbedenna ato yohannis yét yittewawweKu nebber.	bamerika wisT yittewawweKu nebber.
kegibžaw behwala ato yohannis yét hede.	temelliso wede betu hede.

dirset

	ingidawin, sira <u>allammidewallehu</u> .
to make familiar, to make s.o. acquainted with something.	allammede-mallamed-yallammidal
to be invited immediately, at once	uweyzero Tiruneš bet <u>tegabbezku</u> . tegabbezə-meggabəz-yiggabbezal sırawın <u>wediyaw</u> Cərrəsəw.
ato yohannis yewıCC ager səw bemehonu, ato kebbede ager liyallammidew fellege. and Ken wede betu meTto indiggabbez ato yohannisın TəyyəKew. ato yohannisım bato kebbede hassab silətesmamma, gibžawın bedəssita teKebbele.	
ato yohannis wedato kebbede bet indederrese ingidoccu hullu bedəssita teKebbelut.wediyaw kato ləmmanna kato təsəmma gar ketəwawweKə behwala wede tezəgajjellət bota hede teKemmeTe.	
kezziyam behwala ato kebbede yemmifelligewın meTeTT aKribollet, meTeTTaccəwın ıyyeTeTTu Cəwataccəwın jəmmeru.	

TiyyaKewoc

ato kəbbədə mín fellege.

ato kəbbədə ato yohannisín ləməgabəz ləmín fellege.

ato kəbbədə ato yohannisín yét gabbezəw.

ato yohannis bəmín təsmamma.

ato yohannis ləgibžaw wədét hede.

ato yohannisín ingidoccu indét təkəbbelut.

ato yohannis kəman gár təgənaññe.

ato kəbbədə lato yohannis mín aKərrəbellət.

ityoPiyawi wəda j alləh †

beityoPiyawi betesəb wist ləməggabəz tifəlligalləh †

Unit 28

Basic Sentences

təsemma

Mr. Kebede told me you were American, Mr. John. I'd like (therefore) to ask you some questions about your country.

ato yohannis, irsiwo amerikawi indəhonu ato kəbbədə nəgğəruñ. siləzzih tinnis silageriwo liTəyyiK iwəddalləhu.

yohannis

willing

I'll be delighted ('willing') to tell ('explain to') you anything you want to know.

fəKadəñña

ləmawək yəmmifəlligutin hullu ligəlSilliwə fəKadəñña nəñ.

təsemma

young man, youth, young tall, long (referring to many persons or things)

Are all American men as tall as you are?

wəTTat

rejaJJim

yamerikan wəTTatoc hullu indərsiwə rejaJJimoc naccəw †

yohannis

No, not all, but most of them are tall.

yellem † hullum aydellum. nəgergin abzaññawoccu rejaJJimóc naccəw.

təsemma

How's the climate over there ('of the country')?

yageru ayyer indət new.

yohannis

In some places the climate is bad, but generally, ('in most places') it's very good.

bandand botawocc ayyeru meTfó new. babzaññawoccu gín, beTam Tirú new.

təsemma

How many people ('students') go ('are found') to school in America?

bamerikan timihirtbetoc wisT sint temariwoc yiggeññallu.

yohannis

to believe

mamən

I really don't know how many.
However, I believe the students
can be counted by several
millions.

bəwınətu sɪnt ɪndəhɒnu alawKɪm.
darugɪn bəbɪzu mɪlɪjɒn
yəmmɪKKɔTTerɪ tɛmərɪwocc
ɪndallu amnalləhu.

tesemma

old, old man

šiməgɪllə

If I weren't an old man, I would
like to go to America to study.

šiməgɪllə balhɒn noro, wədamerɪkə
məhedɪnna məmmar bəwəddədhu
nəbbər.

yohannis

If you have children ('boys
or girls') you can send
them to America.

wənd wəyɪm set lɪjɔcc ɪndalluwo
wədamerɪkə mələk yɪcɪlallu.

tesemma

useful, beneficial

TəKamɪ

I don't have any children, but
I realize the usefulness of
education ('I understand that
studying is very useful').

lɪjɔcc yəlluŋŋɪm, nəgərgɪn
tɪmɪhɪrt məmmar bəTam TəKamɪ
məhɒnun astəwɪlɛwəlləhu.

agriculture, farming, farm

ɪrʂə

engineer

məhandɪs

engineering

məhandɪsɪnnet

In particular people who study
(about) agriculture, medicine
or engineering benefit very
much [by their studies].

bətələyy sɪlə ɪrʂanna sɪlə mədhanɪt,
dəgmo sɪlə məhandɪsɪnnet
yəmmɪyətənu sɛwɔc bəTam
yɪTTəKKəməllu.

Tirunəš

Dinner ('things to be eaten') is
ready. Let's go to the dining
room.

yəmmɪbbəllə nəgər tɛzəgəjtɔwalɪnna,
wədə mɪgɪbbetu ɪnnɪhɪd.

tesemma

to feel hungry

rəbɛ-mərəb-yɪrɪbal

I'm hungry

rɪbɔŋŋəl

as a matter of fact

kalus

A very good idea. As a matter of fact I'm hungry. beTam Tiru assáb new. kalus
tinniš riboññal.

yohannis

to be thirsty Tamma-meTmat-yiTamal

I'm thirsty Temtoññal

And I'm both hungry and thirsty. inem riboññal Temtoññallim.

Grammatical Notes

Note 28.1 Hypothetical Conditional: The affix /b(ə)-/ with Perfective Verb Forms.

šimagille balhon noro, wedamerika 'If I weren't an old man, I
mehedinna memmar beweddədhū would like to go to America
nebber. to study.

In note 14.3 the use of simple and indefinite conditional was discussed. The sentence above illustrates the use of unreal or hypothetical conditional. The Hypothetical Conditional is formed as follows:

Main clause: Affix /b(ə)-/ prefixed to Perfective verb forms, plus the verb form /nebber/.

'If' clause: Affix /b(ɪ)-/ prefixed to short imperfective forms, plus the verb form /noro/.

Examples:

genzeb binoreñ noro, wede sinimabet 'If I had money I would have
behedhu nebber. gone to the movies.'

tinantinna bayih noro, debdabbewin 'If I had seen you yesterday
besəTTəhuh nebber. I would have given you the
letter.

genzeb bageñ noro, mekina 'If I had money I would have
begezəzahu nebber. bought a car.

tinantinna mata zinab bayzenb 'If it hadn't rained yesterday
noro, širrišir behedin nebber. we would have gone for a walk.

bittiTeyyiKeñ noro, beneggerhuh 'If you had asked me, I would
nebber. have told you.'

Note 28.2 Verb: Affix /ind(ə)-/ used with verb forms /alle-/ and /hone/.

wənd wəyim set lɨjocc indalluwo, wədamerika məlak yicilallu.	'If you have children you can send them to America.'
---	---

In Note 10.2.1 various /ind(ə)-/ constructions were discussed. The sentence above illustrates the use of this affix with the verb form /alle-/ plus object suffix pronouns.

The resulting forms correspond usually to the 'if' sentences in English. The basic difference between the forms /binoreñ/, /binorih/, /binorew/, etc. 'If I have', 'if you have', 'if he has', etc. and /indalleñ/, /indalleh/, /indallew/, etc. 'If I have', 'if you have', 'if he has', etc. consists in the fact that while the /b(1)-/ forms refer more to the future situation the /ind(ə)-/ forms refer rather to a condition existing at the moment of speaking.

Examples:

gize binorih, wədə sinimabet innihid.	'If you have time let's go to the movies.'
gize indalleh, wədə sinimabet innihid.	'If you have time ('right now') let's go to the movies.'
gənzəb binorew, wədamerika yihedal.	'If he has money he'll go to America.'
gənzəb indallew wədamerika yihedal.	'If he has money ('right now') he'll go to America'.
sira binoren wədə sinima anhedim.	'If we are busy we won't go to the movies.'
sira indallen, wədə sinima anhedim.	'If we're busy ('right now') we won't go to the movies.'
məShafoc binoraccəw, wədə timhirtbet yihedallu.	'If they have books they'll go to school.'
məShafocc indallaccəw wədə timhirtbet yihedallu.	'If they have books (right now) they'll go to school.'

The affix /ind(ə)-/ may be prefixed to the perfective of the verb /məhon/. The resulting forms (i.e. /indəhonhu/, /indəhonh/, /indəhone/, etc.), may be said to correspond more frequently to an English meaning, such as 'if it is the case that I am, you are, he is, it is,' etc. ('right now'), while the /b(1)-/ forms may be said to correspond more frequently to 'if I am, if you are, if he is, if it is,' etc. (in the future).

Examples:

nege ayyeru Tiru bihon, wede teraraw ihedallehu.	'If the weather is good tomorrow, I'll go to the mountains.'
ayyeru Tiru indehon, wede teraraw ihedallehu.	'If the weather is good ('right now') I'll go to the moun- tains.'
Tiru temari bihon wedamerika ilikewallehu.	'If he is ('proves to be') a good student I'll send him to America.'
Tiru temari indehone wedamerika ilikewallehu.	'If this is the case that he is a good student, I'll send him to America.'
temari bihon, sira yageññal.	'If he's going to be a student he can get a job.'
temari indehon sira yageññal.	'If it is the case that he is a student he can get a job.'
Konjo bittihon bal tageññallec.	'If she turns out to be a pretty girl she'll find a husband.'
Konjo indehonec bal tageññallec.	'If she's a pretty girl she'll find a husband.'
awaKi bihonu wedawroPa yihedallu.	'If he proves to be educated he'll go to Europe.'
awaKi indehonu wedawroPa yihedallu.	'If he is ('right now') an educated person he'll go to Europe.'

As stated in Note 10.2 the /ind(ə)-/ constructions may also correspond to the English 'as soon as' clauses. The meaning of these constructions may, therefore, be ambiguous. Thus, for example, the sentence /gənzəb indalləw wədamerika yihedal/ may mean both 'if he has money he'll go to America' and 'he'll go to America, as soon as he has money'.

Note 28.3 Verb: Impersonal Verbs

reft silalnebberat raswan yammatal.	'She suffers from headaches because she didn't have any rest.'
kalus tinniš riboññal.	'As a matter of fact I'm hungry.'

inem riboññal Təntoññalim.

'And I'm both hungry and thirsty.'

Impersonal constructions were discussed in Note 20.2. The above examples illustrate the use of the Impersonal Verbs, i.e. verbs that can be used only in impersonal constructions which consist of a third person singular masculine verb form plus a suffix (object) pronoun.

Examples:

rabeñ or: riboññal.

'I'm hungry'

yiribeññal.

'I'll be hungry'

ammemaccihu or: ammowaccihuwal.

'you (pl.) are sick'

ammowaccihu nəbber.

'you (pl.) were sick'

yammaccihuwal.

'you (pl.) will be sick'

These examples show that both the Perfective and the Present Perfect forms refer to the situation existing at the time of speaking ('I'm hungry', 'you're sick'). It should also be noted that the Amharic Impersonal verbs are transitive and may, therefore, have a direct object, as in /rasen ammoññal/ 'I have a headache' ('it hurts my head'), /injera riboññal/ 'I'm hungry ('for bread'), /wiha Təntonal/ 'we are thirsty ('for water')'.

Transform Drills

Drill 1

Transform sentences in column 'A' (Simple Conditional) into sentences in Column 'B' (Hypothetical Conditional).

Model

kəbbədə bihed, ihedallehu.

kəbbədə bihed noro, bəhedhu nəbber.

'A'

'B'

wəndimme bamerika wist binor,
wədəzziya ihedallehu.

wəndimme bamerika wist binor
noro, wədəzziya bəhedku nəbber.

misa məblat bifəllig, ibelallehu.

misa məblat bifəllig noro,
bəbellahu nəbber.

kəbbədə kamerika bimeTa, hejje
ıTeyyiKəwallehu.

kəbbədə kamerika bimeTa noro,
hejje bəTeyyeKhut nəbber.

sira bittageñ, lela sira atfelligim.	sira bittageñ noro, lela sira balfellegec nebber.
bunna meTeTTat bifelligu, wede bunnabet yihedallu.	bunna meTeTTat bifelligu noro, wede bunnabet behedu nebber.
wedewasington bithed waythawsin tayallec.	wedewasington bithed noro, waythawsin bayyec nebber.
lemma izzih bimeTa and kifl ikkerayyilletallehu.	lemma izzih bimeTa noro, and kifl betekerayyehullet nebber.
TiyyaKe biTeyyiKeñ, melsun iseTewallehu.	TiyyaKe biTeyyiKeñ noro, melsun besettehut nebber.
amerika wisT gwaddeññoc binorufi, innessun lemayet ihedallehu.	amerika wisT gwaddeññoc binorufi noro, innessun lemayet behedhu nebber.
lennate genzeb melak bifellig, kebank ibbedderallehu.	lennate genzeb melak bifellig noro, kebank betebedderhu nebber.
addis libs masseffat bitfellig, wedaddis ketema tihedallec.	addis libs masseffat bitfellig noro, wedaddis ketema behedec nebber.
sirawan bammist seat bitCerris wedebetwa begize tihedallec.	sirawan bammist seat bitCerris noro, wedebetwa begize behedec nebber.
meShaf lememelles wede meShafbet bihedu, abirrewo ihedallehu.	meSihaf lememelles wede meSihafbet bihedu noro, abirrewo behedhu nebber.
izzih ager binoru, timihirt yimmarrallu.	izzih ager binoru noro, timihirt betemaru nebber.
Timun mellaCet bifellig, milaCC yigezal.	Timun mellaCet bifellig noro, milaCC begezza nebber.
sirawin siseru bimmelakket, issum mesrat yicilal.	sirawin siseru bimmelakket noro, issum mesrat becale nebber.
wedezzihi ager bittimmelles abren inhedallen.	wedezzihi ager bittimmelles noro, abren behedn nebber.
genzebu bimmenezzer leTirunes assir birr iseTatallehu.	genzebu bimmenezzer noro, leTirunes assir birr besettehuwat nebber.
izzih memTat bimmeñ, iTerawallehu.	izzih memTat bimmeñ noro, beTerrahut nebber.

gommaw bifənədda, beseatu
medrəs aycılım.

sile guzowaccəw mənnegager
bifəllıgu, wədabbataccəw
bet yihedallu.

sılageru binnagğer, insemawallen.

kəñña gar wədageru ləmehed
bifəllıg, ızzih yıməTal.

ine bıməTa, ıssum yıməTal.

liyayıš biwədd, zare yıməTal.

gommaw bifənədda noro, beseatu
medrəs balcalem nəbber.

sile guzowaccəw mənnegager
bifəllıgu noro, wədabbataccəw
bet bəhedu nəbber.

sılageru binnagğer noro,
besəmmanəw nəbber.

kəñña gar wədageru ləmehed
bifəllıg noro, ızzih bəməTTa
nəbber.

ine bıməTa noro, ıssum bəməTTa
nəbber.

liyayıš biwədd noro, zare bəməTTa
nəbber.

Drill 2

Substitute /ınd(ə)-/ forms (Column 'B') for /b(ı)-/ forms (Column 'A')

'A'	'B'
sıra binorəw yıməTal.	sıra ındalləw, yıməTal.
wendım binorıh Tıraw.	wendım ındalləh, Tıraw.
genzəb binoraccəw, yıseTuhal.	genzəb ındallaccəw, yıseTuhal.
Kənu Tıru bihon, yıməTal.	Kənu Tıru ındəhone, yıməTal.
gize binorəñ, ihedalləhu.	gize ındalləñ, ihedalləhu.
wendımmu amerika bihon, ayəwallehu.	wendımmu amerika ındəhon, ayəwallehu.
məkina binorıš, sıCat.	məkina ındalləš, sıCat.
məkinah Tıru bihon ıfəllıgəwallehu.	məkinah Tıru ındəhon ıfəllıgəwallehu.
kətemaw Kırb bihon, almazın ınnıyat.	kətemaw Kırb ındəhon, almazın ınnıyat.

Questions and Answers

wədəketema ləməhed fəKadəñña nəh †	rasen ammoññal inji ləməhediss fəKadəñña nəbberhu.
rəjajjim wəndimmoc alluwaccihu †	hullum rəjajjimocc aydellum.
riboh indehon hedən misaccinin innibla †	mərab riboññal gín ahun sira allebbiñ.
məhandis mehon tiwəddalləh †	áwon, bəTam iwəddalləhu.
wiha biTəmman mín innadərgallən.	wədə hotelbet inhedallən.
yərša tímihirt bəTam TəKami yimeslaccihuwal †	áwon, bəTam TəKami nəw.
kəbbədə ləmin bəgize hede.	silərabəw, ratun libəla hede.
rasaccihun ammowaccihuwal †	yelləm, alamməmənim.
igrihin biyammih mín tadərgalləh.	addis məkina igezalləhu.
šimagille abbat alluš †	áwon, abbate šimagillé naccəw.
bageru wist bizu wəTTatoc allu †	yelləm, wəTTatoc bebizu ayiggeññum.
təsəmma mín aləh.	Təmoññal aləñ.
rəjajjim lijoc ləmin wədezzih məTTu.	sinima ləmayət məTTu.
wəTTat mehon tiwəddalləh †	indeleloccu hullu wəTTat mehon iwəddalləhu.
genzəb magñet ləmin tifelligalləh.	and lərša yəmmihon məret ləməgzat assibbeyalləhu.
yəsəmahəwin nəgər littamnew calh †	ləmamən ascəggereñ.
ityoPiyan ləmayət fəKadəñña nəh †	áwon, bəTam fəKadəñña nəñ.
iršaccəwin biyasfaffu Tiru yimeslihal †	áwon, bəTam Tirú nəw.
lijiš mín yimmaral.	məhandisinnət yimmaral.
beityoPiya wist bizu məhandisoc allu †	TıKitoc bəyyəbotaw yiggeññallu.
yohannis ləmin təñña.	tamméméyalləhu 'bilo təñña.
bizu birCıKo Tella ləmin TəTTa.	wiha siləTəmmaw nəw.

	<u>dirset</u>
to be separated	inenna gwaddeññaye <u>teleyayyen</u> . teleyayye-melleyayet-yilleyayyal yamerikanna yeityoPiya gibža <u>yimmesasselal</u> .
to resemble, to be similar	temesassēle-memmesasel-yimmesasselal
preparation, arrangement	yegibža <u>zigijjit</u> asceggari new.
host	<u>gabažu</u> man indēnebber alawKim. sinimaw <u>asdesseteñ</u> .
to please, to make happy	masdesset
guest	<u>tegabažu</u> beseatu yimeTal. debdabbe tinantinna <u>telake</u> .
to be sent	telake-mellak-yillakal ine bepolisu <u>teTeyyeKhu</u> .
to be asked	meTTeyeK
living room	sēffi <u>marefiyabet</u> allew. wede kētema mehed <u>tewessene</u> .
to be decided, determined, limited	mewwesēn
together	<u>bandinnet</u> wede sinimabet mehed infelligallen.
unity	andinnet
because of the fact that...	lelitu muKet <u>kēmōhonu yetēnessa</u> , metēññat alcalhum. bammist seat siraw <u>tefeSSeme</u> .
to be completed, accomplished, to end	meffeSem
popular dance	<u>Ciffēra</u> kedans yeteleyyé new. timihirt behulett seat <u>tejemmere</u> .
to start, to begin (INTR)	mejjemēr
ladies and gentlemen	<u>weyzazirtinna mēkwanint</u> Ciffēra mayet yiweddallu.
place	yanten <u>sifra</u> lemēwsed alfelligim.

to dance	<u>mēdennēs</u> iwēddallēhu. hassabun kēsēw gar <u>mēkkefāfēl</u> yiwēddal.
to share	tekefaffēle-mēkkefāfēl- yikkēfaffēlal
thanks	mēSihafun bitseTēñ noro, <u>mīsgana</u> baKērrēbhullih nēbber. wēndimme wēdamerika sihed, abbataccīnin <u>lēmēssenabet</u> hede.
to bid goddby	tesenabbete-mēssenabet- yissēnabbetal

gībža beityoPiya wist yetelēmmēde nēgēr nēw. be'al bēmihonibbet gize hullu, gībža beyyebetu weym beyyeseferu yidderregal. yēgībžawim aynet bandand nēger yetelēyayye bihonim, ^{be}teKlallaw yetēmesasselē nēw.

abzaññawin gize beityoPiya wist gībža tillik zigijjītīn yitēyyīkal. mīknīyatūm gabažoccu ingidoccaccēwin lēmasdēsset bīzu aynet mīgbinna mēTēTT sīlēmīyazēgajjū nēw.

yēgībžaw Tirri lētegabāžoccu Kēdem bilo yillakillaccēwal. Tirriw yederresaccēw sewoccim līkk beTirriw mēseret betēTēyyēKubbet botanna seat mēggēññet yiggebbaccēwal.

gībžaw kēmejēmēru bēfit, ingidoccu mēmTat sījēmīru, balēbetoccu wēTtew ingidoccaccēwin yīKKēbbelallu.

yetelēmmēdēwin selamta kētesēTaTTu bēhwala, wēde marēfiyabet indihedu yitTēyyēKallu. betewessēnēw seat gībžaw sījēmē, ingidoccu bandīnnet mīgbinna mēTēTTun mēggabez yījēmīrallu.

bīzu gize lēgībžaw yetēzēgajjēw mīgbinna mēTēTT līyyu līyyu aynet kēmehonu yetēnessa, yēgībžaw gize rējjīm nēw.

mīgib indetefēSSēmē TīKit nīgiggīr kēteđerrege bēhwala, Cīffera wēlym dans yījēmēral. bezzih seat mēkwanīntīna wēyzazīrt kēyyēsīfraccēw iyyetēnessu yīdēnnīsallu. andand gīzem tēgabāžoccu bēmēnēgagerīna hassab bēmēkkefāfēl bīcca saydēnnīsū yīmēllēsallu. dansu kētefēSSēmē bēhwala, ingidoccu mīsganaccēwin iyyaKērrēbunna, balēbetoccun iyyetēsenabbetu, wēdeyyebetaccēw yīhedallu.

TiyyaKewoc

gibža beityoPiya wist m'ín yitēyyiKal.

beityoPiya wist silemmidderregew gibža tenager.

amerikawiyān ingidoccaccēwīn indét yikkēbbelallu.

tegabāžoccu gibžaw kemējjemeru befit yét yarfallu.

gibžaw ketējēmmērēss behwala m'ín yadērgallu.

tegabāžoc beseatu igibžaw bota yimeTallu †

dans kemējjemeru befit yemmidderregewīn asreda.

bedansu wist ingidoccu m'ín indēmmiyadērgu beTēKlallaw gileS.

dans medennes yawKallu †

kezzih befit ityoPiyaWi bet tegabzēw nebber †

Unit 29

Basic Sentences

lomma

When did you arrive ('come from
your home') Mrs. Trunesh?

weyzero Tıruněš, kageriš mece
meTTaš.

Tıruněš

It's been about a week, and you?

and sammint yahil honoññal, antess †

lomma

parent

welaj

I've been here for a long time. By
the way, do you know my parents?

ine rejjim gize honoññal. lemehonu
yenen welajoc tawKiyaccewalleš †

Tıruněš

certainly, of course

indeta

to be close to each other

teKerarrebe-meKKerareb-
yikkKerarrebal

Of course I know them ('why don't
I know them?') As a matter of
fact, have you forgotten that
our parents are very close
friends?

indeta, lemín alawKaccewim.
indiyawim yantenna yene welajoc
beTam yeteKerarrebu wedajoc
mehonaccewin resсах †

lomma

to forget

zenegga-mezengat-yizeneggal

O yes, I forgot it. By the way
is the city improving?

zengiccéw new. lemehonu ketemaw
iyyeteššašale hedowal †

Tıruněš

old

aroge

to be demolished

meřres

Yes indeed. All the old buildings
that you know have been demolished
and replaced by the brand new ones.

áwo, beTam inji. yemittawKaccek
aroge betoc hullu fersew, adaddis
betoc tesertewal.

lemma

Has the slum area near our school
been demolished?

bətımihirtbetaccin aTəgeb
yəñəbberəw Košāša sefer
fersowal ↑

Tirunəš

to play

təCawwətə-məCCawət-yıCCawwetal

field

meda

playground

məCCawəca meda

Yes it has, and [the place] is now
a playground for the students.

áwo, ıssu fərsə lətemariwoc
məCCawəca meda honowal.

lemma

Have the streets of the city become
clean[er] now?

yəkətəməw mənğədocc ahun nıSuh
honəwal ↑

Tirunəš

Yes, the streets that used to be
dark are lit ('decorated') with
electric lights.

áwo, Cəlləma yəñəbberut mənğədoc
bəletrik birhan agiTəwal.

Grammatical Notes

Note 29.1 Verb Classification: Three-Radical Verbs in /-a-/

ato yohannis kisun yıdabbısal ↑

Is Mr. John searching his pockets?

ato kəbbede ato yohannisın
lərat ibetu gabbezew.

Mr. Kebede has invited Mr. John
to his house for dinner.

The above examples illustrate the use of three-radical verbs in which
the first radical is followed by the vowel /a/.

The distribution of vowels and consonants in these verbs is illustrated
by the Chart VII. The examples selected for this chart are:

Underived: /məgabəz/

'to invite'

Passive: /məggabəz/

'to be invited'

Causative in /as-/: /masgabəz/

'to ask to invite'

Chart VII

	<u>Underived</u>	<u>Passive</u>	<u>Causative</u>
<u>Infinitive</u>	məgəbɛz	məggəbɛz	masgəbɛz
<u>Perfective</u>	gəbbɛzə	təgəbbɛzə	asgəbbɛzə
<u>Imperfective</u>	yɪgəbbɪzəl	yɪggəbbɛzəl	yasgəbbɪzəl
<u>Jussive</u>	yɪgəbɪz	yɪggəbɛz	yasgəbɪz
<u>Imperative</u>	gəbɪz	təgəbɛz	asgəbɪz
<u>Gerund</u>	gəbɪzə	təgəbɪzə	asgəbɪzə
<u>Noun of Agent</u>	gəbɪʒ	təgəbɪʒ	asgəbɪʒ
<u>Noun of Instrument</u>	məgəbɛʒə	məggəbɛʒə	masgəbɛʒə

Note 29.2 The use of /mɪkniyatu/ 'the reason' in combination with /silə-/ and /siləmm(ɪ)-/ forms followed by /nəw/.

mɪkniyatəm gəbɪʒəccu ɪngɪdɔccəccəwɪn	'and this is because the hosts
lɛmɛsɛsɛt bɪzɪ aɪnɛt mɪgɪbɪnɛ	prepare all sorts of meals
mɛtɛtɛt sɪlɛmmɪyɛzɛgəjju nəw.	and drinks in order to please
	their guests'.

The word /mɪkniyat/ 'reason' with or without the definite suffix /-u/ may be used optionally in combination with /silə-/ and /siləmm(ɪ)-/ forms. The resulting constructions plus the verb form /nəw/ correspond approximately in meaning to English 'this is because...' constructions, e.g.

mɪkniyatəm gɛnzɛb sɪlɛgɛfɪfɛhu	'and this is because I got
nəw.	some money'
mɪkniyatɪ wɛndɪmmɪ ɪzzɪh sɪlɛmɛtɛtɛ	'this is because his brother
nəw.	came here'

The form consisting of the affix /b(ə)-/ prefixed to an infinitive form with a noun suffix pronoun may be used almost interchangeably with the /sɪl(ə)-/ constructions.

Thus, for example, the above sentences may be:

mɪkniyatəm gɛnzɛb bɛmɛgɛtɛtɛ nəw.	'and this is because I got
	some money'
mɪkniyatɪ wɛndɪmmɪ ɪzzɪh bɛmɛmɛtɛtɛ	'This is because his brother
nəw.	came here'

Note 29.3 /k(ə)-...yetenessa/ 'so... that...' (to such a degree or extent),
'due to the fact that'...

lelitu muKet kəməhonu yetenessa 'The night was so hot that I
metəññat alcahum. couldn't sleep.'

The preposition /k(ə)-/ is used in combination with the word /yetenessa/.
The resulting construction corresponds in meaning to the English 'so... that'
clauses.

Examples:

kəmedkəmu yetenessa lisəra alcalem.	'He was so tired that he couldn't work'.
kədikamu .) yetenessa liyanneḡḡireñ alcalem.	'He was so tired that he was unable to talk with me'.
habtam kəməhonu yetenessa tillik məkina ḡezza.	'He was so rich that he could buy a big car.'

Questions and Answers

izzih indetəññu mán nəḡḡereh.	wəndimme nəḡḡereñ.
ləkəbbədə and saTın inKulal indeseTTəhut tawKalleh †	yelleḡ, alawKim.
Temene yət indalle tawKalleh †	áwo, awKallehu.
abbatınna nnatwa kəneḡar indəmmīnoru nəḡḡerhat †	áwo, nəḡḡerhuwat.
foTawın mecé indiyatbew tifəlligalleh.	ahun indiyatbew ifəlligallehu.
libsu beTam nıSuh indihon tifəlligalleh †	áwo, beTam nıSuh yihun.
izzih bet wıst deha sew indalle mawəK yemmifəllig mán nəw.	ato kəbbədə nəw.
sayneḡriḡ beḡinḡet indimeTa tifəlligalleh †	yelleḡ, alfəlligim.
məkinahın indinedaw tifeKdilleḡalleh †	áwo, ifeKdilleḡallehu.
ıjḡun befoTaw indiyaderK nəḡḡerhew †	áwo, nəḡḡerhut.
abbatwa seffi ırša indallew keyət semmacciḡu.	wəndimwa nəḡḡereḡ.

.) /dikam/ 'tiredness, fatigue'

wefram indemmihon tawK nēbber †	áwo, awK nēbber.
indemmimeTa negrohal †	áwo, negroñ nēbber.
wedageru simmēlles izzih indemmiyarf nēggereh.	áwo, nēggereñ.
Kulfun indiyameTaw nēggerhew †	yellēm, alnēggerhutim.
mıgbu yét indibbella tifelligalleh.	izzih indibbella ifelligallehu.
abbatınna nnatih indemmimeTu tinegreññalleh †	áwo, inēgrihallehu.
siniwın TerePeza lay indiyasKēmmiTew nēggerhew †	áwo, nēggerhut.
fitun besamuna indittaTTeb lingerew †	áwo, nigerew.
bēdinget indemeTTa tawKallēh †	áwo, indemeTTa awKallēhu.
birhan bihon wēde betih tihedalleh †	áwo, ihed yihonal.
šımagıllēw ibet indegēbba bunna seTTehew †	áwo, seTTehut.
sewıyyew indegēbba medēnnēs jēmmere †	yellēm, aljēmmere.
Tirunēšin izzih indallēc TeyyeKaccıhuwat †	áwo, TeyyeKnat.
almazın addis abeba wıst indayyacıhuwat labbatwa nēggeraccıhut †	áwo, nēggernew.
temariwoc indemeTTu tımeTalleh †	áwo, imeTallehu.
genzēb indageññaccıhu, yét mehed tifelligallaccıhu.	wēde kanada mehed infelligallen.
kaddis abeba mēcé temellēsk.	lēmman indayyehut temellēsku.
sewoccun mēcé ayyaccıhuwaccēw.	marēfiya bet wıst indegēbba ayyēnaccēw.
sıracıhun indefeSSemaccıhu bunna tıTeTTallaccıhu †	áwo, inTeTTallen.
temariwoc bunna indeKomu TeTTu †	áwo, indeKomu TeTTu.
lıjoc kabbataccēw indetesēnabbetu yét hedu.	wedēnataccēw hedu.
arogew mēkina garaž wıst indalle, addis mēkina gezzu †	áwo, gezzu.
genzēb yalageññehıbbet mıknıyat lēmındın new.	sılalserráhu new.
yelēmman wēlajoc yemıttıTeyyıKıbbet mıknıyat lēmındın new.	TeyyıKıllıñ sılalēñ new.

wendimmih wədamerika yehedəbbet mikniyatu ləmindín new.	mikniyatu timihirt siləfellegé new.
tinant mata giyon hotel ləmin hedaccihu. astemariw tinant ləmin almeTTam.	medənnəs siləfellegín new. mikniyatu siləzenəggáw new.
izzih bet yeməTTaccihubbet mikniyat ləmindín new.	mikniyatu anten ləmayet siləfellegín new.
ləmin ibet algebbahim.	Cellema siləhoné new.
ləmmanna balebetu ləmin abrew almeTTum. mekinahin ləmin Keyy Kələm Kəbbahat.	mikniyatu sileteleyayyú new. Keyy Kələm siləsdəssətəñ new.
astemariwin ləmin tifelligallaccihu.	mikniyatu messənabet siləfellegin new.
amerikawiyan amariñña ləmin yimmarallu.	mikniyatu beTam TəKamí siləhone new.
ahun wəde hotel məhed ləmin tifelligallaccihu.	misa ləmeblat siləfellegin new.
ahun wədebetaccihu məhed yefellegaccihu ləmindín new.	mikniyatu siraccinin siləfəSSəmin new.
bizu temariwoc ləmin silərsšanna siləməhandisinnət yimmarallu.	beTam TəKamí siləhone new.
innezzih səwoc ləmin izzih meTTu.	siletegabbezu yimesləññal.

dirset

health	ato ləmma silələju <u>Teninnət</u> TəyyəKat.
heavy	saTinu <u>kəbbad</u> new.
load	<u>šəkimun</u> wədebetu wəssədə.
responsibility	tillik <u>halafinnət</u> yalləbbet sira alləñ.
to serve	ato kəbbədə agerun <u>yageleggilal</u> . ageleggələ-magəlgəl
to make a date or appointment (with each other)	wəde sinima ləməhed kəbbədenna Tiruneš <u>teKəTaTTeru</u> . məKKəTaTər-yıKKəTaTTerəl

ato ləmmanna wəyzəro Tıruneš bəteleyayyu behulett amətaccəw wašington wıst siletəgenafñu bəTam dəs alaccəw. ato ləmmam wəla joccun bəTam silemmiweddaccəwinna, sileTeninnetaccəw mawək silefəllege, wədiyawinu silennessu Təyyəkət. isswam kəmənesatwa befit indeTəyyəkəccaccəwinna dəbdabbem indaməTTaccillet nəggerəcciw. ato ləmmam bəTam dəs aləwinna, silelela nəgər mətəyyək jəmmərə. kətıyyəkewoccu andu silagerunna hizbu nuro məššəsal nəbber. wəyzəro Tırunešim bəTam indetəšəšale sītnegrəw bəTam kəff yalə dəsita təsəmmaw. ato ləmma andin agər ləməššəsal kəbbad šəkım mehonun silemmiyawək halafinnetun yewəssədutin səwoc bəTam aməsəggenaccəw. wəyzəro Tırunešim bəmisganaw təsammam.

kəzziya behwala hulettum wədageraccəw təməllisəw, hizbaccəwin magəlgeł giddetaccəw mehonun tənəgaggerunna ləmata giyon hotel dıres təkəTatrew təleyayyu.

Tıyyəkewoc

ato ləmmanna wəyzəro Tıruneš keyət agər naccəw.
 ato ləmma wədamerika məcé mətTa.
 wəyzəro Tırunešis məcé mətTac.
 wəyzəro Tıruneš yət arrefəc.
 hulettu səwoc silemín təcəwawwətu.
 ato ləmma bəməjəmmeriya silemín Təyyəkət.
 Tıruneš lato ləmma mín amətaccillet.
 hulettəñña gize mín Təyyəkət.
 isswass mín məls sətTəcciw.
 silagerunna hizbu məššəsal mín nəggerəcciw.
 wədageraccəw təməllisəw mín məsrət yifəlligallu.
 ato ləmmanna Tıruneš ləməgənaññet kətəro yət adərregu.
 ato ləmma wəyzəro Tırunešin kətəyyəkət Tıyyəkewoc andu mín nəbber.
 lətıyyəkew mín məls sətTəcciw.

Unit 30

Basic Sentences

John

Excuse me, what is the name of
this place ('brother')?

ibakkih wəndım, yəzzih bota sim
mán yıbbalal.

kəbbede

(name of a river, name
of a town)

awaš

It's called 'Awash'.

awaš yıbbalal.

John

Are there many people living
here ('in this town')?

bəkətemaw wıst bızu sewocc
yınorubbetal †

kəbbede

to be numerous

berkətt malet

Yes, the population ('the number
of people') is quite large.

awo † yəsəwu KuTır berkətt yalé nəw.

John

to have someone inflate
something

masneffat

to breathe, to leak (air)

mətenfəs

('Please') we've had a flat tire.
Where can it be fixed ('as the
tire of our car blew up, where
can we have someone inflate it')?

ibakkih yəməkinaccin gomma tenfıso
nəbberınna, yét masneffat
ıncılallən.

kəbbede

to be far

raKK malet

Not far ('a little far') from here
there is a large garage.

kəzzih tınnıš raKK bılo and tıllıK
garaž alle.

to inflate

mənfat

yard

gwaro

behind the house

kəbetu gwaro

There is also one next door ('behind this house') where they pump up tires and make minor repairs.

dəgmo and yeməkina gomma
yemminefanna tinnniš negeroccin
yemmiyaddis kezzih bet gwaro alle.

Mary

John, don't you think it would be good to get a place to stay ('rest') first?

mejəmmeriya yeminnarfibbet bota
magñet dəhna aymeslihım, jon †

John

Yes, you're right. Mr. Kebede, is there a hotel where [we could get] good food and lodging ('sleep')?

áwo, iwınetsín nəw. ato kebede,
dəhna mıgbinna, meññitabet
yalləw hotel yét yıggəññal.

kebede

Would you like one downtown or in this vicinity?

ıketemaw mekakkəl, weyiss ızzih
sefer yifelligallu.

John

('If possible') one in this vicinity would be all right ('not bad').

biccal ızzih sefer bihon, aykefam.

Grammatical Notes

Note 30.1 Compound verbs with /malet/ and /madreg/

antən bemayete dess aləñ.

'I'm pleased to see you ('because of my seeing you'.)

yəityoPiya nigusənəgest mənğist
bank kehullu keff yalé nəw.

'The Imperial Bank of Ethiopia is the most important bank [in Ethiopia].'

Kədəmm bilo məTTa.

'He came early.'

KuCC belu.

'Sit don!'

fəTənn biləh na.

'Come quickly!'

Təga bilo simun TəyyəKew.

'He came nearer and asked his name.'

yəsəwu KuTır berkətt yalé nəw.

'The population is quite large.'

kezzih tinnniš raKK bilo and
tillik garaž alle.

'There's a large garage not far from here.'

The infinitives of these verbs are:

/dæss malet/	'to be pleased'
/keff malet/	'to be important'
/Kedæmm malet/	'to be somewhat earlier'
/KuCC malet/	'to sit down'
/feTTenn malet/	'to be quicker'
/Tega malet/	'to be somewhat 'nearer''
/barkett malet/	'to be larger'
/raKK malet/	'to be somewhat farther'

The first part of these compound verbs may be:

1) a derivative noun (not used independently as a meaningful word), e.g.

/dæss malet/	(/dæssita/ 'pleasure')
/keff malet/	(/keffita/ 'height')

2) an onomatopoetic word (imitating the sound of an action), e.g.

/waw malet/	'to bark'
/miyaw malet/	'to mew'
/imbwa malet/	'to bellow'
/u'u malet/	'to call for help'
etc.	

3) a noun derived from a verb, e.g.

/raKK malet/	(/raKæ-mæraK/ 'to be far')
/berkett malet/	(/berækketæ-mæberket/ 'to increase')
/feTTenn malet/	(/feTTenæ-mæftæn/ 'to be quick')
etc.	

(This type of compound verb forms the inconclusive aspect of the corresponding simple verbs, described in Note 30.1.1).

Compound verbs with /malet/ are intransitive. Their transitive counterparts are formed by substituting the verb /madræg/ for /malet/, e.g.

/KuCC madræg/	'to seat,' to cause to sit down'
/kæff madræg/	'to elevate'
	etc.

The Gerund of the compound verbs with /malet/ is often used adverbially, e.g.

Kedemm bilo mæTTa	'He came earlier'
raKK bilo hede	'He went farther'
Tëga bilo tæKæmmëTë	'He sat nearer'
KuCC bilo yibelal	'He eats sitting'

The verb /dëss malet/ 'to please' is an impersonal verb (see Note 20.2). The most used forms of this verb are:

Present

dëss alëñ	'I'm pleased/happy ('it pleases me')'
dëss alëh	'You're pleased/happy ('it pleases you')'
dëss alëw	'He's pleased/happy ('it pleases him')'
etc.	

Present Perfect

dëss biloñ nëbber	'I've been pleased/happy'
dëss bilohal	'You've been pleased/happy'
dëss bilotal	'He's pleased/happy'
etc.	

Past Perfective

dëss biloñ nëbber	'I was pleased/happy'
dëss biloh nëbber	'You were pleased/happy'
dëss bilot nëbber	'He was pleased/happy'
etc.	

Imperfective

dëss yilëññal	'I'll be pleased/happy'
dëss yilihal	'You'll be pleased/happy'
dëss yilëwal	'He'll be pleased/happy'
etc.	

Note that both the Present and the Present Perfect tenses may be used as equivalents to English 'I'm happy, you're happy,' etc. or 'I'm pleased, you're pleased', etc.

Note 30.1.1. Verb: Inconclusive Aspect

The inconclusive aspect describes the action or the state of the verb as not entirely completed or as being of a very short duration. It may describe an action which is not completely finished or is not thoroughly performed or a state which is of a somewhat incomplete character, such as 'somewhat sad,' 'somewhat thirsty,' 'somewhat farther', 'pretty near', etc.

Examples:

Inconclusive Aspect

gəbba	'he entered'	gəba alə	'he came in for a very short time'
azənə	'he was sad'	azənn alə	'he was somewhat sad'
fəlləge	'he looked for'	fəlegg adərrege	'he looked for (not very thoroughly)'

As a general rule the transitive verbs form the Inconclusive Aspect with /madrəg/ and the intransitive verbs with /malet/, e.g.

Inconclusive Aspect

məmTat	'to come'	məTa malet	'to drop in for a while'
məsTət	'to give'	səTətt madrəg	'to give reluctantly'
			<u>or</u>
			'to give a small amount'

The first parts of these compound verbs (i.e. the verbal nouns) are formed as follows: the distribution of vowels in three- and two-radical verbs is the same as in the perfective.

1) Three-Radical Verbs.

The last radical is always long. The second radical of Type A verbs is always short, and that of Type B verbs is usually short, but may be long.

	<u>Perfective</u>	<u>Verbal Noun</u>
Type A	wəssədə	wəsədd
	nəggərə	nəgərr
Type B	fəlləge	fəlegg
	məlləse	məlləss

2) Two-Radical Verbs ending in /-a/.

The second radical is short, e.g.

<u>Perfective</u>	<u>Verbal Noun</u>
gəbba	gəba
məTTa	məTa
bəlla	bəla
wəTTa	wəTa
TəTTa	TəTa

3) Two-Radical Verbs ending in /-ə/.

The second radical of Type A verbs is short, that of Type B verbs may be either short or long.

The /-t/ of the infinitive is affixed to the verbal noun in the form of a long /-tt/, e.g.

	<u>Perfective</u>	<u>Verbal Noun</u>
Type A	səTTə	səTətt
	ayye	ayətt
Type B	leyye	leyyətt/leyyətt

4) Two-Radical Verbs, Type laə, loə, leə and ləə

The second radical is always long, e.g.

	<u>Perfective</u>	<u>Verbal Noun</u>
	Safə	Saff
	zərə	zərr
	hedə	hedd
	šəTə	šəTT

5) Four-Radical Verbs

The vowel after the second radical is lost, the third radical is short and the fourth one is long, e.g.

	<u>Perfective</u>	<u>Verbal Noun</u>
	sənəbbətə	sənəbett
	mənəzzərə	mənəzzərr

Questions and Answers

kebetu gwaro Tīru meCCaweca meda allaccihu ↑	áwo, letemariwoc yeteserra alle.
arogewoc betoc mefres allebbaccew ↑	áwo, mefres allebbaccew.
betihinna timihirtbetih yiKKerarreballu ↑	áwo, beTam yiKKerarreballu.
Teninnetih ketinantu zare indét new.	zare beTam dehná nefi.
kezzih wedageriwo mecé mēnesat yifelligallu.	kand sammint behwala innessallehu.
kewiCC gudday ministru gar meKKeTaTer yifelligallu ↑	áwo, ifelligallehu.
lijihinna ante timmesasselallaccihu ↑	beTam annimmesasselim.
yetimihirtbetun halafinnet wessedh ↑	áwo, wessedhu.
wede niw york mecé mēnesat tifelligallaccihu.	zare keseat behwala inninnessallen.
mecé timmellesallaccihu.	bemagistu innimmellqsalen.
izzih gedema hotel alle ↑	áwo, hulett Tīru hotelocc allu.
lemma lemín yemengistun higg yiTīsal.	bewinetu alawKim.
agere gežiw beTam habtam new ↑	áwo, beTam habtam new.
kabbatinna kennate gar mettewaweK yasfelligihal ↑	áwo, yasfelligeññal.
Cellēma bet wīst lemín teKemmeTih.	birhan silelelle new.
ras hotel gedema lela hotel tawKalleh ↑	yellew, alawKim.
tinantinna igibžaw bota hedaccihu nebber ↑	áwo, heden nebber.
kelema gon yeKomew mán new.	wendimmú new.
zare lemisa yegabbezehin sew tawKalleh ↑	yellew, alawKim.
izzih ager yemeTTah bedinget new ↑	yellew, bedinget aydellew.
ketimihirt ministru gar tewawweKaccihu ↑	áwo, tewawweKin.
yenen mekina mendat tifelligalleh ↑	yellew, alfelligim.
betun niSuh yaderregew mán new.	yene balebet nec.
wede niwYork bemehedih dess aleh ↑	áwo, beTam dess aleñ.
Kedemm bilo yemeTTaw yemán šum new.	yeserrateññoccu šum new.
KuCC bila gazeTa yemittanebbew set mán nat.	astemariyaccin nat.

kəməSihafbet fəTənn bilaccihu məTTaccihu mín serraccihu.	lastəmarıyaccın yəmısgana dəbdabbe Safın.
lemma Təga bilo mın nəgğərəwo.	rabeñ bilo nəgğərəñ.
məhandısoccu kəhakımoccu raKK biləw təKəmməTu †	yəlləm, abrew təKəmməTu.
serrateññoc berkətt biləw bıməTu sırawın zare yəmmıtCərrısut yıməslaccıhuwal †	mınalbat ınCərrısəw yıhonal.
addis bet bemesratu dəss aləw †	áwo, bəTam dəss aləw.
fəTənn bila heda mın yıza məTTac. ıngıdoc bəsınt səat məTTu.	mınımm yıza alməTTaccım.
KuCC biləş tənagğərs †	kəsəatu Kədəmm biləw məTTu.
kabbatınna kənnatu gar yınorat †	áwo, KuCC bıyye tənagğərhu.
Kədəmm bilo kəbbadun šəkım wəssədə †	yəlləm, tınnıš raKK bilo bıccawın yınorat.
Kədəmm bila kəmán gar təkəTaTTərəc.	yəlləm, alwəssədəm.
KuCC bilo mın ayye.	kəwəndımwa gar təkəTaTTərəc.
gənzəbun leyohannıs sısətəw Tıruneš mın aləc.	mınımm alayyem.
KuCC bilo kayyeh behwala mın aləh.	məlləss bila aytaw hēdac.
Kədəmm bilaccihu hēdacıhu mın tısərəllaccıhu.	nəgə ımətalləhu bilo hēde.
dəss bıloññal bilo yənəgğərəh səw mán nəw.	wədə sınımabət ınhēdallən.
raKK bilo yətəKəmməTəwın səw tawKalləh †	yantə lıj nat.
Təga biləw bınegruh tısəmalləh †	áwo, awKalləhu.
yəbirtukan CımmaKıwın raKK adrıgo yəsKəmməTəw mán nəw.	áwo, ısəmalləhu.
algaw lay KuCC bilo mın yadərgal.	ləmmá nəw.
leTıruneš Kərəbb bıleh nəgğərhat †	amarıñña məSıhaf yanəbbal.
yıhın arəfte nəgər Saff adrıgo yəsəTTaccıhu mán nəw.	áwo, Kərəbb bıyye nəgğərhuwat.
tınnıš arəKe TəTa madrəg tıfəllıgalləh †	ato ləmmá nəw.
arogıtwa setıyyo Kədəmm bila məTTac †	kagəññəhu dəss yıləññal.
	áwo, Kədəmm bila məTTac.

yato lamma lij geba bila min
neggereccih.

addisun libs lebess adriḡo yét lihed
yifelligal.

ijjun taTebb adriḡo min lisera new.

wede yuniversiti mecé mehed
tifelligalleh.

innatwan lemayet mehedwan
neggereccih.

wedesiraw lihed yifelligal.

mısawın libelá new.

bunnayen TeTa adriḡge ihedallehu.

dirset

sewıyyew sigeba mistun asKeddemat.

to cause to precede, to let
s.o. go first, to cause to
be early

masKeddem

on his part, as far as he is
concerned

bebekkulu sirawın Cerrrese.

to load

ıKawın beKlo lay Cane.

meCan

straight ahead

beKeTTita hid.

ato yohannisinna weyzero meri ityoPiyan bemekinaccew iyyezoru lemayet
tesmammu. weyzero meri leguzowaccew yemmiyasfelligaccewın neger hullu
asKeddima mazzegajet jemmerec. ato yohannisım bebekkulu sirawın Cerriso
leguzow tezegajje.

zigıjjitu kalleKe behwala, ıKaccewın bemekinaccew Cınew wede awaş
guzowaccewın jemmeru. awaş ketema indederresu yemekinaccew gomma bedinget
teneffesebbaccew. yeteneffesewın gomma lemasaddes wedand tinnış garaž
lemehed follegu.

bemengedaccew lay ato kebbeden silageññut garaž yemmiggeññibbetın bota
TeyyeKut. ato kebbedem beKeTTita wede garažu silemerraccew mekinaccewın
wesdew gommawın asneffu.

TiyyaKewoc

ato yohannisinna weyzero meri m'ín ləmayet təsmammu.
weyzero meri m'ín azzega jjeç.
ato yohannis m'ín aderrege.
kəzigijjitu bəhwala m'ín aderrege.
iKaccəwin bəm'ín Canu.
bəmekinaccəw wədət hedu.
awaš ketema sidərsu m'ín nəgər ageññaccəw.
gommaccəwin ləmasaddəs wədət hedu.
bəməngedaccəw lay mann'ín ageññu.
ato kəbbəden m'ín TeyyeKut.
bəməCerreša m'ín aderrege.
bəməkina məggwaz tiwəddalleh †

Unit 31

Basic Sentences

kəbbədə

There's a good hotel near the
garage I was telling you about.

inəgğərhuwaccihu garaž aTəgəb,
dəhna hotel alle.

Mary

to charge ('to have
someone pay')

maskəffəl

That would be best (of all). By
the way, how much do they charge
per day?

issu kəhullum yetəšale nəw.
ləməhonu bəKən s'ınt
yaskəffilallu.

kəbbədə

I think it's three fifty a day
for a (bed) room, but I don't
know about the meals.

ləməññitabetu bəKən sost b'irr
kəhamsa santim yiməsleññal.
ləmıgıb gın alawKım.

John

That's all right for one day.
Let's call a taxi and go.

land Kən minımm aydəl. taksi
innıTranna innıhid.

kəbbədə

to carry

məššəkəm

porter

təšəkkami

except that, unless

bəstəKer / bəKer

There are only porters, no taxis,
in Awash ('Except a porter is
found, a taxi is not found in
Awash').

təšəkkami kaltegeññe bəstəKer,
bawaš wıst taksi ayıggeññim.

John

Then ('my brother') will you please
call a porter for us.

yene wəndım, isti ıbakkıh
təšəkkami Trallın.

kəbbədə

How many porters do you want?

s'ınt təšəkkamiwoc tifəllıgallaccıhu.

Mary

to remain, to be left over	meKret
to hang (Trans.)	anTeleTTele-manTelTel- yanTeleTTilal
to carry by hand	bejj manTelTel
Two will do. We'll carry the rest [of the baggage] ourselves ('by our hands').	hulett yibeKallu. yeKerrewin ifña bejjaccin innanTeleTTilewallen.
breakable, fragile	tesebbari
to be careful	meTTenKeK
As the contents ('things') of ('in') this box are breakable, carry it carefully.	bezzih saTin wisT yallew neger tesebbari silahone, teTenKiKeh tešekkemew.

Mary

to put down, to unload	awerrede-mawred-yawerdal
Put the things down and place them at the foot of the bed.	ikawin awridinna kalgaw girge asKemmıTew.

John

How much shall I pay you?	sint likfelaccihu.
---------------------------	--------------------

tešekkami

It's two dollars and fifty cents all together.	beTeKlallaw hulett birr kamsa santim new.
---	--

Grammatical Notes

Note 31.1 /be-...bekkul/ 'in the direction of' 'as far as one is concerned'

ato yohannisım bebekkulu sırawın Cerriso leguzow tezegaıje.	'As for Mr. John, having finished his job he was ready for the trip'.
--	---

The preposition /b(ə)-/ combined with the postposition /bekkul/ may be used interchangeably with the preposition /best(ə)-/ (Note 4.6.1). Thus /bestemisraK/ 'to the North' may be said /bemisraK bekkul/; /bestedebub/ 'to the South', /bedebub bekkul/, etc.

The form /bēbēkkul-/ used with the noun suffix pronouns means 'as far as one is concerned', 'as for', e.g.

bēbēkkule yersıwon hassab ıKKēbbelallehu.	'As far as I am concerned I agree with your idea.'
bēbēkkulaccēw timihirtaccēwın Cērrisēw wēdagēracēw tēmēllēsu.	'As for them, they completed their studies and returned to their country.'

Note 31.2 The use of /bicca/ 'only' with Noun Suffix Pronouns and the direct object suffix /-(ı)n/, equivalent to English 'alone', 'by oneself'.

tınnıř raKK bilo biccawın yınoral.	'He lives alone not very far from here.'
---------------------------------------	---

When the word /bicca/ 'only' is used with noun suffix pronouns and the direct object suffix /(ı)n/ (Note 4.5), the resulting construction corresponds to English 'alone' or 'by myself', 'by himself' etc.:

biccayen	'I alone'
biccahın	'you(m) alone'
biccařın	'you(f) alone'
biccawın	'he alone'
biccawan	'she alone'
biccaccının	'we alone'
biccaccıhun	'you (pl.) alone'
biccaccēwın	'they alone'

Examples:

biccayen inorallehu.	'I live alone'.
biccawan wēdaddis abēba hedēc.	'She went to Addis alone'.
ınenna balēbete biccaccının mısaccının bellan.	'My wife and I dined alone'.

Questions and Answers

dəgg sɛw nəw yalhəw mannín nəbber.
ləgənzəb ministru silk kədewwələ
bəhwala mín alə.

bəTiruněš fanta formun ləməferrem
yəfəKKədə mán nəw.

fəTən biləh kəfoKu lay foTanna samuna
littaməTallín ticilalləh †

gazeTa yəmmiSifutin səwoc gibža
yəgabbezh anté neh †

bəginbot wer demozu, kegebeya
mín nəger gezza.

igonnu təkəmmiTo injera bəwəT
yəmmibbelaw sɛw mán nəw.

bələSegga balinjera alləh †

yəgənzəb biddir yəmmittiTəyyiK mín
ləməgzat nəw.

zare cekaccihun təkəbbilaccihu mín
tadərgutallaccihu.

məkinahín yətíññaw garaž wist
asgəbbitəh tihedalləh †

lasallafiw sánt santim gurša səTTəhew.
gunfan siyızih mín tadərgalləh.

lemma beyyegizew iyyeməTTa
yigobəññaccihuwal †

biddirun məcə təkəfləññalləh.

imməbetih kamerika bizu nəger məgzat
tifəlligalləc †

izzih ager yeməTTahew yəkonomi
timihirt ləmemmar new †

dabbonna pasta šutta məblat
tifəlligalləh †

ikəflalləhu yalhəwín gənzəb ləbale
suKu kəffəkew †

yəwəyzərit almazín innat nəbber.
ministrun iggənaññalləhu alə.

yəTiruněš baləbət nəw.

áwo, laməTallaccihu icilalləhu.

áwo, iné nəñ.

bəgimmašu yeməkina gomma gezza,
bəgimmašu gín mín indəgezzabbət
gəna algəlləSəlliññim.

bəwıCC gudday minister wist
yəmmisərəw sɛw nəw.

yəlləm, yəne balinjəroc hullu
dihóc naccəw.

and bərənna hulett lamoc ləməgzát
nəw.

mənzirən adaddis Cammawoc
ingəzabbətallən.

bante bet aTəgeb bələw garaž
wist asgəbbiccat ihedalləhu.

asrammist santim səTTəhut.

wədə hakimbət ihedalləhu.

áwo, hulgize hamus hamus iyyeməTTa
yigobəññənal.

ihud ikəflihalləhu.

áwo, ləməgzat tifəlligalləc.

yəlləm, yeməhandisinnət timihirt
ləmemmar new.

injera bəwəT inji ləla alfəlligim.

wədəfit ikəfləwəlləhu inji kezzih
bəfit alkəffəlhutim.

ihitih wedebetwa yehedecciw begrwa new †	yelleṃ, belemma mekina new.
leKurs inKulal, yebellu innemán naccew.	lemma kenne wendimmoccu new.
zare Tiwat iršaw wist min yiseru nebber.	abebawoccinna zafoc itekil nebber.
ityoPiya wist keffiteññaw terara man yibbalal.	ras dašan yibbalal.
Ken kokeb mayet yiccalal †	yelleṃ, ayiccalim.
izzih ketema wist keffiteñña timihirt bet alle †.	áwo, hulett keffiteñña timihirtbetocc allu.
zare KeTeroh keman gar new.	kandit Konjo lijagered gar new.
mesriyabetaccihu lela KirinCaf allew †	áwo, and KirinCaf addis abeba wist allew.
biccahin wedegwaro mehedinna atkiltun maTeTTat ticilalleh †	išši, karatt behwala ihedallehu.
lijhininna balebethin askeddimeh wedagerih tilikaccewalleh †	yelleṃ, biccaccewin allikaccewim.
igwaro biccawin yallow mekina yeman new.	yelomma yimesleññal.
biccawan beKlowan meCan ticilallec †	áwo, indeta. yemmitCinat biccawan new.
yemekinawin waga biccain askeffeleh †	áwo, hullunim biccayen keffelku.
ikawin kemekinaw lay biccawin awerredew †	áwo, awerredew.
TerePezawin biccain imekinaw lay meCan ticilalleh †	áwo, icinewallehu.
izziya tillik bet wist yemmitnoru biccacihun new †	áwo, biccacinin new.
isinimabet yehedu biccawon nebberu †	yelleṃ, kelijoc gar nebberku.
biccawan menor yemmitfellig lemindin new.	alawKim.
biccain and Termus areKe meTeTTat ticilalleh.	yelleṃ, alcilim.
sirahin biccain jemmireh, biccain Cereskew †	yelleṃ, wendimme reddaŋ.

dirset

meSihafun asyazhut.

to have (or to help) s.o.
 carry something; to pawn;
 to have s.o. arrested

masyaz

ato yohannisinna weyzero meri yemekinaccaw gomma iskittaddesillaccaw
 dıres wedand hotel hedew lemader felləgu.

bawaš ketema wıst yemmiyawKut səw ato kəbbədə bıcca sılehəne, wəde hotel
 indiwesdaccaw TəyyəKut. ato kəbbədə kehullu yetəšale hotel felligo sılageññe
 wedezziya yızowaccaw hede.

beketemaw wıst taksi sılelelle ıKaccəwın behulett təšekkamiwoc asyızew
 wəde hotelu derresu.

ıhotelu indederresu yetəšəkkəmbbetın waga letəšəkkamiwoccu kəfləw,
 ıKaccəwın kalgaccaw girge asKemmeTut. lelitun ızziya adrew bəmagıstu
 wedaddis abeba təməlləsü.

TıyyaKewoc

ato yohannisinna weyzero meri lemın ıhotel adderu.

bawaš ketema wıst yemmiyawKut səw mán nəw.

ato kəbbədə wədət wəssədaccaw.

beketemaw wıst taksi alle †

ıKaccəwın indét wəde hotelu aderresut.

letəšəkkamiwoccu mın kəffəluwaccaw.

ıKaccəwın yət asKemmeTut.

bəmagıstu wədət hedü.

beməkina meggwaz tiweddalleh, weyıs bebabur meggwaz tiweddalleh.

Unit 32

Basic Sentences

Mary

fire

isat

how pleasant, how wonderful

alēm nēw

oh!

indé ↑

How pleasant it is inside the house!

ibet wıst indet alēm nēw, ibakkıh.

But oh! isn't it awfully hot

wıCCıwımma isat aydelleḡ, inde.

('fire') outside!

kebbede

to burn, to light

aKKaTTēlē-maKKaTēl-yakKaTTılal

This is nothing ('what have you seen
seen?'). The hottest ('which
burn like fire') months are
still to come!

mın aytew. indesat

yemmiyaKKaTTılibbet werat

gēna yımēTal.

Mary

to get worse

base-mēbas- yıbısal

you mean to say

maletıh nēw

Do you mean to say the weather will
be worse?

kezzih yemmıbıs gize alle maletıh
nēw.

kebbede

It most certainly [will].

beTām inji.

Mary

Then how can people live [here]?

tadiya sew indét menor yıcılal.

kebbede

thin, light

sıs

During this season the people
start wearing light clothes.

bēzzih werat wıst hızbı sıs libs
mēlbes yıjēmmıral.

Mary

If light clothes help them ('if they can spend the hot season only by wearing light clothes') so much the better. As for me, I would rather stay in water ('I don't think I would go out of water.')

bəsis libs bicca yəmuKətuŋ gize
kasallefutɨss dəhná nəw. inéss
kəwiha wisT yəmmiweTa aymesleññim.

kəbbədə

to astonish

məgrəm

I wonder ('it astonishes me')

yigərməññal

By staying a long time in the same place ('with it') one gets used to everything. When we think about the cold [weather] of your country we also ('for example') wonder how you can live there.

kəKoyyubbət manniññawim nəger
yilləmmədal. ləmissale inña
silənnante ager bərd sinnassib,
indət indəmmitnəru yigərmənal.

Mary

custom habit

limd / limad

malaria

wəba

Of course it may be a matter of getting used to it ('it may be a customary thing'). By the way is there a lot of malaria here ('how is malaria here')?

iwinətɨm yelimd nəger sayhon
ayKerim. ləməhonu wəbawiss
indət nəw.

kəbbədə

They say it used to be bad, but it's better now.

and gize bəTam məTfo nəbber
yılallu. ahun gɨn dəhná nəw.

Mary

help, assistance

irdata

We're very grateful to you for all your help, Mr. Kebede.

ato kəbbədə, silerdətah hullu
bəTam innaməsəgginihallən.

John

to appear, to emerge

bıKK malet

If you ever happen to come to Addis Ababa, our address is the American Embassy.

minalbat wədaddis abeba bıKK
yəmittil indehon, adraššaccin
amerikan embassí nəw.

kəbbədə

I'm planning to go there in the
near future and as soon as I
arrive I'll call on you.

bəKɪrb gize wɪst ləmohəd
assiballəhunna indəderreshu
ɪTəyyɪKaccihuwalləhu.

John

Be sure not to forget. Good bye
now.

ɪndatrəsa. bəl ahun
Tənayɪstɪllɪf.

kəbbədə

Bon voyage!

məlkam guzo.

Grammatical Notes

Note 32.1 Suffix /-ge/.

kalgaw girge asKəmmɪTəw.

Place it at the foot of the bed.

The suffix /-ge/ is affixed to nouns denoting parts of the human body to form new nouns connected in meaning with these parts, e.g.

/ɪgɪr/	'foot'	/girge/	'bottom part'
/ras/	'head'	/rasge/	'upper part'
/ɪjɟ/	'hand, arm'	/ɪjɟige/	'sleeve'
/wəgəb/	'waist'	/wəgəbge/	'waist line'

Note 32.2 Verb: /ɪndəhon(ə)/ used with /y(ə)-/ and /yəmm(ɪ)-/ relative forms, 'if', 'in case'.

mɪnalbat wədaddis abəba bɪKK
yəmmittɪl ɪndəhon, adraššaccɪn
amerikan embassɪ nɛw.

'If ever you happen to come
('appear') to Addis, our
address is the American
Embassy.

The form /ɪndəhon(ə)/ may be translated 'if it be'. The imperfective relative, used with this form, indicates a possible situation, or one which may occur in the future. The perfective relative, used with this form, refers to a definite act, having the 'completed' or 'considered completed' meaning characteristic of the perfective aspect.

Compare the following imperfective relative sentences with the corresponding perfective ones:

<u>Imperfective</u>	<u>Perfective</u>
yemmithed indəhon, nigərəñ. 'Tell me if you're going' ('if it be that you are the one who is going').	yəhedk indəhon nigərəñ. 'Tell me in case you go' ('if it be that you are the one who will have gone').
wədəketəma yemmithed indəhon, Tirañ. 'If you go downtown, call me'. ('if it be that you are the one who will be going')	wədəketəma yəhedk indəhon, Tirañ. 'Call me in case you go downtown'. ('if it be that you are the one who will have gone')

As illustrated by the above examples the /indəhon/ clauses may correspond approximately to English 'if', or 'in case' clauses.

Other examples:

1) yəmmiməTa indəhon astawKəñ.	'If he comes, let me know.'
2) yeməTTa indəhon astawKəñ.	'Let me know in case he comes.'
3) yəmittittamməm indəhon wədə hakim hid.	'If you get ill go to see a doctor.'
4) yətammək indəhon wədə hakim hid.	'In case you get ill go and see a doctor.'

The /yəmm(1)-/ relative clauses with /indəhon/ may be used more or less interchangeably with the conditional forms in /b(1)-/ and /k(ə)-/ described in Notes 14.3 and 15.5.1

Thus, for example, /yəmmiməTa indəhon astawKəñ/ may be said /biməTa astawKəñ/ or /kəməTTa astawKəñ/ without any significant change in the meaning.

Note 32.3 /indəhon(ə)/ used with the Short Imperfective and Gerund 'whether (or not)'.

/indəhon(ə)/ may be also used with the Short Imperfective or the Gerund. The resulting clauses correspond in meaning to English 'whether or not' clauses. /indəhon(ə)/ with a Short Imperfective refers to a present or future situation, and with a Gerund to a past situation, e.g.

nege yiməTa indəhon nigərəñ.	'Tell me whether he'll come tomorrow.'
tinantinna mətTo indəhon, nigərəñ.	'Tell me whether he came yesterday.'

Note 32.4 Verb: Infinitive with Noun Suffix Pronouns used with verb forms /nəw/ and /nəbber/

kəzzih yəmmibis gize alle 'Do you mean to say that the
maletih nəw ? weather will be worse?'

The verb forms /nəw/ 'is', or /nəbber(ə)/ 'was' may be affixed to an Infinitive plus a noun suffix pronoun.

The resulting forms ('one's doing so-and-so is' or 'one's doing so-and-so was') are used to indicate what one is/was doing (or is/was about to do) at that precise moment, and corresponds approximately to the English 'just doing so-and-so' or 'just about to do so-and-so', e.g.

/məblaté nəw/	'I'm just eating' . (<u>or</u> : 'I'm just about to eat')
/məhedu nəbber/	'(At that moment) he was going' (<u>or</u> : 'he was just about to go')

These forms are often used in situations in which one describes what he is (or was) about to do when interrupted, e.g.

rat məblataccin nəw.	'Oh, we're just eating (about to eat) dinner.'
irsıwo simeTu ine məhede nəbber.	'When you came, I was just about to leave.'

In some situations the form with /nəbber/ may indicate what one meant or was intending to do, e.g.

astəmarıw ıskimeTa mastemaré nəbber.	'I just meant to teach until the teacher came.'
---	--

When used in negative, these forms may correspond approximately to English: 'unless this is so-and-so, then it will mean my (his, your, etc.) doing so-and-so' or: 'had it not been so-and-so, then it would have meant my (his, your, etc.) doing so-and-so', e.g.

behulett seat kalmeTTah, wədəbete məhede nəw.	'Unless you come at two it will mean my going home.'
beseatu batmeTa noro, misaccinın məblataccin nəbber.	'Had you not come in time, it would have meant our eating the lunch.'

Questions and Answers

kebbede zare yemeTTa indehon, yét yarʿel.	igiyon hotel liyarf yicilal.
balinjeraħ wedamerika yehede indehon, sánt amet liKoyy yifelligal.	sost amet yahıl new.
ıabur Tabıya benzin yaTTaccıhu indehon, keyet tageññallaccıhu.	wede ketema memmeles allebbın.
ferensayıñña yetemaru indehon, wede ferensay अगर mehed yicilallu †	áwo, band wer wıst mehed icilallehu.
mekinawa Tiru yehonecc indehon tıgezatalleh †	áwo, ıgezatallehu.
ıngıdaw sılagerıh yeTeyyeKeh indehon tınegrewalleh †	áwo, ınegrewallehu.
Tıruneş genzeb yemıttʿellıg indehon genzeb tısetatalleh †	yellem, alsetatım.
genzebun tıkeflıh indehon tıTeyyıkatalleh †	áwo, lıTeyyıkattıfelligallehu.
setıyyewa betun tıkkaray indehon TeyyeKaccıhuwat †	yellem, alTeyyeKnatım.
nege keseat behwala yemeTTahu indehon kirayun lınegruñ yicilallu †	áwo, ınegrıhallellehu.
ınnazziya sewoc yemeTTu indehon tınegruññallaccıhu †	áwo, ınnınegrıhallen.
mekinaye yeKoşşese indehon taTbewalleh †	áwo, aTbewallehu.
menoriya botahın yelewweTk indehon addısun adraşsa tınegrennalleh †	áwo, ınegraccıhuwallehu.
addıs lıbs yegezзах indehon arogewın ledıhoc tısetalleh †	áwo, ısetallehu.
mamelkeca yıSıfu indehon tawKalleh †	áwo, awKallehu.
setıyyewa marefiyabet teññıta indehon tawKalleh †	yellem, alawKım.
mesrıyabetun behulett seat yızegaw indehon mán yawKal.	keñña mannım ayawKım.
medhanıt yegezзах indehon kene suK tıgezalleh †	áwo, ıgezallehu.

mettaweKiya wereKət yalleñ indehon cek memenzər icilalləhu †	áwo, yefəlleghəwın cek memenzər tıcılalləh.
lemma ibet gəbto indehon tawKallaccihu †	yəlləm, annawKim.
nıguse nəgəstu nıgıggır yadərgu indehon tawKalləh †	yəlləm, alawKim.
mistih mısTirun tawK indehon TəyyəKhat †	yəlləm, alTəyyəKhuwatım.
betu moKo indehon ayyəhew †	yəlləm, alayyehutım.
ıKawın anTəlTiləw yıməTu indehon tawKalləh †	yəlləm, alawKim.
məSihafoccun kəməSihaƒ bet məgzatıh nəw †	áwo, məgzaté nəw.
wəTun bezəyt məsratıh nəbber †	áwo, məsraté nəbber.
ahun zinab məznəbú nəw †	áwo, məznebu nəw.
ləbetu zəTəna zəTəñ bırr məkfəlaccew nəbber †	áwo, məkfəlaccéw nəbber.
ıKawın ahun məCanaccəw nəbber †	áwo, məCanaccéw nəbber.
innələmma simeTu antə yeməkinahın gomma masneffatıh nəbber †	yəlləm, masneffate alnəbberəm.
antə kabbatıh gar sittıCCəwawwet baləbetıh mın məsratwa nəbber.	kəlijwa gar məCCawetwa nəbber.
ıñña yohannisın sinnageññew wədageru məggwazu nəbber †	áwo, məggwazu yıməsleññal.
zare kəbank genzəb məbbədərih nəw †	áwon məbbədəré nəw.
sınKaccihun yızaccihu leširrišir məhedaccihu nəw †	áwo, məhedaccín nəw.
lətımıhırt genzəb kəməngist məKKəbelih nəw †	áwon, məKKəbəle nəw.
antə kəbank sitwəTa ıssu məgbatu nəbber †	yəlləm, ıssum məwTatu nəbber.
innantə sittınnessu ısswa məKKəməTwa nəbber †	áwo, məKKəmətwa nəbber.
ahun məlleyayetaccihu nəbber †	áwo, məlleyayetaccın nəbber.
ıñña wədəsira sinnihed, ıssu keyət mərmələsu nəbber.	kəgeru yıməsleññal.
Tirunəš zare Tıwat bewenz aTəgeb mın məsratwa nəbber.	mənšərašərwa nəbber.

yohannis mēSihafun kamarīñña wēdē inglizīñña mētergomu nēw ↑	áwo, mētergomu nēw.
kambasaderaccihu gar mettewawēKaccihu nēbber ↑	áwo, mettewawēKaccin nēbber.
wēdewenz sīnmeTa mīn madregaccihu nēbber.	mēwaññētaccin nēbber.
wēdē babur Tabiya mēhedaccihu nēbber!	áwo, mēhedaccin nēbber.
Tibs sīga mēblataccihu nēw ↑	áwo, mēblataccin nēw.
kēwēyzerit Tirunēš gar mēwaññētaccihu nēw ↑	áwo, mēwaññētaccin nēw.
wēreKetun lēwīCC gudday minister mēsTetaccihu nēw ↑	áwon, zare mēsTetaccin nēw.
yēityoPiya wēyazart wēdamerika mēmTataccēw nēw ↑	áwon, mēmTataccēw nēw.
yēzare sammint wēdēwīCC agēr mēhedaccihu nēw ↑	áwo, mēhedaccin nēw.
īKaccihun imēkinaw lay mēCanaccihu nēw ↑	áwo, mēCanaccin nēw.

dirset

'one day', 'once upon a time'	<u>keiletat</u> and Kēn.
time	ilet
time (pl.)	iletat
'kind-hearted'	yato kēbbēde nnat <u>libbēKīn</u> naccēw.
heart	libb
kind	Kīn
	kand amēt behwala wēdeityoPiya lēmehed <u>KorreTē</u> .
to decide, to cut	mēKureT-yīKorTal
to say good bye to each other	tēsēnēbabbete-mēsēnēbabet- yīssēnēbabbetal.

keiletat and Kēn ato jon balēbetun wēyzero merīn yīzo, wēdawaš hede.
awaš indēderresu yato jon yemēkinaw gōmma sīlēfēnēddabbet, wēdaddis
abēba tēmēllīsēw mēhed alcalum.

yemēkinawīn gōmma lēmasaddēs garaž sīfēllīg indaggaTami ato kēbbēden
sīlageññēw, yēgōmma maddēša bota TeyyēKew. ato kēbbēdem libbēKīn sēw
sīlēnēbber, yēgōmma maddēša bota fēllīgo, gōmmawīn indittaddēs adērregēllēt.

gizew beTam muKet kemehonu yetenessa, weyzero merinna, ato jon beTam silēdekkemaccēw, awaš wist lēmader KorreTu.

lageru ingida silēhonu, ato kēbbede iKaccēwin betēšekkami asyizo wēdand dēhna hotel merraccēw.

ihotelu' indēderrēsu, tēšekkamiw iKaccēwin wēdekiflaccēw asgebbito, yetēšekkemēbbetin waga tēKēbbilo, wēdebetu hede.

ato joninna weyzero meri kato kēbbede gar TīKit ketenēgaggeru behwala, ato kēbbede tēsenabto wēdebetu mēhed fēllēge.

innēssum siladerregellaccēw mēlkam irdata kamešeggenut behwala wēdaddis abēba simēTa indiTēyyiKaccēw, adraššaccēwin sēTTut. ırsum adraššawın tēKēbbilo tēsenēbabwe tēleyayyu.

TıyyaKewoc

tēšekkamoc yengidoccun iKa yēt asgebbu.

ato kēbbede tēšekkamiwoccun keyēt amēTTaccēw.

ato kēbbedēna ato jon yēt tewawwēKu.

weyzero merinna ato jon wēdēt yihedu nēbber.

ato kēbbede kemēhedu befit kato yohannis gar mın tenēgaggere.

ato yohannisinna weyzero meri lēmın wēdaddis abēba mēmmēlēs alcalum.

Unit 33

Basic Sentences

abbēbe

How do you do, sir. My name's
Abbebe.

TenayisTilliñ getaye, sime abbēbe
yibbalal.

alēmu

How do you do, Mr. Abbebe. My
name's Alemu.

TenayisTilliñ ato abbēbe. sime
alēmú new.

abbēbe

Well, Mr. Alemu, what can I do
for you?

mēlkam. ato alēmu, mīn
ladirgilliwot.

alēmu

(As) I see your things seem to be
very expensive, but I would still
like to ask [about them] ('it will
not be bad to ask').

indemmimmēlekkētew iKawocciwo
hullu bēTam widd yimesluññal,
negergin mēTeyyeK aykefam.

abbēbe

As a matter of fact they are not
expensive. Many people say they
are cheap and they send their
friends to our store.

bēwinetu widd aydellum. bīzu
sēwoc rikkaš new iyyalu,
gwaddēññoccaccēwin wēdēñña
suK yilikuwaccēwal.

By the way, what kind of things
do you want?

lēmehonu irsiwo yemmifelligut
mīn aynet iKá new.

alēmu

to itemize, to list; to
give small change; to
scatter

mēzēzēz

(Because) I'd like to buy a lot
of things (which are needed)
for [my] new house. I've listed
them on this piece of paper.

laddis bet yemmiyasfelligu bīzu
iKawoc lēmēgzat silēmifellig,
bezzih wēreKet lay
zērzirreyaccēwallēhu.

abbēbe

Well, then, let me see ('know')
 what things you (yourself)
 want [to buy], and we'll
 discuss (about) the prices
 and [particular] variety
 ('kind').

isti rasiwo yemmifelligutin iKa
 liwēKəwinna, siləwagawinna
 silaynetu inninnegaggeribbetallən.

aləmu

The things I (myself) want are
 (as follows) ('those which
 continue from here'):

mattress

pillow

A double ('family') bed with
 mattress and pillows, two
 small beds with mattresses
 and pillows, a large dining
 room table with six chairs,

easy chair

four easy chairs,

ornament, decoration

light, lamp

decorative table lamps.

ine rase yemmifelligew kezzih
 yemmiKəTTilutın iKawóc nəw.

fraš

tras

yebetəseb alga kennefrašunna,
 kennētrasu, fulett tininniš
 algawoc kennefrašaccəwinna,
 kennētrasaccəw, and seffi
 yemigib TerePeza kəsiddist
 wemberoc gar.

foté

aratt fotewoc.

geT

məbrat

geT yallaccəw yeTerePeza məbratoc.

abbēbe

Very well. Let me show you the
 beds first.

melkam, mejemmeriya algawoccun
 lasayiwot.

aləmu

to extinguish

ash tray

I'll also need four ash trays.

tərekkoše-meterkos-

yitərekkusal

yəsijara meterkoša

išsi, indihum aratt yəsijara
 meterkošawoc yasfelliguññal.

abbēbe

Yes, you may need them. Unfortunately (‘however’) I don’t have (‘it is not found’) them in my store but you may find (‘it is possible to find’) them in the store of Mr. Kebbēde and his associates.

áwon, sayasfəlliguwot ayKerum.
yehonəwhono bene suK wɪsT ayɪ
ayiggeññim. nəgergin innato
kəbbədə suK magñet yɪccalal.

Grammatical Notes

Note 33.1 Verb: /s-/ Negative combined with the forms of the verb /KerreməKret/ ‘to remain’.

awon, sayasfəlliguwot ayKerum. ‘Yes you may probably, need them.’

Negative /s-/ constructions (see Note 12,6) are used in combination with the forms of the verb /məKret/.

The approximate English equivalents of the resulting constructions may be illustrated by the following examples:

1) /s-/ Negative used with Affirmative forms of /məKret/:

sayməTa yɪKeral ‘he may not come (despite the fact that he is supposed to do so)’

sayməTa Kerre ‘he didn’t come (despite the fact that he was supposed to do so)’

2) /s-/ Negative used with negative forms of /məKret/

sayməTa ayKerim ‘he will probably come’

sayməTa alKerrəm ‘he might have come’

As shown by the above examples the affirmative forms of the verb /məKret/ in these constructions indicate that the action of the /s-/ verb may not take place (Imperfective) or did not take place (Perfective) contrary to one’s expectations, whereas the negative forms of the same verb imply that the action of the /s-/ verb will probably take place (Imperfective) or might have taken place (Perfective).

The complete set of these forms is:

salməTa ɪKeralləhu ‘I may not come’

satməTa tɪKeralləh ‘You may not come’

satməCi tɪKeriyalləš ‘You (f) may not come’

sayməTa yɪKeral ‘He may not come’

satmeTa tiKerallec	'She may not come'
sanmeTa inKerallen	'We may not come'
satmeTu tiKerallaccihu	'You (pl.) may not come'
saymeTu yiKerallu	'They may not come'
salmeTa Kerrehu	'I didn't come (despite expectation)'
satmeTa Kerreh	'You didn't come ' ' ' '
satmeCi Kerres	'You (f) didn't come ' ' ' '
saymeTa Kerre	'He didn't come ' ' ' '
satmeTa Kerrec	'She didn't come ' ' ' '
sanmeTa Kerren	'We didn't come ' ' ' '
satmeTu Kerraccihu	'You (pl) didn't come ' ' ' '
saymeTu Kerru	'They didn't come ' ' ' '
salmeTa alKerim	'I'll probably come'
satmeTa atKerim	'You'll probably come'
satmeCi atKerim	'You (f) probably come'
saymeTa ayKerim	'He'll probably come'
satmeTa atKerim	'She'll probably come'
sanmeTa anKerim	'We'll probably come'
satmeTu atKerum	'You (pl.)'ll probably come'
saymeTu ayKerum	'They'll probably come'
salmeTa alKerrehum	'I might have come'
satmeTa alKerrehim	'You might have come'
satmeCi alKerrešim	'You (f) might have come'
saymeTa alKerrəm	'He might have come'
satmeTa alKerreccim	'She might have come'
sanmeTa alKerrenim	'We might have come'
satmeTu alKerraccihum	'You (pl.) might have come'
saymeTu alKerrum	'They might have come'

Questions and Answers

wədaddis abēba kemēhedaccin bēfit
lēmman yēmīnnagēññēw yīmēslihal †

izzih ketema wīst wēba yalle
yīmēslihal †

abbatih lētīmihirtbetu irdata
lēmēstet KorreTu †

īKawīn kemēkinaw lay awerrēdut †

innatun lēmayet imēTallehu bilo
saymēTa Kērrē †

īnmēTallen kalu saymēTu yīKerallu †
bezzih amet lījīh mēTa satTēyyīKīh
tīKerallēc †

almaz wēndīmwān satTēyyīK Kērrēc †

amerika wīst bet widd nēw †

wēndīmīh ībet wīst nēw †

wīššawīn hakīmbet wēssēdaccihut †

yacci set hulgize ībetaccihu tīmēTallēc †

amerikawī sēwīyye hakīmbet mēTto
nēbber †

astemarih mīn aynet mēTēTT yīTēTTal.

mēkinaye yēt īndēhōnēc tawKallēh †

fērēsu lēmīn wēdē wēnz hēdē.

īrsasīnna wērēKēt bēmīn gēzza.

īnnataccēwīn lēmayet lījōccu īndēt
hedu.

īhitīh lēmīn yēnen mēSīhaf wēssēdēc †

land amet wēdēityōPīya mēhedīnna
mastēmar tīfēllīgallēc †

yēzzih sēw sīra mīndīn nēw.

ībet wīst yallēw sēwīyye mán nēw.

yewīCC gudday mīnīsteru yēstTaccēwīn
gēnzēb mīn adērrēgut.

mīnalbat sattagēññūt atKērum.

awo, saynor ayKērim.

awon, sayKorTu alKērrum.

sayawērdut alKērrum.

yellēm, almēTTam.

kand sēat bēhwala saymēTu ayKērum.

mīnalbat sattīTēyyīKēñ atKērim.

yēTēyyēKēcc aymēsleññīm.

áwo, widd sayhōn ayKērim.

áwo, sayhōn ayKērim.

almaz satwēsdēw alKērrēccīm.

and hulett gize satmēTa alKērrēccīm.

tīnant kēsēat bēfit saymēTa
alKērrēm.

Tējj sayTēTTa ayKērim.

babur Tabīya sathōn atKērim.

wīha sayTēmaw alKērrēm.

gēnzēb sayagēññ alKērrēm.

kabbataccēw mēkina saywēsdū
alKērrum.

sattīssasat alKērrēccīm.

áwo, satfēllīg atKērim.

mēhandīsīnnet sayhōn ayKērim.

tēgabāž sayhōn ayKērim.

sayīkkefaffēlut alKērrum.

yeffña tımihirtbet temariwoc yét hedu.	sinimabet sayhedu ayKerum.
yegezzaccat mekina Kelem mín aynet new.	semayawi sayhon ayKerım.
wede bete kristiyan besınt seat yihedallu.	baratt seat sayhon ayKerım.
ıKawın ibet wıst mán agébbaw.	serrateffıoc sayhonu ayKerum.
lesetiyyewa yesetTuwat mindın new.	yassır birr minızzari sayhon ayKerım.

dirset

eye	<u>aynen</u> sılammemefı wede hakim hedku.
benefit, usefulness, advantage	tımihirt bızu <u>Tıkım</u> allaw.
list	yetemariwocun sım <u>zırzır</u> sıTefı.

and Kén abbébe besuK wıst salla, alému meTanna rasun kabébe gar
astewawweKe.

alému addis bet sılegezza, betun belıyyu liyyu ^{reayıoc} yebet ıKawocc liyagetew
fellege. yebet ıKawocc bızu gize beTam wıdd naccaw. gın layn
sılemmiyasdesıtunna bızu Tıkım sılemmıseTu, alému lemęzat KorreTe.

wede suK indegeba, lesuKu balébet lato abbébe yemmifelligaccawın
yeKawocc zırzır asayyaw. yeKawoccun zırzır fraş, tras, yebeteseb alga,
tınırniş algawoc, yemıgıb TerePeza, sıddıst wenberoc, aratt fotewocınna
geT yallaccaw yeTerePeza mebratoc neberu.

ato alému ıKawoccun and band ketemelekkete behwala, belela Kén meTto
yebet ıKawoccun lemęzat tasmamto wede bet temellese.

TıyyaKewocc

abbébe yét neber.

alému yét hede.

alému lemın yebet ıKa lemęzat fellege.

yebet ıKawocc wıdd naccaw †

yebet ıKawocc yemmıseTut Tıkım mindın new.

ato alému lato abbébe mín asayyaw.

yeKawoccun zırzır Saf.

ato alému ıKawoccun saygeza lemın temellese.

mın aynet yebet ıKawocc meęzat yifelligallu.

mın aynet yebet ıKawocc indınoruh tifelligalleh.

Unit 34

Basic Sentences

aləmu

Then let's see the bed.

isti algawin inniyew.

abbəbe

modern

zəmənawī

grandchild

yəlījlīj

In addition to being new and modern, this bed is a strong one which will pass from generation to generation ('to the grandchild').

yih alga addisinna zəmənawī
kəməhonum bəlay, ləlījlīj
yəmmiyalf Tənkarrā algá nəw.

strength, firmness, solidity

Tinikkare

comfortable, convenient

miccū

Besides, the mattress is known for its sturdiness and comfort.

indihum frašū bəTinikkarew
yətawwəKenna miccú nəw.

aləmu

way of saying

annəgager

Although I know nothing about the sturdiness of beds and mattresses, they seem to be good according to what you're saying.

sīlalganna fraš Tinikkare
balawKim, indannəgageriwo
Tiru yimesləññal.

Now let's discuss the price.

isti silewagaw inninnəgageribbet.

abbəbe

As you see ('it') the price is one hundred and fifty Ethiopian dollars.

indəmmimmələkkətut wagaw and meto
hamsa yeityoPiya birr nəw.

aləmu

One hundred and fifty Ethiopian dollars for one bed is [too] much ('expensive').

and meto hamsa yeityoPiya birr
land alga widd nəw.

exact, correct, honest

irgiTəñña

Tell me your final ('the exact') price and let me buy it.

irgiTəññawin waga yingeruññinna
ligzaw.

abbēbe

It's not much for such a good article ('as the thing is very good, it's not expensive'), really it's quite inexpensive.

ıKaw bēTam Tıru sılēhone, wıdd aydēllēm. bēwınētū rıkkáś nēw.

alēmu

to shine, to glitter
ability

bılıClıC malet
aKm / aKim

Although this thing looks shiny and nice, I can't afford ('it's beyond my ability') to pay one hundred and fifty dollars for one bed.

mınımmınkwan ıKaw bılıClıC bılınna Tıru mēslo bıttayyım, land alga and mēto hamsa bırr mēkfēl kaKme bēláy nēw.

abbēbe

to be hurt, to be harmed
or damaged

tēgodda-mēggodat-yıggoddal

I don't believe the price is too high ('you are hurt by the price'). However, since I wish to please my customers I'll let you have it for one hundred and forty dollars.

bēwagaw yētegoddu ay mēsleññım. yēhonēwhono dēnbēññoccen masdēsset sılēmıfēllıg, band mēto arba bırr ıśēTıllıwotallehu.

alēmu

oh!
to be too much, to increase
in number

erē
mēbzat

Oh, please, one hundred and forty dollars is too much for me!

erē ıbakkiwo, and mēto arba bırr yıbezabbıññal.

abbēbe

Then how much would you like to pay?

lēmehonu bēsınt mēgzat yıfēllıgallu.

alēmu

One hundred and thirty dollars will do ('will be enough for you').

mēto sēlasa bırr yıbēKawotal.

abbəbe

harm, damage, loss

gudat

however

honom

I'd be losing a lot, but since
you're going to become my
customer, I'll sell it to you
for the price you mentioned.

beTam gudát new. honom yewedefit
denbeññaye siləmmihonu, balut
waga išeTilliwotallehu.

Grammatical Notes

Note 34.1 Verb: Frequentative form.

The Frequentative Form usually indicates a fracturing of the process of the action or state of the verb or gives a reiterative character to the verb.

Examples:

Frequentative Form

/menger/	'to tell'	/mənəgager/	'to tell bit by bit'
/məfəlləg/	'to look for'	/məfələləg/	'to look here and there for'
/məmrət/	'to lead'	/məmərarat/	'to lead one by one'
/mələyyət/	'to separate'	/mələyayət/	'to sort out', to separate'
/məmənzər/	'to change money'	/məmənezazər/	'to change money into bills (or coins) of various denomination'
/məSaf/	'to write'	/məSaSaf/	'to scribble'
/məzor/	'to turn'	/məzwazwar/	'to circulate'
/məšeT/	'to sell'	/məšašaT/	'to sell now and then'

As can be seen from the above examples, the frequentative verbs have only one single type, e.g.

Simple FormFrequentative Form

Type A	/menger/	/mənəgager/
Type B	/məfəlləg/	/məfələləg/

The penultimate consonant is reduplicated. The reduplication is a single consonant plus /a/. The two-radical verbs of the class /məhon/ have an additional /w/ before the /a/, e.g. /məzor/ - /məzwazwar/, /məkom/ - /məkwaKwam/.

Where the penultimate consonant of the simple form is preceded by another consonant, the frequentative form has an /ə/ preceding the reduplicated consonant, as in /mənger/ - /mənegager/ or /məmrət/ - /məmərarat/, etc.

Following is the Chart of the Frequentative Verbs.

CHART VIII

Frequentative Verbs

	Regular Three- Radical Verbs	Regular Two- Radical Verbs	Four-Radical Verbs	Other Two-Radical Verbs	
Infinitive	menegager mefelalæg	memerarat meleyayət	mēmēnezazər	mēSaSaf	mēzwazwar
Perfective	nēgaggere felallēge	merarra leyayye	mēnezazzerē	SaSafe	zwazware
Imperfective	yinēgaggiral yifēlalīgal	yimerarral yileyyayal	yimēnezazziral	yīSaSīfal	yīzwazural
Jussive	yinēgag(1)r yifēlalḡ	yimerara yileyyay	yimēnezazır	yīSaSīf	yīzwazur
Imperative	nēgagr felalḡ	merara leyay	mēnezazr	SaSaf	zwazur
Gerund	nēgagro felalḡo	merarto leyayto	mēnezazro	SaSīfo	zwazuro
Noun of Agent	nēgagari fēlalagi	merari leyayi	mēnezazari	SaSafi	zwazwari
Noun of Instrument	menegageriya mefelalēgiya	memerariya meleyaya	mēmēnezazeriya	mēSaSafiya	mēzwazwariya

Note 34.2 Verb: Reciprocal Form.

yamerikanna yeityoPiya gibža yimməsasselallu †	Are the American and the Ethiopian parties similar?
hassabun kəsəw gar məkkefəfəl yiwəddal.	He likes to share his ideas with others.
wəndimme wədamerika sihed, abbataccinin ləmessenabət hədə.	When my brother was leaving for America, he went to say goodbye to our father.
ato kəbbədenna ato yohannis tesənəbabtəw, wədeyyageraccəw hedu.	Mr. Kebede and Mr. John, having said goodbye to each other, left for their respective countries.
ato kəbbədə kəməhedu befit kato yohannis gar mīn tenəgaggərə.	What did Mr. Kebede discuss with Mr. John before he left?
isti siləwagaw inninnəgageribbet.	Now let's discuss (about the) prices.
mıgbun təkəffəlın.	We shared the food.

The above examples illustrate the use of the reciprocal verbs. The reciprocal verbs may have two forms: a simple reciprocal form (e.g. /məffaləg/) and a reduplicated one (e.g. /məffələg/). The simple reciprocal verbs have an /-a/ following the first radical of three- and two- radical passive verbs, e.g.

	<u>Passive</u>	<u>Simple Reciprocal</u>
<u>3-rad:</u>	/məffələg/	/məffaləg/
<u>2-rad:</u>	/məmmərat/	/məmmarat/

The four-radical reciprocal verbs have an /-a/ following the second radical of the corresponding Passive verb, e.g.

	<u>Passive</u>	<u>Reciprocal</u>
	/məmmənzər/	/məmmənazər/

The reduplicated reciprocal verb is the passive form of the frequentative verb, e.g.

	<u>Frequentative</u>	<u>Reduplicated Reciprocal</u>
3-rad:	/mefələləg/	/mëffələləg/
2-rad:	/memərarat/	/mëmmerarat/
4-rad:	/memenezazer/	/mëmmenezazer/

Here are some examples of the Reciprocal Verbs:

<u>Basic Form</u>	<u>Simple Reciprocal</u>	<u>Reduplicated Reciprocal</u>
/mefələləg/ 'to look for'	/mëffələləg/ 'to look for each other'	/mëffələləg/ 'to look for each other repeatedly'
/møkfel/ 'to divide'	/mëkkəfəl/ 'to share'	/mëkkəfəfəl/ 'to be divided among several persons'
/mewdəd/ 'to like'	/mëwwədəd/ 'to like each other'	-----
/magñet/ 'to find'	-----	/mëggenəñet/ 'to meet'
/menger/ 'to tell'	/mënnager/ 'to talk'	/mënnəgager/ 'to discuss'
/memenzer/ 'to change'	/mëmmenazer/ 'to exchange'	/mëmmenezazer/ 'to exchange repeatedly'
/mewKəs/ 'to reprove'	/mëwwəkəs/ 'to reprove each other'	/mëwwəkəkəs/ 'to reprove each other repeatedly'
/mesənbət/ 'to spend a few days'	/mëssenəbət/ 'to bid goodbye'	/mëssenəbəbət/ 'to bid goodbye to each other'

As seen from the above examples the simple and the reduplicated forms of the reciprocal verbs may have the same meaning. They are, therefore, sometimes used interchangeably by the speakers of Amharic. The reduplicated form, however, may imply that either the action of the verb is performed repeatedly or that more than two persons are involved in the performance of their action.

Sometimes only one of the two forms is used (e.g. /mëwwədəd/, or /mëggenəñet/). Sometimes the meaning of the two forms is clearly different,

e.g. /tənaggərə/ 'he talked', /tənəgaggərə/ 'he discussed', /təgabbu/ 'they got married', /təgəbabbu/ 'they understood each other'.

It should be noted that where the meaning is clearly reciprocal the plural forms only are used, as in /təfəlalleɡu/ 'they looked for each other' or in /inniffəlalleɡallən/ 'we are looking for each other', etc.

Where, however, the meaning of reciprocity has been lost and the verb implies simply that more than one person is involved, the singular forms are equally used as in /tənaggərə/ 'he talked'; /təsənabbətə/ 'he bade goodbye'.

As shown by Chart IX, reciprocal verbs have only one pattern with regard to the distribution of vowels and consonants, thus /mənəgər/ (from /menger/-Type A) and /meffələg/ from /mefələg/ - Type B) are of the same type.

CHART IX

Reciprocal Verbs

	<u>Three-Radical</u>		<u>Two-Radical</u>		<u>Four-Radical</u>	
	<u>Simple</u>	<u>Reduplicated</u>	<u>Simple</u>	<u>Reduplicated</u>	<u>Simple</u>	<u>Reduplicated</u>
Infinitive	mənnager məffaləg	mənnəgager məffələləg	məmmarat məssaTət	məmmərarat məsseTaTət	məmmənazer	məmmənəzazer
Perfective	tenaggere tefallegu	tenəgaggere tefelallegu	temarru tesaTTu	temərararu tesəTaTTu	təmənazzeru	təmənezazzeru
Imperfective	yinnaggeral yiffallegallu	yinnəgaggeral yiffələllegallu	yimmarrallu yissaTTallu	yimmərarallu yisseTaTTallu	yimmənazzerallu	yimmənəzazzerallu
Jussive	yinnager yiffaləgu	yinnəgager yiffələləgu	yimmaru yissaTu	yimməraru yisseTaTu	yimmənazeru	yimmənəzazeru
Imperative	tenager tefaləgu	tenəgager tefelələgu	temaru tesaTu	teməraru tesəTaTu	təmənazzeru	təmənezazzeru
Gerund	tenagro tefaləgew	tenəgagro tefelələgew	temartew tesaTtew	temərarartew tesəTaTtew	təmənazzerew	təmənezazzerew
Noun of Agent	tenagari tefaləgiwoc	tenəgagari tefelələgiwoc	temariwoc tesaCiwoc	temərarariwoc tesəTaCiwoc	təmənazzeriwoc	təmənezazzeriwoc
Noun of Instrument	mənnageriya məffaləgiya	mənnəgageriya məffələləgiya	məmmariya məssaCa	məmmərarariya məsseTaCa	məmmənazeriya	məmmənəzazeriya

Questions and Answers

ingıdoc genzeb lesewoc seTaTTu †	áwon, tinniš genzeb seTaTtew hedu.
ızzih iyyezwazwarku iskitmeTu lıTebbıKaccıhu †	beTam Tiru new.
bunna degagmo keTəTTa meteññat yıcılal †	liteñña yemmicıl aymesleññım.
ıKaccəwın ıhotelu aderarsew yét hedu.	wedesinimabet hedu.
lemma Tirunešın iyyeTerarra sılabbatwa yıTeyayyiKatal †	áwon, andande yıTeyayyiKatal.
genzebun kefaflo lemán seTTew.	lehulettu lıjoccu seTTaccəw.
betaccəwın zegagtew yét yehedu yimeslihal.	mınalbat wədnataccəw bet hedew yihonal.
mekinaccəwın kefaftew mın yıserallu.	ıKaccəwın yasgeballu.
mısaccıhun belaltaccıhu wana tıhedallaccıhu †	áwon, mınalbat ınhed yihonal.
məSıhafun felalgeh ageññehew †	áwon, ageññehut.
genzeb ketemariwoc wesassedunna mın gezzu.	ıKawocc gezzu.
astemariw temariwoccun siyamesəgaggın abreh nəbber †	yellem, abirre alnəbberhum.
genzebın memenezazer lemın tıfelligalleh.	mınızzari beTam sılemmıfellig new.
wendımmocıhın ayayteh temellesk †	áwo, ayayıcce temələsku.
nəgerun semamto yét hede.	wede məsriyabetu hede.
ınnekebbede yét hedu.	mısaccəwın belaltew wəTTu.
tinniš serarten wede betaccın mehed ıncılallen †	áwon, tinniš serartaccıhu mehed tıcılallaccıhu.
sırawın jəmamreh lemın təwkəw.	gize sıləlelleñ new.
sıra mefelaləg kejemmerk sınt gize honeh.	and sammınt honoññal.
lemma hulgize yıTeyyiKaccıhuwal †	andande iyyeməTaTTa yıTeyyiKənal.
yegəzzahwaccəwın mekinawocc aytehal †	áwo, ayıccallehu.
sılegıbžaw yamesəgaggenuwaccıhu sewoc sım manmán yıbbalal.	ato lemmanna weyzerıt Tiruneš yıbbalallu.

bunna degagmo yeTeTTaw sewiyye wendimmiwó new †	áwon, wendimmé new.
bunnahin TeTaTteh yét hedeh nebber. lelijoccu genzeb seTaTto wede siraw temellese †	meññita bet silk idewwil nebber. áwon, tinantinna keseat behwala temellese.
hulgize genzeb tibbedadderallacihu † lemmanna balebetu beTam indemmimesegaggenu tawKalleh †	yellem, annibbedadderim. yellem, alawKim.
antenna wendimmih tittemammenallacihu † ijjaccewin teTaTbew misaccewin bellu † yohannisinna Tiruneš balinna mist lemehon yiffəKaKKedallu †	áwon, innittemammenallen. áwo, teTaTbew bellu. bewinetu alawKim.
Tirunešinna innatwa ibete kristiyan wisT yiffelallegu nebber † silebetu kiray zare tifferarremalleh † astemariwoc bamet sínt gize yiggebabbezallu.	áwo, tefelalgew tegenaññu. áwo, ifferarremallehu. and assir gize yahil yiggebabbezallu.
abbatihinna ante negerun tegelalleSaccihu † wedamerika yemmethedibbetin mikniyat teCewawwetacihu † besint seat lemeggenaññet teKeTaTTeracihu.	áwo, tegelalleSin. yellem, gena alteCewawwetnim. baratt seat gedema new.
kebalebetis gar tegenaññeš † genzebun mace tikkefaffelallacihu. lemmanna yohannis teKerarbew yinorallu † antenna ihitih lemin teraraKaccihu. Tirunešinna wendimwa lemin teleyayyu. lemmanna abbatu beTam yimmesasselallu † yewiCC gudday ministrinna yetimihirt ministru silemin tenegaggeru. almazinna Tiruneš tesenebabbetu †	áwo, tegenaññehu. zare keseat behwala innikkefaffelallen. yellem, terariKew yinorallu. ine addis ketema menor silefelleghu new. issu wedamerika lemehed silefellege new. áwo, beTam yimmesasselallu. siladdis abeba timihirtbet tenegaggeru. áwon, tesenebabbetu.

Tiruněšinna yohannis m'ın tēseTaTTu.	bēTam Tīru libs tēseTaTTu.
abbatiwonna ministru tewawweKu †	yelleṃ, altewawweKum.
antenna wēndimmih tīTTērarrallacciḥu †	áwo, innīTTērarrallēn.
lēmarna yohannis m'ın yisseTaTTallu.	kotinna krabat yisseTaTTallu.
genzēbun temenezazzeracciḥu †	áwo, temenezazzerin.
innēkēbbēde bīzu nēger tēšāšāTu †	áwo, bīzu tēšāšāTewal.
ihotelu wīst m'ın tēgebabbēzacciḥu.	bunna bīcca nēw.
temariwoc rasaccēwīn tēlēCaCCu †	yelleṃ, gēna naccēw.

dirset

	līju kabbatu gar sīlalem poletika <u>tekerakkere.</u>
to argue, to dispute, to bargain, to haggle	mēkkerakēr
lowliness, low	yohannis kēkēbbēde bētīmīhirtu <u>zīKKīteñña</u> nēw.
	yēne mēkina kante mēkina bewaga <u>yansal.</u>
to be less, to decrease	manēs

ato alēmu iyyēzōrē bēsuKu wīst yallutīn algawoc hullu kētemēlēkkētē behwala, andēññawīn alga lēmēgzat fēllēge. yīh alga Tēnkarranna mīccu kēmōhonum belay addisīnna zēmēnawī nēbber.

yalgaw waga and mēto hamsa bīrr sīlēnēbbērēnna, lato alēmu bēTam widd mēslo sīlētayyēw, bēzzīh waga lēmēgzat alfēllēgēm. bewagaw kato abbēbe gar kētekerakkeru behwala, ato alēmu algawīn band mēto sēlasa bīrr lēmēgzat fēllēge.

beyetīm bōta, yēKaw aynet kēwagaw gar yētemēsassēle nēw. īKaw bēTam Tīru kēhōnē, wagaw bēTam kēff yalē yīhonal. īKaw zīKKīteñña kēhōnē, wagaw īndēzzīḥu yansal. ato alēmu lēgezzaw alga and mēto sēlasa bīrr yēkēffēlēbbēt mīknīyatū yalgaw aynet Tīru mēhonun bēmawēK nēw.

TiyyaKewocc

ato alemu iyyezore m'ín temelekkete.

ato alemu m'ín leməgzat fellege.

lem'ín algawin leməgzat fellege.

yalgaw waga s'ínt nəbber.

ato alemu lalgaw s'ínt keffele.

ato abbebenna ato alemu bewagaw tekerakkeru †

yeKaw aynet kewagaw gar yimməsasselal †

ato alemu lalgaw and meto selasa birr yekeffelebbet mikniyatu
mindin new.

yebet iKa leməgzat s'itfellig wedét tihedalləh.

bebetih wist bizu aynet yebet iKawocc alluh †

Unit 35

Basic Sentences

aləmu

When are you going to send me the things?

ıKawın méc yilıkkullıññal.

abbəbe

to deliver, to transfer

masrəkkəb

in general

ləhullum

at any rate, anyway, anyhow

ləhullum nəger

As I don't have anyone now [to deliver the merchandise] I'll be able to deliver them tomorrow afternoon. In any case, I'll give you a ring.

ahun səw sılələləñ, nəge kəseət
behwala lasrəkkıbwot ıılalələhu.
ləhullum nəger, sılk
ıdewwıllıllıwotalələhu.

aləmu

down payment

Kəbd

to take delivery, to receive

mərrekeb

Then I'll give you half of the price right now as a down payment and I'll pay you the rest upon the delivery of the goods.

ıngıdıyass gımmaşun waga ındəKəbd
ahun ıseTıwotalələhu, yeKərrewın
gın ıKawın sırrəkkəb
ıkeflıwotalələhu.

abbəbe

receipt

dərreseñ

dish, plate

sahın

knife

billawa

fork

şukka

spoon

mankiya

shot-glass

mələkkiya

All right. Before I write you a receipt, would you like to see some other household articles (that you want) such as plates, knives, forks, spoons, cups, glasses, shot-glasses and other things?

ışsi. dərreseñ kəmeSafe befit
lela yəmmıfelliguwaccew yebet
ıKawoc ındəsahın, billawa, şukka,
mankiya, sını, bırCıKo, mələkkiya
ındihum lelóc ıKawoc mayet
yıfelligallu †

aləmu

kitchen
I've already bought these kitchen
things (before).

to remind, to remember

But I thank you for reminding me.
I'll bring you other customers
in the future.

wəTbet

innezzihın yewəTbet ıKawoç Kədəm
biyye gəziccalləhu.

astawwəsə-mastawes-
yastawwısal

gın silastawwəsüñ aməsəgginalləhu.
wədəfit leloc dembeññoc
aməTallıwotaləhu.

abbəbə

I'll be very pleased.

işşi, dəss yiləññal.

Useful Words

God

amlak sırahın yıkfəlih.

to be worthy of; to cease

lageraccın yabKan.

mabKat

to let pass, to help to pass

mengədu məkinawın yaşşəgaggıral.

aşşəgaggərə-maşşəgager-
yaşşəgaggıral

birth, birthday, Christmas

zare yəlıdət bə'alən akəbbərku.

Easter, Resurrection

bətınsa'e magıst wədamerika
hedku.

enemy

ato yohannis bızu Təlatoc nəbberut.

generous, kind

abbate bəTam cər səw nəw.

highway

bəityoPiya wıst bızu awra
godanawoc yısserrallu.

main, chief, principal

awra

street, avenue

godana

Questions and Answers

abbatih sínt yelijlijocc alluwaccew.	asrammist wendinna set yelijlijocc alluwaccew.
yiccín mekina bigezet Tinikkare yallat yimeslihal †	áwo, beTam Tinikkare yallat yimesleññal.
wedebank lemehed miccu gize allewo †	nege indehone new inji, zare yelleññim.
nege irgiTēñña wedageriš yemmithej yimeslišal †	minalbat ihed yihonal.
kēñña gar wede hakimbet mehed tifelligallēc †	ahun yemmitheđ aymesleññim.
mekinahín sítšēT tegoddah †	yelleđ, altegoddahum.
addis ketema wist bizu denbeññoce alluh †	hulett bicca naccew.
yaddis abeba hizb bizat sínt new.	KuTrun alawKim.
kennezzih mekinawoc mekakkēl yetiññaw Tenkarra yimeslihal.	alawKim.
kelemma gar silēmin tēkerakkeraccihu.	silēmekinaw waga tēkerakkerin.
izikkiteññaw kifl wist sínt temariwoce alluwaccihu.	hamsa yemmihonu temariwoce allun.
ketimihirtbet yageññehew genzeb anneseh †	yelleđ, alanneseññim.
yelēman mekina wesdeh asrekkēbhew †	yelleđ, gena alasrekkēbhutim.
inditsetaccēw yēsetTēhuhín genzeb lehullum seTTēhaccēw †	lēgimmašoccu bicca seTTēhuwaccēw.
lehotelu kifl Kēbd seTTēh †	áwo, assir birr seTiccallehu.
yamerika mēngist leityoPiya mēngist genzeb mēstētun sēmtēhal †	áwo, semiccallehu.
genzebun sittiKKēbbel derreseñ seTTēhew †	áwo, seTiccewallehu.
misahín besahín lasKēmmiTillih †	išši, asKēmmiCillih.
weyzero almaz šukka, billawanna, mankiya gezzac †	yelleđ, nege igezallehu aleccinna wēde betwa hedec.
and birCiko wiha tifelligallēh †	ahun alfelligim.

yemmiseTihin areKe bemelekkiya mellekkat yifelligal ↑	áwo, yimesleññal.
kaddis abeba yemettawin iKa mecé merrekab tifelligallaccihu.	zare késeat behwala merrekab infelligallen.
wetbet yetekemmeTecciwa set sim mán new.	almáz new.
kebbede simhin astawwesew ↑	yellew, alastawwesewim.
yezare sammint wedageraccihu mehed tifelligallaccihu ↑	áwo, infelligallen.
weyzero almaz wela joccwan TeyyeKeccaccew ↑	yellew, alTeyyeKeccaccewim.
ihotelu wisT Tiru mīgibbet alle ↑	áwo, beTam Tiru mīgibbet alle.
yehonewhono nege iñña bet timeTallaccihu ↑	yellew, nege memTat ancilim.
wede gojjam yemmiwesdew awra godana tesertowal ↑	yellew, gena alteserram.
agere geziw beTam cer sew yimesluhal ↑	áwon, beTam cer sew naccew.
Telathin tiweddalleh ↑	alweddin.
yetinsa'e be'al mecé new.	yenege sammint new.
lidet mecé new.	betahisas haya zeTefñ Kén new.
zinabu zenbo mabKatu new ↑	yellew, gena yizenbal.
sewoccu sertew abeKKu ↑	yellew, gena yiserallu.
sint awra dorowoc *) alluh.	assir yemmihonu allufñ.
begodanaw lay sew yihedibbetal ↑	yellew, ayhedibbetim.
iskemeskerem yemmiyaššegaggarih mīgib alleh ↑	áwo, alleñ.
bawraw godana lay bizu mekinawoc aytehal ↑	selasa yemmihonu tilillik mekinawoc wedaddis abeba sihedu ayiccallehu.
wendimmih cer sew bemehonu sew hullu yiweddewal ↑	cer mehonus yemmiyawKu sewoc hullu yiweddutal.
leTelatih cer bittihon, min tageññalleh.	bizu wedajoc ageññallehu.
wenzu bekiremt yaššegaggiral ↑	yellew, ayaššegaggirim.

*) awra doru - 'cock', 'rooster'.

dirset

nəggadew wədə gojjam ləməhed
məkinawin yasCinal.

to háve loaded

masCan

algaw kətəgezza bəhwala, wədiyaw wədato aləmu bet ləməwsəd altəcaləm.
məknıyatım ato abbəbe ləgizew yəmmirədaw səw baTəgəbu sılələllé nəw. bəmagıstu
ato abbəbe algawın bəmekına asCino wədato aləmu bet lakəw.

bəməjəmmeriya ato aləmu gımmaşun waga indəkəbd kəflo sılənəbbər,
yəKərrebbətın genzəb algawın sirrəkəkəb kəffələ.

kəzziya gize jəmıro ato aləmunna ato abbəbe bəTam sılətəwawwəKu, ato
aləmu yəmmıgezawın ıKawocc hullu kato abbəbe suK yıgəza nəbbər. kəzzihım
bəlay gwaddeññocun hullu ıyyaməTTa kato abbəbe gar sıləstəwawwəKaccəw, ato
abbəbe bızu dəmbəññoc aɡeññə.

TıyyaKewoc

ato aləmu algawın wədiyaw ləmín altərəkkəbəm.

ato aləmu algawın məc ləmagññet calə.

ato abbəbe algawın bəmín lakəw.

məjəmmeriya ato aləmu yəkəffələw genzəb mín yıbbalal.

ato abbəbənna ato aləmu indét təwawwəKu.

ato aləmu ıKawın hullu yəmmıgezaw kəyét nəbbər.

ato abbəbe indét bızu dəmbəññoc ləmagññet calə.

yəbet ıKahın yəmıttgezabbaccəw suKoc sınt naccəw.

Unit 36

Basic Sentences

kəbbədə

When did you come from America to Ethiopia, Mr. John?

ato yohannis. kamerika
wədəityoPiya məc' mətTah.

John

I came to Addis a few days ago ('it has been a few days since I entered Addis').

addis abəba kəgəbbahu, TıKit
Kenoc honoññal.

kəbbədə

Are you planning to stay in Ethiopia for a long time?

ityoPiya wıst' bızu gize məkoyyet
tassıballəh ↑

John

to tour, to go sightseeing,
to visit places

tezəwawwərə-məzzəwawer-
yızəwawweral

Yes, I'm going to stay [here] until I've toured all the provinces ('until I see while touring').

áwo, Təklay gızatoccun hullu
ıyyetezəwawwerku ıskay dıres
ıKoyyallehu.

By the way, how many provinces are there in Ethiopia ('does Ethiopia have')?

ləməhonu ityoPiya s'ınt Təklay
gızatocc alluwat.

kəbbədə

Eritrea
Begemidir
Bale
Wallo
Shoa
Sidamo
Kafa
Ilubabor
Gomo Gofa

ertra
bəgemıdır
bale
wello
şəwa
sidamo
kəfa
ıllubbabor
gəmuğofa

Ethiopia has fourteen provinces.
 Their names are: Begemidir,
 Gojam, Tigre, Wallo, Shoa, Arusi,
 Sidamo, Kafa, Ilubabor, Gomo Gofa,
 Walaga and Hararge.

ityoPiya asraratt TeKlay
 gizatocc alluwat. simaccəwım
 begemidir, gojjam, tigre,
 wello, šəwa, arusi, sidamo,
 kefa, illubbabor, gemugofá,
 welleğga, harerge, ertranna,
 bale naccəw.

John

size, width

sıfat

Which is the largest province
 ('from all the provinces which
 one is larger by the size')?

keTeKlay gizatoc hullu besıfat
 yetiññaw yibelTal.

kebbede

The largest province is Hararge
 and the smallest one is Arusi.

besıfat kehullu yemibelTəw
 TeKlay gizat harergé nəw.
 kehullum yemmiyansew TeKlay
 gizat degmo, arusí nəw.

ገጽ

Useful Words

lake

yəTana hayıK beityoPiya wıst
 kemmiggeññut hayıKoc hullu
 tilliK nəw.

hayıK / hayK

lake Tana

yəTana hayıK

beTana hayıK wıst bızu asawocc
 allu.

fruit

lıju fire ləməgzat wədesuK hedə.

various fruits

hakim fratre indibela azzəzəñ.

bebetaccın aTəgeb bızu zaf
bəKkele.

to grow (INTR)

məbKəl

bamerika wıst fratre bəbizu
 yibəKlal.

Assab (port in Ethiopia)

asəb

Massaua (port in Ethiopia)	m1S1wwa
to spring, to emerge, to originate	beteraraw aTegeb wiha <u>meneCCe</u> . memenCet wenzu keyet yimeneCCal.
Nile	<u>abbay</u> beTam tilliK wenz new. babbay w1sT mewaññet beTam ascəggari new.
agriculture	<u>gibrinna</u> beityoPiya w1sT tesašilowal. begibrinna yemminoru b1zu sewocc allu.
hide, skin	Camma yemmisserraw keKoda new. yebere Koda leb1zu negeroc y1TeKmal.
seed, grain	ityoPiya b1zu aynet <u>ihil</u> tabeKlallec.
to grow [TRANS]	mabKel ihil lem1gib y1TeKmal.
ship	<u>merkeb</u> leməgzat wede awroPa ihedallehu. amerika leityoPiya and tilliK merkeb seTTat.
boat	<u>jelba</u> kemerkəb beTam yansal. beTana hayiK lay jelba lihəd yicilal. yem1S1wwa <u>wedeb</u> seffi new.
port	addisun wedeb hejje mayet 1felligallehu. mengedu mekina <u>yaskedal</u> † kezzih iskeniwyork s1nt seat yaskedal.
to cause to go, to let go	masked/mashed
border, frontier	yeityoPiya <u>wesen</u> seffi new.

Grammatical Notes

Note 36.1 Relative constructions used in combination with impersonal forms of the verb /məmsəl/ 'to seem'.

The /y(ə)-/ and /yəmm(1)-/ relative constructions (Note 10.1.1) are often used in combination with the verb forms /yıməsleññal/, /yıməslihəl/, etc. 'I think', 'you think', etc. or /məsloññal/, /məslohəl/, etc. 'I thought', 'you thought', etc. (Note 20.2).

The resulting constructions correspond in meaning to English 'I (you, etc.) think that you (he, she, etc.) did (or: will do) so-and-so' or: 'I (you, etc.) thought that you (he, she, etc.) had done (or: would do) so-and-so'.

Examples:

wədə betu yehedə yıməsleññal.	'I think he went home'.
zare genzəb yəmmiyagəñ yıməsleññal.	'I think he'll get money today'.
genzəbun yagəññu məsloññal.	'I thought that you had received the money'.
agerun yəmmigobəñ məslotal.	'He thought that he would visit the country'.

The Impersonal forms of the verb /məmsəl/ which can be used in these constructions are:

- 1) Imperfective: yıməsleññal, yıməslihəl, etc.
- 2) Perfective: məsseleñ, məsseleh, etc.
- 3) Present-Perfect: məsloññal, məslohəl, etc.
- 4) Imperfect: yıməsleñ nəbber, yıməslih nəbber, etc.
- 5) Past-Perfect: məsloñ nəbber, məsloh nəbber, etc.

Questions and Answers

ityoPiya sánt TəKlay gızatoc alluwat.	ityoPiya ahun asraratt TəKlay gızatoc alluwat.
kassır amət befit sánt TəKlay gızatoc nəbberuwat.	asrahulett biccá nəbberu.
ertrawıyan bəmulu amarıñña yawKallu †	yelləm, hullum aydeillum.

ertra yemmittiggeññew bəmısraK ityoPiya nēw, wəyıs bəmırab.	yemmittiggeññew bəsemén nēw.
kəffiteñña terarawoc yemmiggeññut yét nēw.	bəbəgemıdır wıst yımesleññal.
bəməkakkələññaw ityoPiya yemmiggeññut TəKlay gızatoc innemán naccəw.	harerge, wello, šəwanna, arusi naccəw.
bəmısraKıss innemán yiggeññallu.	harergenna bale naccəw.
bəmırabıss bəkkul yallut TəKlay gızatoc manmán yıbbalallu.	kəfa, welləgganna, illubbabor naccəw.
gemugofanna sidamoss beyét bəkkul naccəw.	ınnesu bəstedebub naccəw.
yəTana hayıK bəTam tillıK nēw †	áwo, bəTam tillıK hayıK nēw.
yəTana hayıK beyetiññaw TəKlay gızat wıst nēw.	bəgojJamınna bəbəgemıdır məkakkél nēw.
ityoPiya wıst bızu frafre yıbəKlal †	áwo, yıbəKlal. abzaññaw gın harerge wıst nēw.
kəhullum bəsıfat yəmmibəltəw TəKlay gızat mán nēw.	harergé nēw.
kəhulluss bəsıfat yəmmıyansew TəKlay gızat mán nēw.	arusı nēw.
abzaññaw bunna yəmmıməTaw keyét nēw.	kəkəfa, sidamonna harergé nēw.
ityoPiya wıst bızu wenzoc yiggeññallu †	áwo, bəTam bızu wenzoc yiggeññallu.
ityoPiya wıst bəTam yımoKal †	kandand zıKKiteñña botawoc bəstəKer abzaññaw bota aymoKim.
ityoPiya wıst yabzaññaw səw sıra mindín nēw.	yabzaññaw səw sıra gıbrınná nēw.
ityoPiya wədewıCC ager yəmmıtšəTaccəw mın aynet nəgeroc naccəw.	Koda bunnanna yəzeyıt ihloc naccəw.
sıgass wədə wıCC ager tıšəTalləc †	áwo, məšəT jəmmıralləc.
bəityoPiya wıst bəmmıggeññut wenzoc lay merkeboccinna jəlbawoc yihedubbaccəwal †	bəTıKitoc wenzoc jəlbawoc yihedubbaccəwal. merkeb yəmmıhedıbbaccəw wenzoc gın yəllum.
yəityoPiya kıremt ındamerıka kıremt yıberdal †	yəlləm, ayberdım.

beityoPiya wenzocinna hayKoc bizu
asa yiggəññibbaccəwal †

ityoPiya wıst yəmmibəKlutın frafrewoc
wədəwıCC ager bəmín tilıkallaccıhu.

addisu awra godana band gize sınt
mekinawoc yaskedal.

yabbay wenz jelba yaskedal †

ityoPiya sınt wədebocc alluwat †
yəwədeboccu sım manmán yıbbalal.

yeityoPiya hayKoc hullu jelba
yaskedalullu †

baddis abəba kətəma aKrabbiya
frafrewoc yıbəKlallu †

yabbay wenz keityoPiya wəTto wədət
yihedal.

beityoPiya TəKlay gızatoc hullu
gibrinna yetələmmədə nəw †

ityoPiya ləwıCC agerocc bizu Koda
tıšəTalləc †

ityoPiya wıst yəmmibəKləw yəhıl
aynet bizu nəw †

kəgojjam wədə begemıdır beTana hayıK
lay bəmərəkəb məhed yıccalal †

ityoPiya wıst jelba məkkerayətınna
məñšəraşer yıccalal †

abbay beTam Tıllık wenz nəw †

ləgıbžaw yəməTTutın səwoc
yəmmittawKaccəw yıməslıhal †

tıllıkun məSıhaf yəmmıtgezaw yıməslıhal †
yezare assır amət səw wədə CərəKa
yəmmihed yıməslıhal †

labbatu silk yəmmidewwıl yıməslıhal †

lemma fətənawın yəmmiwəsd yıməslıhal †

áwo, babzaññawoccu wıst
yiggəññibbaccəwal.

bəmərəkəbınna bayroPlán nəw.

aratt məkinawoc yaskedal.

áwo, yaskedal.

hulett tilıllık wədebocc alluwat.

asəbınna mısıwwa yıbbalallu.

hullum tınnıš jəlbawoc məshed
yıcılallu.

bizu frafrewoc yıbəKlallu.

keityoPiya wəTto wədə sudan
yihedal.

áwo, beTam yetələmmədə nəw.

áwo, bizu Koda tıšəTalləc.

áwo, beTam bizú nəw.

beTana hayıK lay mərkəb yəlləm.
nəgergin tilıllık jəlbawoc
sılallu, bənnəssu məhed
yıccalal.

áwon, yıccalal.

áwo, kələm tilıllık wenzoc andu
ıssú nəw.

yəlləm, yəmmawKaccəw
ayməsləññım.

áwo, ıgezaw yıhonal.

áwo, mınalbat kassır amət bəfit
yihed yıhonal.

áwo, yəmmidewwıl yıməsləññıl.

yəlləm, yəmmiwəsd ayməsləññım.

bemmimeTaw amet wedageraccin yemminnimmelles yimeslihal †	yellem, annimmellesim.
bizu TiyyaKewoc yemmiTeyyiKu yimeslišal † wedefit addis bank yemmikəftu yimeslaccihuwal †	yellem, yemmiTeyyiKu aymesleşñim. áwo, yikeftallu.
zinab yemmizenb yimeslihal †	áwo, yizenb yihonal.
Timun yetelaCCe yimeslihal †	áwo, telaCCtawal.
kəbbede sijara yemmiyaCes yimeslihal †	áwo, yaCesal.
innalmaz keñña gar širrišir yemmihedu yimeslihal †	áwo, yihedallu.
innələmma astemari lemehon yemmicilu yimeslihal †	áwo, yicilallu.
ıKawın yemmiššəkkemillih yimeslihal †	áwo, yiššəkkemilliiññal.
məkinawın leñña yemmišəTillin yimeslihal †	yellem, ayšəTillinim.
liju abbatun yemmiTəbbıK yimeslihal †	áwo, yiTəbbıK yihonal.
ato yohannis genzeb yelakullih meslohal †	áwo, yelakulliiñ məsloññal.
lemma wedebetü yehede məslohal †	áwo, yehede məsloññal.
jərməniñña yemmawK məslohal †	áwo, yemmittawK məsloñ nəbber.
lemma saysera yekebbere məsloh nəbber †	yellem, alməsleşəññim.
satsera genzeb yemmittageñ məslohal †	yellem, alməsleşəññim.
məkinaccəwın yemmilewwıTu məsleş †	áwo, məsloñ nəbber.
bunna yemminTəTTa məsloh nəbber †	áwo, yemmitTəTTu məsloñ nəbber.
ınneyohannis misaccəwın yəbellu məslohal †	áwo, yəbellu məsloññal.
lemma yəməkinawın gomma yeKeyyere məsloh nəbber †	áwo, yeKeyyerew məsloñ nəbber.
astemariwo Tiwat yemmimeTa məslowot nəbber †	áwo, məsloñ nəbber.
tinant zinab yemmizenb məsloh nəbber †	áwo, yemmizenb məsloñ nəbber.
təmarıwoc hıgg yeTasu məslowaccıhu nəbber †	áwo, məslon nəbber.
lijiš timihirtun yeKəTTəle məsloš nəbber †	áwo, yeKəTTəle məsloñ nəbber.
zafun yeKorreThut məsloh nəbber †	áwo, yeKorreThew məsloñ nəbber.

dirset

	tinantinna yewiCC gudday ministerin <u>gobēññen</u> .
to visit	məgobñet
situation	yebetu <u>aKKemameT</u> beTam Tirú new.
news	temariwoccu yalem <u>were</u> yisemallu. werewin semten, <u>keterəddan</u> bəhwala wedageraccin hedin.
to learn, to find out, to understand	merredat

yohannis yetəbale amerikawi ityoPiyan ləməgobñet wedaddis abəba mēTTa. addis abəba gebto TıKit Kənoc yahil kəKoyye bəhwala, leloccun TəKlay gızatoc ləməgobñet fellege.

kaddis abəba kəmənnəsatu befit, sileTəKlay gızatocunna sile aKKemameTaccəw ləməwəK, ato kəbbəden TeyyeKew. ato kəbbədəm beTəKlallaw asreddaw.

ahun ityoPiya asraratt TəKlay gızatoc alluwat. simaccəwim begemıdır, gojjam, tigre, wello, šəwa, arusi, sidamo, kefa, illubbabor, gemugofa, wellegga, harerge, ertranna bale yıbbalal.

addis abəba yəmmiggeññew bešəwa TəKlay gızat wıst new. bešəwa zuriya yallut TəKlay gızatoc arusi, wello, gojjam, wellegganna harergé naccəw. harerge kəhullum seffi TəKlay gızat new. arusi gın kəhullu yannəsə TəKlay gızat new.

yohannis indezzih yallewin were TeyyiKo keterədda bəhwala, iKawın yızo guzowın jəmmərə.

TıyyaKewoc

yohannis ityoPiyawı new ↑
yohannis keyét mēTTa.
wedaddis abəba ləmin mēTTa.
yohannis ato kəbbəden min TayyeKew.
yeityoPiya TəKlay gızatoc sınt naccəw.
simaccəw manman yıbbalal.
addis abəba beyetıññaw TəKlay gızat wıst yiggeññal.
bešəwa zuriya yəmmiggeññut TəKlay gızatoc inneman naccəw.
keTəKlay gızatoccu hullu seffi yetıññaw new.
keTəKlay gızatoccu hullu yəmmiyansəw yetıññaw new.
ante ityoPiyan ləməgobñet tifelligalləh ↑
bızu agəroc gobñitehal ↑

Unit 37

Basic Sentences

John

Is the weather in the provinces
('every province') as good as
in Addis?

yəyyandandu TəKlay gizat ayyər
indaddis abəba məkám nəw ↑

kəbbədə

No, the weather in every province
is different.

yelləm ↑ yəyyandandu TəKlay gizat
ayyər yətəleyayyó nəw.

John

What is the warmest region in
Ethiopia?

kəityoPiya yetiññaw kifl bəTam
yimoKal.

kəbbədə

lowness

zıKKita

that is to say

malet

lowland (below 5500 feet)

Kolla

Most of the time it's very hot in
the low regions around the Red
Sea, that is to say, in the
'Kolla' area.

abzaññawin gize, bəKəyy bahır
zuriyanna bezıKKiteñña botawoc,
malet bəKollaw wıst bəTam
yimoKal.

highland region (above 8000 feet)

dəga

cold

KəzKazza

[and] it's cold in the highland
regions, that is to say, in
the 'Dega' area.

bəkəffiteñña botawoc, malet
bədəgáw, KəzKazzá nəw.

midland, temperate region
(between 5500 and 8000 feet)

wəynadəga

agreeable, suitable, moderate,
comfortable

təsmamí

The temperature in the central
regions, that is (to say), in
the 'Woynadega' area, is moderate.

bəməkəkələññaw bota, malet
bəwəynadegaw yemmiggeññaw
ayyər təsmamí nəw.

John

rainy season, winter
How many rainy seasons are there
in Ethiopia?

yəkiremt werat
ityoPiya sínt yəkiremt werat
alluwat.

kebbede

hail, snow
There are two rainy seasons in
Ethiopia, but there is no snow
in winter ('it does not have
snow like your winter')

bəredo
ityoPiya wisT hulett yəkiremt
weratocc allu. nəgərgin
indənnante kiremt bəredo
yellewım.

John

have you ever seen
Have you ever seen snow?

aytew yawKallu
bəredo aytew yawKallu †

kebbede

I have never seen
No, I have never seen snow until
now.

ayicce alawKim
yelləm, iskahun dirəs bəredo
ayicce alawKim.

John

strengthen, power, force
Is the rain very heavy?

hayl / hayıl
beTam behayıl yızənbal †

kebbede

powerful
strength, might
property
Yes, sometimes the rain is very
heavy, and because of the
intensity of the rains the
rivers overflow and cause
considerable damage ('destroy
the property').

hayləñña
hayləññannet
nibret
áwo, andande hayləñña zinab
yızənbal. kəzinabum
hayləññannet yetenessa,
wenzoccu beTam yimolunna,
nibret yaTəfallu.

John

danger, accident
dangerous

adega
adəgəñña

Now that the rainy months are approaching do you think it would be dangerous to go by car to see the provinces?

ahun yezinabu werat Kerbowal.
silezzih TēKlay gizatoccun
bēmekina iyyetəgwazhuləmayət
adegeñña yimesləwotal †

kəbbədə

or, whether
mountainous
airplane

be-... hone be-...
teraramma
awroplan/ ayroplan/roplan

Ethiopia is a mountainous country and the roads are not very good either in winter or in summer. So, it will be much better if you go by plane. ('in winter or in summer as Ethiopia is a mountainous country, she does not have many good roads and it will be better if you go by plane')

bəkramt hone bebəgaw, ityoPiya
teraramma ager kēmehonwa
yetenessa, bizu mēlkam mēngedoc
yelluwatiminna, bawroplan bihedu
yisšalal.

John

airline

ayyer mēngəd

By the way, do [the planes of] the Ethiopian airlines land ('rest') at the principal cities of every province?

ləmehonu yeityoPiya ayyermēngəd
bəyyeTēKlay gizatu wanna ketemoc
yarfal †

kəbbədə

Yes, they land at the main cities of every province.

áwo, bəyyeTēKlay gizatu wanna
ketemoc hullu yarfal.

John

Then I'm going to travel by plane. I'm very grateful to you for your help. Goodbye.

ingidiyass bawroplan iggwazalləhu.
siladerrəgullinñ irdata
aməsəgginiwotalləhu. TenayisTillinñ.

kəbbədə

Goodbye, I wish you a nice trip.

TenayisTillinñ. mēlkam guzo
immeññilliwotalləhu.

Grammatical Notes

Note 37.1 Verb: The use of the verb /mawək/ 'to know' with the Gerund as equivalents to English 'have ever done (or: been) so-and-so' and 'have never done (or: been) so-and-so'.

bərədo aytew yawKallu †	'Have you ever seen snow?'
yelləm, iskahun dires bərədo ayicce alawKim.	'No, I've never seen snow until now.'

The Imperfective of the verb /mawək/ 'to know' is used in combination with the Gerund of another verb in questions equivalent to English 'have you (I, he, she, etc.) ever done (or: been) so-and-so' (the latter indicated by the gerund). The person involved in the action or state of the verb is indicated both by the Gerund and the Imperfective personal affixes to /mawək/. The same construction occurs with the Negative Imperfective of the verb /mawək/ in statements or questions equivalent to English 'you (I, he, she, etc.) have never (or: haven't you, etc. ever) done (or: been) so-and-so'.

Examples:

felligge awKallehu † 'have I ever wanted?'	felligge alawKim. 'I have never wanted'
felligəh tawKalleh † 'have you (m) ever wanted?'	felligəh attawKim. 'you (m) have never wanted'
felligəš tawKiyalleš † 'have you (f) ever wanted?'	felligəš attawKim. 'you (f) have never wanted'
felligo yawKal † 'has he ever wanted?'	felligo ayawKim. 'he has never wanted'
felliga tawKallec † 'has she ever wanted?'	felliga attawKim. 'she has never wanted'
felligən innawKallən † 'have we ever wanted?'	felligən annawKim. 'we have never wanted'
felligaccihu tawKallaccihu † 'have you (pl) ever wanted?'	felligaccihu attawKum. 'you (pl) have never wanted'
felligew yawKallu † 'have they ever wanted?'	felligew ayawKum. 'they have never wanted'

The interrogative of the second column would be /fəlligge alawKɪm ↑ /, etc. 'haven't I ever wanted', etc. The affirmative of the first column would be /fəlligge awKalləhu/, /fəlligəh tawKalləh/, etc. 'I have once wanted', etc. This form may sometimes occur in the answers to the questions, e.g.

<u>Question</u>	<u>Answer</u>
genzəb agñitəh tawKalləh ↑ 'Have you ever got any money?'	and gize agñicce awKalləhu. I got it only once.'
bəniwɔrk wɪsT nɔrəh tawKalləh ↑ 'Have you ever lived in New York?'	norre awKalləhu. [Yes] I have (lived once).

Various relational affixes may be prefixed to the Short Imperfective or Perfective (where this is required by the construction) of the verb /mawəK/ as equivalents to such English expressions as 'that you have ever done' /sərtəh yəmmittawK/, 'because I have never heard' /səmmicce siləmmalawK/, 'if you have never eaten' /bəlteh kalawwəKh/, etc.

Questions and Answers

yamerikanın ager gobñitew yawKallu ↑	wədəfit məgobñet ifəlligalləhu inji, kəzzih bəfit gobñiccew alawKɪm.
yaddis abəban kətəma aKKəmameT yiwəddutal ↑	mannacəwɪnɪm yəkətəma aKKəmameT wədiɟje alawKɪm.
sələlɪɟɪwo wərə sɛmtəw yawKallu ↑	yəlləm, səmicce alawKɪm.
yəmmɪthədubbətɪn bota aytaccihut tawKallaccihu ↑	yəlləm, aytənəw annawKɪm.
ɪKolla wɪsT bɪzu gize noraccihu tawKallaccihu ↑	yəlləm, nɔrən annawKɪm.
ɪkəffitəñña bota lay ləmenor fəlligəš tawKiyalləš ↑	yəlləm, fəlligge alawKɪm.
KəzKazza bunna TəTTitəh tawKalləh ↑	yəlləm, TəTTicce alawKɪm.
yaddis abəba kətəma ayyer indəweyna dəga nəw ↑	ɪnə addis abəba həɟje alawKɪm. siləzzih silayyeru linəgrɪh alcɪlɪm.

bekiremtu werat wədaddis abeba hedaccihu tawKallaccihu †	yəlləm, hedən annawKım.
bamerika wıst berədowın wəddəhew tawKalləh †	wəddıjjew alawKım.
hayləfña zinab sizənb aytaccihu tawKallaccihu †	áwo, aytənal.
bamerika wıst yəkremtun werat aytəwut yawKallu †	áwo, ballefəw yəkiremt werat amerika wıst nəbberku.
iwaşington wıst mēngəd Təftoh yawKal †	and gize Təftoñ nəbber.
nıbrətıh Təftobbıh yawKal †	áwo, Təftobbıñ yawKal.
bəKən kehamsa bırr belay aTfitaccihu tawKallaccihu †	áwo, andande innaTəfallen.
yəməkina adəga dərsobbıh yawKal †	yəlləm, dərsobbıñ ayawKım.
ıterara lay honəh kətemawın aytehew tawKalləh †	áwo, and gize ayıccəwəlləhu.
bayroplan hedəh tawKalləh †	áwo, hejjəlləhu.
yeıtyoPiya yayyer mēngəd kəıtyoPiya wıCC hedə yawKal †	áwo, ıbızu botawoc hedəwal.
bəfña bet bəkkuł sıyalıfu aytehacəw tawKalləh †	áwo, ballefəw Kıdame sıyalıfu ayıccəcəwəlləhu.
məkinahın arengwade Kələm Kəbbıteh tawKalləh †	yəlləm, Kəbbıccəw alawKım.
rashın ammoh yawKal †	kand amət befit yamməññ nəbber.
betaccıhun bezzıh amət asaddıaccıhut tawKallaccıhu †	áwo, asaddısenəw nəbber.
ınglızıñña Kwankwa astəmıreh tawKalləh †	áwo, and amət astəmırreyəlləhu.
bamarıñña and aynet dırset azzəgajteh tawKalləh †	áwo, azzəgajıccəlləhu.
amerika kəməTTah betə kristıyan hedəh tawKalləh †	áwo, bızu gize hejjəlləhu.
ıgaraž wıst sertehtawKalləh †	ahun yəmmıseraw ıgaraž wıst nəw.
kəıtyoPiya kəməTTah jəmıro wədagerıh dəbdabbe Sıfəh tawKalləh †	bızu gize Sıffe alawKım.
beferes təguzəh tawKalləh †	áwo, təgužžeyəlləhu.
kəzzıh befit ızzıh mətTəh tawKalləh †	yəlləm, mətıccə alawKım.

bamarĩña yeteŠafe meŠhaf anbıbeh
tawKalleh †

áwo, bızu gıze anbıbbeyallehu.

lewıCC gudday minister sira sertew
yawKallu †

yezare amet lassır sammınt yahıl
serıcceyallehu.

kewedajoccu,gar noro yawKal †

sira kemejemmeru befit kewedajoccu
gar yınor nebber.

dirset

to border

teraraw wenzun yawwassınewal.

awwassene-mawwasen-yawwassınal

merete hulett ŝi bırr tөгemmete.

to be estimated

mөгgemet

valley

bešeleKo wıst bızu frafre yıbeKlal.

bızu wenzoc wede bahır yıfessallu.

to flow

mefsos

characteristics, conditions
behaviour, manner, character

yagerun Tebay maweK yıTeKmal.

climate

yewašington ayyer Tebay meTfó new.

zıKK bale bota ınorallehu.

to be low

zıKK malet

ityoPiya yemmittiggeññew besemen mısraK afrika wıst new.
yemmiyawwassınwatım ageroc, besemenınna bəmırab sudan, bedebub kenya,
bemısraK Key bahırınna yesumale republik naccew.

yeityoPiya sıfat aratt meto semaniya ŝi skwer maylocc sihon, yehızbwa
KuTır behayanna behaya hulett miliyon mekakkel yıggemmetal.

beityoPiya wıst bızu wenzoc yıfessallu.

yeityoPiya yayyer Tebay besost kifloc yekkeffelal. yemejemmeriyaw kifl
dega yıbbalal. yıhım kifl beTam keffiteññanna KezKazza new. huletteññaw
kifl weynadega yıbbalal. yezzih bota ayyer beTam Tırinna leTena tesmamı new.
sosteññaw kifl Kolla yıbbalal. yıh bota zıKK yalenna ayyeru muKet new.

TiyyaKewoc

ityoPiya yemmittiggeññew yét new.
ityoPiyan yemmiyawwassinuwat innemán naccaw.
sudan yemmiggeññew keityoPiya mısráK new †
yeityoPiya sıfat sınt new.
beityoPiya wıst sınt hızb yiggeññal.
beityoPiya wıst bızu teraroc yiggeññallu †
sınt yayyer Tebayoc yiggeññallu.
simaccawın Tıra.
degaw keweynadegaw bemin yilleyayyal.
yeKollawıninna yedegawın liyyunnet asredda.
beityoPiya wıst beyetiññaw kıl ləmenor tıweddalleh.

Unit 38

Basic Sentences

John

What is the main occupation of the Ethiopian people ('What do Ethiopian people do in general')?

abzaññaw yeityoPiya hizb mⁱⁿ yiseral.

kəbbede

The majority of Ethiopians gain their livelihood by agriculture.

abzaññaw yeityoPiya hizb yemminorew begibrinná new.

John

farming

yərša sira

Are modern farming [methods] commonly used?

zəmenawiw yərša sira bəTam yetələmmədə new †

kəbbede

method, system

zəde

Modern methods of farming are not yet very common, but they have been introduced ('begun') in some areas.

zəmenawiw yərša zəde gena bəTam yetələmmədə aydelləm. nəgergⁱⁿ ahun banand botawoc tejemmirowal.

John

farmer

gebere

What kind of agricultural products do Ethiopian farmers generally grow?

abzaññawin gize yeityoPiya geberewoc yemmiyabəKlut mⁱⁿ aynet ihil new.

kəbbede

grain; raw (adj.)

Tre / Tire

cereals

TraTre

a kind of Ethiopian millet from which /injera/ is made

Tef

They grow a great variety of cereals, legumes and fruits, as well as vegetables. Besides we have a kind of grain which is called 'Tef'.

bizu liyyu liyyu TraTrewoccinna frafrewoc indihum atkiltoc yabəKlallu. kəzzihim belay Tef yemmibbal and aynet ihil allən.

John

What do you mean by cereals?
 ('When you say cereals, what
 do you mean to say?')

TraTre sittil, m'ín maletih new.

kebbede

beans	baKela
peas	ater
wheat	sinde
oats	ajja
barley	gəbs
corn	bəKollo

Cereals ('those which are called
 /TraTre/) are like: beans,
 peas, wheat, oats, barley [and]
 corn.

TraTre yemmibbalut indəbaKela,
 ater, sinde, ajja, gəbs, bəKollo
 yallut naccəw.

black seed	nug
flax	təlba
castor-oil seed	gulo
sunflower, wool	suf

And the oil seeds are: black seed,
 flax, castor-oil and sunflower
 seeds.

degmo ləzəyit yemmihonu ihiloc
 indənug, təlba, gulo, s'uf yallut
 naccəw.

Questions and Answers

besemen mısraK yeityoPiya wesen
 indét new.

besemen mısraK wesenwa Kəyy bahır
 new.

ityoPiya wıst bızu šələKowocc allu †
 yagerıwo ayyer Tebay indét new.

áwo, bızu allu.

bəTam Tıru aydelleḡ.

beityoPiya wıst degaw b'ırd new †
 yaddis abeba ketema keffiteñña new †
 ıKollaw wıst m'ín aynet ihıl yıbeKlal.

bəTam b'ırd aydelleḡ.

áwo, bəTam keffiteñña new.

baKela, Tef, bəKolo, sufınna atér
 yıbeKlal.

sılegıbrınna yemmımmaru ityoPiyaWiyan
 ızzih allu †

áwo, bızu temariwocc allu.

addisu yəgıbrınna zede ageritwan yırēda yıməslihal †	áwo, yəmmiredat yımesleññal.
keTefınna kəbəkollo injera yetiññaw yetələmmədə new.	yeTef injerá new.
areKe yəmisserraw kəmin aynet TraTré new.	kegəbs, kəbəkollo, kəsindenna kajja new.
nug ləmin yiTəKmal.	lezeyit beTam Tirú new.
lelass lezeyit yəmmihonu min aynet ihilocc allu.	suf telbanna gulo allu.
ınnezzih yezeyit ihiloc yét bota yibəKlallu.	bəbızu botawoc yibəKlallu.
ləmehonu gəberewocc ınnezzihın yezeyt ihiloc wedefit bəbizuw mabKəl yifəllıgallu †	áwo, mabKəl yəmmifəllıgu yımesleññal.
kegojjam wədebegemıdır ihıl bejelba lıkaccıhu tawKallaccıhu †	andande ınlıkallən.
yezeyit ihiloccın wəde wıCC agər tıšəTallaccıhu †	áwo, ınšəTallən.
ledabbo yəmmihonut ihiloc yetiññoccu naccəw †	sindenna ajjá naccəw.
Tef keıtyoPiya wıCC yetawweKə ihıl new †	keıtyoPiya wıCC yetawweKə aymesleññım.
ageraccıhu baKela, atər, sində ajjanna gəbs yabəKlal †	áwo, manniññawınım aynet ihıl yabəKlal.
yemeretih wesən šələKow new †	áwo, wesenu šələKow new.
yenoraccıhubbet agər ayyer Tebay beTam Tru nəbber †	áwo, beTam Tiru nəbber.
kedegawınna keKollaw ayyer Tebay yetiññawın wəddədhew.	yedegaw ayyer beTam KezKazza silənəbber, alwəddədhutım. yeKollaw gın siləmmimoK dehná nəbber.
bəziKKiteññaw bota wıst TraTre mabKəl yıccalal †	áwo, bızu aynet TraTrewoc mabKəl yıccalal.
gıbrınna beTam Tiru sira yımeslihal †	áwo, beTam Tiru yımesleññal.
Tef keıtyoPiya wəde wıCC agər yışšəTal †	yelləm, agər wıst inji, wədewıCC ayıššəTım.

beityoPiya wist bizu nug tēlbanna gulo yibeKlallu †	áwo, bizu yezeyit ihiloc yibeKlallu.
yamerika hizb frafre meblat yiweddal †	áwo, beTam yiweddal.
yabbay wenz keyet indemmimeneC tawKallactihu †	yellēm, annawKim.
babbay wenz lay bizu merkebocinna jelbawoc yihedallu †	yellēm, ayhedum.
ityoPiya wedewiCC ager yemmitšēTaccēw Kodawoc min aynet naccēw.	bizu liyyu liyyu aynet naccēw.
ityoPiya jelbanna merkeboc tiserallec †	tinniš jelbawoc mesrat ticilallec. merkeb gin mesrat atticilim.
keweyna deganna keKolla ayyer yetinñawin yiweddallu.	lene yewenadegaw ayyer yismammaññal.
amerika wist nabret alleh †	bizu aydellēm inji alleñ.

dirset

industry

industri

lije merramed cale.amerika beTam yeterammedec
ager nec.to progress, to advance;
to walk

merramed

ancient, formerly, in the
old timesTint beferes meggwaz yetelemmede
nebber.

ityoPiya beindustri yeterammedec ager silalhonec, abzaññaw hizbwa yemminorew begibrinná new. kemeto zeTena ammist yemmihonew hizb berša lay yiggeññal.

yahunu yerša zede keTintu beTam yeteššale honowal. bandandim botawoc geberewoc yeTintun zede yiTTēKKemubbetal. babzaññawoccu botawoc gin geberewoccu addisun yerša zede beseffiw yiserubbetal. honom, addisun yerša zede beTēKlay gizatoccu hullu lemasfafat bizu gize yasfelligal.

yeityoPiya geberewoc hullun aynet ihil lemabKēl yicilallu. abzaññawoccu gin yemmiyabeKlut ihil, Tef, baKela, ater, sinde, ajja, gebs, beKollonna innezzihin'yemesasselu naccēw. degmo, lezeyit yemmihonu liyyu liyyu ihiloc yabeKlallu.

TiyyaKewoc

ityoPiya beindustri yeterammedec ager nec †
beityoPiya wıst wanna sıra mindin new .
yahunu yerša zede indét new.
geberewoc yeTintun zede yıTTeKKemubbetal †
addis yerša zede beityoPiya wıst yısserrabbetal †
yeityoPiya geberewoc min yabeKlallu.
siddist yehl aynetoc Saf.
min aynet yezeyit ihil bamerika wıst yibeKlal.

Unit 39

Basic Sentences

John

Mr. Kebede, can you tell me what kinds of fruit the Ethiopian farmers grow?

ato kebbədə, yeityoPiya geberewoc min aynet frafre indemmiyabeKlu linegruñ yicilallu †

kebbədə

lemon

lomi

banana

muz

citron

tiringo

tangerine

menderin

papaya

papaya

pomegranate

roman

They grow lemons, bananas, oranges, citrons, tangerines, papayas, pomegranates [and] grapes.

áwo, indelomi, muz, birtukan, tiringo, menderin, papaya, roman, weyn yallutin frafrewoc yabeKlallu.

raspberry

injorre

wild roses, eglantine

Kəga

Besides, fruits like raspberries and wild roses grow in the forests.

kezzihum belay beCakka wisT indenjorre, Kəga, yallu frewoc yibeKlallu.

There are a great many varieties of raspberries.

injorre bebizu liyyu liyyu aynet yikkeffelal.

John

Do they cultivate different kinds of vegetables?

bizu liyyu liyyu aynet atkilt yabeKlallu †

kebbədə

cabbage

gommen

potato

dinnic

carrot

karot

lettuce

selaTa

tomato

timatim

fruit of genus Cucurbita:
pumpkin, squash, and others

dubba

Not very many, but they do grow
potatoes, carrots, lettuce,
tomatoes, and many varieties
of pumpkin and the like.

bəTam bizu aynet aydelləm.
yəhonəw hono, gommen dinnic,
karot, sēlaTa, timatiminna
liyyu liyyu aynet dubbawoc
yabəKlallu.

John

Do the farmers grow these things
to sell or for their own use?

geberewoc innəzzihın nəgeroc
ləməšəT nēw, wəyiss lerasaccəw
mīgīb nēw.

kəbbədə

Until recently it used to be for
their own [use] only, now they
(have) started to grow things
to sell.

iskəzare dīres lerasaccəw bicca
nəbbər. ahun gin ləməšəT
mabKəl jəmmirəwal.

John

By the way, are there many
industries in Ethiopia?

ləməhonu ityoPiya wist bizu
industriwocc allu †

kəbbədə

to be civilized
to dare, to risk, to venture
to cause to dare, etc.
here and there

məsəlTən
mədfer
masdeffer
alfo alfo

Since Ethiopia is not an industrially
advanced ('civilized') country,
I wouldn't (venture to) say that
we have many industries, but some
small industries can be found here
and there.

ityoPiya bə'industri yəsələTTənec
ager silalhənec, bizu industriwoc
allun biyye ləmənnager
ayasdeffireññim. honom, andand
tininniš industriwoc alfo alfo
yiggeññallu.

John

What kind of industries do you have,
for example?

ləmissale minmin aynet
industriwocc alluwaccihu.

kəbbədə

cotton, textile
sugar

TiT
sıkwar

nail	mismar
biscuit, cracker	biskut
We have cotton mills, shoe, sugar, nail and soap factories, as well as industries [producing] drinks and biscuits.	yeT1T, yeCamma, yesikwar, yemismar, yesamuna yemeTeTTinna, yebiskut industriwoc allun.

Useful Words

at least	barneTaw <u>biyans</u> haya birr yaweTal.
color	yeCammaye <u>melk</u> Tikur new.
appearance	<u>malkwa</u> Konjo new.
	migbu <u>yiTaffiTal</u> .
to taste good	meTafeT

Grammatical Notes

Note 39.1 Verb: The use of /yelleṃ ↑ / in combination with the Short Imperfective and Gerund forms, in negative questions.

kezzih befit ihayle sillase addebabay hedew yelleṃ ↑	'Haven't you been ('gone') before to Haile Selassie Square?
---	--

The word /yelleṃ/ with a sharply rising pitch / ↑ / is used in negative questions. /yelleṃ ↑ / is combined with the Short Imperfective in questions referring to the present or future action, and with the Gerund in questions referring to past action.

Examples:

ato kebbeden tayew yelleṃ ↑	'Aren't you going to see Mr. Kebbede?
ato kebbeden aytehaw yelleṃ ↑	'Haven't you seen Mr. Kebbede?
Kursihin Tibs inKulal tibela yelleṃ ↑	'Aren't you going to have fried eggs for your breakfast?
Kursihin Tibs inKulal belteh yelleṃ ↑	'Haven't you had fried eggs for your breakfast?

nege lənnatih dəbdabbe tıSif
yelleṃ ↑

tınantinna lənnatih dəbdabbe
Sifəh yelleṃ ↑

Aren't you going to write a
letter to your mother tomorrow?

Didn't you write a letter to your
mother yesterday?

Questions and Answers

baddis abeba ketema aKrabbiya biskut
yemmisserrabbet industri alle ↑

amerika wıst benəbbərhibbet gize
bızu industriwoc gobēññeh ↑

kəgobēññehaccəw ageroc mekakkel
beindustri beTam keff yalə mán
new.

agerih keTintu ahun bızu industriwooc
alluwat ↑

yəgibrinna sira agerih wıst
ıyyetəsfaffa hedowal ↑

kəloṃinna kəbirtukan CımmaKi
yemmisserru meTəTToc allu ↑

muzinna tiringo yımməsasselallu ↑

bızu birtukan yemmiyabekıl gəbere
dəhna genzəb magñet yıcıl
yıməslihal ↑

tiringo, menderin, birtukan, papayanna
roman beyyətəKlay gızatu
yiggeññallu ↑

gəberewoc injorrenna Kəga bebızu
yiteklallu ↑

gəberewoc gommen, dinnic, karot,
səlaTa, timatimınna dubba
yabəklallu ↑

TıT kewıCC ager tigezallaccıhu,
weyıss lewıCC ager tişəTallaccıhu.

yelomi CımmaKi meTəTTat tifellıgalləh ↑

áwon, alle.

áwon, bızu tıllıllıK industriwoc
gobñıceyallehu.

ıne kəgobēññehuwaccəw ageroc
beindustri beTam keff yaləw
ameriká new.

áwon, bızu industriwooc alluwat.

áwo, keTintu ahun ıyyetəsfaffa
hedowal.

áwo, bızu liyyu liyyu meTəTToc
yısserrallu.

yelleṃ, beTam yetəleyayyu
firewóc naccəw.

áwon, birtukan bızu genzəb
liyameTa yıcılal.

hullum and TəKlay gızat wıst
yemmiyəklu aymesleññım. honom
beyyətəKlay gızatu bıyans and
aynet fire yiggeññıbbəTal.

andand gəberewoc TıKit injorrenna
Kəga yiteklallu.

áwon, bızu gəberewoc innezzihin
atkıltoç yabəklallu.

ıñña kewıCC ager ingezallən.

yelleṃ, yelomi CımmaKi alweddım.

Tıwat muz məblat tıwəddalləh †	yəlləm, əlwəddım.
amerika wıst tıringo ayteħ tawKalləh †	yəlləm, ayıccə əlawKım.
kəsuk yəbirtukan CımmaKi gezzah †	yəlləm, əlgezzahum. ahun məhedınna meğzat ifəllıgalləhu.
yəromanınna yəweyn fıre yıməsəssəlallu †	yəlləm, bəTam yətəleyayyú naccəw.
sınt aynet gommənınna dınnıç ındıgeza tıfəllıgalləh.	hulett aynet gommənınna hulett aynet dınnıç gıza.
bəsammınt sınt aynet frafrewoc tıbəlalləh.	sost aynet frafrewoc ıbəlalləhu.
hulgıze kərat bəfit səlataTanna tımatım tıbəlallaccıhu †	hulgıze aydəlləm. nəğergın əndandə ınbəlallən.
ıtyoPıya wıst dınnıç bəyyəbotaw yıbəkılal †	mınımmıkwən bəTıKit botawoc baybəkıl, babzaññaw botawoc yıbəkılal.
bamerika wıst sınt aynet lıyyu lıyyu dubbawoc yıgğəññallu.	bəwınətu əlawKım.
səlaTa kətimatım gar yıwəddallu †	áwon, bəTam Tırú nəw.
dubba mın aynet məlk əlləw †	bızu lıyyu lıyyu aynet məlk əlləw.
yəlomi CımmaKi kəsıkwər gar yıTaffıTal †	áwon, bəTam yıTaffıTal.
amerika wıst Kəga yıbəkılal †	yəlləm, ınə əlayyehum.
wəyn gəztaccıhu məblat tıfəllıgallaccıhu †	áwo, ıngəzanna ınbəlallən.
lərat yəmıttıfəllıgıt ınjəra nəw, wəyıs dabbo.	lərat yəmıntıfəllıgəw ınjəra nəw ınjı dabbo aydəlləm.
ınnəkəbbədə yəgommən wəT bəTam yıwəddallu †	yəlləm, aywəddum.
laddısu əmət wədagerıš hədəš yəlləm †	áwo, hejıjalləhu.
ləmmıməTaw əmət əwroPa tıhedu yəlləm †	áwo, ınhedallən.
tınant ınnataccıhun aytaccıhu yəlləm †	áwo, aytenal.
zare sıləwıCC gudday mınter tınnagğər yəlləm †	áwo, ınnagğərallehu.
kəlıjoccu gar šırrıšır məhed əssıbəw yəlləm †	áwo, əssıbbəyallehu.

bəmmimeTaw sammint tiwaññu yelleṃ ↑	áwo, inwaññallən.
ato lemman aytešiw yelleṃ ↑	áwo, ayiccewallehu.
bəšəleKow mekakkəl bunna teklaccihu yelleṃ ↑	yelleṃ, altekkəlɪnim.
šəməz geztešillɪñ yelleṃ ↑	yelleṃ, algezzahullihim.
ləmmanna təsemma wedaddis abəba hedew yelleṃ ↑	áwo, hedəwal.
bassır seat bunna meTəTTat assibew yelleṃ ↑	yelleṃ, alassebhūm.
təmariwoc meTtew yelleṃ ↑	yelleṃ, almeTTum.
gənzəb yageññu yelleṃ ↑	áwon, ageññallehu.
gənzəb agñitew yelleṃ ↑	áwon, agñiccalləhu.
šiməgillewocun wedebetih Tərtəhaccəw yelleṃ ↑	áwo, Təriccacewallehu.
nəge addis šəməz tiğəžillɪñ yelleṃ ↑	áwo, iğezallihallehu.

dirset

stream	bizu <u>mɪnCoc</u> wədabbay wənz yifəssallu.
source (of income)	ləgeberewoc yegenzəb <u>mɪnC</u> yehonəw TɪT nəw. tɪmihirt beityoPiya wɪsT <u>təsfəftowal</u> .
to expand	təsfaffa-məsafat-yısaffal

yeityoPiya məret beTam habtam siləhone bizu aynet atkiltoccinna firafirewoc yibeKlallu. katkilt, inde dinnic, karot, səlaTa, timatim, dubbanna gommen yallut yibeKlallu. geberewoccu TɪKitocun atkiltoc lerasaccəw miğib iyyadərregu bizuwocun yišəTallu.

beityoPiya wɪsT yemmibeKlut firafirewoc bizu aynetoc naccəw. lemıssale inde lomı, muz, birtukan, tiringo, menderin, papaya, romaninna, weyn yeməsasselut yibeKlallu. andand gize firafirewoc iyyetešəTu ləgeberewoc yegenzəb mɪnC honəwal.

beityoPiya wɪsT yəmmiggeññut industriwoc beTam tilillıK aydəllum. yeTɪT, yeCamma, yeıkwar, yemısmar, yəsamuna, yebıskut, yeməTəTTinna yebet ıKa industriwoc bebizu yiggeññallu. wedefitım beTam iyyetesaffu yihedallu.

TiyyaKewoc

yeityoPiya mēret indét nēw.
mín aynet atkiltoc yibeKlallu.
atkiltoccu lémín yiTēKmallu.
ityoPiya yefirafirewoc ager nat †
mín aynet firewoc yibeKlallu.
gēberewoc firewoccun yišēTallu †
beityoPiya wīst yēmīggeññutın yeindustriwoc sım zırzır Saf.
and ager industriwoccun lemasfapat mín madreg yiggebbawal.

Unit 40

Basic Sentences

John

cattle and other domesticated animals	kəbt
forest	dur
beast	awre
wild animal	yədur awre

Will you please tell me in brief
about domestic and wild animals
in Ethiopia.

isti ibakkıwo sileityoPiya
kəbtocinna yədur awrewoc
aynet beTıKitu yingeruñ.

kəbbəde

sheep	bəg
goat	fiyyəl
camel	giməl

The domestic animals of Ethiopia
are: cows, oxen, sheep, goats,
donkeys, horses, mules, camels,
etc.

yeityoPiya kəbtoc, lam, bere,
bəg, fiyyəl, ahiyya, feres,
beKlo, giməlınna innəzzihın
yeməsassəlu naccəw.

elephant	zihon
giraffe	KəCCine
leopard	nəbır
hyena	jib / žib
wolf	təkula
jackal	Kəbero

As for wild animals, there are:
lions, elephants, giraffes,
leopards, hyenas, wolves,
jackals, and others.

yədur awrewoc dəgmo, anbessa,
zihon, KəCCine, nəbır, jib,
tekula Kəberónna innəzzihın
yeməsassəlu naccəw.

animal	insisa
cats, dogs, and other domestic animals	yebet insisa

In addition to this there are domestic animals such as dogs and cats.

kəzzihim bəlay ɪndəwɪʃsanna dɪmmət
yallu yebet ɪnsɪsawocc
yɪggəññallu.

John

What are the main export items of Ethiopia ('What kind of things does Ethiopia sell to foreign countries most of the time')?

abzaññawɪn gɪzɛ ɪtyoPiya ləwɪCC
agər yəmɪtʃɛTaccəw mɪn aynet
nəgəroc naccəw.

kəbbədə

As I'm in a hurry to go [back] to work, I don't have time to enumerate them all, but the most important of them are coffee, hides and oil seeds.

ahun wədəsɪrə ləmehed sɪləcəkkoɪhu,
hullunɪn lɪzərəzzɪrɪllɪwot gɪzɛ
yelləññɪm. gɪn wannawoccu,
bunna, Kodanna, yəzəyɪt ɪhloc
naccəw.

John

to have .. released

masfəttat

to take someone's time

sɪrə masfəttat

All right I don't want to take your time. Goodbye.

ɪʃʃɪ, ahun sɪrə lasfəttawo
alfəllɪgɪmmɪnna, yɪbelu
TenayɪsTɪllɪñ.

kəbbədə

Goodbye.

amen, TenayɪsTɪllɪñ.

Useful Words

to feed

gəbərəw fərəsoccun yɪməggɪbal.

məməggəb

to raise, to breed

mɪn aynet kəbtoc tərəballaccɪhu.

marbat

to hunt

lelit madden ayɪccalɪm.

hunting

aden Kəllal sɪrə aydəlləm.

Grammatical Notes

Note 40.1 The use of /bəl/, /yibəlu/, /bəlu/ (the Imperative forms of the verb /malet/ 'to say') as equivalents to English 'then', 'well'.

yibəlu TenayisTilliñ.	'Goodbye then.'
yibəlu iskinniggenañ dires TenayisTilliñ.	'Well, goodbye ('until we meet again').

The verb form /bəl/ (polite: /yibəlu/, plural: /bəlu/) is frequently used in familiar or friendly expressions such as:

bəl TenayisTilliñ.	'Goodbye then.'
bəl inniCCəwawet.	'Well, let's talk.'
bəl innihid.	'Let's go then.'
bəl yihun.	'O.K. then, ('let it be so').'
bəl indatresa.	'All right, be sure not to forget.'

Questions and Answers

bizu yebet insisawoc ibetih wist alluh ↑	áwon, hulett yemihonu yebet insisawoc alluñ.
idur wist awre aytəh tawKalleh ↑	áwon, beKəddemlet and anbessa ayyehu.
yebet insisawoc idur wist yadrallu ↑	yelləm, ayadrum. biyadru, yedur awrewoc yibeluwaccəwal.
abzaññawin gize yebet insisawoc mín aynet mığib yimməgəballu.	issu inde insisaw aynet new. ləmissale wiššanna dimmet abzaññawin gize siganna wetet yimməgəballu.
bizu aynet kəbtoc wədə wicc ager tišəTallaccihu ↑	yelləm, anšəTim.
gəberewoc kəbtocin ləməšəT yareballu ↑	áwo, yareballu.
ityoPiya wist kəbt marbat tillik sira new ↑	áwon, abzaññaw yeityoPiya hizb yemminorew beršanna kəbt bəmarbat new.

mešəT yemmitfelliguwaccəwın insisawoc yət tišəTuwaccəwallaccihu.	igebeya inniwəsdinna inšəTaccəwallən.
geberewoc bizu kəbtoc alluwaccəw † wəba wallebbet sifra insisawoc yınorallu † kəbt marbat tillik TıKım alləw † and səw siyaddın beTam məTTənKək yasfəlligəwal † gwaddəññah indante adən madden yiwəddal † yihıññaw feres kezziyaññaw yibəltal † ityoPiya wıst wəTTatoc adən yaddınallu † ləwetet yemmihonut insisawoc beTam bizu naccəw † irsıwo yegiməlinna yefıyyel wətet TəTTıtew yawKallu † bizu awrewoc yəmmiggeññubbetın dur littasayyēñ tıcilalləh † kezihonınna kanbessa yetú tillik nəw. KəCCine yebet insisa nat † ityoPiya wıst yənəbir Koda yiššəTal † tekulanna Kəbero yımməsassəlallu † ızzih agər jib aytew yawKallu † and beTam Tıru yəwətet lam sınt bırr tawəTalləc. yərša bərə mın yahıl yawəTal. yebet insisa arbıteh tawKalləh † giməlin kəKəCCine mələyyet yıccalal † kəbəKlonna keferəs yetıññaw Kın insisa nəw.	áwo, bızu kəbtoc alluwaccəw. áwon, yınoru yıməsleññal. áwon, beTam bızu TıKım alləw. áwon, məTTənKək yasfəlligəwal. áwo, beTam yiwəddal. beTam aybəlTım. áwo, tınınniš awrewocın yaddınallu. beTam yetawwəKəccıw lám nat. nəgergin giməlinna fıyyel dəgmo wətet yısəTallu. yelləm, TəTTıccə alawKım. yelləm, lasayyıwo alcılım. mıknıyatım sıləmmalawKəw nəw. kanbessa zıhon beTam tillik nəw. yelləm, yedur awré nat. áwo, kəff yalə gənzeb yawəTal. yelləm, beTam ayımməsassələum. yelləm, kəməTTahu jəmıro ıskahun jib alayyehum. and mətə bırr yahıl tawəTalləc. ıssu beTam wıdd nəw. yelləm, alarəbbahum. áwo, hulettu yeteleyayyu insisawoc sıləhonu, mələyyet ascəggari aydəlləm. fərəs hulgize Kın insisa yıbbalal.

kebeKlonna kahiyya yetiññaw bizu
genzeb yaweTal.

amerika wıst ahıyya aytēh tawKalleh †
yabbatih sıra kebt marbat new †
ıbetih wıst dimmet alleh †
wiššawo Tırú new †

beklo keff yale genzeb yaweTal.

yellem, ayicce alawKim.
áwon, kebt marbat new.
áwo, hulett dimmetoc alluñ.
áwon, beTam Tırinna Kin new.

dirset

tamed

to be prohibited, forbidden
without

lommada insisa idur wıst ayadram.
ızzih dur wıst aden madden
tekelekkēle.

mekkelkel
yalefēKad.

beityoPiya wıst bizu liyyu liyyu aynet kebtoc, yebet insesoccinna yedur
awrewoc yiggeññallu. andand yedur awrewoc beleloc ageroc wıst silēmmayiggeññu
ıyyetešēTu wēde wıCC ager yihedallu.

beTeKlallaw, bebızu yemmiggeññut kebtoc inde lam, bere, beg, fiyyel,
ahıyya, beklo, ferēsınna gimel yemesassēlu naccēw. innezzihim kebtoc lebızu
negeroc silēmmiyageleggılu, geberewoc hullu indennezzih yallu kebtoc
alluwaccēw.

andand sewoc bebetaccēw wıst wiššanna dimmet inde lommada insisa
yasKēmmıTallu.

kedur awrewoc wanna wannoccu anbessa, zihon, nebır, KeCCıne, jib, tekula,
Keberonna innezihin yemesassēlu naccēw. yedur awrewoc lemadden behıgg
yetekelekkēle bemehonu, mannım sēw yalefēKad liyaddın aycılıım.

TıyyaKewoc

beityoPiya wıst kebtoc yiggeññallu †
yekēbtocun sım Tıra.
beityoPiya wıst mın aynet yedur awrewoc yiggeññallu.
lemın andand yedur awrewoc wēde wıCC ager yıllakallu.
kebtoc lemın yageleggılallu.
dimmetoc yēt yınorallu.
wišša lemın yıTeKmal.
mannım sēw lemadden yıcılal †
Keberonna jib bamerika wıst yiggeññallu †
bamerika wıst yemmiggeññutin yedur awrewoc sım Tıra.

Unit 41

Basic Sentences

John

operator

mazoriya

to cause to meet, to
connect

maggənaññət

Ministry of the Interior

yagər gızat minister

Hello, operator, give me the
Ministry of the Interior, please.halo mazoriya, ıbakkiş yagər gızat
ministerın aggənaññıñ.OperatorWith whom do you wish to speak
(‘meet’), sir? ɔɔkəman gar ləməggənaññət yıfəllıgallu,
getaye †John

development

lımat

director

direktər

I'd like to speak with Mr. Kebede,
the Director General of the
Development Section.kəlımat kılɫ wanna direktər, kato
kəbbədə gar ləmənnəgagər
ıfəllıgalləhu.Operator

Just a minute, I'll connect you.

TıKit yıKoyyu, aggənaññıwotalləhu.

kəbbədəwho are you?, who is it?
(‘who shall I say?’)

man libəl

I'm [Mr.] Kebede. With whom am
I speaking, sir?

kəbbədə nəñ. mán libəl getaye †

John

agreement

wıl

dam

gıddıɫ

I'm [Mr.] John, (I am) the chief engineer who came to start the work on the Awash River dam according to [our] agreement.

ine yohannís nēñ. bēwīlu mēsēret
yawašīn wēnz giddīb sira
lēməjēmmēr yēmēTTahu, wanna
mēhandís nēñ.

kəbbədə

hope

təsfa

to expect

mēTTēbabək

Oh yes, I remember. How are you Mr. John? We were looking forward to your coming ('we were expecting with hope your coming').

áwo, astawwísalləhu. indəmin allu
ato yohannís † mēmTatıwon bētəsfa
ınnıTTēbabək nəbber.

When did you arrive (from your country)?

kagerıwo məcéc mēTTu.

John

I came to Addis two days ago.

addis abəba kəgəbbahu hulett Kən
honoññal.

to cause to be tired

madkəm

to

zənd / ga

but because I was tired from the long journey ('because my journey was very long and because it made me tired') I couldn't come to see you earlier.

darugin guzoye bēTam rəjjim
sılənəbbərınna, sılədəkkəməñ
kəzzih Kədəm bıyye ırsıwo zənd
lımēTa alcalhum.

kəbbədə

That's all right. Have you had enough rest now?

mınımmaydəl. ahun bəKi rəft
agəññu †

John

Oh yes, I've rested enough.

áwo, bəKi rəft agñıccalləhu.

so that, in order to

zənd

to beg, to ask for a favor

mələmmən

Now I'd like to see the site of
the new Awash Dam. Could you
give me your assistance in this
matter ('I beg that you give me
your assistance').

ahun gin addisu yawaš giddib
yemmisserrabbetin bota ləmayət
ifelligalləhunna, irdatawon
yadərgulliñ zənd iləmminallehu.

kəbbədə

With pleasure. By the way, when
do you expect to leave?

bədəssita. ləməhonu məc ləməhed
assibəwal.

John

I've decided to leave Addis at
the beginning of the next week.

bəmmiməTaw sammint məjəmmeriya
kaddis abəba ləmənnəsət
KorıCCalləhu.

kəbbədə

to hope, to wish, to
promise

təsfa madrəg

Very well. I wish you a nice
trip. ('that your trip be
straightended')

bəTam Tırú nəw. guzowo
indiKKannalliwo təsfa adərgalləhu.

However, it would be good if we
[could] meet this week before
you leave, have dinner together
and discuss the matter.

darugin kəməhedıwo bəfit bəzzih
sammint wisT təgənañtən rat
abren bınbəlanna, bınnıCCəwawwət
məlkam sayhon ayKərım.

John

It will be my pleasure.

dəssıtayé nəw.

to be convenient, to
be comfortable

məmməcət

to inform

mastawək

Just tell me what time will be
convenient for you, and let's
meet at the Gion Hotel.

ıngıdiyass yəmmimməccıwon sət
yastawKuññınna, gıyon hotel
dıres ınnıggənañ.

kəbbədə

Good. How about making it
Saturday at eight p.m.?

məlkám nəw. Kídame kəmiššıtı
bəhulett sət bınnadərgewıss †

John

All right.

təsmamí nəw.

kəbbədə

Meanwnile, if you [wish to] come
to my office to ask me any
questions, I'll be glad to
answer them.

iskəzziya dirəs ibiroye məTtəw
TıyyaKewoc indalluwot biTəyyıKuñ
ləməməlləs fəKadəññá nəñ.

John

Then I'd like to come to your
office at eleven a.m. tomorrow
with a few ('and present my')
questions.

ingıdiyass nəgə bammıst səat
ıbirowo dirəs məTıccə,
TıyyaKewoccen ləmaKrəb ıwəddalləhu.

kəbbədə

O.K. I'll be expecting you then
('at this time'). Goodbye,
then ('until we meet again').

ıšši bezzih səat ıTəbbıKıwotalləhu.
ıskınnıggənañ dirəs TenayısTıllıñ.

John

Goodbye.

amen. TenayısTıllıñ.

Grammatical Notes

Note 41.1 Postpositions: The use of /zənd/ or /ga/ as a postposition with
or without relational affixes.

bəityoPıyawian zənd sıjara maCəs
yətələmmədə aydəlləm.

Smoking cigarettes is not customary
among the Ethiopians.

ırsıwo zənd lıməTa alcalhum.

I couldn't come to [see] you.

The postpositions /zənd/ or /ga/ are used interchangeably by the
speakers of Amharic. While /ga/ is used commonly in spoken Amharic,
particularly in Addis, /zənd/ is used elsewhere, as well as in more
formal speech and in written Amharic. It should be noted, however, that
/zənd/ is used more often with reference to persons while /ga/ usually
refers to objects or places.

The meaning of these postpositions varies according to the context and the relational affixes which may be prefixes to the word they modify.

Note 41.1.1 /kə- ...zənd~ga/ 'from'

The postposition /zənd/ or /ga/ may be in combination with the relational affix /kə-/ (or /tə-/ in some dialects) 'from', e.g.

kəkəbbədə ga (or: zənd) 'I've got a letter from Kebbede'.
dəbdabbe dərrešəñ.

Note 41.1.2 /ɪ- ...zənd~ga/ 'with', 'at', 'by'

The postpositions /zənd/ or /ga/ combined with the relational affix /ɪ-/ mean 'with', 'by', 'at'. /zənd/ or /ga/ alone may also be used in this meaning. For example:

ɪne zənd (or: ga) ɪnoral. He lives with me.
ɪTərəPezaw ga nəbbər. It was by the table.
ɪbabur Tabiyaw ga agəññəhut. I met him at the station.

Note 41.1.3 /bə- ...zənd/ 'among'

Used with the relational affix /bə-/ the postposition /zənd/ means 'among'. (/ga/ is not used in combination with this affix, and some speakers would prefer the use of /məkakkəl/ 'among' instead of /zənd/.) e.g.

bəsəwoc zənd liyyu liyyu There are many various customs
ɪmadocc allu. among the people.

Note 41.1.4 /zənd~ga/ 'to'

The postpositions /zənd/ or /ga/ may be used instead of /wədə-/ 'to' with verbs of motion when they refer to a person (not a place), e.g.

nəgə ləmma ga (or: zənd) I'm going to [see] Lemma tomorrow.
ɪhedalləhə.

but:

wədəsinima ɪnhedallən. We're going to the movies.

Note 41.1.5 /izzih zənd~izzih ga/ 'over here' and /izziya zənd~izziya ga/ 'over there'.

Used with /izzih/ 'here' and /izziya/ 'there' these postpositions mean 'over here' and 'over there', respectively, e.g.

izzih ga (or: zənd) asKəmmiTəw. Put it over here.

izziya ga (or: zənd) asKəmmiTəw. Put it over there.

Note 41.2 Verb: The use of /zənd/ as a postverb.

Note 41.2.1 /zənd/ with Short Imperfective.

irdatawon yadərgullin zənd (‘I beg that you assist me.’)
 ɪləmmɪnalləhu.

The Postverb /zənd/ is used with the Short Imperfective to mean 'so that', 'that', 'in order to', e.g.

yifəllig zənd 'so that he may look for'

yinəgr zənd 'so that he may tell'

Note 41.2.2 /kə ...zənd/ with Perfective

The Postverb /zənd/ may be used with the Perfective in combination with the relational affix /kə-/. The resulting form corresponds approximately to the English 'due to the fact that', 'since', e.g.

kəməTTahu zənd and TɪyyaKe Since I've come I'd like to ask
 ɪTəyyɪKɪh ifəlligalləhu. you a question.

Note 41.3 The use of the form /kənorəñ/, /kənorəh/, etc. in equivalent to English 'If I do have', 'if you do have', etc.

The affix /k(ə)-/ may be prefixed to the perfective form of the verb /mənor/ 'to exist'. The resulting form with the verb suffix pronouns is used almost interchangeably with the form /kalləñ/, /kalləh/, etc. 'if I do have', 'if you do have', etc. which was discussed in Note 15.5.1, e.g.

gənzəb kənorəñ wədə sinimabet If I do have money I'll go to
 ɪhedalləhu. the movies.

məSɪhafu kənorəh sɪTəñ. If you do have the book, give it
 to me.

The negative form of this construction is:

kalnoreñ	If I don't have
kalnoreh	If you don't have
etc.	

Note 41.4 The verb /mənor/ 'to exist' used impersonally as an equivalent to English 'will have' and 'may have'.

Impersonal verbs were discussed in Note 20.2

The Imperfective Impersonal form of the verb /mənor/ 'to exist' corresponds in meaning to English 'I'll have', 'you'll have', etc.

/yınoreññal/ 'I'll have'	/aynoreññım/ 'I won't have'
/yınorihal/ 'you'll have'	/aynorıhım/ 'you won't have'
etc.	etc.

/yınoreñ yihonal/, /yınorih yihonal/, etc., means 'I may have', 'you may have', etc. and /aynoreñ yihonal/, /aynorih yihonal/, etc. - 'I may not have', 'you may not have', etc. and /yınorıbbıññal/, /yınorıbbıhal/ etc. - 'I'll have to', 'you'll have to', etc. Examples:

yemmimeTaw amət bet yınoreññal.	'I'll have a house next year.'
yemmimeTaw amət bet yınoreñ yihonal.	'I may have a house next year'.

It should be noted, however, that a more definite idea of 'possession' is usually expressed by the verb /magñet/ 'to find', 'to get', rather than by the impersonal form of the verb /mənor/, e.g.,

nəgə genzəb agəññalləhu.	'I'll have (<u>or</u> : get) money tomorrow.
genzəb kageññəhu lərsıwo ıseTıwotalləhu.	'If I have (<u>or</u> : get) money, I'll give it to you'.

Transformation Drills

'have'

Outline:

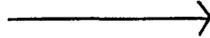
Present

Future

Drill One: /mənor/Model:

bet alləw.

bet yınorəwal.

'He has a house.'

'He'll have a house.'

tinniš ayroplan allat.

tinniš ayroplan yınoratal.

tillik ırša alləw.

tillik ırša yınorəwal.

Tiru məsriyabet allaccəw.
and tillik bircıko Təjj alləwo.Tiru məsriyabet yınoraccəwal.
and tillik bircıko Təjj yınorıwotal.ıTabiya wıst məkina alləš.
ıbetə kristiyan wıst bızu
wə.berocc alluwaccəw.ıTabiya wıst məkina yınorıšal.
ıbetə kristiyan wıst bızu
wə.berocc yınoraccəwal.

təraraw bızu tıllıllık zafocc allut.

təraraw bızu tıllıllık zafocc
yınorutal.

Tıruneš and set lıj allat.

Tıruneš and set lıj yınoratal.

yəTərəPeza səat allən.

yəTərəPeza səat yınorənal.

wədəsuK məhed alləbbıñ.

wədəsuK məhed yınorəbbıññal.

nəgə məmTat alləbbıh.

nəgə məmTat yınorıbbıññal.

innataccəwın məTəyyək alləbbaccəw.

innataccəwın məTəyyək yınorıbbaccəwal.

hakımbet hejje almazın mayət
alləbbıñ.hakımbet hejje almazın mayət
yınorıbbıññal.

Drill Two: /magñet/Model:

gənzəb alləñ.

'I have money.'

isuK wist bizu nəgərocc alləw.
amerika wist bizu gənzəb allən.

ibetwa wist tinniš yəzəyit
Tərmus allat.

sis libs allat.

addis abəba wist wədj alləw.
ikifil wist məsihafocc alluwaccəw.

igaraž wist tillik Kəyy məkina
alləñ.

bəsaTnu wist ammist ši bırr
alləwot.

asallafiw and bet alləw.

gənzəb agəññalləhu.

'I'll have money.'

isuK wist bizu nəgərocc yagəññal.
amerika wist bizu gənzəb
ınnagəññallən.

ibetwa wist tinniš yəzəyit
Tərmus tagəññalləc.

sis libs tagəññalləc.

addis abəba wist wədj agəññə.
ikifil wist məsihafocc yagəññallu.

igaraž wist tillik Kəyy məkina
agəññalləhu.

bəsaTnu wist ammist ši bırr
yagəññallu.

asallafiw and bet yagəññal.

Questions and Answers

zare kəsəat bəhwala ıləmma zənd
tıhedalləh †

ıTırunəš ga yalləwın səwıyye sım
tawKəwalləh †

ıgetah zənd dərsəh məTTah †

Tırunəš kaddis abəba sıtmeTa
yəmmittarfəw ıman zənd nəw.

lərəft məhed yəmmıtfəllıgu
abbataccıhu zənd nəw †

zare məhed alcılım.

áwon, awKəwalləhu.

yəlləm, gəna ahun lihéd nəw.

abbatwa zənd yıməsləññal.

áwo, abbataccın zənd nəw.

igiddibu ga yəKomut səwoc məhandisoc naccəw ↑	yelləm, wannaw direktərınna Səhafiw naccəw.
ıməhandisu zənd hedaccihu sıləmín təCəwawwətaccihu.	sıləgiddibú nəw.
ınenna ləmma zənd yalləw gazeTa yəmán indəhone tawKallaccihu ↑	yelləm, annawKım.
ıməhandisu ga yalləwın jəlba tɔwəsduɔ zənd mán nəgğəraccihu.	and setıyo nəgğərəccın.
ızzih hotel wıst innarf zənd yiffəKKədıllınnal ↑	áwon, yiffəKKədıllınnal.
Tıru sinima tayu zənd kəñña gar məmTat tıfəllıgallaccihu ↑	áwon, məmTat ınfəllıgallən.
kəzzih ga yəwəssədaccihutın ınKulal yét adərregaccihut.	ıbet wıst adərregənw.
ızzih kəməTTaccihu zənd ləmín sinima aytaccihu athedum.	Tıru sinima kalle ınnayallən.
and agər habtam tıhon zənd mın madrəg yəsfəllıgatal.	bızu sərratəññoc yəsfəllıgatal.
bəKəddəmlət ıhakimu ga yənəbbərəw səwıyye ahun antə zənd nəw ↑	áwo, ıne zənd nəw.
ıñña zənd yənəbbərəwın səwıyye tawKalləh ↑	áwo, awKalləhu.
gommawın yıšəTıllıñ zənd yənəgğərhut səwıyye antə zənd məTto nəbber ↑	yelləm, zare alayyəhutım.
formun yımolut zənd səTTəhaccəw ↑	áwon, səTTəhuwaccəw.
ıdinkwanu wıst ıntəñña zənd fəKad yəsfəllıgənal ↑	áwon, fəKad yəsfəllıgaccıhuwal.
yalləfəwın dəmozaccın ınnageñ zənd mın madrəg yəsfəllıgənal.	lədirekteru mənğər yəsfəllıgaccıhuwal.
ıTıruneš zənd yalləwın gənzəb wəssədhew ↑	yelləm, alwəssədhutım.
ıməhandisu zənd ındıtweədəw yənəgğərhuwın mekina gena alwəssədhewım ↑	yelləm, gena alwəssədhutım. bıcıl zare kəsəat bəhwala ıwəsdəwalləhu.

yəkəbbədə baləbet antə ga məTta s'ınt Kən senəbbətəc.	and Kən bicca wıla wədagerwa təmelləsəc.
ləmma kəməsriyabetu təsənabto iman zənd hedə.	innatınna abbatu zənd hedə.
Tırunəš ahun iman zənd nat.	aggotwanna akistwa zənd nat.
zare mısaccihun tibəlu zənd iləmma ga athedum †	zare məhed ancılım, nəgə gın ine bicca ihed yihonal.
zare ine ga tıməTu zənd mán nəggeraccihu.	wəyzəro Tırunəš nəggerəccın.
bizu gənzəb alləh †	ləgizew yəlləññım. wədəfit gın yınorəñ yihonal.
and yəlijlilj bitnorih, amerika taməTat nəbber †	áwon, bezzih amət aməTat nəbber.
bizu yəgeT ıKa binorış, ləmán tıseCıwalleš.	ləyohannıs mist ıseTatalləhu.
fotewın ləməwsəd məcé tıməTalləh.	nəgə gize sıləmminorəñ ıməTalləhu.
zare kəsəat bəhwala gize kənorəh, ləmín hakimbət athedım.	hakimu hakimbət wıst ayıgğəññım.

dirset

pleasant, gay, happy	kəbbədə <u>dəssıtəñña</u> səw nəw.
voice	<u>dımSu</u> beTam Tırú nəw.
	sılamerika <u>awerrallıñ</u> .
to tell, to talk, to describe	mawrat
	TənayısTıllıñ <u>təbabalu</u> .
to say to each other	məbbabal

ato yohannis yemmibbalut amerikawi mehandis silawaš wenz giddib
keityoPiya mengist gar baderregut wil meseret kageraccaw betenessu
behuletteññaw Ken addis abeba gebbu.

kerejjim guzo yetenessa beTam dekmew nebberrinna, hulett Kenoc yahil
behotel wisT karrefu behwala, ato kebbeden besilk tegenañtew, sile
memTataccaw keneggeruwaccaw behwala, mec meggenaññet indemmicihu KeTero
TeyyeKu.

ato kebbede bedessiteñña dimS inkwan dehna gebbu kaluwaccaw
behwala, silamerika were TeyyeKwaccaw. kezziyam Tikit kawerru behwala,
lammimeTaw Kidame behulett seat giyon hotel inniggenañ tebabilew
teleayayyu.

TiyyaKewoc

ato yohannis wede ityoPiya lemin meTTu.

ato yohannis silk lemin dewwelu.

ato kebbedenna ato yohannis besilk silemin tenegaggeru.

ato yohannis yeyet ager saw naccaw.

giddibu yemmisserraw yet new.

ato kebbedenna ato yohannis mec lemeggenaññet tesmammu.

besilk sint seat awerru.

bamerika wisT silallut tilillik giddiboc nigereñ.

Unit 42

Basic Sentenceskəbbədə

It's nice to see you ('you came well'). How are you getting along here ('did you get used to the country')? inkwan dəhna mēTTu. aǵerun tēlammədut↑

yohannis

I'm O.K. ('I am not saying anything') minimm alil

I'm O.K. I'm still getting used to [things]. minimm alil. gēna bəmēllaməd láy nəñ.

kəbbədə

Please be seated. bəwəmbəru láy yikkəmēTu.

yohannis

Thank you. The climate in Addis is very good, [just] as I had been told ('as I've heard'). igziyabher yisTillilñ. indəsəmmahut yaddis abəba ayyər bəTam mēlkám nəw.

kəbbədə

Except for the fact there's no snow the climate here is very pleasant. bərədo bicca yəllənım inji, ayyəruss bəTam asdəssác nəw.

tea šay

By the way, would you like tea or coffee ('shall tea or coffee come for you')? ləməhonu šay wəyiss bunná yımTalliwot.

yohannis

I'd prefer coffee, thank you. bunna ımərTalləhu. aməsəǵǵinalləhu.

kəbbədə

You can ask me some questions
(that you have about the
Awash River Dam while we're
waiting for our coffee ('until
the coffee comes')).

bunnaw iskiməTa dīrəs silawaš
wənz giddib yalluwotin TiyyaKewoc
liTəyyiKuñ yicilallu.

yohannis

to be planned, projected,
proposed

məttakəd

I don't know whether the proposed
site will be very suitable
for a dam (or not). What do
you think?

ləgiddibu yətaKKədəw bota bəTam
təsmami məhonuninna aləməhonun
alawKim. min yiməsliwotal.

kəbbədə

properly, sufficiently

bədənəb

fertile

ləm

Should the Awash river valley
get enough water, it would be
(considered) an extremely
fertile area.

yawaš wənz šələKo bədənəb wiha
kagəññə, bəTam ləm yihonal
təbilo yəmmiggəmmət botá nəw.

underdeveloped, un-
cultivated

gəTər

However, due to the lack of water
the valley has remained un-
cultivated.

darugin wiha baləmagñətu šələKow
gəTər hono Kərtowal.

When you visit the site, you'll
be able to realize its richness.

botawin hedəw bayyut gize
yəšələKowin habtaminnət
lirredduṭ yicilallu.

yohannis

irrigation

məsno

electric

eletrik / letrik

including

Cimmir

Is the Ethiopian Government thinking of building the dam for irrigation only, or for electric power too?

yəityoPya mængist giddibun ləməsrat
yassəbəw ləməsno biccá nəw,
weyiss ləletrik hayıl Cimmír nəw.

kəbbədə

aim, goal, purpose

alama

For the time being the main purpose of the government is only (for) irrigation.

ləgizew yəməngistu wanna alama
ləməsno biccá nəw.

opinion, standpoint

astəyayət

report

rapor

But we'd like you to give ('explain') your opinion in your report after you've studies the site (and come back).

nəgərgın ırsıwo botawın aTnitew
bəmmiməTubbət gize astəyayətıwon
bəraporıwo lay indigəlSullın
infəllıgallən.

Then we'll think about how the plans may be improved ('the things which ought to be improved').

kəzziya bəhwala liššašal yəmmig-
gəbbawın nəgər innassıballən.

Useful Words

village

yənorrubbət məndər bəTam səffi
alnəbbərəm.

civilization, progress

yamerika sılıTTane bəTam kəff
yalé nəw.

sweet

TafaC mıgıb ləməblat alwəddım.

bitter

mərara mədhanit ləlįjoc attıstı.

sour

komTaTa mıgıb ləTena Tıru aydəlləm.

estimate

yəKawın gımmıt bəsılk nıgərəñ.

expert, specialist

awaKi ləməhon bıtfəllıg wədə
tımıhırtbet hıd.

problem, difficulty	<u>ciggir</u> indayagəññen Tenkarra sira məsrət yasfəlligenal.
seed	yəhıl <u>zər</u> mægzat alləbbiñ.
race, origin, breed	antə keyət <u>zər</u> nəh.

Grammatical Notes

Note 42.1 Verb: Progressive Form

gəna bəmellaməd láy nəñ.

I am still in the process of
getting used [to it].

The infinitive with the prefix /bə-/ and followed by /lay/ 'on' is used to describe an action in the process of being performed or a state in the process of undergoing a change.

The present progressive is formed using the above plus the verb forms /-nəñ/, /-nəh/, /-nəw/, etc. 'I am', 'you are', 'he is', etc., or their negative counterparts /aydəlləhum/, /aydəlləhum/, /aydəlləm/, etc. 'I am not', 'you are not', 'he is not', etc. e.g.

/bəməhed lay nəñ/

'I am in the process of going.'

/bəməhed lay aydəlləhum/

'I am not in the process of going.'

The past progressive is formed by adding the verb forms /nəbbərhu/, /nəbbərhu/, /nəbbər(ə)/, etc. 'I was', 'you were', 'he was', etc. or their negative counterparts /alnəbbərhum/, /alnəbbərhum/, /alnəbbərəm/, 'I was not', 'you were not', 'he was not', e.g.

/bəməhed lay nəbbərhu/

'I was in the process of going.'

/bəməhed lay alnəbbərhum/

'I was not in the process of going.'

The past progressive may also be formed by adding /nəbbər-/ (or /alnəbbər-/) verb forms to the /s(1)-/ constructions (Note 12.6). The personal endings of the verb /nəbbər-/ are optional, e.g.

sihed nəbbərku. or: sihed nəbbər.

'I was in the process of going.'

sihed alnəbbərku. or: sihed
alnəbbərəm.

'I was not in the process of going.'

The /bə- ...lay nəbbər-/ and /s(1)-...nəbbər-/ constructions are used more or less interchangeably.

Note 42.2 Verb: 'whether ...(or not)!' constructions.

These constructions involve the use of the Affirmative and the Negative Infinitive with Possessive Suffix Pronouns and the Specific direct object suffix in constructions which are equivalent to English 'whether... (or not)!' constructions.

ləgıddıbu 'yetaKKədəw bota bəTam	I don't know whether the proposed
təsmami məhonunınna aləməhonun	site will be suitable for a
alawKım.	dam (or not).

The 'whether ...or not' constructions may be formed in Amharic by use of both the affirmative and negative infinitive forms with the appropriate possessive (noun) suffix pronouns, set in apposition or linked by the conjunctions /-(1)nna/ 'and' or /wəyım/ 'or'. These constructions may have the following variants:

1) The two infinitives may be in apposition to each other, the possessive suffix pronoun and the specific direct object suffix being affixed to the negative infinitive only, e.g.

/madrəg aləmadrəgen alnəgrıhım./	I'm not going to tell you whether
	I'll do it (or not). ('the
	my doing not doing')

2) The infinitive forms may be connected by the conjunction /wəyım/ 'or', with suffixes affixed to both forms, e.g.

/madrəgen wəyım aləmadrəgen	I'm not going to tell you whether
alnəgrıhım./	I'll do it (or not). ('the
	my doing or the my not doing')

3) The infinitive forms may be connected by the conjunction /-(1)nna/ 'and' with suffixes affixed to both forms, e.g.

/madrəgenınna aləmadrəgen	I'm not going to tell you whether
alnəgrıhım./	I'll do it (or not). ('the
	my doing and the my not doing')

4) The infinitive forms may be connected by the conjunction /-(1)nna/ with suffixes affixed to the negative infinitive form only, e.g.

/madrəgınnna aləmadrəgen	I'm not going to tell you whether
alnəgrıhım./	I'll do it (or not). ('the
	doing and my not doing')

In summary:

<u>Infin.</u>	<u>Poss. Suff. Pr.</u>	<u>Dir. Obj.</u>	<u>Conjunct.</u>	<u>Neg. Infinitive</u>	<u>Poss. Suff. Pr.</u>	<u>Dir. Obj.</u>	<u>Verb</u>
1. madræg doing				alə-madræg not doing	-e my	-n	alnəgrihim I'm not going to tell you
2. madræg doing	-e my	-n	weyım or	alə-madræg not doing	-e my	-n	!! !!
3. madræg doing	-e my	-n	-inna and	alə-madræg not doing	-e my	-n	!! !!
4. madræg doing			-inna and	alə-madræg not doing	-e my	-n	!! !!

Note 42.3 The use of /minımm alıl/ 'I don't say anything', /minımm attıl/ 'You don't say anything', etc. in equivalent to English 'so-so', 'fair to middling'.

minımm alıl. gəna bəmellaməd
lay nəñ.

Oh, I'm O.K. I'm still getting
used to [things].

The negative imperfective form of the verb /malet/ 'to say' without the suffix /-(ı)m/ is used in combination with /minımm/ 'nothing' in idiomatic expressions corresponding approximately to English 'so-so', 'fair to middling,' etc.

addisu məkinah Tıru nəw↑

'How's your new car?'

minımm ayıl.

'So-so'.

yaddis abəba kətəma tilliK nəw↑

'Is Addis Ababa a large city?'

minımm ayıl.

'Fair to middling'.

ındəmin alləh.

'How are you?'

minımm alıl.

'I'm o.k.'.

The complete set of these forms is:

minimm alil
 minimm attil
 minimm attiy
 minimm ayil
 minimm attil
 minimm annil
 minimm attilu
 minimm ayilu

Transform Drill #1

Outline:

Imperfective → Present Progressive
 Imperfect → Past Progressive

Model

ifëlligallëhu.	→	bëmëfëllëg lay nëñ.
ifëllig nëbber.	→	bëmëfëllëg lay nëbbëku.
and addis mëShaf yanëbbal.		and addis mëSihaf bëmanbëb lay nëw.
yabbayin giddib yiserallu.		yabbayin giddib bëmësrät lay naccëw.
yato lëmman mëmTat yitTëbabbëKallu.		yato lëmman mëmTat bëmëTTëbabëK lay naccëw.
bet yisëral.		bet bëmësrät lay nëw.
bunna titëTTallëc.		bunna bëmëTëTTat lay nat.
rat yaKërbal.		rat bëmëKrëb lay nëw.
lijun libs yalëbsal.		lijun libs bëmëalbës lay nëw.
fëKad iKKëbbëlalëhu.		fëKad bëmëKKëbël lay nëñ.
balëbetun këbetësëböccu gar yastëwawwëKal.		balëbetun këbetësëböccu gar bëmëstëwawëK lay nëw.
këbtöccaccëwin wiha yatëTTallu.		këbtöccaccëwin wiha bëmëTëTTat lay naccëw.
tümihirtaccëwin yatënu nëbber.		tümihirtaccëwin bëmëTnat lay nëbberu.
mëkinawin yatëb nëbber.		mëkinawin bëmëTëb lay nëbber.
rat tazzegaj nëbbërec.		rat bëmëazzëgajjet lay nëbbërec.
këtemariwa gar dans yidënnis nëbber.		këtemariwa gar dans bëmëdënnës lay nëbber.

silk yidəwwil nəbber.
 ingidoccaccəwın yigabbizu nəbber.
 ləbalinjəraw gənzəb yikoTr nəbber.

silk bəmədəwwəl lay nəbber.
 ingidoccaccəwın bəməgabəz lay
 nəbberu.
 ləbalinjəraw gənzəb bəməKuTər lay
 nəbber.

Transform Drill #2

Change sentences in column A into one of the four possible 'whether-or-not' constructions (column B) according to the following model.

Model:

dəssitəñña məhonun alawwəKhum.

'I didn't know that he was
 pleased'.

dəssitəñña məhonuninna aləməhonun
 alawwəKhum.

'I didn't know whether he was
 pleased or not'.

or:

dəssitəñña məhon aləməhonun
 alawwəKhum.

or:

dəssitəñña məhonun wəyim aləməhonun
 alawwəKhum.

or:

dəssitəñña məhoninna aləməhonun
 alawwəKhum.

A

gazeTawın manbəbaccihun alawKım.

bayroplan məhedwan alnəggərənim.

irsasu məTfatun alastawwəKəm.

zafun mətkəlaccəwın alsəmmanım.

abəbawın masKəmməTun alayyəhum.

bırCıKowın məsberwan
 alnəggərəccıñım.

B

gazeTawın manbəbınna aləmanbəbaccihun
 alawKım.

bayroplan məhed aləməhedwan
 alnəggərənim.

irsasu məTfatuninna aləməTfatun
 alastawwəKəm.

zafun mətkəl aləmətkəlaccəwın
 alsəmmanım.

abəbawın masKəmməTinna aləmasKəmməTun
 alayyəhum.

bırCıKowın məsberwaninna
 aləməsberwan alnəggərəccıñım.

KwanKwa maTnathin, alsəmmanım.	KwanKwa maTnat weyım aləmaTnathin alsəmmanım.
məkina mēdatun alawwəKhum.	məkina mēdat weyım aləmēdatun alawwəKhum.
fətəna maləfacəwın alsəmmanım.	fətəna maləf aləmaləfacəwın alsəmmanım.
aynun mēttaməmun alnəggəratım.	aynun mēttaməmunınna aləmēttaməmun alnəggəratım.
kəbtocəun məkutərun alawwəKhum.	kəbtocəun məkutərunınna aləməkutərun alawwəKhum.
wərewın isswa mawratwan alnəggərəññım.	wərewın isswa mawratınna aləmawratwan alnəggərəññım.
ityoPiya məkəb kamerika mēgzatwan alawwəKhum.	ityoPiya məkəb kamerika mēgzatınna aləmēgzatwan alawwəKhum.
mədkəmun alnəggərənım.	mədkəmunınna aləmədkəmun alnəggərənım.
Cəwataw maləkun alsəmmanım.	Cəwataw maləkun weyım aləmaləkun alsəmmanım.
addis abəban məmreTwan alawwəKəm.	addis abəban məmreTwanınna aləməmreTwan alawwəKəm.
yəgıddıbun sira masfafataccəwın alnəggərutım.	yəgıddıbun sira masfafatınna aləmasfafataccəwın alnəggərutım.

Questions and Answers

cıgırhın ləmán litnəgrəw tífəllıgalləh.	mınalbat ləbaləbete inəgrat yihonal.
lıjoccişın kəməggəbş bəhwala abrəşın wədə sinimabet məhed tífəllıgiyalles̄ †	áwo, kante gar məhedınna sinima mayət bəTam dəs yiləññal.
yəsəTTəhat bunna bəTam TafaC nəbbər †	áwo, bəTam TafaC nəbbər.
Tire muz bəTam mərəra nəw †	bəTam mərəra aydelləm.
yəityoPiya dımS yəmmıbbal gazeTa yəmmıSSafəw ityoPiya wıst nəw †	áwo, addis abəba kətəma wıst nəw.
sıləfərənsay agər ındittawerallaccıhu, setıyyowan Tərraccıhuwat †	áwo, Tərtənatal. mınalbat nəgə tıməTanna tawerallın yihonal.

izzih mēnder yēmmīnorutīn sēwoc
 sīm bēmulu tawKallēh †
 bēsīlīTTane kēff yalutīn agēroc
 hedēh mayēt tīfēllīgallēh †
 bēgīmmīt kēbbēdē ahun yēt
 yēmmīders yīmēslīhal.
 tīmīhīrtbēt hedēh lījoccun KōTrēh
 mēmTat tīcīlallēh †
 ministrun bēdēnb ayyaccīhuwaccēw †
 kēbbēdē bēTam awaKī sēw nēw
 yēmmīlut īwīnēt nēw †
 kēgīze gīze cīggīr dērsobbīh
 yawKal †
 yato kēbbēdē lamoc zēr mīn aynēt
 īndēhonu tawKallēh †
 kēngīdoccu gar tēlammēdk †
 lījīh sīrawīn wēddēdēw †
 agēracīhu wīsT šay yībēKlāl †
 kēbunnanna kēšay yētún tīmērtallēh.
 lēlōmī bētaKKēdēw īrša mīn
 tēkkēlhibbēt.
 agēracīhu lērša bēTam lēm nēw †
 yēmmītīnōrēw gēTēr nēw, wēyīss
 kētēma wīsT.
 yato lēmman habtamīnnēt yēsēmmah
 kēyēt nēw.
 gīddību yēmmīyasfēllīg lēmēsno
 nēw, wēyīss lēlētrīk.
 wēdamērīka yēmmītīhed bīccahīn
 nēw †
 tīmīhīrtaccīhun kēCērrēsaccīhu
 bēhwala alamaccīhu mīndīn nēw.
 sīlētīnantu nīgīggīr astēyayētīh
 mīndīn nēw.
 antē sīlēssu mīn aynēt rapōr
 tīsēTallēh.
 ībētīh aTēgēb mīnC alle †
 yaddīs abēba kētēma īyyētēsfaffa
 hedē †

áwo, awKallēhu.
 áwo, bēTam dēss yīlēññāl.
 mīnalbat addīs kētēma yīdērs
 yīhōnal.
 áwo, līhedīnna līKōTraccēw
 īcīlallēhu.
 áwo, ayyēnaccēw.
 īnē ato kēbbēdēn alawKaccēwīm.
 áwo, bīzu gīze bandand nēgēroc
 mīknīyat cīggīr dērsobbīññāl.
 yēllēm, alawKīm.
 áwon, tēlammījjallēhu.
 mīnīmī ayīl.
 áwo, yībēKlāl.
 kēšay bunnā īmērtallēhu.
 bunnanna mēndērīn tēkkēlhubbēt.
 áwo, bēTam lēm nēw.
 kētēma wīsT nēw.
 kēgwaddēññayē sēmīmah.
 lēhulētītum līhōn yīcīlal.
 yēllēm, akīstēnna aggōtē Cīmmīr
 kēnē gar yīhedallu.
 wēdageraccīn tēmēllīsēn
 lēmēngīstaccīn lēmēsrat nēw.
 īnē bēTam Tīru nīgīggīr
 yīmēslēññāl.
 īnē dēhna rapōr īsēTallēhu.
 áwon, and bēTam tīllīK mīnC alle.
 áwo, bēTam tēsfaftōwal.

wagaw kassir b1rr biyans t1gezawallēh†	áwo, 1gezawallēhu.
biyans assir b1rr yawēTa yimēslīhal† yēsēwīyyew mēlk indēt yallē nēw. lēmīn lēmīma indimēTa atfēllīgūm.	áwo, assir b1rr litšēTēw tīcīlallēh. bēTam Kēyy nēw. sīra sīlēmīnyasfētañ nēw.
yēlēmīma bet tillīK nēw† tīnant yēbellaccīhut rat Tīru nēbber†	mīnīmūm ayīl. mīnīmūm ayīl.
sēathīn wēddēdhat† yaddis abēba hīzb gūmmīt bīzū nēw† lījoccuwo tēšalaccēw†	mīnīmūm attīl. mīnīmūm ayīl. mīnīmūm ayīlu.
rasīwon tēšalēwot† Kēnu bīrd nēw† wašington mukēt nēw† kētemawa 1yyētēsfaffac hēdec† dabbow TafaC nēw†	mīnīmūm alīl. mīnīmūm ayīl. mīnīmūm ayīl. mīnīmūm attīl. mīnīmūm ayīl.
lēTenaccīhu dēhna naccīhu† dēhna naccīhu†	mīnīmūm annīl. mīnīmūm annīl.
aynīhīn tēšalēh†	mīnīmūm alīl.
Tīru temariwoc naccēw†	mīnīmūm ayīlu.

dirset

animal husbandry	sīraye <u>kēbtribbi</u> nēw.
strong, heavy, important, hard working	<u>birtu</u> sēw bīzu gēnzēb yagēññal.
mountain	bētīllīKu <u>gara</u> aTēgēb and bet alleñ.
shepherd; rude	yēkēbbēdē wēndīm <u>irreññá</u> nēw.
former, old, ancient, early	bēKēdmō gīze sēwoc bēbēKlō yiggwazu nēbber.

yeityoPiya yuniwersiti baddis abeba
wist təməsərrətə.

to be established

məmməsərət

good afternoon

dəhná wal.

(house) keeping

bet aTTəbabək tawKalləc.

yohannis

yeityoPiya gəbərəwoc bəTam birtu məhonaccəwın awKalləhu. ahun
abzaññawoccu gəbərəwoc yət indəmmınoru littinəgrəñ təcılalləh †

ləmma

bızuwoccu gəbərəwoc bərsəccəw aTəgəb bəmmiggəññut bətınınıñ məndəroc
wist yınorallu.

yohannis

kəbt ribbi bəsəffiw bəityoPiya wist yiggəññal †

ləmma

áwon, gımmaşoccu gəbərəwoc yəmmiggəññut bərsə sihon, gımmaşoccu
dəgmo kəbt bəmarbát nəw. ləməhonu wədəzzih agər kəməTTah jəmmiro kəbtoc
aytəh attawKım †

yohannis

bızu kəbtoc bəyyəmedawınna bəyyəgaraw aTəgəb ayyıccalləhu. ləməhonu
gəbərəwoccu kəbtocaccəwın indət adrıgəw yitəbbıKallu †

ləmma

addisu yəkəbt ribbi zədə bəsəffiw sılaltələmmədə, abzaññawoccu
gəbərəwoc kəbtocaccəwın bərreñña yastəbbıKallu. yih yəkədmə lıməd sıləhone,
gəbərəwoccu bəkəllalu litəwut aycılum.

yohannis

yeityoPiya ikonomi yətəməsərrətəw bərsə lay sıləhone, sılə ityoPiya
gəbərəwoc mawək bəTam yitəkmal. bəsəffiw sıləsredəhəñ aməsəggınalləhu.
dəhná wal.

ləmma

amen dəhna wal.

TıyyaKewoc

yəityoPiya gəbərəwoc indét naccəw.

abzaññawoccu gəbərəwoc yét yınorallu.

kəbt ribbi bəityoPiya təsfaftowal †

kəbtoc yəmmiggəññubbet bota wədét nəw.

yəkəbtoc aTtəbabək indét nəw.

yaddisu kəbt ribbi zəde bəityoPiya wıst təsfaftowal †

bızu ırreññocc bəityoPiya yiggəññallu †

yərreññoccu wanna sira mindín nəw.

gəbərəwoc yəmmikkəttəlüt yəkədmə lıməd mindín nəw.

bəityoPiya wıst bızu yəkədmə lımədóc allu †

ləityoPiya ikonomi məsərət yəhonəw mindín nəw.

band aɡər wıst yərşan sira ləmasfafat mın madrəg yasfəllıɡal.

Unit 43Basic Sentencesyohannis

equipment

messariya

to have someone bring
something, to import

masmēTTat

Where shall we import the
equipment necessary for the
construction of the dam from?lēgiddibu mäsriya yemmiyasfälligutın
messariyawoc keyét innasmēTTallēn.kəbbədə

to be bought, to be ruled

mäggezət

to negotiate, to make an
arrangement, to agree

məwwawal

We have arranged for purchasing
all the necessary equipment
from Germany.yemmiyasfälligu messariyawoc hullu
kəjərmən agər indiggəzzu
təwawılənal.

warehouse

məgazən

We have [already] received some
[items] and they are in our
warehouse.TıKitoccu dərsəwın, bəməgazənaccın
wıst yiggəññallu.We can show you the equipment
when you come back from your
trip.kəguzowo bəmmimməlləsəbbət gize
messariyawoccun linnassayyiwu
incılallēn.yohannis

entire

məlla

entirely

bəməlla

Do you think that the dam under
construction can irrigate the
entire Awash river valley?lissərra yətaKKədəw giddib yawaşın
wənz šələko bəməlla wiha
ləmaTəTTat yəmmicıl yməslıwotal↑kəbbədəto be equal in size or
in value

makəl

We hope that the dam which is being constructed will irrigate about three quarters of (the land of) the valley.

to be thought, to be planned

ahun yemmisserraw giddib
yəšəleKowin sost arattəñña
yemmiyaklewın məret wiha
ındiyaTəTTa təsfa ınnadərgallən.

məttasəb

It has also been planned to construct a bigger dam in the future.

wədəfit dəgmo kəzzih yəbelleTə
giddib ındisserra tassıbowal.

yohannis

to indicate, to show,
to point out

map, plan

maməlket

karta

Before I go I'd like to see the map which indicates the construction work.

copy

kəməhede bəfit yəgıddıbn sıra
yemmiyamələkkıtəwın karta
ləmayət ifəllıgalləhu.

kopi

If possible I'd like very much to have ('if it be given to me') a copy.

yemmiccal kəhone, and kopi bisseTTəñ
bəTam ıwədd nəbber.

kəbbədə

We can give you one.

When you leave here, go to the Engineering Section and ask Mr. Tesemma for a copy.

I'll call him and remind him to have a copy ready for you.

and kopi lınseTıwot ıncılallən.
kəzzih siwəTu wədə məhandis kıl
yıgbunna, ato təsəmman and kopi
yıTəyyıKut.
ınem ıTərawınna, and kopi
ındiyazzəgajjıllıwo astawwisəwallehu.

yohannis

I'm most grateful to you for your assistance and excellent suggestions.

I'll call you as soon as I get back from Awash.

sılə ırdawonna, sılakərrəbullıñ
məlkam assab bəTam
aməsəgınıwotalləhu.
kawaš ındətəməlləshu ıTərawotalləhu.

kəbbədə

to be accomplished
successfully

təkənawwənə - məkənawən -
yikkənawwənəl

Fine. I hope your work will be
successfully completed.

dəgg nəw. sɪrawo ɪndikkənawwənɪllɪwo
mulu təsfa adərgalləhu.

to have an appointment

məKKaTər

Be sure not to forget our
dinner appointment.

lɛrat yətəKaTTərənəwɪn KəTəro
ɪndayzənəggut.

yohannis

I won't (forget). I'll be waiting
for you at the Gion Hotel at
that time.

alzənəggam. bəzziyaw səat ɪgiyon
hotel ɪTəbbɪKɪwotalləhu.

kəbbədə

Very well. Goodbye then.

məlkám nəw. yɪbəlɪ TenayɪsTɪllɪñ.

yohannis

Goodbye.

amen, TenayɪsTɪllɪñ.

Grammatical Notes

Note 43.1 Benefactive or Causative Reciprocal Verbs.

ɪngɪdawɪn sɪra allammɪdəwalləhu.

I'll train the beginner ('I will
help the stranger to be acquainted
with the work').

ɪndəmmiməTa arrəgagəTəllɪñ.

He assured me that he would come.

tararaw wənzun yawwassɪnəwal.

The mountain borders the river
(mutually).

These are examples of the 'Benefactive' Verbs. The three basic forms of the Benefactive (or: Causative-Reciprocal) Verbs are as follows (for other forms see Chart X):

Three-Radical Verbs

	<u>Infinitive</u>	<u>Perfective</u>	<u>Imperfective</u>
Simple:	malla2ə3 /maffalæg/	alla22ə3ə /affalləgə/	y-alla22i3-al /yaffallıgəl/
Reduplicated:	malle2a2ə3 /maffələlæg/	alle2a22ə3ə /affələlləgə/	y-alle2a22i3-al /yaffələllıgəl/

Two-Radical Verbs

Simple:	malla2at /mamarat/	alla22a /ammarra/	y-alla22-al /yammarral/
Reduplicated:	malle2a2at /mammərarat/	alle2a22a /ammərarra/	y-alle2a22a-l /yammərarra/

Four-Radical Verbs

Simple:	malle2a3ə4 /mammənazər/	alle2a33ə4ə /ammənazzərə/	y-alle2a33i4-al /yammənazzıral/
Reduplicated:	malle2ə3a3ə4 /mammənezazər/	alle2ə3a33ə4ə /ammənezazzərə/	y-alle2ə3a33i4-al /yammənezazzıral/

As illustrated by the above examples the Benefactive verbs have two forms, simple and reduplicated. The reduplication is the same as that of the reciprocal verbs.

The general meaning of the Benefactive or Causative-Reciprocal verbs is either 'to help to perform the action of the verb' or 'to cause that action to be performed mutually.'

The simple and the reduplicated forms may have the same meaning and may be used interchangeably, according to local preference, e.g. /maffalæg/ and /maffələlæg/ 'to help to look for', /mawwasəd/ and /mawwasəsəd/ 'to help to carry'.

Sometimes the meanings of these two forms may be slightly different. The reduplicated forms may imply a repeated action or may indicate that more than two persons are involved in the performance of the action of the verb.

Finally, the meaning of the two forms may be completely different (see examples below).

With some verbs the 'benefactive' or 'causative-reciprocal' meaning has been lost, e.g. /marregəT/ 'to assure'.

Some verbs have only one such form. This form may be the simple one as in /mawwadə/ 'to cause to like each other', or the reduplicated one as in /maggəbəyayət/ 'to help to shop'. The /a-/ verbs have benefactive forms in /as-/, e.g. /astawwəkə - mastawək - yastawwəkəl/ 'to inform' ('to cause to be known') from /tawwəka - mettawək - yittawwəkəl/ the passive form of /awwəkə - mawək - yawkəl/.

The Benefactive verbs may be said to be causatives of the passive forms.

Here are some other examples of the Benefactive verbs:

<u>Basic form:</u>	<u>Benefactive form:</u>	
	<u>Simple.</u>	<u>Reduplicated.</u>
/məkfəl/	/makkafəl/	/makkəfafəl/
'to divide'	'to divide between two persons'	'to divide among several persons'
/məlbəs/	/mallabəs/	/mallebabəs/
'to dress'	'to help somebody dress someone'	'to cause several people to dress each other'
/məTəyyək/	_____	/maTTəyayək/
'to ask'		'to cause to inquire'
/mələmmən/	/mallamən/	/malləmamən/
'to beg'	'to help to beg'	'to help to beg'
/məKureT/	/maKKwareT/	/maKKorareT/
'to cut'	'to cause to stop'	'to cause to cut'
	'to cross'	

Chart X shows the distribution of vowels and consonants of the following Benefactive verbs in their various forms:

- 1) /maffaləg/ and /maffələləg/ 'to help to look for'.
- 2) /mammərat/ and /mammərarat/ 'to cause to lead each other'.
- 3) /mammənəzər/ and /mammənəzər/ 'to help to change money'.

Chart X

Benefactive or Causative Reciprocal Verbs

	<u>Three-Radical</u>		<u>Two-Radical</u>		<u>Four-Radical</u>	
	Simple	Reduplicated	Simple	Reduplicated	Simple	Reduplicated
Infinitive	maffaləg	maffələləg	mammarat	mammərarat	mammənazər	mammənəzazər
Perfective	affallege	affələlləgə	ammarra	ammərarra	ammənazzərə	ammənəzazzərə
Imperfective	yaffalligal	yaffələlligal	yammarral	yammərraral	yammənazzıral	yammənəzazzıral
Jussive	yaffalg	yaffələlg	yammara	yammərarara	yammənazır	yammənəzazır
Imperative	affalg	affələlg	ammara	ammərarara	ammənazır	ammənəzazır
Gerund	affalgo	affələlgo	ammarto	ammərarto	ammənazro	ammənəzazro
Noun of Agent	affalagi	affələlagi	ammari	ammərari	ammənazari	ammənəzazari
Noun of	maffaləgiya	maffələləgiya	mammariya	mammərariya	mammənazəriya	mammənəzazəriya

Questions and Answers

lijih wədamerika yəhedəw sıləkəbt ribbi ləməmmár nəw ↑	yəlləm, məhandisinnət ləməmmár nəw.
kəne gar wədegaraw məhed tifəlligallaccihu ↑	kəsəat bəhwala bithed, abrenih inhedallən.
yəkəbtoccih irreñña birtu səw yıməslihal ↑	áwo, bəTam birtu séw nəw.
Kədmo yətəməsərretəwın kətəma hedaccihu tayutallaccihu ↑	áwo, inhedinna innayəwallən.
yəhızb Tena aTTəbabək sıra ıyyətəsfaffa hede ↑	áwon, kəkədmow ahun təsfaftowal.
yəSihifət məssariya yəmmişšəTibbet suK tawKalləh ↑	áwon, ibanku fitlefit and suK alle.
kamerika liyyu liyyu məssariyawoc məgzat yifəlligallu ↑	fəKad kageññəhu, məgzat ifəlligalləhu.
bızu məssariyawoc ləmasməTTat kəmán gar məwwawal yasfəlligəññal.	kəwannaw direktər gar məwwawal yasfəlligıwotal.
ızzih məgazən wıst sınt liyyu məssariyawoc asKəmmıTəhal.	ahun linəgraccihu alfəlligım.
yaməTTaşıwın yəwəTbet ıKa bəmella məlləşiw ↑	áwo, bəmella məllıššewalləhu.
atkiltun wiha ləmaTəTTat yəmmitfəlligəw məcé nəw.	mınalbat zare mata salaTəTTaw alKərım.
yawaš məret mın aynet atkilt yabəKl yıməslihal.	bəwınətu mın aynet atkilt ındəmmiyabəKl linəgrıh alcıım.
mannıñhawınım nəgər bədəbdabbe amələkıtəhal ↑	áwo, aməlkıccalləhu.
yawašın wenz gıddıb ıkartaw lay amələkıtəhal ↑	áwon, aməlkıccalləhu.
arb mata wədəsinimabet annıhedım ↑ yəTəyyəKaccıhutın məssariya lakullaccihu ↑	məhed kəfəlləgaccıhu, dégg ınnıhid. áwo, lakullın.
sıraw bəmulu təkənawwənellaccıhu ↑ kambassaderu gar KəTəro adərrəgh ↑ kəwıCC gudday ministru gar məKkaTəraccıhun zənəggaccıhut ↑	yəlləm, altəkənawwənellınım. yəlləm, gəna ləməKkaTər məTTahu. áwo, zənəgganəw.
zare bəwıCC ager mənğıst məggəzat yəmmıfəllıg hızb yınor yıməslihal ↑	ayməsləññım.

igibbiw wıst yalləw tıllıKu bıCa
 bet mın ındihon tassəbə.
 yıh dəgg assab yıməslaccıhuwal↑
 ınnələmman bunna ləməgabəz wədə
 hotel ihedalləhu alk↑
 yəšəThəw wənberınna TərəPeza
 bəmella sınt nəw.
 kəbt kəmmiyarəbaw səwıyye gar
 yəmminoru bızu ırrəññoc allu↑

gımmaşú sinimabet, gımmaşú dəgmo
 mıgıbbet ındihon tassəbə.
 áwo, dəhná nəw.
 áwo, ahun məhedé nəw.
 KuTru sint ındəhon alawKım.
 áwo, bəTam bızu ırrəññoc allu.

dirset

to grow, to develop, to mature	bızu zafoc bəkrəmt wərat <u>yadgallu.</u>
not any, none, nobody, nothing	madəg
someone, anyone, something, anything	<u>yalandacc</u> mıknıyat wədəbıro məhed ayasfəllıgım.
wealth, riches	andacc
	abbatu bızu <u>habt</u> alləw.
	məsriyabetun sıya <u>KKwaKumu</u> ızzih alnəbbərhum.
to establish, to found, to erect	aKKwaKwamə - maKKwaKwam - yaKKwaKumal
	yətassəbawın sıra ındəmmısəra <u>yıttammenal.</u>
to be believed, to be confident	məttamən

bahunu zəməñ bızu ağəroc bə'ikonomi ləmadəgınnə yəhızbaccəwın
 yənuro dərəja ləmaššəsaal bəyyəgizəw bızu Tıřət yadərgallu.

kənnəzzihım Tıřətoc andu bətılıllıK wənzoc lay gıddıb ıyyəsərru
 bəzurıyaw yəmmıggəññəwın məřet bəməsno wıha ındıTəTTa madrəg nəw. wıha
 bəmaTat mıknıyat gəTər hono yalandacc habt yınor yənəbbərəw məřet, baCCır
 gize wıst bəlSıgo mannaccəwınım aynət ihıl, fıřenna, atkılt sısəT yıttayyal.

kəzzihım bəlay gıddıb ləla TıKım alləw. kəwıha yəmmıggəññəw yələtrik
 hayıl, ındustri ləmaKKwaKwamınna ləmasfəfat bəTam asfəllagı nəw.

yıhınnın bəmassəb ahun yeityoPiya mənğıst bəgəru wıst bəmmıggəññut
 bətılıllıK wənzoc lay gıddıb ləməsratınna, bəməsno wıha bəzurıyaw

yemmiggeññutin botawoc ləmaTəTTat asibowal.

ləmmisale, bəKırb gize yetəfəSSemew yəKoKa giddib yəletrik hayıl
bəməstətu TıKmu tawKowal.

wədəfitım yihın yəməsassəlu giddiboc ləmaKwaKwam siletassəbə, yageru
ikonomi baCCır gize wıst adgo, yəhızbun yənuuro dərəja ındəmmyaššašıl
yittammənal.

TıyyaKewoc

bandand agəroc wıst yəgiddib

sıra ləmín bəTam asfəllagi hone.

giddib land ager hızb kəmmisəTəw

TıKmoc TıKitoccun tənager.

amerika wıst bızu ləm bota allə †

ityoPiya wədəfit lela giddib

ləməsrat tımməññalləc †

baləm wıst betıllıKınnətu

yətawwəKəw giddib yət ager nəw.

sımus man yıbbalal.

ırsıwo giddib aytəw yawKallu †

ityoPiya wıst yətawwəKəw giddib

mán yıbbalal.

amerika ahun ındalləfəw gize

bagərwa wıst giddiboc tısəralle †

kəbbədə

an Ethiopian tournament game
(on horseback with sticks and
shields)

gugs

field-hockey

gənnə

Well then, the older types of
entertainment are those such
as swimming, hunting, the
'Gugs' game and field-hockey.

ingıdiyamma yəTıntu aynət yəgize
masalləfiya indəwana, adən,
gugsinna, gənná naccəw.

yohannis

Are these kinds of entertainment
well known among the majority
of the Ethiopian people?

abzaññaw yəityoPiya hızb
innəzzihın yərəft gize
masalləfiya Cəwatawoc yawKuwaccəwal †

of course, certainly, very
much so

bədənb nəwa

childhood

lijinnət

Yes, indeed, very much so.
Hunting and field-hockey es-
pecially are known to them from
childhood ('is the thing that
grew together with them starting
from the childhood').

indeta, bədənb nəwá † bəteleyy
adəninna, gənnə ləityoPiyawıyan
kəlijinnət jəmmıro abrewaccəw
yaddəgə nəgér nəw.

yohannis

To what extent are swimming and
'Gugs' familiar to them?

wananna gugsıss yətun yahıl
yətelemmedú naccəw.

kəbbədə

young, youth

gulmasa

Both swimming and 'Gugs' are
very popular among the young
people.

wananna gugs bəgulmasoc məkakkəl
bəTam yətəwəddədú naccəw.

Grammatical NotesNote 44.1 Verbal NounsyəityoPiya yəgize aKKoTaTər.

Ethiopian calendar ('the way of reckoning of time')

yəbetu aKKəmameT.

'The situation of the house.'

Amharic has a great variety of verbal nouns. The distribution of consonants and vowels in the verbal nouns used in the above phrases is predictable from the corresponding verbs.

These verbal nouns are formed as follows:

Three-Radical Regular Verbs

Distribution of consonants and vowels:

allə2a2ə3

Examples:

/akkəfafəl/ 'the way of dividing' /kəffələ/ 'he divided'

/affələləg/ 'the way of looking for' /fələləgə/ 'he looked for'

/allebabəs/ 'the way of dressing' /ləbbəsə/ 'he dressed'

(Note that the verbs in /-o-/, such as /KoTTərə/ have an /o/ after the first radical as in /aKKoTaTər/).

Two-Radical Regular Verbs in /-a/.

Distribution of consonants and vowels:

allə2a2

Examples:

/aggəbab/ 'the way of entering' /gəbba/ 'he entered'

/awwəTaT/ 'the way of coming out' /wəTTa/ 'he came out'

/ammeTaT/ 'the way of coming' /məTTa/ 'he came'

Two-Radical Regular Verbs in /-ə/.

Distribution of Consonants and vowels:

allə2a2 or allə2a2ət

Examples:

/assəTaT/	'the way of giving'	/səTTə/	'he gave'	
/alleyayət/	'the way of separating'	/ləyyə/	'he separated'	
/amməšaš/	or /amməšašet/	'the way of spending the night'	/məššə/	'it's getting dark'

Four-Radical Verbs

Distribution of consonants and vowels:

allə2ə3a3ə4

Examples:

/ammənəzazər/	'the way of changing money'	/mənzəzərə/	'he changed money'
/assənəbabet/	'the way of spending time in someone's company'	/sənəbbətə/	'he spent a few days'
/amməsəgagən/	'the way of thanking'	/aməsəggənə/	'he thanked'

Two-Radical Verbs, Types /mə1a2/ and /mə1ə2/.

Distribution of consonants and vowels:

allala2

Examples:

/aSSaSaf/	'the way of writing'	/Safə/	'he wrote'
/allalak/	'the way of sending'	/lakə/	'he sent'
/awwawal/	'the way of spending a day'	/walə/	'he spent a day'
/aššašaT/	'the way of selling'	/šəTə/	'he sold'

Two-Radical Verbs, Type /mə1o2/.

Distribution of consonants and vowels:

allwalwa2

Examples:

/ammwamwat/	'the way of dying'	/mote/	'he died'
/annwanwar/	'the way of living'	/nore/	'he lived'
/aKKwaKwam/	'posture'	/Kome/	'he stood up'

Two-Radical Verbs, Type /məle2/.

Distribution of consonants and vowels:

alliyale2Examples:

/aggiyaget/	'the way of decorating'	/ageTə/	'he decorated'
/akkiyahed/	'the way of going'	/hedə/	'he went'

A number of /a-/ verbs form the verbal nouns in /as-/, e.g.

/astəzazəz/	'the way of ordering'	/azzəzə/	'he ordered'
/astədədəg/	'the way of rearing'	/addəgə/	'he grew up'
/astələləK/	'act of massacring'	/alləKə/	'to end'
/astəyayət/	'the way of seeing things'	/ayyə/	'he saw'

Questions and Answers

kamerika iyyaməTTaccihu yətəkkəlaccihut zaf addəgəllaccihu †	áwon, addəgəllin.
kəhedəbbət ager kətəməlləšə bəhwala mīn serra.	andaccum sira alsərram.
habtīh bəmulu yalləw amerika wīst indəhone kəzziya mawTat ascəggari ayməslīhīm †	yəlləm, ascəggari ayməsləññīm.
wədagerīh tēməllīšəh sītīhed, mīn aynət sira məsrat tīfəllīgalləh.	məngīst yəmmīšəTəññīn sira isəra yihonal.
bəsəw kəməttəmāmən bəras məttəmāmən yəmmīššal ayməslīhīm †	indeta, bəras mətəmāmən kəhullu yībəlTal.
zare izzīh kətəma wīst məwal tīcīlallaccihu †	zare sira sīlalləbbīn məwal ancīlīm.

labbatinna nnatih ləm məret məgzat irgiTəñña nəh †	áwo, irgiTəñña nəñ.
bəzzih səmon wıst hakimbət itəññalləhu yalə mán nəw.	yətımihirtbetaccın direktér naccəw.
balləfəw amət lijoccihin iyyəhedk tıgobəññaccəw nəbbər †	áwon, bəyyəgizew iyyəhedku ıgobəññaccəw nəbbər.
wəndımmih wədageru ındəmmihəd irgiTəñña nəw †	mınalbat bəmmiməTaw amət yihəd yihonal.
Tıru yəgize masalləfiya bota binor, abrəh wədəmmınhedıbbət bota tihəd nəbbər †	áwon, bədəssıta ihəd nəbbər.
yəTınt səwocinna yəzare səwoc nuro yımməsassəlal †	yəlləm, bəbızu nəgeroc ayımməsassəlım.
yəTınt səwoc badən yınoru nəbbər yəmmıbbaləw ıwınət nəw †	áwo, ıwınət nəw.
yəTıntu mənoriyah yét nəbbər. agəraccıhu wıst gugs yətələmmədə yəgize masalləfiya Cəwatá nəw †	addis kətəma wıst nəbbər. and gize bəTam yətələmmədə Cəwatá nəbbər, ahun gın aydəlləm.
gulmasa kəhonk bəhwala mın Cəwata tıwədd nəbbər.	gənnə, gugs, adənınnə wana bəTam ıwədd nəbbər.
yətımihirt minister direktərinna yəwıCC gudday minister direktər mın təbabalu.	wədəfit and addis məSıhafbet ınserallən təbabalu.
bəljinnetih gətər wıst norehal †	áwo, yəljinnetən gize bəmulu yənorhut ıgətər nəw.
hulgize ləmısa sittihəd ıyyastawwəKh nəw †	áwon, Kədımme mastawəK alləbbıñ.
abbatıh aCCır naccəw, antə ındet rəjjım honk.	ayate rəjjım nəbbəru.
yaddis abəba kətəma yətəməsərretəw bəmán nəw.	bənıgus mınılık nəw.
kəməhandısunna kəhakımu gar Kətəro madrəgıhın rəssahəw †	yəlləm, arressahutım.
yənnantə məsriyabet sınt KrinCafoc allut.	assır yəmmihonu KrınCafoc allut.
ləmma bəKətərow sət bayməTa, sattayəw tihədalləh †	bəKətərow sət kaltəgəññə, salayəw ihədalləhu.

dirset

participant	bəguddayu <u>təkafay</u> ləmehon alcılım.
utterly, completely	<u>bəCırraš</u> dəhá nəw.
at all	<u>bəCırraš</u> məhed alcılım.
	ıKaw <u>sıleteressa</u> kəbbədə wədəbet məmmələs alləbbət.
to be forgotten	mərresat

bəityoPiya wıst bəbızu yəmmıKKoTTəru yəbet wıstınna yəwıCC Cəwatawoc allu. kənnəzzihım bəTam yetawwəKut yəwıCC Cəwatawoc ində wana, gugs adənınna, gəna naccəw.

ınnəzzih Cəwatawoc kəbota bota bəməlləyayətaccəw mıkniyat, bandand botawoc setoc ləCəwataw təkafay sihonu, bandand botawoc dəgmo setoc bəCırraš ləCəwataw təkafay ləmehon aycılım. babzaññaw yəityoPiya TəKlay gızatoc wıst wəljoc wəndoc lıjoccaccəwın Kədəm biləw Cəwatawocun yastəmıruwaccəwal.

gugs Cəwata bəTam asceggari kəməhonu bəlay, bəTam adəgəññá nəw. bahunu zəməni yih Cəwata wədə mərresatu dərsowal. yəgenna Cəwatam indihu wədəfit sayırressa ayKərim. adənınna wana gın bəTam ıyyətəsfaffu hədəwal. setocım ləCəwataw təkafay məhon jəmmırewal.

TıyyaKewoc

bəityoPiya wıst bəTam yetələmmədut yəwıCC Cəwatawoc ınnəmán naccəw.

bəhullum Cəwatawoc setoc təkafáy naccəw†

bəityoPiya wıst bandand botawoç setoc ləmín yəwıCC Cəwatawoc ayyıCawwətum.

lıjoccın Cəwata mán yastəmıral.

gugs yəmmıbbaləw Cəwata indét yallə nəw.

gugs bəTam Kəllal Cəwata nəw†

wədəfit yəmmırrəssaw Cəwata yetıññáw nəw.

wana bəityoPiya wıst bəTam yetələmmədə nəw†

kəgənnanna kəwana yetún tıwəddalləh.

bamerika wıst bəTam yetələmmədutın yəwıCC Cəwatawoc nıgərəñ.

Unit 45

Basic Sentencesyohannis

What kind of game is 'gugs'?

gugs Cəwata mindín nəw.

kəbbədə

stick, club

zəng

to fight

məwwagat

shield

gašša

to protect, to defend
oneself

məməkkət

The game called 'gugs' consists of fighting on horseback with clubs and (protecting oneself with) shields.

gugs yəmmibbaləw Cəwata beferəs
teKəmmito, bezəng məwwagatinna,
bəgašša məməkkət nəw.

yohannis

Is it a very dangerous game?

bəTam adəgəñña Cəwata nəw ↑

kəbbədə

Yes it is (dangerous).

áwo, adəgəñña nəw.

yohannis

Why is it so dangerous?

adəgəñña yəhonəbbət mīkniyat
indét nəw.

kəbbədə

It's because [in this] game [people] sometimes fight with sticks.

mīkniyatú, Cəwataw andand gize
bezəng məwwagat sılalləbbət nəw.

yohannis

as for this, oh!

yihımma

spear

Tor

war

Torinnət

player, sportsman

təCawac

Oh! That sounds (seems) like war. yihimma† Torinnēt yiməslal.
 By the way, do the players get ləməhonu təcawacoccu liggoddu
 hurt [in this play]? yicilallu†

kəbbədə

They may not only get hurt but məggodat bicca sayhon, məmotim
 they also may get killed ('die'). yicilallu.

yohannis

life	hiywət
to kill	məgdəl
killer, murderer	nəfsə gəday
justice, judgment	fird
court of justice	firdbet
to accuse	məksəs
to be accused	məkkəsəs

If a person is killed ('his life and səw bəcawataw wıst hiywətu
 passes away') in the game, biyalf, nəfsə gədayu bəfirdbet
 would the killer be taken to yikkəsəsəl†
 court ('accused in court')?

kəbbədə

If he doesn't kill intentionally awko kalgəddələw bəkər, bəfirdbet
 ('knowingly'), he will not be ayikkəsəsım.
 brought to court.

yohannis

boxing	boks
--------	------

It's being considered in America andand Cəwatawoc ləmissale indəboks
 to prohibit by law certain sports yallə bəTam adəgəñña bəməhonu,
 such as boxing because they are bamerika wıst behıgg
 very dangerous. indikkələkkəl tassıbowal.
 Don't you think that the 'gugs' gugsım indəzzihu mınalbat wədəfit
 game too may be prohibited in bəityoPiya wıst yəmmikkələkkəl
 the future in Ethiopia? yiməslıwotal†

kəbbədə

popular

təwəddaj

popularity

təwəddajinnət

to be reduced

məKKənəs

Now the popularity of 'gugs' is
diminishing.

bahunu gize yəgugs təwəddajinnət
ıyyətəkənnəsə hədowal.

quantity, abundance

bızat

as the time passes, in
the course of time

bəgize bızat

As a matter of fact it may com-
pletely disappear ('be left')
in the course of time.

indiyawım bəgize bızat fəSSımo
yıKər yıhonal.

Grammatical Notes

Note 45.1 The use of /bıcca sayhon/ in expressions equivalent to English
'not only but also' constructions.

məggodat bıcca sayhon, məmotım
yıcilallu.

They may be not only wounded but
also killed ('die').

The equivalent to English 'not only ... but also ...' constructions
is rendered in Amharic by the phrase /bıcca sayhon/ 'only unless it
becomes' and the suffix /-(ı)m/ 'and', affixed to the word so emphasized.
The word with the suffix /-(ı)m/ may or may not be followed by the word
/Cımmır/ 'including'.

Examples:

ıssu bıcca sayhon ınem Cımmır
ıhedalləhu.

Not only he but I also will go.

bı'ır bıcca sayhon məSıhafım
Cımmır ləməgzat ıfəllıgalləhu.

I'd like to buy not only pens
but also books.

məblat bıcca sayhon məTəTTatım
ıfəllıgalləhu.

I'd like not only [something] to
eat but also [something] to
drink.

Note 45.2 Adverbials.Note 45.2.1 Adverbials in /b(ə)/.

A great number of adverbials in Amharic are formed by prefixing the affix /b(ə)/ to various words.

Following are some of such adverbials which have already occurred in the previous units:

bəKəññ	to the right
bəgra	to the left
bəfit	before
bəmella	entirely
bəwīnetu	really
bəhwala	afterwards
bandīnnet	together
bəCīrraš	completely
bədingət	suddenly
bəKəTTita	directly
bədənb	properly

Note 45.2.2 Adverbials of time in /-(1)n/.

yəbanku serratəññoc Kənun bəmulu yīsəralu.	The bank employees are working all day long.
---	---

The direct object suffix /-(1)n/ is affixed to nouns denoting time, such as 'day', 'night', 'week', 'year', 'summer', 'winter', etc. The resulting forms correspond to English adverbial phrases 'all day long', 'during the whole night', 'all the summer', etc. The form in /-(1)n/ is often used in combination with the words /bəmulu/ or /bəmella/ 'completely', 'entirely', 'fully'. Examples:

Kənun isəraləhu.	'I work all day long'.
lelitun aTənalləhu.	'I study all the night'.
sammīntun bəmulu serru.	'They worked during the whole week'.
bəgawīn tēguzo agəru derrəsə.	'He came home after having travelled all the summer.'

amətuŋ bəmulu izzih·nore.	‘He lived here all year long’.
səatuŋ bəmulu abreŋ təkəmmətɪn.	‘We sat together for the whole hour’.
lelituŋ təñña.	‘He slept all night long’.
kɪrəntuŋ bəmella sərrahu.	‘I worked all the winter’.

The same suffix /-(1)n/ may be affixed to nouns to form the adverbials of manner, e.g.

ɪne mængəden hedku, ɪssum mængədun hedə.	‘I went my way and he went his way’.
raKutuŋ təñña. (raKut - naked)	‘He slept naked’.

The adverbial phrase /ɪgrə mængəden/, /ɪgrə mængədɪn/, etc. is used as an equivalent to English ‘on my way’, ‘on his way’ etc., e.g.

ɪgrə mængəden ɪrsiwo bet ɪməTallehu.	‘I’ll come to your house on my way’.
ɪgrə mængədaccəwɪn addis abəba dərsəw məTTu.	‘He stopped in Addis on his way back’.
wədəharər sihed ɪgrə mængədun ɪnnatuŋ Təyyəkə.	‘He visited his mother on his way to Harar’.

Note 45.2.3 Gerund forms used adverbially.

awko kalgəddələw bəkər, bəfɪrɪdbet ayikkəssəsɪm.	‘If he doesn’t kill intentionally he will not be brought to court’.
Kədəm bilo məTTa.	‘He came early’.

In Note 30.1 the adverbial use of gerund (in particular the gerund form of the compound verbs with /malet/) was briefly discussed.

The gerund forms are commonly used in this sense. Most of the time these adverbials correspond in meaning to the English adverbs in -ly.

Examples:

awko	knowingly	/mawək/	‘to know’
Kədmə	formerly	/məKdəm/	‘to precede’
tədəssito	happily	/məddəsət/	‘to be happy’
assibo	deliberately	/massəb/	‘to think’
azno	sadly	/mazən/	‘to be sad’
etc.			

and the compound verbs with /malet/ (or: with /madreg/ for transitive verbs - see Note 30.1.1):

Kədəmm bilo	early
raKK bilo	far
Kərəbb bilo	near
zigg bilo	late
fəTənn bilo	fast
wəTa·bilo	outside
etc.	

One should bear in mind that gerund forms in Amharic are inflected for person, gender and number (Note 11.2).

Useful Words

	Təməne <u>wərwiro</u> kəkifil wəTTa.
to throw	məwərwər
advice	<u>mikir</u> ləmagñət wədestəmariye ihedalləhu.
	wiſſaw indiCCawwet <u>tələKKəKə</u>
to set free	məlKəK
to be set free	məlləKəK
prohibited	maCes izzih <u>kilkil</u> nəw.
custom	yəityoPiyan <u>bahil</u> ləməwəK bizu gize yifəjal.
native	yohannis yamerika <u>təwəlláj</u> nəw.
to be born	məwwələd
horseback riding	ato yohannis <u>fərəs gilbiya</u> yawKal.
to gallop, to ride a horse	məgaləb
Switzerland	swizerland
hippopotamus	<u>gumarre</u> iTana bahir wiſT yiggeññal.

Questions and Answers

bemmimēTaw bega lēmmidderregew Cewata tekafay lēmehon wēde swizerland tihedallēh †	lēcewataw tēkefay lēmehon bicca sayhon, lēmayētım ihedallēhu.
gugs mēCCawet tıfēllıg indēhon yēnēn zēngınna gašša lıstıh †	gugs yēmittılutın Cewata indet ındēmmıttıCCawwetut bēCırraš ayıcce alawKım.
zēng mēwērwerınna gašša mēmēkkēt tıcılallēh †	áwo, ıcılallēhu.
bezēng mēwwagat bēTam adēgeñña Cewata aymēslıhım †	áwo, bēTam adēgeñña Cewatá nēw.
bēgize bızat yēboks Cewata amerika wıst yıKer yımeslıhal †	áwo, mınalbat indēgugs Cewata yırrēssa yıhonal.
fērēs gilbiya kēmayetaccēw bēfit mēTtew mıkir TēyyıKēwıh nēbbēr †	ıne bet bēCırraš almēTTum.
yēgugs Cewata bēCırraš yēmmırrēssa yımeslıhal †	áwo, ahunım tērestowal.
nēfsē gēdayu mēcé wēdefırdbet yıhedal.	bēKırb Kēn yıhedal.
nēfsēgēdayu ıfırdbet Kērbo, mın fırd tēKēbbēle.	bēnēSá tēlēKKēKē.
jon yēnglız tēwellaj mēhonun sēmtēh nēbbēr †	yēllēm, gēna mēsmatē nēw.
wēndımmıh sılēmın mēCCawet yıfēllıgal.	bēCırraš Cewata mēCCawet ayfēllıgım.
ıtyoPiya wıst anbessa mēgdēl bıtfełlıg, wēde yetıññaw TēKlay gızat tihedallēh.	bēmannıññawım TēKlay gızat wıst anbessa moltowal.
anbessa mēgdēl kılkıł nēw † kēnēbırınna, kanbessa wēyım kēzıhon, yetún maddēn tıfēllıgallēh.	áwon, lıyyu fıKad mawTat yasfēllıgal. zıhon maddēn ıfēllıgallēhu.
kēwelajocıh yagēññēhēw mıkir TēKamı hono agēññēhēw †	áwon, bēTam TēKamı hono agēññēhut.
gugs lēhıywet adēgeñña Cewata aymēslaccıhum †	áwon, bēTam adēgeññá nēw.
antē bēhıywetıh Torınnēt meda lay tēwagteħ tawKallēh †	yēllēm, tēwagıcce alawKım.

agerih Torinnēt adriḡa tawKallēc †
 bēTorinnētu gize sīnt sēw ḡedlēhal.
 yeityoPiya TēKlay firdbet yēmmigēññēw
 yēt nēw.

leloc TēKlay ḡizatocciḡḡ yerasaccēw
 fird betoc alluwaccēw †

ahunim hīzbu ḡugs yīCCawwetal †
 lēmehonu bēḡugs Cēwata gize bīzu
 sēw yimot nēbber †

ifirdbet tēkēsēh tawKallēh †
 bageracciḡu yēboks Cēwata indēḡugs
 Cēwata yetēlēmmedé nēw †

kēbetu waga sīnt birr tēKēnnēsēllih.
 yēnantē agēr bahīl kamerika agēr
 bahīl ḡar bēTam yimmēsassēlal †

ato lēmma betewēddajjinnētu
 tillīK sira lēmagñēt calē †
 yēhābt bīzat bīcca tēwēddaj yadēḡ
 yimēslihal †

balēbetih yēwēdet agēr tēwellāj
 nat.

lijocciḡ yetewēllēdut izzīh nēw †
 zare boks Cēwata lēmayēt wēde
 Cēwataw bota tihedallēh †

amerika wīst yēfērēs ḡilbiya
 Cēwata yēmittayyēw yēt nēw.

wēde ityoPiya mēhedīnna ḡugs
 mēCCawēt tīfēllīḡallēh †

ityoPiyawīyan kēmīn yetēserra
 ḡaššā allaccēw.

agēre kēmānnim ḡar tēwagta attawKīm.
 ime andim sēw algēddēlum.
 addis abēba wīst nēw.

áwon, iyyandandu TēKlay ḡizat
 yerasu firdbet allēw.
 ahun bēhīḡḡ tēkēlkiḡowal.
 yēllēm, bīzu sēw aymotim nēbber.

yēllēm, tēkēsīššē alawKīm.
 yēllēm, bēTam yetēlēmmedē aydēllēm.

ammīst mēto birr tēKēnnēsēllīñ.
 áwo, bēTam yimmēsassēlal.

betewēddajjinnētu bīcca sayhon,
 bēdēḡḡinnētum Cīmmīr nēw.
 yēhābt bīzat tēwēddaj ayadēḡim,
 ḡīn bēTam yīrēdal.

balēbete amerikawīt nat.

áwo, izzīh nēw.
 yēllēm, lela bīzu sira allēñ.

yēt indēhone botawīn alawKīm.

Tīnt nēbber injí, ahunīss alfēllīḡim.

kēḡumarre Koda yetēserrá nēw.

dirset

desire

yēsira fillagot allēbbet.

mīnīm inkwan ato kēbbēdēna ato yohānnīs yēKīrb wēdajoc bīhonu,
 bēsira mēbzat yetēnēssa hulḡize lēmēḡḡēññēt alcalum. ato yohānnīs yamēt
 rēftaccēwīn kēmēsriyabetaccēw wēdēw sīlēnēbber, yērēft ḡizēyaccēwīn
 bēdēssita lēmasallēf yēmmīcīlubbet bota lēmagñēt fēllēḡu. ato yohānnīs
 lagēru īḡīda bēmēhonaccēwīnna yagērun bahīl bēTam sīlēmīyawKūt, kagēru

təwəllaj kəhonut, kato kəbbədə mıkır TəyyəKu. ato kəbbədəm yato yohannisın fıllagot kəterəddu bəhwala, liyyu liyyu aynet Cəwatawoc wədet indəmmiyagəññu asrədduwaccəw.

bahunu gize beityoPiya wıst yəTintinna zəmənawi yəhonu yəgize masallefiya Cəwatawoc allu. yəTintoccu Cəwatawoc ində wana, gəna, gugsinna adən yallu naccəw. zəmənawi Cəwatawoc dəgmo ində dāns, širrišír, adəninna feres gilbiya yallu naccəw. bandand botawoc addisuninna yəTintun aynet Cəwatawoc bəseffiw yıCCawwetuwaccəwal. bəkətemawoc wıst gín, abzaññaw hızb yəmniCCawwetəw zəmənawi Cəwatawoccın bıcca nəw. bəTint gize wəljoc lijoccaccəwın kəlijinnət jəmmırew liyyu liyyu Cəwatawoccın yastəmıru nəbber. ahun gın indezzih yalləw limad iyyetəKənnəsə siləhedə, wedefit yəTint Cəwatawoc iyyetərəssu məhedaccəw ayKərim.

TıyyaKewoc

ato yohannis lato kəbbədə mınaccəw nəw.

ləmín hulgize altəgənaññum.

ato yohannis mın wəssədu.

rəftaccəwın keyət wəssədu.

ato yohannis mın fəlləgu.

ato yohannis ato kəbbədən mın TəyyəKut.

ləmín TəyyəKut.

ato kəbbədə mın məlləsə.

beityoPiya wıst mın aynet yəgize masallefiya Cəwatawoc allu.

yəTintu Cəwatawoc sım manmán yıbbalal.

yəzəmənawi Cəwatawoccın sım Tıra.

yətıññaw aynet Cəwata bəTam yətələmmədə nəw.

Unit 46

Basic Sentencesyohannis

Good afternoon. Do you have a house for rent?

Tena yisTillifñ. ibakkiwo lekiray yemmihon bet alləwo†

təsemma

Yes, I have a lot of houses. (However) what kind of house would you like, sir?

áwo, bizu betocc allufñ. ləməhonu getaye yəmmifəlligut mìn aynet bet nəw.

yohannis

separate, independent,
self sufficient

rasun yəcale

bedroom

məññitabet

What I want is a separate house having at least two bedrooms, a kitchen, a bathroom, a living room and a dining room.

yəmmifəlligəw and rasun yəcale biyans hulett məññitabetoc, and wəTbet, məttaTəbiyabet, marəfiyabetinna, mığibbet yalləw bət nəw.

təsemma

Any [particular] section you'd prefer?

ləməhonu yət bota yimərTallu.

yohannis

If possible (I'll be pleased if it is) in the vicinity of the U.S. Embassy.

biccal wədamerikan embasi gədəma bihon, dəss yiləññal.

to look better

amare - mamar - yamral

If not (possible), I don't care where it is provided the section is good.

bayccal dəgmo səferu kamare, yətimm bihon gidd yəlləññam.

təsemma

name of a street in Addis

məsfinə harər mængəd

name of a hospital in Addis

ras dəssita hospital

I have a very nice house on Mesfine and bəTam Tīru bet bəməsfīne harər
Harer Street behind the Rasdesta mængəd lay ras dəssita hospital
Hospital. jərba alləñ.

yohannis

I like that area very much. issun səfər bəTam iwəddəwalləhu.
Is there ('does it have') a good wədəwıst yəmmyasgəbba dəhna
road leading to this house ('to mængəd alləw †
inside')?

təsəmma

garage yəməkina maKomiya
Yes, there's a very good road. áwo, bəTam Tīru mængəd alləw.
Besides, there's a garage for kəzziyam bəlay ləməkinawo
your car. maKomiya yəmmihon bet alləw.

yohannis

It sounds very good. Can we go ındannəgagerıwo bəTam Tīru yıməslal.
and see it? ləməhonu hēdən ləmayət yıccalal†

təsəmma

Certainly. Let's go. bədəssita nəwa, innihid.

yohannis

(Since) I like the place. How betun wəddıjjewalləhunna,
about ('tell me') the rental? sıləkırayu yıngeruñ.

təsəmma

It's ('the house is') two hundred betu kəməbratınna kəwıha lela,
and fifty [Ethiopian] dollars bəwər hulett məto hamsa bırr
a month not including electri- nəw.
city ('light') and water.

yohannis

Fine, I'll take ('rent') it. məlkan. ıkkərayəwalləhu.

təsəmma

to be cleaned, to be swept	məTTərəg
wax	səm
to be polished	məwwəlwəl

All right. The house will be cleaned and the floor will be polished. When would you like to move in? ('So that the house will be cleaned and polished with wax for you, when do you want to move in?')

dəhna. betu tətərgo bəsəm
indiwwələwwəlilliwot məcé
məgbat yifəlligallu.

yohannis

I'd like to move in this Friday ('if I move in Friday it will please me').

arb bigəba, dəss yiləññal.

təsemma

to try, to attempt
We'll try to have it ready for Friday [then].

məmkəkər
larb indizzəgajjilliwot
inmökkirallən.

yohannis

All right. Goodbye.

išši. TenayisTillilñ.

təsemma

Goodbye.

amen. TenayisTillilñ.

Useful Words

wall	yəbetu <u>gidgidda</u> rəjjim nəw.
ground floor	bəmidirbet wist isərallehu.
earth, ground	mıdır
toilet	<u>šintbetu</u> yət nəw.
cupboard	tınantınna and tillik <u>Kum saTın</u> gəzzahu.
curtain	yəbetu <u>məggareja</u> Koššišowal.
carpet	kəwıCC agər yəməTTa <u>mınTaf</u> wəndımme səTTəñ.
floor	yəbetu <u>wələl</u> səffí nəw. Cammayen <u>aswələwwılallehu</u> .

to have polished	maswəlwəl
	libsun <u>asTərrega</u> .
to have cleaned	masTərreg
	inenna ato yohannis wīl
	<u>təferarremīn</u> .
to sign (both parties)	məfferarəm

Grammatical Notes

Note 46.1 The prefix /k(ə)-/ 'from' used in combination with /wədih/ (or /wədəzzih/) 'towards here' and /wədiya/ (or /wədəzziya/) 'towards there'.

The prefix /k(ə)/ is used in combination with the words /wədih/ and /wədiya/. The resulting constructions mean 'this side' (/k(ə)-...wədih/) and 'that side' (/k(ə)-...wədiya/) when used in connection with space, e.g.

kəzzih wənz wədih bīzu zafoc allu.	'There are many trees on this side of the river'.
kəməngədu wədiya and Konjo bet alle.	'There is a pretty house across ('that side') the street'.

When used in connection with time the same constructions may mean 'since' and 'after' respectively.

kand sammint wədih alagəññəhutīm.	I haven't seen ('met') him since [last] week.
kand sammint wədiya agəññəwəlləhu. ihedalləhu kalə wədiya, Kərrə. attibla biyye kənəggərhuw wədih ləmīn bellah.	I'll meet him in ('after') a week. After saying 'I'll go', he stayed. Why did you eat after I told you not to (eat).

/wədiya/ is used also to denote superior quality of persons or things, e.g.

kalmaz wədiya Konjo, mán alle.	Who can be prettier than Almaz ('who is pretty beyond Almaz').
kəniwyork wədiya mīn kətəma yiggəññal.	What other city can be as exciting as New York ('beyond New York what city can be found').

Note that /k(ə)-...bəlay/ may be substituted for /k(ə)-...wədiya/.

Questions and Answers

yemmitfelligutin yekiray bet aynet ageññaccihu †	yelləm, gena bəməfəlləg láy nən.
ləmma yageññəllaccihun bet alwəddədaccihutım †	yəgidgiddaw Kələm arəngwade siləhone, alwəddədnewım.
ləməhonu yət səfər bittageññu tıfəKdallaccihu.	antə wədəmmıtnorıbbət səfər biggeññıllın dəss yılənal.
ləməhonu kantə bet jərba yalləw bet yəmmikkəray nəw †	áwo, yəmmikkəray nəw.
wıstun gəbtəh aytəhəwal †	yelləm, gəbıccə alayyəhutım.
nəgə kəbaləbetu Kulf təkəbbıləh littıTərañ tıccılalləh †	işşi zərə mata sıl k idəwıllıllaccəwınna Kulfun ındılıku adərgalləhu.
sınt kiflocc yınorəw yıməslihal.	bətə Tam tıllıK siləhone bıyans assır kifloc yınorut yıhonal.
məngəduss məbrat alləw †	áwo, məbrat alləw.
səfəru lelitun bəmulu bırhən nəw malet nəwa †	áwo, bırhán nəw.
tadiya yəbetun kiray TəyyıKəw məlsun ageññıullıñ †	yelləm, rəssahut.
tadiya məcé littıTəyyıKillıñ nəw. sınt məññıtabetınna məttaTəbiyabet alləw.	nəgə TəyyıKe inəgrıhalləhu. ıfoKlay sost məññıtabetınna hulett məttaTəbiyabet allut.
mıdırbetuss sint kiflocc allut.	mıdırbetu and mərefiyabet, mıgıbbetınna, and şıntbet allut.
ıməññıtabetocc wıst Kum saTnoc allu †	áwo, bəsostum kifloc wıst bəTam Tıru Tıru Kum saTnoc allu.
işşi, ıne ızzih ləməgbat bıfəllıg, ləwıhanna ləməbrat mannaccın yıkəflal.	ırsıwo nəwo.
ləzzih ıne yəkəffəlhu ındəhon yəbetu kiray sint yıhonal.	sost məto bırr yıhonal.
ləwıhanna ləməbrat bəwər yəmmıfəjəw hayammıst bırr bıcca nəw †	áwo, kəzziya bəlay aywəsdım.
ırsıwo bəsınt məkkərayət yıfəllıgallu.	bəhulett məto səba ammıst bırr bıyakkərayyüñ ıgəbabbətalləhu.
ırsıwo balut waga bakkərayyıwo yəməbratun waga yıcılallu †	yelləm, hullunım ırsıwo yıcalu.
məskotoccu bəmulu məggərəja alluwaccəw †	áwo, hullum bələməggərəja naccəw.

marəfiyabetuss mɪnTaf alləw †
 yəməzgiyawoccu Kulfoc bəmulu dəhna
 yɪsəralu †
 tadiya wələlun məcé bəsəm
 yasTərrigutal.

iberru lay məbrat sɪlələllə,
 ɪndasgəbballɪwo yɪfəllɪgallu †
 tadiya betun asTərrigəw sɪCərrɪsu
 lɪnəgruñ yɪcɪlallu †
 yəbetun kiray yəmmikəflɪwot
 bəyyəwəru məjəmmeriya nəw, wəyɪss
 məCərrəša.

bəwəru məjəmmeriya gɪmmašun
 məCərrəša dəgmo yəKərrəwɪn
 lɪkəflɪwo ɪcɪlalləhu †
 ɪngɪdiyass wɪlun məcé ɪnnɪffərərəm.

marəfiyabetu mɪnTaf yəlləwɪm.
 áwo, hullum addís nəw.
 nəgə Kənun bəmulu ɪssun
 sasTərrigɪnna saswələwwɪl
 ɪwɪlalləhu.
 áwo, bəTam dəs yɪləññal.
 áwo, nəgə mata astawwɪKɪwotalləhu.
 bəyyəwəru məjəmmeriya láy nəw.
 lərsɪwo mɪccu kəhone, ɪne gidd
 yəlləññɪm.
 ɪne ahunɪm bɪhon gidd yəlləññɪm.

dɪrsət

	bəKɪrb gize wɪsT yəbet kiray <u>yɪwwəddəd</u> .
to be expensive	məwwədəd
servant	<u>aškərun</u> wədəkətəma lakəw.
maid	<u>gərədwa</u> ɪbet wɪsT tɪsərallec.
compound	bato kəbbədə <u>aTɪrgɪbbi</u> wɪsT Tɪru Tɪru abəbawocc allu.
fence	aTɪr yəbega lɪbs bəməskərəm <u>sɪləmmirəks</u> bəzziyan gize məgzat yɪššalal.
to be inexpensive	mərkəs
the way of holding; manner, way	bəzzɪh <u>ayyayaz</u> sɪrawɪn bəKɪrb Kən wɪsT ɪnCərrɪsallən.

yebet kiray beityoPiya wist bēTam widd aydellēm. beṭilillik ketemawoc wist indaddis abēba, asmēranna diredawa yebet kiray Tikit wedēdd yalé nēw. mikniyatūm innēzzih ketemawoc yēniġd botawoc kēmehonaccēw bēlay, bīzu yēwīCC aġer sēwoc silēmmīnorubbaccēw yebet kiray beyyēgizew iyyaddēge hēdowal.

and sēw bet lēmēkkērayet sifēllig, wēdēbetu geta zēnd hēdo silēwagaw mēnnēgager allebbet. yēbetu kiray yēmīiwēssēnēw bētekērayunna bakkerayu mēkakkal bēmīddērregew sīmīmmīnnet nēw. tēkerayu aškerīnna ġerēd indihum bētesēb yallēw indēhone, tillik bet yasfēlligēwal. kēketēma wēTa bīlo lēmēnor kēfēllēge, rasun yēcalē aTīr gibbi yallēw bet bēkēllal waga yagēññal.

bīzu bētesēb yallaccēw sēwoc yēlijocaccēwīn Tenīnnet lēmēTēbbēK silu, kēketēma wēTa bīlēw yikkērayyallu. bīzu amēt bēkiray bet kēmēKKēmēT yīllik bet mēsrat silēmīrēks, yēketēmaw nēwariwoc yērasaccēwīn bet lēmēsrat yīwoddallu.

kēKīrb gize jēmīro mēngīst betoc iyyēsērra lēhīzb yakkerayyal. yēmēsriya waganna' serrateñña rīkkaš bēmēhonu, mēngīst yēmīiyakkerayyaccēw betoc kirayaccēw bēTam kēllal nēw. bēzzih ayyayaz yēKēTTēle indēhon wēdēfit yebet kiray cigġir iyyētēKēnnēsē yīhedal.

TīyyaKewoc

yebet kiray lēmagñet yēt mēhed yasfēlligal.

yebet kiray beityoPiya wist indēt nēw.

and bēTam Tīru bet bēwer sīnt yikkērayyal.

ityoPiyanna amerika wist bet yēmēfēllēg zēde and aynēt nēw †

beityoPiyanna bamerika wist yebet mēfēllēg zēden liyyunnēt asrēdda.

ato yohannis bet yēt aġēññē.

ato yohannisīn bet mán affallēgēw.

ato yohannis yētekērayyēwīn bet aynēt baCCīru ġilēS.

yebet kirayīn cigġir lēmaššašal mēngīst mīn yadērgal.

Unit 47

Basic Sentencesyohannis

religion

haymanot

Mr. Kebede, as you haven't yet told me much about the religion of the Ethiopian people, I wonder if you can tell me now ('I want you to tell me [something about it] now').

ato kebbədə, iskezare dīres sile ityoPiya hizb haymanot bīzu silalnəggeruñ, ahun indinegruñ ifəlligalləhu.

kebbədə

If I know what you want and am able to explain it, I'll be happy to ('let me') tell you what [ever] you ask.

mawək yəmmifəlligut mīn indəhone kawwəkhutinna masrəddat kəcalhu, yitəyyiKuññinna lingəriwot.

yohannis

First of all, I'd like to know what religion the majority of Ethiopians believe in.

məjəmməriya mawək yəmmifəlligəw abzaññaw yəityoPiya hizb yəmmiyamnibbetin haymanot nəw.

kebbədə

member of Orthodox or Coptic Church

ortodoks

Although there are a lot of different religions in Ethiopia, the majority of the population are orthodox.

mīnimm inkwan ityoPiya wist bəbīzu yəmmikkotteru haymanotoc binoru, abzaññaw hizb ortodóks nəw.

yohannis

What (kinds of) other religions are there ('found') in Ethiopia?

lelocciss ityoPiya wist yəmmiggəññut haymanotoc mīn mīn aynət naccəw.

kebbədə

Catholic

katolik

Protestant

protestant

Moslem, Islam

islam

I can't tell you because I don't know all of them, but some of them are Catholic, Protestant, and Moslem.

minimm inkwan hullunim balemaxe
linegrwo balcıl, kebızuw
TıKitoccu katolik, protestantınna
ıslam naccew.

yohannis

to inherit

mewres

to be inherited; to be
confiscated

mewweres

Coptic

yeityoPiya ortodoks

Where did the Coptic religion
come ('inherited') from?

yeityoPiya ortodoks haymanot
yetewerresew keyet new.

kebbete

Greek, Greece

girik

the way of coming

ammeTaT

I believe it came from Greece
('the coming of the Coptic
religion might have been from
Greece. ')

yeityoPiya ortodoks haymanot
ammeTaTu kegirik sayhon aykerım.

In what country did Ethiopia
accept Christianity?

ityoPiya yekristiyanın haymanot
yeteKebbellecciw besintehhaw
meto amet new.

kebbete

Ethiopia became Christian in the
fourth century A.D.

ityoPiya kristiyan yehonecciw
baratehhaaw meto amet new.

yohannis

priest

Kes

pl.

Kesawıst

to be allowed

meffeKed

Are Coptic priests allowed to
marry?

yeityoPiya ortodoks Kesoc mist
magbat yiffekKedıllaccawal†

kebbete

monk

menekuse/meläkuse

Yes, except for monks, one must marry to become a priest of the Coptic Church. áwo, bëityoPiya betəkristiyan kəmənəkusewoc bəKər, Kes ləməhon mist magbat alləbbaccəw.

yohannis

By the way, can a priest remarry if his wife dies? ləməhonu and Kes mistu bitmotibbet, lela magbat yicilalf

kəbbədə

No, he cannot. yelləm, aycilim.

yohannis

Very well. Thank you for everything. I appreciate it ('may God give it for me'). išši ləhullum aməsəgginallehu. amlak yisTillif.

kəbbədə

Don't mention it. Goodbye. minimm aydəl. Tena yisTillif.

The above conversation is meant to reflect Ethiopian thinking, not to furnish historical information.

Useful Words

mosque	bəwašington wist and bəTam Tīru <u>məsgid</u> alle.
	liwañ libsun <u>awəlləkə</u> .
to take off, to unscrew, to loosen	mawlək
	yih məSihaḥ wədamariñña <u>təterəggomə</u> .
to be translated	məttərgom

Questions and Answers

bəzzih səfər wist yəmmiggeññut and səw nəggərəñ.
betoc bəTam məwwədədacəwın
kəman səmmah.
rejjimun səmayawi foKbet ləməgzat yelləm, gəna bəmənəgəgər láy nən.
kato ləmma abbat gar təsmammaht

yastemariw gərəd Tıru pastaşutta tısərallec†	áwo, Tıru tısərallec.
ıtəkərayyehəw bet aTır gibbi wıst yəməkina maKomiya alle†	áwo, and səffi yəməkina maKomiya alle.
ləmmiməTaw amət məkina birəks mín aynət məkina tıgezalləh. yəgərədıhınna yaşkerih yebet ayyayaz asdəssətəh†	kadilak nəwa, lela mın ıgəza yıməslıhal. áwo, bəTam asdəssıtəññal.
yənıgd ministru haymanot mindın nəw.	ortodoks yıməsləññal.
ıketəmaccihu wıst yəmminorut ıslamoc məsgid allaccəw†	áwo, bəTam Tıru məsgid allaccəw.
ato yohannis bimot, nıbrətun yəmmiwərs lıj alləw†	áwo, andit set lıj alləccıw.
yato kəbbədə habt ləmin təwərrəsebbət.	and yəsərraw məTfo sıra yınor yihonal.
haymanotıh kəgırık ortodoks haymanot gar yıməsəssələl†	áwon, bəTam yətəkərarrebé nəw.
ıtyoPiya wıst Kes mist magbat yıffəKKədıllətə†	áwon, yıffəKKədıllətə†.
mənəkusewocıss magbat yıffəKKədıllaccəwal†	yəlləm, ayıffəKKədıllaccəwım.
amerika kəməTTah jəmıro ihud ihud yətiññaw betə kristıyan tıhedalləh.	gırık ortodoks betə kirstıyan ıhedalləhu.
awroPa wıst tımıhırtbet mərkəsun mán nəggərəh.	wəndımme ızziya yımmar nəbbərınna kəssu səmmahu.
addis kətəma wıst yəsuf libs məşşəTun bəsılk Təyyəkıh†	áwo, Təyyəkhu.
yəbetə kristıyanu Səhafi Kes nəw† nəgə betə kristıyanu bəsınt sət yızzəggal.	áwon, Kés nəw. bəsimınt sət kəhaya dəKiKa yızzəggal.
yəslamoc məsgid Kıdame Tıwat kıft nəw†	áwo, hulgize kıft nəw.
ıməsgıdu wıst and səw kəməgbatu bəfit Cammawın yəgıddeta mawləK alləbbət†	áwo, mawləK alləbbət.

ityoPiya ortodoks betē kristiyan wıst sıtgəbbass mawləK giddeṭá nəw†	áwon, abzaññaw betē kristiyan wıst kəməgbatıh bəfit mawləK yafəllıgal.
yeytyoPiya yebetē kristiyan məShafoc wədamariñña tətərguməwal†	yelləm, altətərəggomum.
yebetəkristiyanoccu huneta ahun təšašılowal†	áwo, tınnıš təšašılowal.
yələmma amməTaT ləmin indəhone yigəbahal†	yelləm, aygəbaññım.
ityoPiya wıst bəyətıññáw TəKlay gızat wıst bızu betē kristiyanocc allu.	bəgojjamınna bəıgre TəKlay gızatoc nəw.

dirset

to destroy, to delete	yeytyoPiyan haymanot bəKəllalu <u>mədəmsəs</u> ascəggari nəw. ıgziyabher aləmin <u>fəTTərə</u> .
to create	məfTər hassabun <u>təKawwəmhut</u> .
to oppose	məKKawəm
left-handed	<u>grañ</u> sıləhone bəgra ıjju yıSıfal.
history	yeytyoPiyan <u>tarik</u> innımmarallən. bızu səwocc <u>CəfəCCəfə</u> .
to massacre, to slash	məCəfCəf abbate yənəggəruñ nəgər <u>məTTəkəs</u> sıləmmiyasfəllıgəw, bəyyəgizew <u>ıTəksewalləhu</u> .
to be mentioned	məTTəkəs
to mention; to beckon, to wink	məTKəs

ityoPiya yəkristiyanın haymanot yətəkəbbələccıw barattəññaw məto
amətə mihıret nəw. yəhonəw hono bızu gize haymanotwan ləmədəmsəs yətənəssu

səwoc nəbberu. minimm inkwan innəzzih səwoc bəyyəgizew addis assab
 ıyyəfəTteru haymanotwan ləmədəmsəs bimokkirum, ityoPiya innəssun bəməKKawəm
 iskezare haymanotwan TebbıKa tıggəññalləc.

and gize and grañ məhəmməd yəmmıbbal səw kəmsıraK ityoPiya tənəsto,
 bəkristiyanoc lay bəTam tıllıK gıdat adrıgo nəbber. bızu yəTınt tarık
 yallaccəwın aroge betə kristiyanoc aKkaTTələ. Kesawıstınnım CəfəCCəfaccəw.
 kəssum lela andıt yodıt yəmmıttıbbal hayləñña set bəhaylıwa tənəsta,
 yəkristiyanın haymanot bəməKKawəm bəbetə kristiyanınna bəkristiyanoc lay
 gıdat madregwan bətarık lay təSıfo innəgəññallən.

TıyyaKewoc

yəkristiyan haymanot wədə ityoPiya yəgəbbaw məc nəw.

yəityoPiya haymanot kəyətıññáw haymanot gar yımməsassələl.

ityoPiya wıst yəkristiyanın haymanot yətəKawwəmutın səwoc sım Tıra.

innəzzih səwoc haymanotın yətəKawwəmu ləmín yıməslıhal.

ityoPiya wıst kəmmıggəññut bızu haymanotoc TıKitocun nıgərəñ.

yəityoPiya Kesoc mist magbat yıffəKKədıllaccəwal †

Unit 48

Basic Sentencesyohannis

to hear as a rumor

səma madrəg

Before I came hear I had heard (as
a rumor) that Ethiopia was a
good (convenient) place for
hunting.

ityoPiya ladən mīccu agər məhonwan
kəməmTate bəfit səma adrigge
nəbbər.

Now can you tell me all about
hunting?

ahun sīladən bəsəffiw liyasrədduñ
yīcīlallu†

kəbbədə

First of all ('by the way!') have
you got a [hunting] license?

ləməhonu yəfīKad wərəKət alləwot†

yohannis

Is it really necessary to have a
hunting license?

yəfīKad wərəKət yasfəllīgal, inde.

kəbbədə

Yes it's necessary. It's impos-
sible to hunt in Ethiopia
without a license.

áwo, yasfəllīgal. bəityoPiya wīst
yale fīKad wərəKət maddən
ayīccalım.

yohannis

Then where can you get a hunting
license?

tadiya fīKadun keyət magñet
īcīlalləhu.

to jot down

kəbbədə

Saff madrəg

territory

gīzat

Ministry of the Interior

yagər gīzat minister

tax, fees

KərəT

You just write an application and
(if you) go to the ministry of the
interior and give it to the
clerk. He'll immediately have
you pay him the fees and give
you the license.

maməlkəca Saff adrigəw, wədager
gīzat minister bihedunna, ləSəhafiw
bisəTuwaccəw, wədiyawīnu
KərəTun askəffīləw, yəfīKad
wərəKətun yīsəTuwotal.

yohannis

I'll do it this afternoon.

yihın nēgēr zare kēsēat bēhwala
ifəSımalləhu.

kəbbədə

hunter

addaň

cruel, ruthless

Cəkkaň

to break or to tear into
pieces

sıbırbırr madrēg

Before you become a hunter,
however, you ought to know
that there are very cruel and
dangerous (‘those that tear
people into pieces’) animals.

addaň kēməhoniwo bēfit massəb
yēmmyasfəllıgıwo bəTam
Cəkkaňñınna səwın sıbırbırr
yēmmyadərgu awrewoc mənorraccəwın
mawəK nəw.

yohannis

to break completely

sıbbırr madrēg

No matter what they do to me (‘let
them break me completely as
they wish’) I’ll go hunting
(‘I’ll not stop my hunting’).

ındəfəlləgūt sıbbırr yadərguññal
ınji, maddənən alaKomım.

kəbbədə

It won’t be bad if you plan care-
fully (‘think it over’). For
example, it would be better to
hunt small animals rather than
big ones.

ləhullum bıyassıubbət aykəfam.
ləmıssale tılıllıK awrewocın
kəmaddən tınınnıš awrewocın
maddən yıššalal.

yohannis

Where can you find those small
animals?

ınnezzih tınınnıš awrewoc yət
yıggəññallu.

kəbbədə

hill

korəbta

grass

sar

to pick up here and there

mələKaKəm

They can usually be found in the fields and on the hills where they graze every morning.	innəsu Tiwat Tiwat bëyyəmedawinna, bëyyəkoreəbtaw lay sarəccəwın siləKaKKımu yiggəññallu.
--	---

yohannis

o.k.

yihun

O.K. I'll get my hunting permit if I can and go hunting ('start my hunting').	yihun. bicil, yəfiKad wərəKətun awTicce, adənen ijəmmırallehu.
---	--

Structure Sentences

wood

inCət

I cut my hand while attempting to cut the wood.	inCət lisebr sil ijjen KorreThut.
---	-----------------------------------

stone, rock

dingay

Was your back hurt while you were trying to lift the rock?	dingayun littanəsa sittıl, jərbah təgodda †
--	---

mud

CıKa

to get stuck

məddənKər

Did you get stuck in the mud while you were trying to drive the car?	məkinawın litneji sittiy, ıCıKaw wıst tədəneKKərš †
--	---

to defend

məkkəlakkəl

He died while attempting to defend his country.	lageru likkəlakkəl sil, mote.
---	-------------------------------

Her pencil broke while she was attempting to write a letter.	dəbdabbe littıSif sittıl, ırsaswa təsəbbərə.
--	--

steel, iron, metal

bıreət

While we were about to buy a steel table we saw a wooden one.	yəbıreət TərəPeza lingeza sinnıl, yənCət TərəPeza ayyən.
---	--

Did the lights go out while you were attempting to see the picture?	sinimawın littayu sittılu, məbratu Təffa †
---	--

brick	Tub
When they were planning to build a house the price of bricks went up.	bet lisəru silu, yəTub waga təwəddədə.

Grammatical Notes

Note 48.1 The use of the /l(1)-/ form in combination with /sɪl/, /sittɪl/, /sil/, etc. 'while I'm saying', 'while you're saying', 'while he's saying' etc. as equivalents to English 'while attempting, trying, intending to do so-and-so'.

The Structure Sentences illustrate the use of the /s(1)-/ form (Note 13.1.1) in combination with /sɪl/, /sittɪl/ etc. 'while I'm saying', 'while you're saying', etc.

The resulting constructions correspond approximately in meaning to English clauses 'while attempting', 'while trying' or 'while intending' to do so-and-so.

These constructions may sometimes be used interchangeably with the ones consisting of a first person singular or plural imperfective combined with /sɪl/, /sittɪl/, etc.

Thus the first structure sentence may be:

ɪnCət ɪsɛbralləhu sɪl, ɪjjen KorreThut.

The second:

dɪngayun anəsalləhu sittɪl jərbah təgodda †

The third:

sɪnimawɪn ɪnnayallən sittɪlu məbratu Təffa †

without changing the meaning.

Note 48.2 Verb‡ Intensive Aspect.

sɪbbɪrr yadərguññal.

They break me completely.

sɪbɪrbɪrr yəmmyadərgu awrewoc.

The animals that tear [you] to pieces.

In contrast to the Inconclusive aspect (Note 30.1.1) the Intensive aspect describes the action or the state of the verb as entirely completed. The verbs of the Intensive aspect are compound. The nominal part of these compound verbs is followed by the verb /madræg/ or /malet/ like that of the Inconclusive aspect, e.g. /sɪbbɪrr madræg/ 'to break completely'.

Some verbs may be used in a reduplicated intensive aspect. The nominal part of these compound verbs is a reduplicated form of the nominal part of the regular Intensive aspect, e.g. /sɪbɪrbɪrr madrɛg/ 'to break into pieces'.

The distribution of consonants and vowels in the nominal part of the Intensive aspect compound verbs is shown in the following chart:

Three-Radical Verbs

<u>Underived Form</u>	<u>Inconclusive Aspect</u>	<u>Intensive Aspect</u>	<u>Reduplicated Intensive Aspect</u>
/sɛbbərə/	/sɛbɛrr adɛrrɛgɛ/	/sɪbbɪrr adɛrrɛgɛ/	/sɪbɪrbɪrr adɛrrɛgɛ/
'he broke'	'he broke slightly'	'he broke completely'	'he smashed' ('broke into pieces')

Four-Radical Verbs

/mɛnɛzzərə/	/mɛnzɛrr adɛrrɛgɛ/	/mɪnzɪrr adɛrrɛgɛ/	/mɪnzɪrzɪrr adɛrrɛgɛ/
'he changed (money)'	'he changed money partially'	'he changed money completely'	'he changed all his money'

Two-Radical Verbs

/sɛTTɛ/	/sɛTɛtt adɛrrɛgɛ/	/sɪTTɪtt adɛrrɛgɛ/	/sɪTɪTTɪtt adɛrrɛgɛ/
'he gave'	'he gave half-heartedly'	'he gave entirely'	'he spread thoroughly'

The Intensive aspect is used less frequently than the Inconclusive one and some types of verbs are not used in this aspect at all.

Note 48.3 Verb: Conative Aspect.

The verbs in this aspect are compound verbs, the first part of which is the infinitive with the prefix /ɪndɛ-/ 'as though', and the second part a form of the verb /madrɛg/ for transitive verbs, and /malet/ for intransitive verbs, e.g. /ɪndɛmɛfɛllɛg madrɛg/, /ɪndɛmɛhed malet/.

The verbs in the Conative Aspect denote an attempt or an intention on the part of the actor to perform the action of the verb while the action

itself does not actually take place. Thus /indəməfəlləg adərrəgə/ means 'he looked as though he was going to look for', and /indəməhed alə/ 'he made an attempt to go' or 'it seemed that he was going to go'.

Examples:

indəmaməm aləñ.	I feel as though I was sick.
indəməKom bilo hedə.	Having made an attempt to stop he kept on going.
indəməhed bilo təkəmməTə.	He intended to go but sat down.
indəməgbat bilo wəTTa.	He intended to come in but [changed his mind and] went.
məskotun indəməkfət adərrəgu.	They attempted to open the window.

Transform Model Drill

Outline:

Perfective \longrightarrow Conative

Model:

abbatun fəlləgə. \longrightarrow	abbatun indəməfəlləg adərrəgə.
'He looked for his father'.	'It seemed that he was going to look for his father'.
bəwənbər lay təkəmməTə.	bəwənbər lay indəməKKəmət alə.
wədageru hedə.	wədageru indəməhed alə.
libsən awlīKKe təññahu.	libsən indəməawləK adriggə təññahu.
innatwan ləmayət roTəc.	innatwan ləmayət indəməroT aləc.
təmaribət dərsew məTTu.	təmaribət indəmədrəs biləw məTTu.
lijagərədwa abəbawīn ləKaKKəməc.	lijagərədwa abəbawīn indəmələKaKəm adərrəgəc.
səwīyyew ırsasun wərəwərəw.	səwīyyew ırsasun indəməwərəwərəw adərrəgəw.
lijitwa məSihaf anəbbəbəc.	lijitwa məSihaf indəmanbəb adərrəgəc.
məkinawīn indisəTəw abbatun ləmmənə.	məkinawīn indisəTəw abbatun indəmələmmən adərrəgə.
betun arəngwade Kələm Kəbba.	betun arəngwade Kələm indəməKəbbat adərrəgə.
ıjjun besamuna taTTəbə.	ıjjun besamuna indəməttaTəb adərrəgə.

sijara aCesē.
gənzəbun təkəbbələ.
nəgərun zənəggacciw.

sijara indəmaCes adərrege.
gənzəbun indəməKKəbel adərrege.
nəgərun indəməzəngat adərregecciw.

Questions and Answers

iwənberu lay indəməKKəmət bilo
yətənəssa mán nəw.
and nəgər bimeTa agərhn
ləməkkəlakəl fəKadəñña nəh †
ləširrišir sittihedu betaccihun
yəmmiTəbbiKillaccihu səw
agəññaaccihu †
siniwin yət asKəmməThəw.
yəbunnawin zaf CifCiff yadərregew
mán nəw.
siləkəbt marbat iməSihafu wist
təTəKKəsə †
igazəTaw wist yəsəwoccin sim
məTKəs yəsfəlligal †
ləmín yəministrun nigiggir səma
adrigaccihu attihedum.
yalə məkina wədə gojjam məhed
yiccalal †
kənnantə məkakkəl yalə Tirri
yəməTTa səw alle †
amerika wist yalə fıKad adən maddən
yiccalal †
agər gızat minister wist yəmmisəra
wəndım alləh †
kədəmozih KərəT sınt təkəflalləh.
sərratəññoc kəff yalə KərəT
yikəflallu †
kəne gar ladən yəmmihed Tiru addañ
tawKalləh †
ato yohannis iməngədu dar Komo,
mín yisəral.

yastəmarıwa lıj nəw.
áwon, fəKadəñña nəñ.
áwo, and təmari liTəbbiKillín nəw.
ləmma zənd asKəmməThut.
məngəd sərratəññoc naccəw.
yəlləm, gəna altəTəKKəsəm.
áwon, məTKəs yəsfəlligənal.
ahun ləməsmat gize yəllənım.
yəlləm, ayiccalım.
áwo, hulettaccin altəTərranım.
yəlləm, yalə fıKad maddən ayiccalım.
áwo, ızziya yəmmisəra wəndım alləñ.
assır bírr ikəflalləhu.
áwon, KərəTu bəTam kəffitəñña nəw.
aznalləhu, yəmmawKəw Tiru addañ
yəlləm.
kato kəbbədə gar silətəKaTTərə
ıssun yıTəbbiKal.

ikorebtaw lay sar yëmmilëKaKKimut fiyyeloc yantë naccëw †	yëllëm, yëne ay dëllum.
këbtoccihin yét sar tabelaccëwallëh. yësetiyyowa yësira ayyayaz bëTam asdëssac nëw †	iwënzü dar nëw . áwo, minim ayi 1.
bëmmimëTaw amët yëmëret waga biKënnis, mëret gëztëh bet mësrat tífëlligallëh †	áwo, bëTam if ëlligallëhu.
addis abëba wisT yëbet waga mërkësinna mëwwëdëdun indët lawK icilallëhu.	iketëmaw wis' T yëmittawKëw sëw indallë, issun bëdëbdabbe TëyyiKëw.
aTir gibbiyaccihu wisT yënbëberëcciwïn arogë mëkina män wëssëdat.	balëbete wë sda garaž tawëccat.
laškerih dëmozun këffëlhew † wëdëfit yëbet kiray mëwwëdëduninna alëmëwwëdëdun tawKallëh †	yëllëm, al këffëlhutim. yëllëm, iridet lawKëw icilallëhu.
yëbetun wëläl bësëm aswëlëwwëlhew † yëbetun minTaf lilëwwiTullin yicilallu †	yëllëm, gëna alaswëlëwwëlhutim. áwo, addis minTaf asgëbbal iwotallëhu.
Kum saTinu yëtëserra kënCët nëw, wëyiss këbirët.	kënCët yëtëserrá nëw.
yëbetu gidgidda yëtëserra kënCët nëw, wëyiss këdingay.	yëllëm, këTub nëw.
ingliziniña Kwankwa lëmëmmar yét tinihirtbet mëhed Tiru nëw.	ingliz agër bëTam Tiru nëw.
betu këTintu ahun alamarëm † igibbiyaccihu wisT mëkina maKom kilkil nëw †	áwo, bëTam amrowal. áwo, kilkil nëw.
arogëwïn bet lëKKo, addisu bet mécé yigëbal.	kand sammint bëhwala addisu bet yigëbal.
betu mällëKëKun kësëmmaccihu Koyyitaccihuwal †	áwo, kësëmman Koyyitënal.
izzih yëmëTTah agërun lëmàyët nëw †	agërun lëmàyët bicca sayhon, tinihirtim lëmëmmár nëw.
bërrun yësëbberhëw litkëft sittil nëw †	áwo, likëft sil nëw.
yëncëtun alga yagëññëhëw yëbirët alga litfëllig sittil nëw †	áwo, yëbirët alga lifëllig sil nëw.

lomma yəhedəw mīsa līsəTut silú nəw †	áwo, līsəTut silú nəw.
Təlla yəsəTTaccihut ratun libəla sil nəw †	yəlləm, kəzziya bəfit nəw.
lomma yədəwwələllih rat litbəla sittil nəw †	áwo, rat libəla sil nəw.
igrwan yəKorreTəcciw zaf litKorT sittil nəw †	áwo, inCət litKorT sittil nəw.
məkinaccəwın ıCıKa wıst yədəneKKərut linədu silu nəw †	áwo, linədu silu nəw.
wəgəbaccəwın yəgoddut dıngayun liyanəsu silu nəw †	áwo, dıngayun liyanəsu silu nəw.
yəməkinaccəw gomma yəfənəddaw Tub liyaməTu silu nəw †	áwo, Tub liyaməTu silu nəw.

dırsət

	tınant yətənaggərəhəwın zare <u>təntiññe</u> linnaggərəw alcılım.
to itemize, to analyze	mətəntən kəbbədenna wədaju bəməngəd lay <u>təlalləfu.</u>
to pass by each other; to con- taminatē	məttələləf
violation	at kəbbədə bəhıgg <u>tələləfinnet</u> assır bırr kəffələ. təmariw <u>likKəTTá</u> nəw.
to be punished; to be fined	məKKəTat
a fine	hıggın yəmmiyalf səw hullu kəff yalə <u>məKKəCa</u> yıKKəTTal.

and səw ityoPiya wıst ləmaddən bifəllıg, madd n yəmmifəllıgaccəwın awrewoc sımınna aynət indihum KuTır bəmətəntən and maməlkəca Sifo, wədager gızat minister yızo məhed alləbbət. kəzziyam guddayun kəmmimmələkkətəw baləsılTan zend yəfıKad wərəKət maswəTat alləbbət.

yih səw bəTəyyəKəw məsərət yəfıKadu wərəKət sizzegajillet yətəwəssənəwın KərəT kəflo məwsəd yıcılal. kəzziya gize jəmmıro, ityoPiya

wisT yetim iyyetewawwərə, yeteməññaccəwın awrewoc maddən yıcılal.

nəgergin ketewəssənəw KuTır belay wəyım yaltəfəKKədəllətın awre gedlo biggeñ, behıgg telalafinnet tekesso, fırdbet Kərbo yəfıKad wərəKetun kəmaTatum belay, məKKəCa yıKKəTTal. sılezzih and sew ityoPiya wisT ləmaddən sıfəllıg, fıKad maswəTat bıcca sayhon ketewəssənəw alfo ındayaddın məTTənKək giddeta yihonıbbetal.

TıyyaKewoc

and sew yəfəKad woreKet ləmagñet yət məhed alləbbət.

bədəbdabbew wisT mın nəgər məglət alləbbət.

yadənun fəKad woreKet sıyawəTa, mın məkfəl alləbbət.

ırsıwo ityoPiya bihedu, mın aynət awrewoc maddən yifəllıgallu.

amerika wisT ladən yəmmihonu bızu aynət awrewoc allu↑

ləməhonu ləsıga yəmmihonutın awrewoc bıcca maddən yifəllıgallu, wəyıss lelocınım yaddınallu.

and addañ fəKad kawəTTa bəhwala, ləmaddən yət yihedal.

addaññu yaltəfəKədəllətın awre gedlo biggeñ, mın nəgər yıdərsıbbetal.

bızu addañnoc bamerika wisT yıggəññallu↑

ırsıwo addañ nəwot↑

Unit 49

Basic Sentences

(A visit to the Ministry of Foreign Affairs.) (yəwıCC gudday ministerın məgobñet.)

yohannis

Good afternoon, sir. My name is Jones. Tənayıstıllıñ, getaye, sımə yohannis yıbbalal.

kəbbədə

Good afternoon, I'm [Mr.] Kebede. What can I do for you, sir? Tənayıstıllıñ, kəbbədə íbbalalləhu. mın ladırgıllıwo getaye †

yohannis

Excellency kiburınnet
(Since) I have some business [to discuss with you and] I came to ask your Excellency's help. and gudday sılalləñ, yəkıburınnətıwon ırdata ləməTəyyək məTTahu.

kəbbədə

size, amount, quantity, proportion məTən
as much as I can bətəcaləñ məTən
to try, to attempt məTar
I'll try to do my best to solve your problem. bətəcaləñ məTən guddayıwon ləməfəSSəm ıTıralləhu.

yohannis

representative, envoy məlıktəñña/mələktəñña
Mr. Smith, the special representative of the U.S. mister smız yətəbalu yamerika
Government will soon arrive in Addis. mənğıst lıyyu məlıktəñña bəkırb gize addis abəba yıgəballu.

Excellency (used as a modifier) kibur

I understand there are certain formalities ('necessary preparations') to be arranged in connection with the meeting of His Excellency the Minister. I, therefore, came to ask your opinion about this matter.

sıləzzih kəkıbur ministru gar ləməggənaññet yəmmiggəbbaw zıgıjıt indiddərrəgıllaccəw bəmassəb, ləzzihu gudday assabıwon ləməTəyyək məTTahu.

kəbbədə

In order to take the necessary steps to arrange for the meeting with His Excellency the Minister of Foreign Affairs, a proper request should be made to us through your Embassy.

kəkıbur yəwıCC gudday ministru gar ləməggənaññet asfəllagıwın zıgıjıt ləmadrəg bə'embassiyaccıhu bəkkul yəmmiggəbbawın TıyyaKə bədənbu məsərət ındıKərbıllın yasfəllıgal.

Questions and Answers

yənCətu rızmet sınt metır nəw.

sımmınt metır yahıl nəw.

tımıhırtbetaccıhu kənCət

yəlləm, kədıngay yətəsərrá nəw.

yətəsərrá nəw †

kəTub kətəsərranna kədıngay

kədıngay yətəsərraw bet yəbəlləTə

kətəserra bet yetú yəbəlləTə

yıwwəddədal.

wıdd nəw.

yənCətun bet tıto ıtub bet wıst

yəlləm, yənCətun bet altəwəwım.

gəbba †

yəkəbtoccu bəššıta təlalaфі nəw †

yəlləm, təlalaфі aydəlləm.

yıh səwıyye yəbəššıtawın

ındet ındawwəKə álawKım.

təlalaфіnnət ındét awwəKə.

zare Tıwat bəsəatu ısıraw

yəlləm, altəKəTTam.

sılalgebbə təkəTTa †

bıKKəTTa noro, məKKəCaw sınt

mınalbat yəgımmaš Kən dəmozun

yıhon nəbber.

yaTa nəbber.

bətəcalaccəw məTən ləməmTat

yəlləm, ləməmTat bəCırraş

mokkırəw nəbber †

almokkərum.

bətəcaləh məTən lıtrədaw

yəlləm, gıze sılələlləñ, lıtrədaw

fəKadəññá nəh †

alcılım.

kələm tarık məSıhafoc bızu

bətəcaləñ məTən sılawropa tarık

anıbbəhal †

anıbbəyalləhu.

izzih məSihafbet wıst sılageraccın
 yetəSafu bızu yetarik məSihafoc
 yıggəññallu †

tarikaccının ləmədəmsəs
 yetənəssawın səw sım tawKalləh †
 and səw yagerhıninna yəhızbıhın
 tarik ləmədəmsəs binnəssa mın
 tadərgalləh.

kəTəKKəshəw behwala asallafiw
 məTto nəbbər †

arogewın libsihın awlıKəh,
 addisun mokkərhəw †

izzih ləməTat bızu Tırəhal †
 ballefəw gize keyyageru bızu
 məlikteññoc məTtəw nəbbər †

wədəmerika yəmmihədut məlikteññoc
 tərərətə †

innantə məsriyabet wıst sınt
 baləsılTanocce allu.

ləhızbu yetəseTTəw dənb bəTam
 Tıru yıməslıhal †

ləməhonu gənəbun ləmasməTTat
 yəmmiTır yıməslıhal †

seətu awlıKo yet əskəmməTəw.
 məlikteññaw ındet balle bet wıst
 nəw yəmmınor †

ləyyandandaccəw kəməto bırr bəlay
 yıggəbbaccəw yıməslıhal †

ıñña məShafbet wıst sınt yetarik
 məShafoc yasfəllıgu yıməslıhal.

sıləbetu kiray zərzırəh nəggəraccəw †

aşkerihınna gərədh behıgg
 təlalafinnət məKKəTataccəw
 ıwınət nəw †

izzih ağər ləməKret mokkırəh
 nəbbər †

kabbatıwo zənd yəməTTawın
 məlikteñña təgenəññut †

yəlləm, bızu yetarik məSihafocce
 ayıggəññum.

yəlləm, alawKım.

bətəcaləñ məTən ıkkəlakkəlalləhu.

yəlləm, alməTTam.

yəlləm, almokkərhutım.

yəlləm, bəCırraš ləməTat alTarhum.

yəlləm, bəTam bızu alnəbbərum.

yəlləm, gənə altəmərrətum.

and ammıst yıhonallu.

bəTam Tıru ayməsləññım.

yəlləm, ayməsləññım.

ıTərəPezaw lay yıməsləññal.

ıdıngay bet wıst nəw.

yəlləm, ayıggəbbaccəwım.

biyans hamsa yetarik məShafoc
 yasfəllıgallu.

áwo, manniññawınım nəgər
 nəggərhuwaccəw.

áwo, assır bırr təKəTTu.

yəlləm, almokkərhum.

yəlləm, altəgenəññəhutım.

dīrsət

reception	ləwıCC gudday ministru yətədərrəgəllaccəw <u>aKKəbabel</u> bəTam Tırú nəbber.
patience	ato kəbbədə bizu <u>tīgıst</u> alləw. astəmariw sinnaggər təmariwocc <u>yaddammıTallu</u> .
to listen	maddaməT wıššaw getawın <u>təkəttələ</u> .
to follow	məkkətəl
as follows	guddayu <u>ındəmmikkəttələw</u> nəw.
Majesty (used as a modifier)	<u>gırmawi</u>
Emperor	<u>janhoy</u>
His Imperial Majesty	gırmawi janhoy. <u>šumaccının ıjj ındınəsallən</u> .
to pay respect	ıjj mənsat wəndımmun wədageru <u>assenabbətəw</u> .
to send away, to fire	massənabət

wədəwıCC gudday minister bəyyəgizəw məhed bədiplomatoç məkakkəl yətələmmədə nəgər nəw. diplomatoc ıwıCC gudday minister gibbi wıst sidersu yəmmiggəbbaw aKKəbabelınna səlamta yıssəTTaccəwınna, ləməggənañət kəmmifəllıgıt səw gar ındıggənaññu wədəbirow yıgəballu.

and Kən ato yohannis yəmmıbbalu amerıkawı wədəwıCC gudday minister kato kəbbədə gar ləmənnəgagər hedu. ato yohannis baddis abəba wıst bəmmıggəññəw bamerıkan embassi wıst yəmmısəru sərratəñña naccəw. ato yohannis ato kəbbədə bıro ındəgəbbu guddayaccəwın lato kəbbədə aKərrəbu. ato kəbbədəm bədəssıta kətəKəbbəluwaccəw bəhwala guddayaccəwın bətıgıst addamməTuwaccəw.

yato yohannis gudday ındəmmikkəttələw nəw. mıstər smız yətəbalu yamerıkan mangıst lıyyu məlakətəñña wədə ityoPıya sıləmmıməTu, yəmmıyasfəllıgəw aKKəbabel ındıddərrəgıllaccəw nəw. mıstər smız kəkıbur yəwıCC gudday mıstıru gar bəsəffıw kətənəgagəru bəhwala gırmawi janhoyın ıjj ındınəsú

nəw. ato kəbbədə yato yohannisin assab kaddamməTu bəhwala mannaccəwɪnɪm
nəgər bədənbu məsərət ɪndiffəSSəm ɪnnadərgallən bələw assənabbətuwaccəw.

TiyyaKewoc

wədəwɪCC gudday minister bəyyəgizew yəmmihedu ɪnnəmán naccəw.
diplomatoɔ ɪwɪCC gudday minister sidərsu, ɪndət yɪKKəbbəluwaccəwal.
ato yohannis ɪtyoPɪyawí naccəw↑
ato yohannis yət yɪsərallu.
kəman gar ləməggənaññət wədəwɪCC gudday minister hedu.
yato kəbbədə sɪra mɪndín nəw.
ato kəbbədenna ato yohannis bəfit yittəwawwəKallu↑
bəbiro wɪsT mɪn adərrəgu.
mɪstər smiz wədaddis abəba ləmín məTTu.
kəman gár ləmənnəgəgər fəlləgu.

Unit 50

Basic Sentences

(A visit to the Ministry of Foreign Affairs - continued)

yohannis

Would it be possible to arrange through you for him [to have] an audience with His Majesty the Emperor?	girmawi janhoyin lēmeggənaññietinna, ıjı lēmensat bənnantəw bəkkul lizzəgajj yıccalal
---	---

kəbbədə

to guarantee, to promise	Kal məgbat
I cannot promise you this.	ləzzih Kal lıgəballıwot alçalım.
Protocol	protokol
Ministry of the Imperial Court	gıbbi minister
First the Protocol Section has to contact the Ministry of the Imperial Court and reach an agreement on this matter.	məjəmmeriya yəprotokol kıl kəgıbbi minister gar ındinnəgagğərınna, bənəgeru ındismammubbət yəsfəllıgal.
Then, if this is approved ('found necessary'), an appointment will be granted to him.	kəzziya bəhwala əsfəllagi hono biggəññ, KəTero yıddərregıllaccəwal.

yohannis

Do I have to go to the Ministry of the Imperial Court to discuss this matter?	yihınnın ləmənəgagər wədə gıbbi minister məhed yəsfəllıgəññal
---	--

kəbbədə

No, you don't have to go there. Since this is inter-departmental business, I'm now going to call the Chief of Protocol and we'll discuss the matter with him.	yelləm. ırsıwo wədə gıbbi minister məhed əyasfəllıgıwotım. nəgeru yəməsriyabet gudday sıləhone, ahun yəprotokol şumun Tərıccə ınnınnəgagğərıbbətəllən.
---	--

yohannis

Would it be possible for your
Excellency to discuss this
matter now and give me the
answer ('inform me') right away?

kiburinnətıwo bəguddayu ahun
tənəgagrobbət məlsun wədiyaw
liyastawıKəñ yıcılal†

kəbbədə

haste, hurry

cıkkola

This is not something that can
be done in a hurry.

yih bəcıkkola yəmmihon nəger
aydəlləm.

in detail

bəzırzır

First we have to discuss it with
the Chief of Protocol and
reach a verbal agreement. Then
we have to write an application
and explain [the matter] in
detail to the Minister of the
Imperial Court.

məjəmməriya kəprotokol şumu gar
tənəgagırən, yəKal sımımmınnet
kəderregn bəhwala, maməlkəca
Sifən, guddayun bəzırzır ləgıbbi
ministr masrəddat alləbbın.

yohannis

to expedite

maffaTən

If it takes such a long time,
what can be done to expedite
the matter?

bızu gize yəmmifəj kəhəne,
nəgerun ləmaffaTən, mın madrəg
yasfəllıgal.

kəbbədə

procedure, routine

sınəsırat

Majesty

gırmawinnət

It won't take much time, but as it
must follow the proper routine
procedure, the Minister of the
Imperial Court has to present
the matter personally to His
Majesty and wait for the reply.

bızu gize ayfəjım. darugin
dənbəññawın yəbiro sınəsırat
məkkətəl sıləmmiyasfəllıg,
yəgıbbi ministru rasaccəw
guddayun ləgırmawinnətaccəw
aKırbəw, məls məTTəbabəK
yasfəllıgaccəwal.

yohannis

How many days will it take before he will (‘In how many days will he’) be able to get an answer? bəsínt Kənoc wísT ırsaccəw məls
magñət yıcılallu.

kəbbədə

It will probably take two or three days. mınalbat hulett wəyım sost Kən
yıfəj yıhonal.
order tızaz

But we’ll let you know as soon as we receive the order (‘the order comes’) from the palace. gın tızazu kəgıbbı ındəməTTallın
wədiyaw ınnastawwıKıwotallən.

yohannis

Well, then, shall I expect your reply this week? bəzzih sammınt wısT kərsıwo zənd
məls lıTTəbabəKa↑

kəbbədə

to inform assəmma - massəmmat -
yassəmmal

Yes, we’ll let you know. Goodbye. áwo, ınnassəmmawotallən. yıbəlu
Tena yıstıllıñ.

yohannis

Goodbye and thank you very much. ıgziyabher yıstıllıñ. Tena yıstıllıñ.

Grammatical Notes

Note 50.1 Verb: Emphatic Suffix /-a/ ‘well then’, ‘all right then’,
‘O.K. then.’

məls lıTTəbabəKa↑ ‘Shall I expect a reply then.’

An emphatic suffix /-a/ may be affixed to verb forms. The resulting forms correspond approximately to the English ‘well then’, ‘all right then’, ‘O.K. then’, ‘indeed’, ‘certainly’, etc. This suffix always coincides with a sharply rising pitch /↑/. Verb forms ending in /-a/ do not have this suffix, the emphasis being shown by the rising pitch only. Verb forms ending in /-ə/ have this vowel replaced by /-a/. Verb forms ending in /-i/ have a /-y-/ glide and those ending in /-u/ a /-w-/ glide before

the suffix /-a/.

Examples:

Form ending in a consonant. /yisT/ 'Let him give' /yisTa↑/ 'O.K. let him give'

Forms ending in /-ə/. /səTTə/ 'he gave' /səTTa↑/ 'all right then, he gave'

Forms ending in /-a/. /ɪnTəTTa/ 'let's drink' /ɪnTəTTa↑/ 'O.K. let's drink'

Forms ending in /-i/. /Safi/ 'write(f)!' /Safiya↑/ 'all right, write! (f)'

Forms ending in /-u/. /nɪgəru/ 'tell (pl.)!' /nɪgəruwa↑/ 'O.K., tell (pl.)!'

1. JUNA

Examples:

məkinahin asaddisəwa ↑	'O.K. then, have your car repaired!'
ibet attigba ↑	'Then don't enter the house!'
zare kəsəat bəhwala attimTuwa ↑	'All right then, don't come in the afternoon!'
bizu genzəb magñət nəwa ↑	'Well then, make good money ('it is to make good money')!'
and Tīru dīrsət Safa ↑	'Then write a good story!'
inen ləmayet fəlligo nəbbəra ↑	'But he wanted to see me!'

Questions and Answers

ləjanhoy Tīru aKKəbābəl tədərrəgəllaccəw ↑	áwon, bəTam Tīru aKKəbābəl tədərrəgəllaccəw.
yəmmilutın mətərgom tīcīlālēh ↑ ləmín təkəttīlaccīhut hədaccīhu. polisu ɪndəmmikkəttələw yawK nəbbər ↑	yəlləm, mətərgom alcīlīm. beten ɪyullīñ sīlālən nəw. yəlləm, bəCīrraš ayawKīmnebbər.
gīrmawinnətaccəw mətTəw bənəbbərə gīzə TəyyəKhaccəw ↑	yəlləm, məmTataccəwɪn alsəmmahum.
janhoy bizu set lījocə alluwaccəw ↑ zare bammīst sət janhoyın ɪj ləmənsat tīhedālālēh ↑	áwon, set lījocə alluwaccəw. yəlləm, bammīst sət məhed alcīlīm.

bəmmiməTaw maksəñño littayaccəw Kal gəbtəhal †	yəlləm, Kal algəbbahum.
yəgıbbiwın aKTaCCa tawKutallaccıhu † ıgıbbiw aTəgəb yənəbberəw hotel ahunım alle †	yəlləm, annawKəwım. yəlləm, ahun yəlləm.
nəgerun bəzırzır ləmasrəddat amənəttə †	yəlləm, bəCırraš əlamənəttam.
janhoy kəprezidentu gar yameşallu † janhoy awroPan yəgəbəññu bəyətıññaw amətə mihirət nəw. yəsərrawın sıra bəzırzır annənə seffi anbolik alləh † dənbəñña bet sərrah † betun sisəru bəTam yaffaTTınallu † ıgıbbi wıst yasKəmməTaccıhutın ıKa wəssədaccıhut †	yəlləm, ayameşum. basrazəTəñ mətə hamsaratt amətə mihirət nəw. yəlləm, andunım əlamənəm. yəlləm, bəTam seffi aydəlləm. yəlləm gənə əlsərrahum. yəlləm, bəTam ayaffaTTınım. yəlləm, əlwəssədnewım.
nəgerun ləşəwoc massəmmat yasfəllıgal †	yəlləm, ayasfəllıgım.
yəməTTutın dəbdəbbəwoc bəzırzır maTnat yasfəllıgal †	áwo, yasfəllıgal.
ato ləmna wədamerika bəmərəkəb ındihəd əzzəzhəw †	yəlləm, əlazzəzhutım.
lıbsıh ındıttəTTəbillıh tızaz səTTəh †	yəlləm, gənə əlsəTTəhum.
yəbetə mənğıstun sınəsırat tawKəwalləh †	yəlləm, gənə lıTəyyıK nəw.
addis borsa gəztəh səTTəhəw † məKKəCawın əskəffəlüh †	yəlləm, əlsəTTəhutım. yəlləm, əlaskəffəlühñım.
banku yətəsərra kəTubınna kənCət nəw †	yəlləm, kədıngay bıccá nəw.
məlıktəññaw ıgıbbi məTTərathın nəggərəh †	yəlləm, əlnəggərəññım.
bəmın mıkniyat yətəKəTTa yıməslihal.	bəwınətə əlawwəKhum.

dirset

	sirawin behulett seet wist <u>akkenawino</u> , liTeyyiKis yimeTal.
to accomplish, to complete	makkenawen
authority	and polis yale fiKad mekina yemminedawin saw lemeyaz <u>siltan</u> allew.
to investigate, to examine	and polis yeyazewin saw <u>lememermer</u> siltan allew.
Ambassador	yamerikan mengist addis <u>ambasader</u> beKirb gize wist wede ityoPiya yilikal.
followers, suite, retinue	yejermen yewiCC gudday ministr <u>kennetekettayoccacaw</u> wasington wist gebbu.

mister smiz yetebalu yamerika mengist liyyu meliketenna ityoPiyan lemegobnet bayiroplan keniwyork ketema tenestew, wedaddis abeba tegwazu. addis abeba kemegbataccaw befit, ato yohannis yetebalu yamerikan embassi serrateenna wedeityoPiya yewiCC gudday minister hedaw, kato kebbede gar beseffiw tenegaggeru.

mister smiz keff yalu yemengist balesiltan bemehonaccaw, ityoPiya bemmigebubbet gize denbeffaw yeprotokol akkebabel indiderrregillaccawinna, girmawinnataccawin ij indinesu yemmiyasfelligew neger indizzogajjillaccaw hone.

yihinnin sira lemakkenawen siltan yato kebbede bemehonu, keprotokol kifl sum gar tenegagrew and mamelkeca legibbi minister indissaf tederrege. yegibbiw minister guddayun mermirew legirmawi janhoy akerrebu.

girmawi janhoy melkam fekadaccaw mehonun bemastawekaccaw, yewiCC gudday ministeru serrateenna ato kebbede kamerikan embassi balesiltan kato yohannis gar negerun azzogajju.

mister smiz addis abeba bemmigebubbet seet yeprotokol sumunna yamerikan ambasader kennetekettayoccacaw ayiroplan Tabiya direw hedaw ingidawin tekebbelu. bemagistu ingidaw girmawinnataccawin ij lemensat wede betemengist hedu.

TiyyaKewoc

mister smiz siraccəw mindín nəw.

kəyət agər məTTu.

mister smiz addis abəba sigəbu mín aynət aKKəbəbəl inɔiddərrəg ɪllaccəw
yasfəlligal.

ləmín girmawinnətaccəwɪn ɪjj ləmənsat fəlləgu.

yato kəbbədə sɪlTan mindín nəw.

ləmín and maməlkecca ləgɪbbi minister ɪndiSSaf tədərrəgə.

guddayun mán mərəmmərəw.

guddayu kətəməməməbə bəhuwala ləmán Kərrəbə.

ɪngɪdawɪn yətəKəbbəlu səwoc ɪnnəmán naccəw.

kəwɪCC agər ɪngɪda simeTa təkəbbɪləh tawKalləh †

Final copy typed by Mrs. Irma C. Ponce - June 19, 1964